

Verkkodokumenttien funktionaalinen luettelointi

Teoriat ja normistot dokumenttien
tunnistamisen ja yhteenliittämisen tukena

Vuokko Palonen

Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimuksen laitos
Lisensiaatintutkimus
Toukokuu 2006

SAATTEEKSI

Tämä tutkimus on tehty osana syksyllä 2002 alkanutta DVLIS-koulutusta eli Digitaalisen viestinnän ammatillista lisensiaattiohjelmaa. Ammatillisuudesta huolimatta en halunnut kytkeä tutkimusharrastustani liian lähelle jokapäiväistä työtäni, vaan valitsin tutkimusaiheeni kauempaa kokemuspöyristäni.

Kun 1990-luvun alkuvuosina työskentelin Kansallisbibliografian toimistossa Helsingin yliopiston kirjastossa, sain luettavakseni ja kommentoitavakseni luonnoksen IFLAn piirissä suunnitellusta uudesta luettelointimallista. Lisensiaatintyötä aloittaessani löysin IFLAn raportin Functional requirements for bibliographic records (FRBR) eli tuloksen siitä, mitä alettiin laatia 1990-luvun alussa. Päätin kokeilla, miten se liittyy luetteloinnin traditioihin ja miten sitä sovellettaisiin verkkodokumenttien luettelointiin käytännössä.

Tutkimustani ovat ohjanneet professori Pertti Hurme DVLIS-koulutuksessa ja professori Eero Sormunen Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksella. Kiitän heitä lämpimästi hyvistä kommentteista, kannustuksesta ja rohkaisusta kuluneiden vuosien aikana.

Kiitokset tuesta myös DVLIS-koulutukseen osallistuneille kollegoilleni ja yliassistentille Erkki Karvoselle sekä ystävilleni, erityisesti kirjastonhoitaja Eeva Murtomaalle, IFLAn luettelointi- ja bibliografiajajaostojen pitkäaikaiselle jäsenelle, joka innostuneesti on useita kertoja keskustellut kanssani työni yksityiskohdista ja antanut asiantuntevia neuvoja FRBR-luetteloinnin toteutukseen.

Suomen kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahastoa kiitän työni taloudellisesta tukemisesta. Vaasalaisten yliopistojen johtoa, Vaasan tiedekirjasto Tritonian johtokuntaa ja kaikkia työtovereitani kiitän kannustuksesta ja virkavapauksiani kohtaan osoitetusta ymmärryksestä ja kärsivällisyydestä.

Mustasaarella 17.5.2006

Vuokko Palonen

Palonen, Vuokko, Verkkodokumenttien funktionaalinen luettelointi: teoriat ja normistot dokumenttien tunnistamisen ja yhteenliittämisen tukena. Lisensiaatintutkimus, Tampereen yliopisto, Informaatiotutkimuksen laitos, 2006.

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa selvitetään, miten luetteloinnin teoriat ja normistot soveltuvat verkkodokumenttien luettelointiin. Keskeisenä näkökulmana on IFLA:n raportti Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR). Sen periaatteita verrataan muissa teorioissa esitettyihin luetteloinnin tavoitteisiin ja kohteisiin, ja siinä esitettyä luetteloinnin mallia suhteutetaan Suomalaisiin luettelointisääntöihin, jotka perustuvat kansainvälisiin sääntöihin, sekä metatietomalleihin Dublin Core ja MODS (Metadata Object Description Schema). Luetteloinnin tavoitteista tärkeimpinä pidetään tässä tutkimuksessa kohteiden tunnistamista ja yhteenliittämistä. Kohteet on määritelty FRBR:n mukaan teoksiksi, ekspressioiksi ja manifestaatioiksi.

Empiirisenä aineistona on sekä yksi kaunokirjallisuuden että yksi tieteen klassikkoteos: kummastakin on erilaisia manifestaatioita Internetissä. Lisäksi aineistona on kolmen nykytutkijan teosten verkkoversioita. Aineisto on luetteloitu FRBR:n periaatteiden mukaisesti.

Tulokset osoittavat, että teoksen, ekspression ja manifestaation käsitteiden käyttö helpottaa erityisesti klassikkoteosten eri versioiden tunnistamista ja yhteenliittämistä, mutta soveltuu myös sellaisten uusien teosten tarkasteluun, joista on olemassa erilaisia manifestaatioita. Muissa tapauksissa teoksen ja ekspression erottaminen on turhaa. Myös Suomalaisia luettelointisääntöjä ja metatietomalleja voidaan käyttää verkkodokumenttien luetteloinnissa, mutta silloin yhteenliittämisen tavoite ei aina toteudu.

ASIASANAT

luettelointi, luettelointisäännöt, FRBR, metatiedot, verkkodokumentit

Palonen, Vuokko, Verkkodokumenttien funktionaalinen luettelointi: teorit ja normistot dokumenttien tunnistamisen ja yhteenliittämisen tukena [Functional cataloguing of web documents: theories and norms in the identification and collocation of documents]. Licenciate thesis. University of Tampere, Department of Information Studies. 2006.

ABSTRACT

The study examines how web documents can be catalogued on the basis of cataloguing theories and rules. The central focus lies on the Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR), a report published by IFLA. The cataloguing principles presented in the report are contrasted with the functions and objects presented in other cataloguing theories. The FRBR guidelines for cataloguing are compared with the Finnish cataloguing rules, which are based on international models, and with the metadata schemas Dublin Core and MODS (Metadata Object Description Schema). The identification and collocation of objects are the most important functions of cataloguing in this study. The objects are defined as works, expressions and manifestations in accordance with FRBR.

The empirical material consists of a classical literary work and a classical scientific work; there are many manifestations of these works on the Internet. Works of three contemporary Finnish researchers are also included. The material is catalogued in accordance with the principles of FRBR.

The results of the study demonstrate that the use of the concepts works, expressions and manifestations makes it easier to identify and bring together several versions of classical works. It is suitable also for such modern works that have different manifestations. In other cases it is useless to distinguish between works and expressions. The Finnish cataloguing rules and metadata schemas are also suitable for cataloguing web documents but they do not always fulfil the function of collocation.

KEYWORDS

cataloguing, cataloguing rules, FRBR, metadata, web documents

SISÄLLYS

	Sivu
1 Johdanto	1
2 Tutkimuksen lähtökohdat	
2.1 Verkkodokumenttien määrittely ja rajaus	4
2.2 Luetteloinnin tutkimus osana informaatiotutkimusta	7
2.3 Luettelointi osana bibliografista valvontaa	10
2.4 Tutkimuskohteet ja tutkimuksen toteuttaminen	13
2.5 Tutkimuksen rakenne	14
3 Luetteloinnin teoriat ja käytännöt	
3.1 Luetteloinnin tavoitteet	16
3.2 Luetteloinnin kohteet	22
3.3 Luettelointijärjestelmät	
3.3.1 Luetteloinnin kehityssuuntia	31
3.3.2 Suomalaiset luettelointisäännöt ja niiden taustat	36
3.3.3 MARC-formaatit	39
3.3.4 Metatiedot	41
3.3.5 FRBR luettelointijärjestelmänä	47
3.4 Bibliografinen informaatio	
3.4.1 Bibliografiset periaatteet	49
3.4.2 Bibliografisen informaation jaottelu	56
3.4.3 Hakutiedot	60
3.4.4 Kuvailutiedot	68
3.4.5 Bibliografiset suhteet	73
3.4.6 Muu bibliografinen informaatio	79
3.4.7 Yhteenveto bibliografisesta informaatiosta	80
4 Verkkodokumenttien luettelointi	
4.1 Aineiston valinta ja käsittelyprosessi	83
4.2 Aleksis Kiven Seitsemän veljestä verkossa	86
4.3 Immanuel Kantin Kritik der Urteilskraft verkossa	90
4.4 Nykyisten tutkijoiden tuotantoa verkossa	93
4.4.1 Mirja livosen teoksia verkossa	94
4.4.2 Timo Salmen teoksia verkossa	95

	Sivu
4.4.3 Ilkka Virtasen teoksia verkossa	96
4.4.4 FRBR nykytutkijoiden tuotannon hahmottajana	97
4.5 Yhteenveto verkkodokumenttien luetteloinnista	
4.5.1 Aineistotyytit	98
4.5.2 Funktionaalisen luetteloinnin toteutus	100
4.5.3 Luetteloinnin normistojen ja periaatteiden hyödyntäminen	104
5 Päätelmiä	109
Lähteet	115

LIITTEET

Liite 1: Verkkodokumenttien luettelointi: Aleksis Kiven Seitsemän veljestä

Liite 2: Verkkodokumenttien luettelointi: Immanuel Kantin Kritik der Urteilskraft

Liite 3: Verkkodokumenttien luettelointi: Mirja Iivosen teoksia

Liite 4: Verkkodokumenttien luettelointi: Timo Salmen teoksia

Liite 5: Verkkodokumenttien luettelointi: Ilkka Virtasen teoksia

KUVIOIDEN LUETTELO

	Sivu
Kuvio 1: Esimerkki dokumenttien jaottelusta	4
Kuvio 2: Informaation hallinnan "7 r:ää" Rowleyn ja Farrow'n mukaan	7
Kuvio 3: Bibliografisen valvonnan osa-alueet	11
Kuvio 4: FRBR:n tuotteet ja toimijat	48
Kuvio 5: Seitsemän veljeksien teosperhe	88
Kuvio 6: Kritik der Urteilskraftiin liittyvää verkkoaineistoa	91
Kuvio 7: FRBR-mallin uusi hahmotus	103

TAULUKOIDEN LUETTELO

	Sivu
Taulukko 1: Luetteloinnin tavoitteet eri teorioissa	21
Taulukko 2: Luetteloinnin kohteet eri teorioissa	30
Taulukko 3: MODS:n, Dublin Core:n ja IFLA:n määrittelemien ydin- elementtien vertailu	46
Taulukko 4: Luetteloinnin tarkkuus eli tiedonlähteet eri teorioiden mukaan	53
Taulukko 5: Bibliografisen informaation jaottelu eri teorioissa	58
Taulukko 6: FRBR:n teoksen ja ekspression attribuutit ja nimekkeet hakutietoina	66
Taulukko 7: Kuvailutiedot FRBR:ssä, Suomalaisissa luettelointisäännöissä ja metatiedoissa	70
Taulukko 8: Bibliografiset suhteet eri teorioissa	74
Taulukko 9: Suhteet FRBR:ssä, MARC-formaatissa ja metatiedoissa	77
Taulukko 10: Seitsemään veljekseen ja sen käännöksiin liittyvien viitteiden määrät eri hakutulosten mukaan	87
Taulukko 11: Kritik der Urteilskraftia koskevien viitteiden määrät eri haku- tulosten mukaan	90
Taulukko 12: Immanuel Kantin teoksen ekspressiot ja manifestaatiot luettelona	106
Taulukko 13: Ilkka Virtasen teokset luettelona	107

1 Johdanto

Luettelointityö on viime vuosikymmenien aikana muuttunut kirjastokohtaisten korttiluetteloiden laadinnasta kansalliseksi ja kansainväliseksi yhteistoiminnaksi, jonka tulokset ovat kaikkien saatavilla tietoverkoissa. Yhteiset luettelointisäännöt ja yhteensopivat tallennusformaatit ovat mahdollistaneet bibliografisen informaation yhteiskäytön: kirjoja ja muuta aineistoa koskevat luettelointitiedot on mahdollista kopioida omiin tietokantoihin ja käyttää niitä hyväksi lähes sellaisinaan. Tämä on lisännyt työn tehokkuutta, yksinkertaistanut tehtävien hoitamista ja alentanut kustannuksia. Tulokset näyttävät siis olleen positiivisia kirjastojen kannalta.

Teknisen kehityksen tuloksena on päästy tilanteeseen, jossa tiedon hakeminen ja löytäminen kirjastojen kokoelmatietokannoista tai yhteistietokannoista toteutuu parissa sekunnissa. Hakutuloksena voi kuitenkin olla joukko viitteitä, joiden sisään haettu dokumentti tai haettu laajempi aineisto kätkeytyy. Haun tulos voi antaa kymmeniä, satoja, joskus jopa tuhansia viitteitä riippuen tietokannan koosta ja haettavasta asiasta. Vaikka hakutuloksia voi järjestää julkaisuajan mukaan tai aakkosellisesti ja vaikka hakuja voi rajata esimerkiksi kielen tai vuosien mukaan, tulosten selaaminen oikean dokumentin löytämiseksi voi vaatia hyvin pitkän ajan. Lista dokumenteista kertoo ehkä vain teoksen nimen, joka voi olla monella näytöllä täysin sama, eikä useille sivuille jakaantuvasta luettelosta läheskään aina selviä, millaisia painoksia teoksesta on olemassa, kuka on kääntänyt tekstin, mistä löytyy kuvitettu laitos tai kenties elokuvan käsikirjoitus. Joskus on epäselvää myös, onko kyseessä teosta koskeva toinen teos vai itse haettu teos. Dokumentin tunnistaminen vaatii enemmän tietoja kuin hakutulos tarjoaa. Lisätietoa saa useimmiten kokonaisesta viitteestä, sitten kun on selauksessaan löytänyt sen oikean. Jotta lukijan aikaa säästettäisiin, Ranganathanin tunnettua teesiä¹ noudattaen, dokumentit tulisi organisoida niin, että hakutulosten hahmottaminen ja yksittäisten teosten tunnistaminen olisi nopeata, tehokasta ja taloudellista asiakkaankin kannalta.

Verkkodokumenteissa tilanne on vielä monimutkaisempi. Niistä vain harvat sisältyvät kirjastojen luetteloihin. Portaaliratkaisuilla pyritään poistamaan luetteloiden ja muiden hakujärjestelmien välisiä kynnyksiä, mutta niiden tuottama hyöty ei ole vielä selvästi nähtävissä. Verkkodokumenttien löytämisessä hakukoneet, erityisesti Google

---

¹ 4. teesi S. R. Ranganathanin teoksessa *The five laws of library science*, 1931. Teesit saatavana esim. <http://www.mcallen.lib.tx.us/library/ranganat.htm>

(www.google.fi), ovat tunnettuja tehostaan. Suomalaisellakin henkilönnimellä haettaessa voidaan löytää satoja tuhansia viitteitä, saati John Smithillä, joka antaa 138 miljoonaa viitettä (20.2.2006). Olennaista tietysti on, että Internetin viitteet voivat liittyä kaikille elämän alueille. Tieteellisen tai kaunokirjallisen teoksen nimellä haettaessa tavoitetaan paljon nimenomaan bibliografista informaatiota, mutta viitteet voivat koskea kirjojen myyntiä, olla linkkejä kirjallisuusviitteisiin opinto-oppaissa tai lähdeluetteloissa, tai ne voivat tarjota pääsyn itse teoksen tekstiin, osaan tekstistä tai teosta käsitteleviin koululaisten esitelmiin tai yksityishenkilöiden kommentteihin teoksesta. Viitteiden luettelosta on vaikea päätellä, mistä on kysymys, ja selaaminen vaatii aikaa. Toisaalta nimekkeellä voi olla monia merkityksiä: esimerkiksi haku nimekkeellä Kalevala tarjoaa Googlessa ensiksi Kalevala-korun ja ensimmäisellä sivulla myös hotelli Kalevalan. Nimekeviitteiden määrät voivat nousta tuhansiin ja jopa kymmeneen tuhansiin. Google Scholarin (<http://scholar.google.fi/>) kautta tieteellinen tieto on tosin entistä helpommin identifioitavissa ja erotettavissa muusta dokumentaatiosta.

Koska verkkodokumentteja tuotetaan koko ajan lisää ja niiden merkitys kirjastoissa ja yhteiskunnassa kasvaa entisestään, niiden luettelointia kannattaa tutkia, varsinkin kun tätä aluetta on toistaiseksi tutkittu vain vähän. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten Internetin verkkodokumentteja luetteloidaisiin niin, että kirjastoluettelot tarjoaisivat nykyistä paremmat mahdollisuudet sekä samankaltaisten dokumenttien kokoamiseen että yksittäisten dokumenttien tunnistamiseen samankaltaisten joukosta. Tällainen luettelo palvelisi ainakin tutkijoiden, opiskelijoiden ja tietyn kirjoittajan teksteistä kiinnostuneen harrastajakäyttäjän tarpeita. Samalla se voisi olla malli laajemminkin bibliografisen informaation organisointiin. Siihen, miten tällainen luettelo teknisesti toteutettaisiin, ei tässä tutkimuksessa oteta kantaa.

Luetteloinnin malleja etsitään sekä luetteloinnin teorioista että luetteloinnin normistoista. Eniten odotuksia kohdistuu kansainvälisen kirjastojärjestöjen ja -instituutioiden liiton IFLAn vuonna 1997 julkaisemaan raporttiin Functional requirements for bibliographic records (FRBR 1997). Se sisältää sekä teoreettisen mallin että yksityiskohtaisen analyysin luetteloissa tarvittavasta informaationisisällöstä monenlaisille käyttäjille.

Luetteloinnin teorioita ja normistoja sovelletaan esimerkkiaineistoon, joka koostuu toisaalta sellaisista klassikkoteoksista, joista oletetaan löytyvän useita versioita myös Internetistä, ja toisaalta muutamien nykyisten tutkijoiden aineistoista verkossa. Suuri

osa materiaalista on digitoitu painetuista lähteistä, mutta mukana on myös joitakin pelkästään verkossa julkaistuja dokumentteja.

Tutkimus jakaantuu neljään osaan: teorioihin, luettelointisääntöjen ja vastaavien normistojen tarkasteluun, verkkodokumenttien luettelointiin ja tulosten analyysiin. Viimeisessä luvussa kootaan osa-alueiden anti ja pyritään löytämään tekstiin perustuvalla verkkodokumenteille soveltuvin luetteloinnin malli.

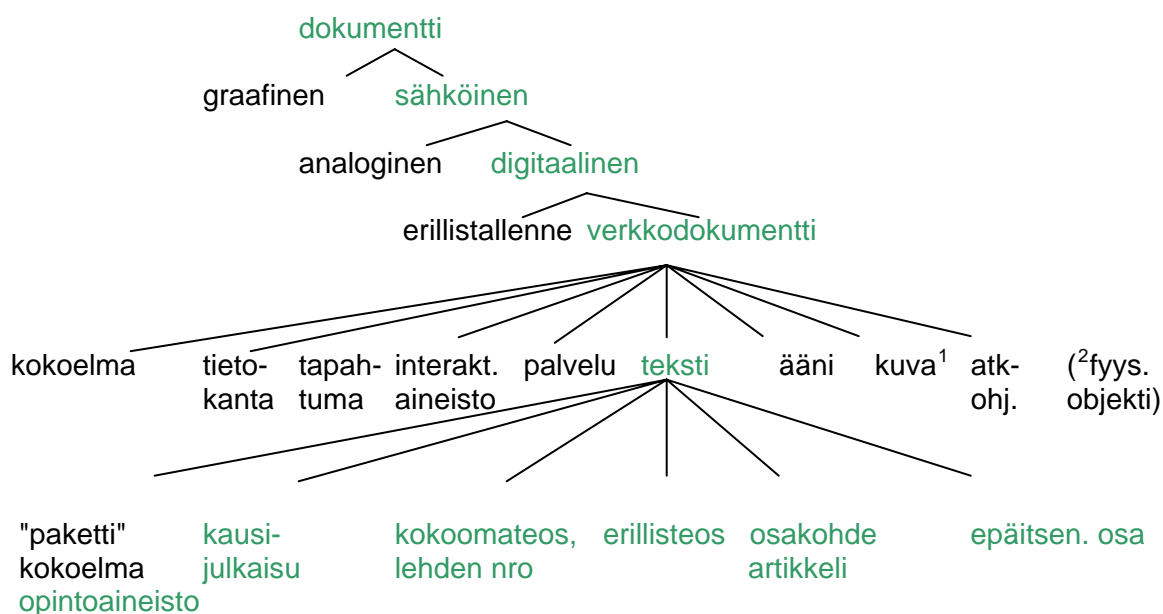
2 Tutkimuksen lähtökohdat

2.1 Verkkodokumenttien määrittely ja rajaus

Verkkodokumenteiksi voidaan periaatteessa kutsua lähes kaikkea Internetiin tallennettua informaatiota. Tässä tutkimuksessa dokumenteilla tarkoitetaan kuitenkin julkaisun kaltaisia tuotteita eli vapaasti tai maksullisesti saatavilla olevaa verkkoaineistoa, jolla on intellektuaalinen tai taiteellinen sisältö ja hallittavissa oleva rakenne. Lisäksi tutkimusaineisto rajataan sellaisiin dokumentteihin, jotka voisivat olla osa nykyisen kaltaisten kirjastojen kokoelmia ja joiden sisältö on kirjoitettua tai puhuttua tekstiä. Dokumentti voi olla itsenäinen kokonaisuus tai se voi muodostua useasta osasta.

Rajauksen sisälläkin dokumenttien lajien määrittely on rajoiltaan epäselvää eikä yleispäteviä kategorioita ole välttämättä olemassa. Ryhmittelyn perustana voivat olla verkkodokumenttien tuotantotapa, julkaisutapa, käytötapa, käyttöaika, muoto, kohderhmä tai muu kriteeri. Kuviossa 1 on esitetty yksi tapa määrittellä dokumenttityyppejä tätä tutkimusta varten.

Kuvio 1: Esimerkki dokumenttien jaottelusta

¹ sisältää sekä "still image" että "moving image"

² sisältyy Dublin Coren dokumenttityyppien määrittelyyn, joka muilta osin soveltuu verkkoaineistoon

Kuvion ensimmäisten jakojen perusteena on tuotantotapa ja kolmannen dokumentin saatavuus tai käyttötapa. Dokumentin muoto on määritelty Dublin Coren dokumenttityyppien (Dublin Core, 2005; Dublin Core 2004a) mukaisesti. Vaihtoehtona olisi voinut olla esimerkiksi IANAn (Internet Assigned Numbers Authority) hiukan suppeampi jaottelu (IANA, 2005). Tekstit on jaoteltu tässä dokumenttien laajuuden tai itsenäisyyden mukaan. Laajuudella tarkoitetaan joko osan ja kokonaisuuden erottamista tai yhdestä tai useasta erillisestä yksiköstä koostuvia kokonaisuuksia. Tällainen jaottelu palvelee tutkimuksen esimerkkien valintaa. Mustalla kirjoitetut osat rajataan käsittelyn ulkopuolelle.

Kun verkkodokumentteja tarkastellaan monesta osasta koostuvana kohteena, dokumenttilajien laajimpina yksiköinä pidetään tässä Dublin Coren dokumenttityyppien mukaisesti erilaisia verkkokokoelmia. Esimerkiksi Tieteen linkkitalo¹ tai FinELibin² aineisto tai tietyn kustantajan tai tuottajan aineisto voivat muodostaa luetteloinnin kohteen. Linkkitaloon sisältyy varsinaisten julkaisudokumenttien ohella erilaisia verkkopalveluita ja yhteisöjen www-sivuja, jotka poikkeavat perinteisestä kirjastoaineistosta, mutta joiden merkitys voi lisääntyä tulevaisuudessa. FinELibin aineisto näkyy kirjastojen verkkosivuilla usein tuotekokonaisuuksina kuten Ebsco Host, Kluwer Online Journals, Elsevier: Science Direct. Myös opintoaineistot voivat muodostaa opetuspaketteja tiettyjä kursseja varten. Verkko-opetuksen lisääntyessä tällaisten aineistojen määrä kasvaa. Tämän tutkimuksen empiirisessä aineistossa on hiukan tämänkaltaista aineistoa, vaikka se on löydetty yksittäisen dokumentin kautta.

Suppeimmat dokumenttityypit ovat dokumentin osia, esimerkiksi yksittäinen luku tai muu tekstin osa, taulukko tai kartta. Toiseksi suppeinta tasoa edustavat aikakauslehtien ja kokoomateosten artikkelit. Väliin jäävät kirjastojen luetteloinnin tavallisimmat kohteet. Tässä mainitut laajimmat ja suppeimmat dokumentit eivät yleensä ole sisältyneet kirjastojen luetteloihin. Luetteloinnin tutkijat eivät ole olleet tähän tilanteeseen erityisen tyytyväisiä (esim. Intner 2002, 27-28). Verkkodokumenttien maailmassa luetteloinnin tilanne saattaisi kuitenkin olla toinen, kun esimerkiksi artikkeleita on itsenäisinäkin dokumentteina saatavilla tutkijoiden kotisivuilla ja instituutioiden julkaisuarkistoissa.

---

¹ <http://www.linkkitalo.fi/>

² <http://www.lib.helsinki.fi/finelib/>

Muita tapoja jaotella tekstejä voivat olla esimerkiksi genre, kohderyhmä ja dokumentin jatkuvuus. Esimerkkinä verkkodokumenttityyppien määrittelyn vaikeudesta voi olla muuttumattomien ja päivittyvien dokumenttien erottaminen toisistaan. Jatkuvasti päivitettävät tietokannat ovat herättäneet kiistaa siitä, luetteloidaanko ne monografioina vai kausijulkaisuina. 2000-luvulla verkkodokumenttien yleistyessä kausijulkaisujen ja jatkuvien julkaisujen kuvailusäännöt onkin saatettu yhteen. Jane M. Read jakaa luetteloinnin kohteet päättyneisiin, jatkuviin ja integroiviin aineistoihin (Read 2003, 110-111). Jean Hironsin lähtökohtana on kahtiajako päättyviin (finite) ja jatkuviin (continuing) aineistoihin; edelliset jakaantuvat täydellisiin (complete), esimerkiksi monografioihin, ja epätäydellisiin (incomplete), esimerkiksi moniosaisiin teoksiin (Hirons 2002, 32-33).

Myös dokumentin julkisuus, käyttöikä ja tekninen muoto rajaavat aineistoa. Tässä tutkimuksessa on mukana pääasiassa julkisesti saatavilla olevia verkkodokumentteja, mutta myös muutamia lisenssiperusteisia dokumentteja sisältyy aineistoon. Verkkodokumenttien käyttöikä voi olla vaikea arvioida, mutta lähtökohtana on, että tutkimusaineistossa mainitut dokumentit ovat pysyviä dokumentteja tai että ne ovat saatavilla ainakin vielä tämän tutkimuksen ajan. Käsiteltävien tekstien tekninen muoto on HTML, PDF, TXT tai muu vastaava muoto.

Verkkodokumenttien ominaisuuksia on määritelty melko yleisluonteisesti. Niille annetaan mm. seuraavanlaisia määreitä:

- etäkäyttöisyys
- dynaamisuus, epävakaus
- tarkistetut, päivitettyt, laajennetut ja käännettyt versiot
- katoavuus
- rajattomuus, ei alkua eikä loppua
- interaktiivisuus.

Kaikki määreet eivät tietenkään päde kaikkiin julkaisuihin. Useat ominaisuudet voivat edellyttää bibliografiselta hallinnalta uusia menettelytapoja tai sovelluksia. Lisäksi luettelointiin mahdollisesti vaikuttaviksi asioiksi voitaneen katsoa erityisesti seuraavat

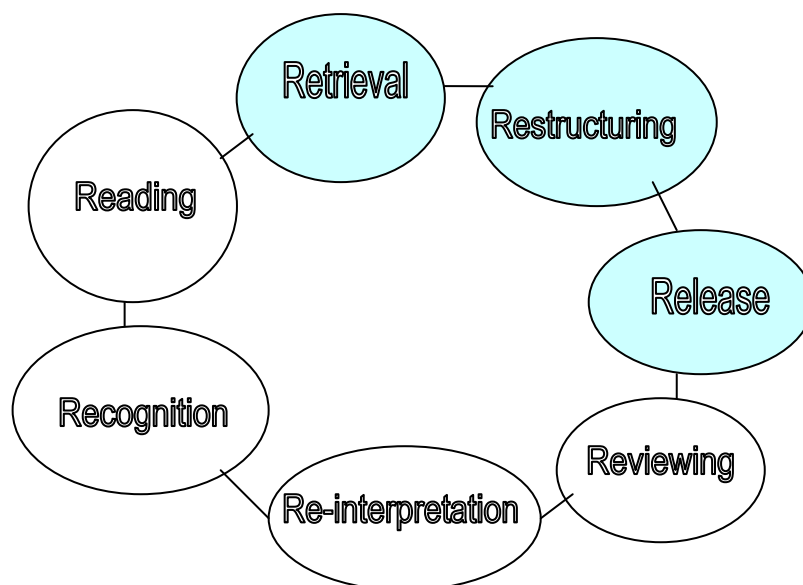
- tekijättömyys yleistä; kuka tahansa voi olla kirjailija, kunniatekijät
- kollaboratiivinen teosten tuottaminen
- ei kunnollista nimeä, ei myöskään kun aineisto on digitoitu painetusta.

(esim. Hsieh-Yee 2000, 6-7, 203), Mandel & Wolven 1996, 35-37, Smiraglia 2001, 11).

2.2 Luetteloinnin tutkimus osana informaatiotutkimusta

Luetteloinnin tutkimus sijoittuu informaatiotutkimuksessa tiedon ja dokumenttien hallinnan tutkimukseen ja tällöin osaksi tietojohdamista. Jennifer Rowley ja John Farrow katsovat tietojohdamisen sisältävän kaikki informaation luomisen, tunnistamisen ja jakamisen prosessit. Informaatioammattien tehtävänä on kääntää subjektiivista tietoa julkiseksi. Tiedonhallinnan sisällä luettelointi edustaa tiedon strukturointia: tieto hahmotetaan tiedontarvitsijoiden tueksi erilaisten tietojärjestelmien avulla. Rowley ja Farrow esittävät tiedon siirtymisen yksityisestä julkiseksi "seitsemän ärrän" ympyränä (kuvio 2)

Kuvio 2: Informaation hallinnan "7 r:ää" Rowleyn ja Farrow'n mukaan (2000, 11)

Ensimmäisessä vaiheessa etsitään relevanttia tietoa, lukemisvaiheessa saadaan informaatiota, joka muunnetaan subjektiiviseksi tietämykseksi ja joka siirtyy uudelleen tulkittuna julkiseksi tiedoksi; arvioinnin avulla tiedosta tulee hyväksyttyä tietoa. Tiedon jakaminen eteenpäin ja sijoittaminen osaksi tietoaineiston kokoelmia vaatii luetteloinnin apua, jotta tiedosta tulee seuraavien tiedonhakuksen materiaalia ja tiedon kumulaatiota. (Rowley & Farrow 2000, 5-16).

Luettelointi on myös Ingrid Hsieh-Yeen (2000, 1-2) mukaan yksi informaation järjestämismuoto ja samalla informaation kierron kriittinen osa. Hän kuvaa informaation

kiertoa melko samalla tavalla kuin Rowley ja Farrow: Julkaisun tekijä aloittaa etsimällä materiaalia luettelosta; sen jälkeen hän siirtyy synteesivaiheeseen eli tutkii löytämäänsä, syntetisoi relevanttia kirjallisuutta, kehittää teesejä ja antiteesejä, lisää persoonallisia näkökantoja ja siirtyy sitten luomisvaiheeseen. Kun työ on valmis, se lähetetään arvioitavaksi ja toimitettavaksi. Jos työ hyväksytään, se tulee yleisön saataville, ja informaation organisoimisen vaihe alkaa.

Richard P. Smiraglia (1987, 1953-73 ja 2001, esim. 53-73) katsoo luetteloinnin tukevan viestintäprosessia teoksen luojalta sen kuluttajille ja auttavan informaation vapaata virtaamista. Hänen lähtökohtanaan on teoksen yhteiskunnallisuus siinä mielessä, että teoksesta syntyy ikään kuin uusia teoksia niin kauan kuin sen olemassaolo muistetaan. Luettelointitietue jossakin tietokannassa vahvistaa olemassaoloa. Elaine Svenonius (2000, 8) tähdentää eroa dokumentin ja sitä koskevan informaation välillä. Luettelointi on hänen mukaansa nimenomaan informaation välitystä. Informaation käsite on abstrakti, mutta dokumentti, johon informaatio sisältyy, on konkreettinen ja vaatii suojakseen jotakin mediaa.

Svenonius katsoo, että informaation hallinta on siirtynyt osittain pois informaatioalan ammattilaisilta niille, jotka tuottavat itse dokumentitkin. Kun tällainen järjestelmä ei voi tuottaa hakijan kannalta yhdenmukaista tietoa, hän pohtii, voidaanko bibliografista maailmaa (bibliographic universe) organisoida sekä automaattisesti että älyllisesti eli perinteisin bibliografisin menetelmin. Hän ei tarjoa suoraan vastausta, mutta toteaa, että tärkeitä argumentteja asian ratkaisemisessa ovat toiminnan kustannukset ja käyttäjien tarpeet. (Svenonius 2000, 28-30).

Tietoverkoissakin tiedon tuottaminen, uuden löytäminen, tunnistaminen ja käyttöön saattaminen edellyttävät yleensä perinteisen kaltaista tiedon luomisen, välittämisen ja käytön prosessia. Uusissa vapaan saatavuuden julkaisumalleissa tutkimustyö voi kuitenkin olla nähtävänä jo kommentointivaiheessa. Tätä julkistettua versiota ei toistaiseksi luetteloitane mihinkään, mutta tulevaisuuden kannalta asialla voi olla merkitystä.

Luetteloinnin tutkimusperinne liittyy läheisesti luettelointisääntöjen luomiseen ja luetteloiden tavoitteita koskevaan määrittelyyn. Kun kirjastojen olemukseen kuuluu organisoitu tieto, luetteloita on laadittu jo antiikin kirjastoista alkaen. 1500-luvulta tunnetaan määriteltyjä sääntöjä esimerkiksi tekijän nimien esittämiselle ja anonyymeille teoksille. Ensimmäiset kansallisen tason luettelointiohjeet annettiin Ranskassa kohta

suuren vallankumouksen jälkeen. Näiden voidaan katsoa ennakoineen siirtymistä kirjastokohtaisista inventaarioluetteloista kohti yhtenäisempää bibliografista valvontaa. (Taylor 1999, 41-43).

Varsinaisen luetteloinnin teorian katsotaan usein alkaneen 1840-luvulta Britanniasta. Normistoja on luotu erityisesti 1900-luvulla. Aktiivinen toimija on ollut International Federation of Library Associations and Institutions eli IFLA. Teoriaa on kirjoitettu erityisesti Pohjois-Amerikassa, mutta myös kirjastoalan merkkihenkilöihin kuuluva intialainen S. R. Ranganathan on tutkinut luetteloinnin teoriaa, tosin erityisesti niin sanotun asialuetteloinnin pohjalta. Tunnettuja ovat myös muutamat eurooppalaiset tutkijat kuten Eva Verona ja A. Domanovszky. Suomessa tunnetuin luetteloinnin tutkija lienee Oili Kokkonen, jonka kirja Luetteloinnin perusteet vuodelta 1979 on edelleen hyvä opas tähän informaatiotutkimuksen alueeseen. Kansainvälisessä luetteloinnin kehittämistyössä Suomi on pitkään ollut aktiivisesti mukana. Tutkimuksessa sen sijaan on panostettu pikemminkin tiedonhaun osuuteen kuin tiedon tallennukseen.

1990-luvulta lähtien luetteloinnissa ja sitä koskevassa teoriassa on ollut havaittavissa tiettyjä muutossuuntia. Muutoksiin on vaikuttanut merkittävästi uusi julkaisutapa eli verkossa julkaiseminen. Uudistukset ovat sekä terminologisia että toiminnallisia.

Hyvä esimerkki terminologian muuttumisesta on Arlene G. Taylorin luetteloinnin oppikirja (Taylor 1999, 2-), jonka aiemmissa versioissa käytettiin sellaisia käsitteitä kuten 'book' tai 'item'. Nämä Taylor on nyttemmin korvannut yleisluonteisimmilla – vaikkakaan ei yksinkertaisemmilla – termeillä kuten 'information bearing entity' tai 'information package'. Uusimman kirjansa hän on aikaisemmista poiketen nimennyt informaation järjestämiseksi. Hän ei puhu enää luetteloinnista, vaan aineistoa korvaavien tietueiden (surrogate records) tai metadata-tietueiden luomisesta. Rowley ja Farrow (2000, 59-62) taas käyttävät termejä 'esittäminen' (representation) ja 'dokumentin korvike' (document surrogate) kirjoittaessaan luettelointitiedoista.

Verkkodokumenttien yhteydessä on alettu yleisestikin puhua metatietojen eli metadatan laatimisesta luetteloinnin sijaan. Metatiedoille on luotu useita erilaisia malleja, jotka muuttavat luettelointikäytäntöä. Tässä tutkimuksessa metatietojärjestelmistä ovat mukana Dublin Core ja MODS eli Metadata Object Description Schema. Metatietoja käytetään erilaisiin tarkoituksiin erilaisissa organisaatioissa. Verkkodokumentteja identifioitaessa tiedot tallennetaan usein itse dokumenttiin, mutta ne voidaan esittää myös erillään dokumentista. Kun metatietojen

liittämisestä dokumenttiin vastaa usein kustantaja, käytäntöä vastaa perinteisellä puolella niin sanottu CIP-luettelointi (cataloguing in publication). Metatietoformaateilla tallennettuja tietoja voidaan käyttää myös kirjastoluetteloissa, jos tekniset edellytykset tämän sallivat.

Kolmas muutossuunta on niin sanottu funktionaalinen luettelointi. Sen periaatteet on määritelty 1997 julkaistussa¹ IFLAn raportissa Functional requirements for bibliographic records (FRBR 1997). Raportista käytetään yleisesti lyhennettä *FRBR*, jota käytän myös jatkossa. Tässä tutkimuksessa jäljitetään luetteloinnin teoriaa pitkähköllä aikavälillä. Näkökulma on lähinnä presentistinen eli tarkoituksena on seurata, mitä esikuvia ja vertailukohteita funktionaalilla luetteloinnilla mahdollisesti on luetteloinnin aikaisemmissa teorioissa. Verkkodokumenttien analyysissä pääpaino on 1900-luvun lopun teorioissa ja käytännöissä, erityisesti FRBR:n tarjoamissa mahdollisuuksissa.

2.3 Luettelointi osana bibliografista valvontaa

Edellä tiedon prosessissa mainittua tiedon ja tietoaaineiston strukturointia tiedon hakemista varten voidaan kutsua luetteloinniksi, mutta ammattialalla käytetään usein termiä bibliografinen valvonta (bibliographic control). Sen synonyyminä esiintyy joskus käsite 'bibliografinen organisaatio'. Patrick Wilson katsoo termien erona olevan sen, että periaatteessa organisaatio on rakenteellinen käsite, kun taas valvonta on toiminnallinen. Teoriassa käsitteillä on hiukan eroa, mutta Wilson toteaa, että käytännössä valvontaa ei voida toteuttaa puhumatta organisaatiosta. (Wilson, 1968, 3-4).

Valvontaan sisältyvät:

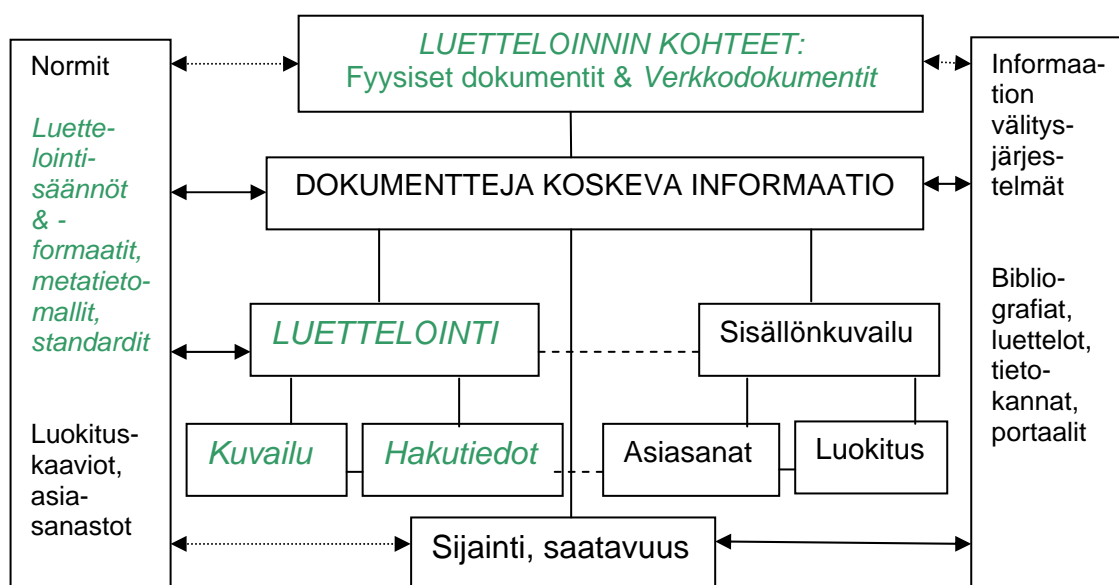
- kuvailtavat dokumentit
- dokumentteja koskeva informaatio
  - informaation sisältämät tiedot
  - informaation rakenne ja tietojen esitystapa
- informaatiovälineet (kokoelmätietokannat tai -luettelot ja muut viitetietoja sisältävät hakemistot tai bibliografiat), joihin liittyy hakujärjestelmä. (esim. Kokkonen 1979, 13-14).

---

¹ Ilmestyi verkossa 1997 ja painettuna 1998 Saurin kustantamana; verkkojulkaisu on saatavana tästä: <http://www.ifla.org/VII/s13/wgfrbr/finalreport.htm> tai <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf>.

Tähän voidaan lisätä luettelointia ohjaavat säännöt ja muut normistot. Sekä dokumentit että niitä koskeva informaatio ovat tämän tutkimuksen kohteina. Nämä bibliografisen hallinnan osat olen koonnut kuvioon 3. Dokumentit on määritelty luvussa 2.1 (s. 4). Niitä koskeva informaatio merkitsee bibliografisessa valvonnassa tiettyjen, erikseen määriteltyjen ominaisuuksien kuvaamista eli dokumentin bibliografisia tietoja eli metatietoja.

Kuvio 3: Bibliografisen valvonnan osa-alueet

Luetteloinnin kohteisiin on kuviossa merkitty fyysisten dokumenttien rinnalle verkkodokumentit. Luetteloinniksi kutsutaan toisinaan sekä luettelointia että sisällönkuvailua. Sekaannusten välttämiseksi olen käyttänyt tässä luetteloinnista laajassa merkityksessä ilmaisua 'dokumentteja koskeva informaatio' eli dokumenttien hallinta. Tämän tutkimuksen piiriin kuuluvat osa-alueet on kuviossa merkitty kursivitekstillä. Sisällönkuvailu eli tiedon ja dokumenttien organisointi asiasanojen ja luokitusten avulla rajataan tutkimuksen ulkopuolelle. Omana kokonaisuutenaan bibliografisessa informaatioissa voidaan ilmoittaa dokumentin sijainti.

Luetteloinnin ohjeilla, säännöillä, tallennusformaateilla, metatietorakenteilla ja standardeilla sekä sisällönkuvailua ohjaavilla luokitusjärjestelmillä ja erilaisilla asiasanastoilla määritellään bibliografisen informaation tietosisältöä, tietojen esitystapaa, järjestystä ja rakennetta. Luettelointiin suppeassa merkityksessä liittyvät

ohjeet kuuluvat tämän tutkimuksen piiriin. Sisällönkuvailuun liittyvät apuneuvot rajataan pois, vaikka hakutiedoilla ja asiasanoilla on tiettyjä yhtymäkohtia.

Bibliografinen informaatio tallennetaan informaatiota välittävään luetteloon, tietokantaan tai muuhun järjestelmään, jonka avulla käyttäjä tavoittaa dokumenttia koskevan informaation, tiedon dokumentin sijainnista ja verkkoaineistossa usein myös itse dokumentin tai sen tiivistelmän. Suomen kirjastoissa uusina informaation välitysjärjestelminä on toteutettu linkkikirjastoja 1990-luvun puolivälistä alkaen ja tiedonhakuportaaleita 2000-luvulla.

Eri aihealueiden linkkikirjastoja ovat Suomessa esimerkiksi Makupalat¹ ja luvussa 2.1 (s. 5) mainittu Tieteen linkkitalo², joka vuosina 1996-2003 tunnettiin nimellä Virtuaalikirjasto. Vuoden 2005 huhtikuussa hakupalvelu sisälsi noin 9500 linkkiä erilaisiin dokumentteihin. Linkkitalon yksittäisistä dokumenteista on saatavilla kuvailutiedot, jotka vastaavat sisällöltään kirjastojen luettelointitietoja ja joista lisäksi näkyvät viitteiden ylläpitotiedot. Makupaloissa tällaisia tietoja ei ole, vaan linkit ohjaavat suoraan valittujen kohteiden verkkosivuille.

Portaaleissa tiedonhakuja voidaan tehdä samalla kertaa useista eri järjestelmillä toimivista tietokannoista. Niihin voidaan liittää kirjastojen kokoelmaluetteloita, jotka toistaiseksi sisältävät lähinnä kokoelmiin pysyvästi hankittua, pääasiassa painettua aineistoa, sekä verkkoaineistoa välittävien tai tuottavien palvelutoimittajien aineistokokoelmia, elektronisia lehtiä sekä viite- ja datatietokantoja. Suomessa Nelli-portaalien (National Electronic Library Interface)³ keskeisenä sisältönä on kansallisen elektronisen kirjaston FinELibin⁴ aineisto. Sen ohella portaaleihin on liitetty vapaasti saatavana olevia aineistokokonaisuuksia, kuten Lundin yliopistossa ylläpidettävä eri tieteenalojen verkkolehtien DOAJ-kokoelma, Directory of open access journals⁵. Lisäksi kirjastojen Nelli-portaaleihin sisältyy luonnollisesti oman ja muiden kirjastojen kokoelmaluetteloita.

Portaalien hakujärjestelmien käyttämä bibliografinen informaatio kootaan erilaisista lähteistä, joiden on täytettävä tietyt tekniset edellytykset. Linkkipalveluita voidaan rakentaa muullakin tavoin kuin luettelointitietoihin perustuen. Tämän tutkimuksen

---

¹ <http://www.makupalat.fi/>

² <http://www.linkkitalo.fi>

³ <http://www.lib.helsinki.fi/finelib/portaali/index.html>

⁴ <http://www.lib.helsinki.fi/finelib/>

⁵ <http://www.doaj.org/>

sovellusalueena ovat siis ensisijaisesti kirjastojen kokoelmaluettelot, joiden luettelointitietoja hyödynnetään erilaisissa hakuympäristöissä. Vaikka luetteloiden kehittäminen sinänsä rajataan tutkimuksen ulkopuolelle, luettelot perustuvat bibliografiseen informaation. Tutkimalla luetteloinnin teorioita ja menetelmiä, joiden avulla voidaan mahdollisesti kehittää tarjottavan informaation laatua, tarjotaan samalla mahdollisuus parantaa myös kirjastoluetteloiden laatua. Näin pyritään vastataa myös niihin haasteisiin, joita Martha M. Yee (2005, 78) asettaa kritisoidessaan nykyisiä kirjastoluetteloita luetteloiden tavoitteiden huomiotta jättämisestä. Hän toteaa:

"Call me Cassandra, but the fact that we can't carry out objectives of the catalog ... does not bode well for our future as a profession. The rest of the world has become enamored of Google. Google cannot carry out the objectives of the catalog, either. But if our choice is between OPACs, which are expensive but cannot carry out the objectives of the catalog, and Google, which is cheap and cannot carry out the objectives of catalog, I know what the choice is likely to be. When we try to argue for the continuing existence of our profession on the basis of our expertise in the organization of information, what scholar in the humanities is going to stand up for us, after spending a career trying to navigate the chaos we have created in our online catalogs for those who are looking for known prolific works?"

Luettelointiin sisällytetään tässä tutkimuksessa siis:

- luetteloinnin kohteiden, erityisesti verkkodokumenttien, analysointi
- kohteita koskeva bibliografinen informaatio, ei kuitenkaan sisällönkuvailu
- luetteloinnin normistot soveltuvien osien
- sijaintitiedot osana empiiristä aineistoa, mutta niiden sisältöä ja esitystapaa ei erikseen tutkita.

2.4 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksessa etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- miten luetteloinnin teoria ja erilaiset normistot tukevat verkkodokumenttien luettelointia?
- mitä uutta funktionaalinen luettelointi eli FRBR tarjoaa nykyisin käytössä oleviin luettelointijärjestelmiin ja verkkodokumenttien hallintaan?

Tutkimuksessa vertaillaan luetteloinnin teorioita ja normistojen rakennetta ja niiden sisältämää informaatiota. Keskeinen tarkastelun kohde on IFLAn FRBR-raportti, joka on kirjastoalan asiantuntijoiden 1990-luvulla laatima bibliografisen valvonnan malli. Sen

painopiste on luetteloinnin teoriassa, mutta se sisältää myös luetteloinnin normiston. FRBR ei kuitenkaan ole – ainakaan nykyisessä muodossaan – käytännön työväline luetteloinnissa.

FRBR:n tarkoituksena on hahmotella tarkasti bibliografisten tietueiden tehtävät suhteessa monenlaisiin tietovälineisiin, monenlaisiin sovelluksiin ja käyttäjien vaihteleviin tarpeisiin. Toisena tehtävänä FRBR:n laatijoilla oli laatia suositus toiminnallisuuden perustasosta ja kansallisbibliografioilta vaadittavista perustiedoista (FRBR 1997, 2).

Tässä tutkimuksessa FRBR:ää sovelletaan verkkodokumenttien bibliografiseen valvontaan edellä esitetyin rajauksin (s. 4). Käyttäjiksi ajatellaan henkilöitä, jotka etsivät tietoa tietyn teoksen erilaisista ilmentymistä, esimerkiksi teoksen käännöksistä tai elokuvaversioista, tai jotka haluavat kartoittaa tietyn kirjoittajan tekstit.

2.5 Tutkimuksen rakenne

IFLAn FRBR-raportti toimii tämän tutkimuksen runkona, johon muuta materiaalia suhteutetaan. Luvussa 3 kootaan yhteen luetteloinnin teorian ja luettelointijärjestelmien tarjoama perusta verkkodokumenttien luettelointiin. Samalla selvitetään FRBR:n merkitystä bibliografiselle valvonnalle eli tutkitaan, miten FRBR voi hyödyttää verkkodokumenttien hallintaa ja mitä mahdollisia ongelmia sen käyttöön liittyy. FRBR:ssä määritellään luetteloinnille neljä tavoitetta. Luvussa 3.1 tarkastellaan luetteloinnin tavoitteita yleisemmin eri teorioiden pohjalta ja määritellään tämän tutkimuksen kannalta keskeiset käsitteet. FRBR:n rakenteen peruselementtejä ovat niin sanotut entiteetit, jotka voidaan katsoa luetteloinnin kohteiksi. Luvussa 3.2 kohteita tarkastellaan vertaillen luetteloinnin teorioissa esitettyjä kohteita. Entiteetteihin sisältyy attribuutteja eli määreitä, joilla kuvataan luetteloinnin kohteita, ja entiteettien välisiä suhteita. Ne vastaavat luettelointinormistoissa määriteltyjä elementtejä. Luvuissa 3.3 ja 3.4 esitellään vertaillen FRBR:ään ja tiettyjen luetteloinnin ohjeistojen rakenteet ja sisällöt sekä luettelointia ohjaavat periaatteet. Tarkoituksena on saada selville, miten FRBR:n tarjoama informaatio eroaa nykyisiin luettelointinormistoihin sisältyvästä informaatiosta.

Verkkodokumenttien luettelointia tarkastellaan esimerkkiaineiston avulla luvussa 4. Esimerkeistä laaditaan FRBR:n mukaisia luettelointimalleja, jotka esitetään liitteissä 1-5. Tämä tutkimuksen esimerkkiaineisto koostuu rajausten johdosta melko perinteisestä kirjastoaineistosta, jota usein on olemassa sekä painettuna että verkossa. Jatkossa verkkodokumenttien monimuotoisuus tarjoaa runsaasti enemmän tutkittavaa.

3 Luetteloinnin teoriat ja käytännöt

3.1 Luetteloinnin tavoitteet

Luetteloinnilla tarkoitetaan tässä suppean määritelmän mukaista bibliografisen valvonnan osa-aluetta, jossa dokumentista laaditaan kirjastojen käyttämien sääntöjen mukainen bibliografinen kuvailu ja jossa dokumentille määritellään sen löytymistä palvelevat hakutiedot (ks. edellä kuvio 3, s. 11).

Luetteloiden ja luetteloinnin tavoitteiden määrittelyn katsotaan usein alkaneen vuodesta 1841, jolloin British Museum julkaisi ensimmäisen painetun luettelointisäännösten. Sen laatijana jäi historiaan Antonio Panizzi, joka taisteli sen puolesta, että luetteloksi ei riitä pelkästään kirjojen löytämistä helpottava lista (finding list), vaan luettelon tulee olla myös tiedonhaun väline (reference tool). (Kokkonen 1979, 62; Lubetzky 2001, 175-179).

Sata vuotta Panizzia myöhemmin Seymour Lubetzky tähdensi, että luetteloa ei tehdä yksittäiselle henkilölle tai sukupolvelle, vaan monia sukupolvia varten. Sen tulee tyydyttää paitsi välittömiä ja paikallisia tarpeita myös toimia osana suurta kansallista lukemisen edistämishanketta. Lubetzky katsoi myös, että jo 1800-luvun puolivälissä Panizzin ja Charles Jewettin ajattelussa on havaittavissa yksittäisen kirjan luetteloinnin ja yksittäisen kirjaston tarpeet ylittävä näkemys luetteloinnista. Lubetzkyyn mukaan siinä tavallaan ennakoitiin sata vuotta myöhemmin syntynyttä kansainvälisen "yleisen bibliografisen valvonnan" periaatetta. (Lubetzky 2001, 245, 265, 273, 349-350).

Lähes kaikki amerikkalaiset luettelointitutkijat viittaavat luetteloinnin tavoitteiden määrittelyssä Charles Ammi Cutteriin (Hsieh-Yee 2000; Rowley & Farrow 2000; Svenonius 2000; Smiraglia 1987, 17; vrt. myös Lubetzky 2001, 266-267, Mandel & Wolven 1996, 31-32, Cloonan 2000, 26). Svenoniuksen mukaan (2000, 15-16) alla olevat Cutterin määrittelemät luetteloinnin tavoitteet ovatkin luettelointia koskevassa kirjallisuudessa kaikkein eniten siteerattuja.

Cutter asetti vuonna 1876 luetteloille kolme perustavoitetta:

- auttaa löytämään kirja, jonka tekijä, nimeke tai aihe tunnetaan
- osoittaa, mitä tietyn kirjoittajan tekemiä teoksia, tiettyä aihetta koskevaa kirjallisuutta ja tietyn tyyppistä kirjallisuutta kirjastossa on

- auttaa käyttäjää valitsemaan kirja bibliografisesti eli sen painoksen perusteella ja sen luonteen mukaan eli tiedon alueen tai lajin mukaan (Cutter 1977, 202-203).

Svenonius katsoo Cutterin tavoitteiden olleen voimassa 70 vuotta, kunnes Lubetzky tarkensi niitä. Kertoessaan angloamerikkalaisten luettelointisääntöjen uudistamisprosessista vuonna 1959 Lubetzky asetti luetteloiden tavoitteiksi:

- helpottaa tietyn teoksen tai teoksen tietyn painoksen paikantamista
- asettaa toistensa yhteyteen luettelossa jonkin teoksen painokset ja versiot
- liittää yhteen jonkun tekijän teokset (Lubetzky 2001, esim. 210; vrt. 272).

1960-luvun alusta lähtien kirjastoaineistojen luetteloinnissa on pyritty tiettyyn yhdenmukaisuuteen kansainvälisellä tasolla. Lähtökohdaksi voidaan katsoa IFLAn piirissä laaditut Pariisin periaatteet vuodelta 1961. Niissä Cutterilta periytyvät ja Lubetzky ajamat tavoitteet formalisoitiin ja samalla selkeytettiin löytämisen funktiota ja vahvistettiin samankaltaisten yhteenliittämisen periaatetta. Yhteenliittämisen periaatteen mukaan yhden tekijän eri nimillä tai eri kirjoitustavalla julkaistut teokset tuli yhdistää toisiinsa viittauksin. Saman teoksen eri laitosten, painosten ja käännösten, kokoaminen yhteen voi edellyttää niin sanotun yhtenäistetyn nimekkeen käyttöä, tällaiseksi valitaan mieluiten alkuperäinen nimekkeen muoto tai tutuin muoto, esimerkiksi käännöksen nimimuoto. Svenonius huomauttaa, että periaatteista puuttuu Cutterilla mukana ollut aiheen mukaisen kokoamisen periaate (Svenonius 2000, 15-17).

Patrick Wilson (1983, 258-259) kritisoi 1980-luvun alkupuolella Cutterin periaatteista tehtyjä tulkintoja. Hänen mukaansa Cutter ei väittänyt luettelon tehtäväksi kirjastossa olevan kirjan löytämistä, vaan sen osoittamista, että kirjastolla on tietty kirja. Wilson tähdentää, että jos dokumentti sisältyykin kirjaston luetteloon, se ei vielä todista, että kirja löytyy, koska kirja voi olla lainassa tai väärässä paikassa tai kadonnut. Wilson katsoo, että vasta online-pohjainen luettelo on pystynyt kertomaan myös tällaisen löytyvyyden. Tässä Wilson tavallaan ennakoii 1990-luvun loppupuolelta alkanutta aikaa, jolloin kirjastojen tavoitteena ei ole enää omistaa kaikkia kokoelmia, vaan rinnalle nousevat käyttöön saatavat kokoelmat.

Richard P. Smiraglia määritteli Kathryn Weintraubin teoriaan viitaten vuonna 1987 bibliografisen valvonnan deskriptiivisen alueen tehtäviksi:

- tunnistamisen, johon hän liittää löytämisen
- samankaltaisten yhteenliittämisen
- arvioinnin eli valinnan (Smiraglia 1987, 17-18).

Luetteloinnin tehtäviä vaadittiin uudelleen arvioitaviksi erityisesti 1990-luvun alkupuolella. Perusteina olivat kiristynyt taloudellinen tilanne ja muuttumassa oleva toimintaympäristö. Tähän tarpeeseen IFLA pyrki vastaamaan FRBR-raportillaan. Siinä tavoitteiden määrittely on tehty ensisijaisesti kansallisille bibliografisille toimistoille, jolloin niissä on mainittu monenlaisia käyttäjiä eli kirjaston asiakkaiden ja henkilökunnan lisäksi kustantajat, jakajat, jälleenmyyjät ja kirjastojen ulkopuolisten informaatiopalveluiden ylläpitäjät ja käyttäjät (FRBR 1997, 4). Ajateltu käyttäjä ei siis enää välttämättä rajaudu asiakkaaseen, joka tulee kirjastoon etsimään aineistoa ensisijaisesti kyseisen kirjaston kokoelmista.

FRBR:ssä tavoitteiksi määritellään oikean aineiston

1. löytäminen
2. tunnistaminen
3. valinta
4. käyttöön saaminen.

Löytäminen merkitsee vastaamista käyttäjän hakukriteereihin, esim. tiettyä aihetta vastaavan aineiston tai tietynnimisen dokumentin tavoittamista luettelosta. Tunnistamisessa käyttäjä vertaa lähtötietojaan löytyneeseen aineistoon ja toteaa sen oikeaksi tai pystyy erottamaan samankaltaiset aineistot toisistaan. Valinnassa käyttäjä poimii aineistosta itselleen sopivan osan esimerkiksi tekstin kielen mukaan tai käytettävissä olevan laitteiston tai ohjelmiston perusteella. Käyttöön saaminen merkitsee ostopaikan selvittämistä, tietoa kirjastosta, josta aineiston voi lainata tai jossa sen voi kopioida, tai pääsyä sähköiseen etäkäyttöiseen dokumenttiin. (FRBR 1997, 8-9)

Periaatteessa FRBR:n tavoitteet eivät poikkea kovin paljon aikaisemmista vaatimuksista, mutta Smiraglian edellä mainittuihin kuvailun tavoitteisiin verrattuna löytäminen ja tunnistaminen on erotettu toisistaan. Käyttöön saaminen näkyy esimerkiksi Pariisin periaatteissa ilmaisulla "jotka ovat kirjastossa". FRBR:ssä saatavuus mainittaneen omana kohtanaan digitaalisen aineiston uudentyyppisen saatavuuden takia.

Elaine Svenonius (2000, 17-18) arvioi FRBR:n periaatteita osin myönteisesti, mutta suhtautuu kriittisesti tiettyihin kohtiin ja laatii tavoitteista oman muunnelmansa. Hänen mukaansa FRBR ratkaisee hyvin epäselvyyden aikaisemmassa löytämisen tavoitteessa erottamalla toisistaan dokumentin löytämisen eli paikantamisen tietokannasta, dokumentin identifioinnin ja dokumentin saatavuuden. Löytäminen siis

korvautuu kolmella erillisellä tavoitteella. Hän pitää FRBR:ssä hyvänä terminologian laajentamista perinteisten dokumenttien rajoista digitaaliseen ympäristöön. Svenonius tähdentää kuitenkin aineiston yhteensaattamisen funktiota (collocation), jonka hän johtaa Cutterin toisesta periaatteesta, ja moittii FRBR:ää sen unohtamisesta. FRBR:ssä tosin mainitaan ohimennen tämä periaate suhteiden ilmaisuna: "in a sense 'relate' could be viewed as a fifth user task" (FRBR 1997, 83), mutta Svenonius ei ole tyytyväinen tähän.

Yhdistämisfunktiota Svenonius kutsuu myös navigoinniksi. Sen avulla ei yhdistetä vain niitä dokumentteja, jotka sisältävät tarkalleen saman informaation, vaan myös niitä, jotka sisältävät lähes saman (Svenonius 2000, 11-12). Tällöin määritellään teosten keskeisiä bibliografisia suhteita tai teosten ominaisuuksia, kuten tekijän ja aiheen, yhdistäviä ekvivalenttisia, hierarkkisia tai assosiativisia suhteita.

Svenoniuksen (2000, 17-20) asettamat luetteloinnin tavoitteet ovat kootusti:

- paikantaa entiteetit tietokannasta sellaisen haun tuloksena, jossa käytetään entiteetin ominaisuuksia tai suhteita eli löytää yksittäinen entiteetti ja paikantaa yhteen kuuluvien entiteettien joukko
- tunnistaa entiteetti eli varmistua että tietueessa kuvattu entiteetti vastaa haettua, tai erottaa se kahdesta tai useammasta, joilla on samanlaisia ominaisuuksia
- valita entiteetti joka sopii käyttäjän tarpeisiin, tai hylätä entiteetti joka ei sovi käyttäjän tarkoituksiin
- hankkia kuvailtu entiteetti tai saada pääsy siihen (hankkia entiteetti ostamalla, lainaamalla tms. tai tavoittaa se elektronisesti etäkäyttöön).
- navigoida bibliografisessa tietokannassa eli löytää teoksia, jotka liittyvät tiettyyn teokseen yleistämällä, assosiativisesti ja ryhmittämällä, ja löytää teosten yhteisiä ominaisuuksia ekvivalenssin, assosiaation tai hierarkian perusteella.

IFLA järjesti vuonna 2003 eri maiden luettelointiasiantuntijoiden kokouksen Frankfurtissa. Siinä hyväksytyt periaatteet pohjaavat yllä mainittuihin FRBR:n ja Svenoniuksen määrittelemiін tavoitteisiin. (IFLA 2003a ja 2003b)

Luetteloinnin tavoitteiden määrittelyssä on pitkälti seurattu 1800-luvulta alkanutta traditiota. Kaikissa teorioissa on otettu huomioon löytäminen, mikä usein on merkinnyt samaa kuin paikantaminen kirjaston kokoelmasta. Tosin Wilson (1983, 258-259) puhui jo 1980-luvun alkupuolella löytämisen ja paikantamisen käsitteiden sijasta aineiston omistamisesta eli siitä mitä kirjastossa on ja käyttöön saamisesta. Löytämisen teorioissa on määritelty myös, mitä tulee löytää. Tähän palataan luetteloinnin kohteissa.

Samankaltaisten liittäminen yhteen on nähty tärkeäksi alusta alkaen. Valinta samankaltaisten joukosta esiintyy jo Cutterilla. Siihen sisältyy ajatuksellisesti valinnan peruste eli erojen tunnistaminen esimerkiksi saman teoksen erilaisista painoksista. Svenoniuksen ja IFLAn vuoden 2003 tavoitteet kattavat periaatteessa kaiken aikaisemman.

Tunnistamisen tavoite mainitaan erikseen vasta 1980-luvun lopulla. Kun tavoitteisiin liittyy Cutterista alkaen myös painosten ja erilaisten versioiden erottaminen, myös tämän tavoitteen voidaan katsoa sisältyneen aikaisemmin löytämisen funktioon. Tunnistaminen mahdollistaa valinnan, jonka avustaminen on luetteloinnin tavoitteena jo Cutterilla.

Myös käyttöön saaminen oli perinteisen aineiston kannalta selkeästi löytämiseen ja paikantamiseen liittyvä toiminto, jota ei tarvinnut asettaa erilliseksi tavoitteeksi. Rajoituksina toki olivat Wilsonin mainitsemat käytännön asiat, kuten että kirja oli lainassa tai kadonnut.

Ehkä on varhaista ennakoida, millä tavalla julkaisutoiminnan digitaalisuus vaikuttaa luetteloinnin tavoitteiden muutoksiin. Tämän tutkimuksen lähtökohtana on, että IFLAssa määritellyt FRBR:n tavoitteet täydennettyinä Svenoniuksen esittämällä yhteenliittämisen tai navigoinnin tavoitteella riittävät luetteloinnin tavoitteiksi myös verkkoympäristössä. Konkreettisesti esimerkiksi löytäminen voi merkitä tietyn yksittäisen dokumentin löytymistä sekunnissa kirjaston kokoelmätietokannasta tai Internetistä, mutta myös tuhansien tai kymmenien tuhansien osumien "löytämistä" yksittäisen dokumentin sijasta. Jotta olennainen ei katoaisi näihin "löytöihin", dokumentit olisi varustettava oikeilla tunnistamistiedoilla. Samalla tavalla olisi kyettävä löytämään ja tunnistamaan toisiinsa liittyvät dokumentit.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan verkkodokumenttien luettelointia ensisijaisesti tunnistamisen ja yhteenliittämisen näkökulmasta. Nämä palvelevat valinnan tavoitetta ja lopulta käyttöön saamistakin. Vaikka FRBR:stä näyttää puuttuvan toinen luetteloinnin teorioissa keskeiseksi katsottava tavoite eli yhteenliittäminen, oletan kuitenkin myös FRBR:n vastaavan käytännössä tämän tavoitteen toteutumiseen. Taulukkoon 1 on koottu tavoitteiden variaatio tekstien pohjalta.

Taulukko 1: Luetteloinnin tavoitteet eri teorioissa

<i>Tutkija, vuosi</i>	<i>Paikannus</i>	<i>Käyttöön- saanti</i>	<i>Tunnis- taminen</i>	<i>Valinta</i>	<i>Yhteen- liittäminen</i>
Cutter 1876	osoittaa mitä kirjastossa on			valita	liittää yhteen
Lubetzky 1960	paikantaa kirjastossa			palvella tiedonhakua	liittää yhteen
Pariisin periaatteet 1961	osoittaa mitä kirjastossa on				liittää yhteen
Wilson 1983	omistaa	avata pääsy välittää			
Smiraglia 1987	löytää		tunnistaa	valita, arvioida	liittää yhteen
IFLA/ FRBR 1997	löytää	saada käyttöön	tunnistaa	valita	
Svenonius 2000	paikantaa	saada käyttöön	tunnistaa	valita	navigoida / liittää yhteen
IFLA 2003	paikantaa	saada käyttöön	tunnistaa	valita	navigoida

3.2 Luetteloinnin kohteet

Luetteloinnin tavoitteet ja kohteet liittyvät läheisesti toisiinsa. Domanovszkyn (1974, 11, 19) mukaan: "... it is impossible to represent the functions adequately without inspecting minutely enough the objects about which the catalogue is communicating or is expected to communicate information". Domanovszky katsoi, että luetteloinnin kohteita oli hänen kirjansa ilmestymiseen mennessä tutkittu huomattavasti vähemmän kuin luetteloinnin tavoitteita.

IFLAn vuonna 1961 järjestämässä kongressissa kohteiden määrittely oli keskeinen teema. Kongressissa luotiin ns. Pariisin periaatteet, joiden mukaan luetteloinnin avulla määritellään:

- onko kirjastossa *tiettyä kirjaa*
  - jonka tekijä ja nimeke tunnetaan
  - jonka nimeke tunnetaan, kun tekijää ei ole mainittu, tai
  - josta näiden puuttuessa tunnetaan sopiva nimekkeen korvike
- mitkä
  - *tietyn tekijän teokset* kirjastossa on, tai
  - *tietyn teoksen painokset* kirjastossa on. (Paris Principles 1961, 1)

Nämä kohteet sisältyvät sinänsä myös Cutterin teoriaan (ks. edellä luku 3.1, s. 16-17). Pariisin periaatteiden valmisteluun osallistuivat aktiivisesti muiden muassa jugoslavalainen Eva Verona ja edellä mainittu alun perin Unkarista lähtöisin oleva amerikkalainen Lubetzky.

Verona (1959) katsoo luetteloinnissa vallinneen kaksi eri traditiota, bibliografisten yksiköiden (bibliographic unit) ja kirjallisuuspohjaisten yksiköiden (literary unit) luetteloinnin. Edellinen rinnastuu Cutterin ja Pariisin periaatteiden ensimmäiseen tavoitteeseen eli *kirjan* luettelointiin ja jälkimmäinen *teoksen* eri painosten ja tekijän tuotantojen eri laitosten kokoamiseen.

Verona (1959, 157-165) on selvittänyt, miten traditiot näkyvät luettelointisäännöissä ja käytännöissä eri maissa. Englanninkielisistä lähteistä hän mainitsee Panizzin, Jewettin ja Cutterin, mutta toteaa, että angloamerikkalainen luettelointikäytäntö ei ole ollut tässä kysymyksessä kovin selkeä. Saksassa traditio tuki 1800-luvulla bibliografista luettelointia; toiseen tavoitteeseen, teoksen eri ilmentymien luettelointiin, on kiinnitetty huomiota lähinnä anonyymien tekstien kuten Raamatun kannalta, ja kolmanteen tekijän nimien muutosten tai useiden rinnakkain käytettyjen nimien yhteydessä. Laajasti

vallalla olleissa preussilaisissa säännöissä käytäntö oli kuitenkin selkeästi toinen: ratkaisevaa oli tekijän nimi, ja kun se puuttui, teoksen nimi (Sachtitel); saman tekijän teokset luettelointiin aina samalle nimelle ja sama teos aina samalle nimekkeelle eli kirjallisuuspohjaisesti. Dokumentissa olevat bibliografiset tiedot on otettu huomioon vain lisäkirjauksina, sikäli kun niitä on pidetty tarpeellisina. Ranskassa pääpaino on ollut bibliografisissa yksiköissä, mutta 1900-luvulla myös kirjalliset yksiköt on otettu tiettyihin sääntöihin ohjenuoraksi.

Veronan mukaan bibliografinen yksikkö kohteena palvelee sekä yksittäisen kirjan että sen tietyn painoksen nopeaa löytämistä. Hän irrottaa tämän tehtävän teoksen määrittelystä ja tähdentää sen hyödyllisyyttä: "*It will be an efficient help for those users who know exactly which particular book or bibliographic unit or which edition or translation of a certain work they are looking for and what the title of that book is. The catalogue will enable an easy and quick location of such a unit.*" (Verona 1959, 156).

Luetteloinnin kohteiden analyysin toinen tavoite, teoksen eri ilmentymien kokoaminen, vaatii Veronan mukaan yksittäisten kirjojen tunnistamista tietyn kirjallisen teoksen osaksi. Yksittäisellä kirjalla ja siihen sisältyvällä teoksella voi olla kaksi erilaista nimeä, mikä vaatii luettelossa järjestyseriaatteista päättämistä. Verona ei pidä kovin tarpeellisena korostaa tekijän tuotannon kokoamista, koska katsoo sen toteutuvan kahden ensimmäisen periaatteen avulla: jos luettelossa kirjaukset järjestetään tekijän mukaan, kaikenlaiset versiot tekijän teoksista tulevat kootuiksi joka tapauksessa tekijän nimen yhteyteen. Mikäli siis luetteloinnin ensimmäinen kohde eli tietty kirja ja toinen kohde eli teos on otettu huomioon, myös tekijän teosten eri versiot löytyvät. Vain poikkeavilla tekijännimillä kirjoitetut teokset tulee liittää lisäkirjausten tai huomautusten avulla yhteen kolmatta kohdetta varten. (Verona 1959, 156-157).

Lubetzky erotti kirjastossa olevan kirjan (book) itse teoksesta (work), josta voi olla olemassa eri versioita, esimerkiksi peräkkäisiä painoksia tai käännöksiä. Hän liitti luetteloinnin kohteen määrittelyksen luettelon tarkoitukseen, joko yksittäisen kirjan löytämistä palvelemaan listaan tai tiedonhaun välineeksi laadittuun luetteloon. Lubetzky tähdentää, että luettelon ei tule koskea vain kädessä olevaa kirjaa vaan myös teosta, jonka kirja sisältää: "*the book is a cloth which drapes the work of an author*". Luettelon tulee antaa kirjan ohella täydellinen ja tarkka kuvaus teoksesta. Teos voi esiintyä samanaikaisesti tai peräkkäin eri nimillä, sitä voivat jatkaa toiset tekijät tai toimittajat, ja sillä voi olla vaihtelevia suhteita toisiin teoksiin. Lubetzky kysyykin, onko luettelon ensisijainen tehtävä osoittaa kirjastossa olevat aineistot vai niihin sisältyvät teokset vai

molemmat, ja vastaa, että molemmat tehtävät on otettava huomioon. Teoksella on kuitenkin vahva asema Lubetzky:n ajattelussa, erityisesti jos hänen näkemyksiään verrataan Eva Veronan näkemykseen kirjan löytämisen ensisijaisuudesta. (Lubetzky 2001, 200, 210, 262-273).

Smiraglia (2001, 24-25) mainitsee, että Pariisin kongressissa 1961 määriteltiin Veronan ja muiden ehdotuksesta teosta, versiota ja mukaelmaa koskevat termit. Samoin hän kertoo Lubetzky:n ehdottaneen, että teosten kokoamiseksi yhtenäistetyn nimekkeen käyttöä laajennettaisiin Raamatun ynnä muiden ns. pyhien kirjojen ulkopuolelle.

Patrick Wilsonin (1968, 7-9) mukaan se mitä asiakas hakee kirjastossa, ei välttämättä ole tietty kirja, eikä tietty teoskaan, vaan *teksti*: *"Don't we want to say that the catalog is meant to allow one to find copies of texts? You can't just find a text; it has to appear in some physical form. But if it's the text that one is looking for, and if the same text appears in different books or in nonbook formats, one may not care at all which published appearance one gets so long as it contains the right text. This is a real difference, not just a question of words; a good book-finder may not be a good text-finder."* Wilson kirjoittaa teoksesta ja tekstistä erillisinä objekteina: kun joku lukee käännökset Schopenhauerin teoksista, hän on lukenut Schopenhauerin teokset, vaikka hän ei ole lukenut saksankielistä tekstiä. Runojen käännöksistä Wilson tosin aiheellisesti huomauttaa, että ne voivat poiketa niin paljon alkuperäisestä teoksesta, ettei niitä aina voi pitää samana teoksena. Wilsonin toinen esimerkki liittyy tekstien muutoksiin ja uusiin versioihin: Hamletin jonkin version lukija uskoo tuntevänsä Shakespearen teoksen, vaikka version alkuperäisyydestä ei ole mitään tietoa. Teoksen ja tekstin suhteesta Wilson toteaa edelleen: *"The upshot is that there is sufficient reason for not identifying a work produced with a particular text produced; the relation of text to work must be a looser one than that of strict identity. ... But what, exactly, is a work, if it is not to be identified with any particular text?, we might answer by saying that a work simply is a group or family of texts..."*

Domanovszky (1974, 21) katsoo, että asiakkaan tulee saada tietoa

- jokaisesta yksittäisestä kirjasta
- jokaisen kirjan kaikista painoksista (editions)
- jokaisen tekijän kaikista teoksista

jotka ovat saatavina kirjastossa.

Domanovszky (1974, 41-44) jaottelee luetteloinnin kohteita usealla eri tavalla. Kirja on ns. perusobjekti (elemental object), kun halutaan löytää juuri se objekti, jonka ominaisuudet tunnetaan. Teosta, joka sisältyy yhteen tai useampaan kirjaan samankaltaisena tai erikielisinä käännöksinä tai erilaisina painoksina Domanovszky nimittää kootuksi objektiksi (composite object). Myös kirjailijan tuotanto on koottu objekti edellistä laajempaan kokonaisuuteen. Domanovszky puhuu myös itsenäisistä objekteista (autonomous objects), joista on luetteloissa itsenäinen kirjaus, ja alistetuista objekteista (subordinate objects), jotka voidaan mainita toisen objektin kuvailun yhteydessä, mutta joita ei voida hakea luetteloista niiden omilla nimillä; tällaisia ovat esimerkiksi koottujen teosten itsenäiset artikkelit, novellit tai runot. Domanovszky käsittelee teoksessaan vain itsenäisiä dokumentteja, joilla on nimeke ja yleensä myös tekijä (Domanovszky 1974, 21-22).

Teoksen ja fyysisen dokumentin erottaminen tulee vielä entistä vahvemmin esiin myöhemmässä luetteloinnin teoriaa koskevassa kirjallisuudessa. Luetteloinnin kohteen määrittelyä kirjan ja teoksen pohjalta on jatkettu 1990- ja 2000-luvuilla. Erityisesti teoksen merkitystä on alettu tähdentää: "uudenlaisten dokumenttien vallatessa alaa älyllinen ja taiteellinen teos itsessään on nostettu tärkeäksi luetteloinnin kohteeksi" (Murtomaa 1997, 221).

IFLAn FRBR-raportissa luetteloinnin kohde on keskeisessä asemassa. Kohdetta kutsutaan 'entiteetiksi'. Entiteettejä eli kohteita on FRBR:n mukaan kolmea lajia, jotka jakaantuvat edelleen osiin:

- älyllisen tai taiteellisen toiminnan tuotteet eli bibliografisesti tarkasteltuna:
  - teokset (works)
  - ekspressiot (expressions)
  - manifestaatiot (manifestations)
  - yksittäiskappaleet (items)
- tuotteiden älyllisestä tai taiteellisesta sisällöstä vastaavat sekä niiden tuottamisesta, jakelusta ja valvonnasta huolehtineet toimijat eli henkilöt ja yhteisöt
- älyllisen tai taiteellisen toiminnan kohteet eli käsitteet, objektit, tapahtumat ja paikat.

Entiteettien suomennoksina on ollut käytössä erilaisia nimityksiä. Helsingin yliopiston kirjaston johdolla 19.9.2005 pidetyssä Luetteloinnin ohjausryhmän laajennetussa

kokouksessa¹ sovittiin alustavasti yllä mainitusta terminologiasta, jotta käsitteet pysyisivät yksiselitteisinä eivätkä sekoittuisi toisiinsa, koska esimerkiksi käsitteet 'toteutus' ja 'ilmentymä' voisivat kumpikin merkitä joko ekspressiota tai manifestaatiota. Myöskään käsitettä 'entiteetti' ei haluttu suomentaa. Vastaavaan ratkaisuun on päädytty eräissä muissakin kielissä kuten ruotsissa ja italiassa, sen sijaan saksassa ja ranskassa termit on käännetty. Viimeinen yllä mainituista entiteeteistä liittyy sisällönkuvailuun ja rajataan tässä käsittelyn ulkopuolelle.

Tom Delsey on ehdottanut malliin lisää entiteettejä, jotka liittyvät teokseen ja yksittäiskappaleeseen. Näiden perustana ovat vastaavat tiedot MARC-formaatissa. Teosta koskevat entiteetit liittyvät toimintoihin, joiden tuloksena teos syntyy (tehtävä, projekti ja ohjelma), jossa teos laaditaan (työyksikkö, work unit), jotka rahoittavat teoksen (sopimus, lahjoitus) ja jossa teosta käytetään (opinto-ohjelmat). Kappaleeseen liittyvät entiteetit ovat toiminta, toiminnasta päättävä auktoriteetti ja toiminnasta vastaavan asema. (Delsey 2003, 17- 21). Katson näiden sijoittuvan kuitenkin lähinnä henkilöiden ja yhteisöjen alakategorioiksi. Ne vaikuttavat lähinnä tekijöiden ja tuotteiden suhteiden määrittelyyn, mutta eivät tässä käsiteltäviin luetteloinnin kohteisiin.

FRBR:n jälkeen Smiraglia on pohtinut luetteloinnin kohteita ja erityisesti teoksen määrittelyä. Hän käy vuonna 2001 julkaistussa teoksessaan lävitse edellä käsitellyt Veronan, Lubetzky'n ja Domanovszky'n näkemykset sekä Pariisin periaatteet. Jo aikaisemmassa teoksessaan (Smiraglia 1987, 18) hän erotti abstraktin teoksen (work) ja tämän teoksen erilaiset konkreettiset ilmentymät (item) bibliografisen valvonnan kohteena. Vuonna 2001 hän määrittelee informaation koostuvan useista osista: *"In all cases, "information" must be understood to be the ultimate human gain that results from interaction with works, their various texts, the documents that carry them, and the data they convey."* (Smiraglia 1987, 6). Hän ymmärtää tekstin merkityksen ehkä konkreettisemmin kuin Wilson: teksti on Smiraglialle teoksen fyysisten jälkien kokoelma dokumentissa. Dokumentti on fyysinen objekti, joka sisältää inhimillisen toiminnan kirjaamisen, mutta dokumentti ei ole minkä tahansa objektin kaltainen, vaan se on merkityksiä sisältävä objekti, joka on säilyttämisen arvoinen. Merkitykset syntyvät sisällön eli tekstin ja teoksen välityksellä (Smiraglia 2001, 4-10).

Smiraglia (2001, 63-64). etsii teoksen ominaisuuksia monitieteisesti lingvistiikan, filosofian, semiotiikan ja bibliografian teorian avulla ja löytää teosten ominaisuudeksi

---

¹ Pöytäkirja lähetetty osallistujille.

suuren vaihtelevuuden. Perusteluna on näkemys teoksesta viestinnän välineenä, joka on olemassa vain ihmisten keskuudessa. Teos voidaan havaita ja ottaa vastaa monella tavalla. Siitä voidaan tehdä monia tulkintoja eri aikoina ja eri paikoissa ja sillä voi olla erilaisia ulottuvuuksia. Esimerkkinä Smiraglia mainitsee musiikkiteoksen, joka on olemassa symbolisena luomuksena (the symbolic form of its creation), äänellisenä havaintona (the perception upon reception in sonic form) tai fyysisessä muodossa joko nuotteina ja partituurina tai elävänä esityksenä.

Edelleen Smiraglia (2001, 122, 130) katsoo, että bibliografisen kohteen fyysinen ulottuvuus on dokumentti, mutta sen intellektuaalinen ulottuvuus on siihen sisältyvien ajatusten sarja eli teos. Dokumentit sisältävät ja välittävät tekstiä. Tekstit sisältävät ja välittävät teoksia. Teokset ovat abstrakteja niin kauan, kun niitä ei ole kytketty merkitsevään tekstiin. Smiraglia rinnastaa tekstin FRBR:n teokseen/ekspression.

"Documents are distinct from the texts they convey, which means that they are also distinct from the works represented by those texts. So the physical dimension of a bibliographic entity is its carrier, which is called document. But the intellectual dimension of a bibliographic entity is the set of composed ideas that it conveys, which is called a work." (Smiraglia 2001, 122).

"Documents contain and convey texts. Texts contain and convey works. Works are abstract until or unless fixed in a signifying text. Texts constitute the objects of IFLA's 'expression' entity." (Smiraglia 2001, 130)

Svenonius (2000, 35-51) määrittelee kohteiksi eli bibliografisen teorian perusrakenteiksi eli entiteettityypeiksi dokumentit, teokset, tekijät ja aiheet, mutta myös erikseen painokset. Lisäksi hän käyttää termiä yliteos (superwork). Dokumentti on hänen mukaan pienin bibliografinen entiteetti. Sillä voi olla erilaisia aineellisia hahmoja (embodiment = ruumiillistuma): *"a copy of a book, a video, a sound recording, text or image on the Internet, or a one-of-a-kind work such as a manuscript or a painting"*. Yksittäisiin dokumentteihin voidaan myös viitata ilmaisuilla 'items' tai 'copies', joista jälkimmäinen sisältää sen, että entiteetti on yksi samanlaisten entiteettien sarjasta. Dokumentilla ei välttämättä ole muusta riippumatonta fyysistä olemusta, vaan esimerkiksi aikakauslehtiartikkeli on osa lehden tiettyä numeroa ja karttalehti voi olla osa tiettyä kartastoa. Dokumentteja voidaan Svenoniuksen (2000, 35) mukaan ryhmitellä joukoiksi,

- jotka jakavat olennaisesti saman informaation (work)
- jotka jakavat saman informaation (edition)
- jotka ovat lähtöisin samasta alkuperästä (superwork)
- joilla on sama tekijä
- jotka liittyvät samaan aiheeseen.

Teoksen määrittelyssä ongelmana on, miten määritellään olennaisesti sama informaatio. Svenonius katsoo, että samaan teokseen voivat kuulua dokumentit, jotka ovat tarkistuksia, päivityksiä, lyhennelmiä, laajennuksia tai käännöksiä. Hän rajaa samuuden samaan dokumenttityyppiin, jolloin esimerkiksi elokuva Hamletista ei ole sama teos kuin Shakespearen näytelmä. Elokuva ja näytelmä eri muodoissaan ja eri kielillä julkaistuna kuuluvat kuitenkin samaa yliteokseen. Myös tällaisten dokumenttien yhdistäminen kuuluu Svenoniuksen mukaan luetteloinnin tehtäviin.

Painos on teoksen erityinen ilmentymä (manifestation). Eri painoksiin kuuluvat dokumentit eroavat toisistaan esimerkiksi kooltaan, kuvitukseltaan, tietojen päivitykseltään tai kieleltään tai niillä voi olla jotakin eroa sisällössä. Ero samaan teokseen ja samaan painokseen kuuluvien dokumenttien kesken ei kuitenkaan ole kovin selkeä. Painos vastaakin osittain FRBR:n manifestaatiota, osittain ekspressiota. Selventääkseen painoksen käsitettä Svenonius jakaa sen alapainoksiin (subeditions) ja versioihin (versions). Jälkimmäisissä on lähinnä kyse erilaisista fyysisistä muodoista, edellisessä taas sisällöllisistä muutoksista kuten esipuheen tai vastaavien yksityiskohtien muuttumisesta. (Svenonius 2000, 38-43). Näin ajateltuna versio ja alapainos vastaavat FRBR:n manifestaatiota, mutta sisällöllisiä muutoksia sisältävä painos rinnastunee ekspression käsitteeseen.

Luetteloinnin kohteen määrittelyissä perusjako fyysisen dokumentin ja abstraktin teoksen välillä esiintyy lähes kaikissa teorioissa. Näiden kahden ulottuvuuden välille on sijoitettu tekstit, jotka eivät vielä ole saaneet fyysistä muotoa, mutta eivät ole samaa kuin abstrakti teos; tätä kutsutaan FRBR:ssä ekspressioksi. Uudistettu painos, kuvituksella varustettu teos tai teoksen käännös eroavat alkuperäisestä teoksesta ja ovat esimerkkejä teoksen uusista esitystavoista eli ekspressioista. Kirjan yksittäiset kappaleet, esimerkiksi kirjastoon hankittu kappale on FRBR:n mukaan neljäs luetteloinnin kohde. Svenoniuksen yliteos on viides kohde, abstrakti entiteetti, jonka avulla voidaan liittää yhteen erilaiset ja eri medialla toteutetut teokset samasta alkuperäisteoksesta. Yliteokseen liittyy teosperheen käsite, jota ovat 1980- ja 1990-luvuilta alkaen tutkineet mm. Smiraglia (1987, 2001), Leazer (2000, alunperin 1998) ja Tillett (2001).

Kohteiksi on katsottu cutterilaisessa traditiossa myös kirjoittajien tuotanto. Verona totesi, että jos sekä fyysisen dokumentin että teoksen luetteloinnista on huolehdittu, myös tekijän tuotanto tulee kootuksi riittävän kattavasti. Vain niissä tapauksissa, joissa

sama tekijä on tuottanut teoksia ja dokumentteja eri nimillä, tarvitaan viittauksia nimistä toiseen. Domanovszkyn (1974, 111, 130-133) teoriassa tekijän teokset ovat merkittävä luetteloinnin objekti. Hän toteaa, että teoksen ja tekijän tuotannon välillä on tärkeä ero: teoksen eri ilmenemismuodoissa koottu objekti muodostuu samaan sisältöön liittyvistä osista, mutta tekijän tuotannossa sisältöjen yhteys toisiinsa voi olla melko etäinen. Domanovszky pitää tekijän tuotannon kokoamista selvästi muista kohteista erillisenä palveluna sekä luettelon käyttäjälle että kirjastonhoitajalle.

Tekijän teosten rinnalla tai sijasta kohteena voidaan pitää itse tekijää, joka voi periaatteessa olla sekä henkilö että yhteisö. Jotkut tutkijat kuten Domanovszky (1974, 123) suhtautuvat kriittisesti yhteisöihin tekijänä: *"The analogy between personal and corporate authorship is a mere fiction, and the application of the designation 'author' to a corporate body is nothing more than a metaphor"*. FRBR:ssä henkilöitä ja yhteisöjä tarkastellaan teoksen luojina, toteuttajina, omistajina, mutta myös teoksen aiheina. Myös FRBR:ssä henkilöt ja yhteisöt ovat itsenäisiä entiteettejä, joiden yhteyttä tuote-entiteetteihin tähdennetään. (FRBR 1997, 24-25).

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on, että verkkodokumenteissakin erotetaan luetteloinnin kohteina fyysinen dokumentti eli 'kirja' ja abstrakti teos. Tämä vastaa Cutterin, Lubetzkyin, Veronan ja Domanovszkyn käsityksiä ja Pariisin periaatteiden toteutusta ja on tällaisena lähtökohta myös FRBR:n mallille.

FRBR sijoittuu siis osaksi teoreettista jatkumoa, joka esitetään taulukossa 2 ja jossa tärkeätä on teoksen ja manifestaation erottaminen toisistaan. Smiraglia on esittänyt (2001, 145-155) laajemman analyysin eri tutkijoiden näkemyksistä, jotka koskevat erityisesti teosta, mutta jonkin verran myös dokumenttia ja tekstiä luetteloinnin kohteina. Alla olevassa koonnissa olen tarkastellut asiaa lähinnä FRBR:ään perustuvasta perspektiivistä.

Empiirisen aineiston avulla tarkastellaan, onko mahdollista ja tarpeellista erottaa verkkodokumenteissa itse havaittavissa olevan eli fyysisen dokumentin ja teoksen väliin sijoittuva ekspressio eli uusi painos tai Wilsonin ja Smiraglian mukaan teoksen teksti. Käsite 'dokumentti' vastaa tässä yhteydessä yleensä käsitettä 'kirja' tai vastaava muu aineisto. Yksittäiskappaletta tässä tutkimuksessa ei erityisesti tarkastella. FRBR:n jälkeisessä teoriassa erityisesti yliteoksen tai teosperheen käsite vaatinee tutkimista.

Taulukko 2: Luetteloinnin kohteet eri teorioissa

<i>Tutkijat, vuosi</i>	<i>Yksittäis-kappale</i>	<i>Fyysinen dokumentti</i>	<i>Painos, ekspressio</i>	<i>Teos</i>	<i>Teosperhe</i>	<i>Tekijät, tekijän tuotanto</i>
Cutter 1876		kirja	painokset			tekijän tuotanto
Verona 1959		bibliografinen yksikkö	Kirjallisuus-pohjainen yksikkö			
Lubetzky 1959/ Pariisin per. 1961		kirja		teos		tekijän tuotanto
Wilson 1968		dokumentti	teksti	teos	tekstiperhe	
Domanovszky 1974	kappale	kirja		teos		tekijän tuotanto
		perusobjekti		kootut objektit		
FRBR 1997	kappale	manifestaatio	ekspressio	teos		henkilöt, yhteisöt
Smiraglia 2001	kappale	fyysinen objekti	teksti	teos	bibliografinen perhe	
Svenonius 2000		dokumentti, versio, alapainos	painos	teos	yliteos	tekijät

3.3 Luettelointijärjestelmät

3.3.1 Luetteloinnin kehityssuuntia

Bibliografisen informaation muotoa ja rakennetta on määritelty monenlaisin säännöin erityisesti 1800-luvulta alkaen. Nykyisten sääntöjen lähtökohtina pidetään erityisesti Panizzista, 1841, ja Cutterista, 1876, alkunsa saanutta traditiota eli niin sanottuja angloamerikkalaisia luettelointisääntöjä, joista käytetään usein lyhennettä AACR (Angloamerican Cataloging Rules). Toinen traditio, ns. preussilainen säännöstö, jota noudatettiin myös joissakin Suomen tieteellisissä kirjastoissa 1900-luvun alkupuolta alkaen, julkaistiin ensi kerran saksaksi 1899. Preussilaisten sääntöjen seuraajaa alettiin Saksassa kehittää vasta toisen maailmansodan jälkeen, ja vuonna 1965 julkaistiin silloin erillisten Länsi- ja Itä-Saksan valtioiden yhteiset luettelointisäännöt, jotka tunnetaan nimellä RAK (= Regeln für die alphabetische Katalogisierung). Oili Kokkonen (1979, 67-80). on selvittänyt tarkemmin saksalaisen ja angloamerikkalaisen perinteen mukaisten luettelointisääntöjen eroavuuksia, ongelmia ja kehittämistä. Vaikka RAKissa otettiin huomioon kansainvälinen kehitys, vasta 2000-luvulla näitä sääntöjä on sopeutettu entistä enemmän angloamerikkalaiseen suuntaan, mikä useissa muissa maissa oli hyväksytty jo aikaisemmin.

1900-luvun jälkipuoliskolla luetteloinnin kansainvälisestä kehittämistyöstä ovat vastanneet erityisesti IFLA ja Unesco, mutta myös erilaiset tietotekniikkaa soveltavat kaupalliset ja muut organisaatiot erityisesti Pohjois-Amerikassa. Unesco järjesti ensimmäisen kongressin bibliografisista palveluista jo vuonna 1950; sen tuloksena kansallisbibliografioille määriteltiin tehtäväksi rekisteröidä kussakin maassa tuotetut julkaisut, joihin sisällytettiin painetun aineiston ohella myös audiovisuaalinen aineisto (Madsen 1998, 8-9). IFLAn luettelointiperiaatteita käsitellyt vuoden 1961 konferenssi Pariisissa on mainittu edellä luetteloinnin kohteita käsiteltäessä. IFLA käynnisti yleisen bibliografisen valvonnan kansainvälisen ohjelman Universal Bibliographic Control eli UBC. Tämä toiminta liitettiin Unescon yleiseen informaatio-ohjelmaan vuonna 1974. Sen tavoitteena oli, että kunkin maan kansalliskirjasto tai vastaava elin huolehtii oman maansa julkaisujen kattavasta luetteloinnista ja tarjoaa nämä luettelointitiedot kansainväliseen käyttöön.

UBC-ohjelmaan otettiin 1980-luvulla mukaan MARC-formaatin (Machine Readable Cataloging) kehittäminen, jolloin ohjelman nimeksi tuli UBCIM (Universal Bibliographic

Control and International MARC). MARC-formaattien laadinta oli aloitettu Yhdysvalloissa jo 1960-luvulla bibliografisten tietojen koneellista käsittelyä ja bibliografisten tietueiden siirtoa varten. Lubetzky näki MARC-formaattien mahdollistavan Charles Coffin Jewettin vuosisataa aikaisemmat ajatukset, joiden mukaan yhtä stereotyyppistä bibliografista kirjausta voitaisiin käyttää bibliografioissa alueellisesti, kansallisesti ja jopa universaalisti (Lubetzky 1967 (2001), 245). UBCIM-ohjelma päättyi IFLAn vetämänä virallisesti vuonna 2004, mutta kansalliskirjastojen johtajat päättivät siihen sisältyvien asioiden edistämiseksi keskinäisen yhteistyön avulla (IFLA 2004).

1970-luvulla IFLA julkaisi kansainväliseen käyttöön tarkoitetut monografioiden kuvailusäännöt, jotka tunnetaan nimellä ISBD eli *International Standard Bibliographic Description*. Ensimmäiset säännöt koskivat monografioita ja niiden rinnalle luotiin sittemmin muita julkaisutyyppisiä koskevat säännöt. Perusrakenne on kaikissa sama. Näitä sääntöjä on sittemmin käytetty laajasti eri puolilla maailmaa.

Hakutietoja koskevat IFLAn ohjeet ovat sen sijaan jääneet melko tuntemattomiksi luettelointisääntöinä. Poikkeuksena on erikielisten nimien muotoja koskenut *Names of persons* -ohjeet, joita on käytetty Suomessakin vieraskielisten nimien oikeiden muotojen valintaan. 1980-luvun puolivälissä julkaistut *Guidelines for authority records* saivat vuonna 2001 seuraajakseen *Guidelines for authority records and references eli GARR*.

Angloamerikkalaiset säännöt eli AACR ovat eläneet IFLAn sääntöjen rinnalla ja niiden kuvailuosuus noudattaa ISBD-kuvailua. Kun IFLAn ohjeellisten kirjausten säännöt eivät ole saavuttaneet maailmanlaajuista käyttöä, angloamerikkalaiset säännöt ovat olleet hakutietojen lähtökohtana ja käännosten pohjana hyvin monille kansallisille säännöille. Siksi tässä tutkimuksessa ei tarkastella erikseen AACR:ää, vaan käytetään kuvailussa ISBD:hen perustuvia ja hakutiedoissa angloamerikkalaisiin sääntöihin pohjautuvia suomalaisia luettelointisääntöjä.

1980- ja 1990-lukujen vaihteessa eri puolilla maailmaa oli siirrytty manuaalisesta luetteloinnista ja yksittäisten kirjastojen atk-järjestelmistä laajoihin suorakäyttöisiin tietokantoihin. Myös keskitetyistä toimitetuista yhteisluetteloista on siirrytty hajautettuun luettelointiin, jossa luettelointitietoita on voitu kopioida omiin järjestelmiin. Luetteloinnin taloudellisuuteen kiinnitettiin yhä enemmän huomiota 1990-luvun alussa (ks. esim. FRBR 1997, 1). Myös julkaisutoiminnan alkava elektronisoituminen vaikutti siihen, että

IFLAn piirissä alettiin pohtia uudentyypistä luettelointikäytäntöä. Kirjastoyhteisössä oma vaikutuksensa on varmasti ollut myös amerikkalaisella tutkimuksella, esimerkiksi Wilsonin kirjoituksilla (1983) ja Lubetzky'n teoksilla (sisältyvät kokoomateokseen 2001).

FRBR:n synty perustuu konkreettisesti IFLAn vuonna 1990 Tukholmassa pidettyyn seminaariin, jossa kiinnitettiin huomiota luetteloinnin vähimmäiselementteihin, käyttäjien tarpeisiin ja luettelointitietojen keskinäisiin suhteisiin. Yksi kokouksen periaatepäätöksistä oli perustaa työryhmä miettimään luettelointitietojen funktionaalisia vaatimuksia. Työryhmä työskenteli vuosina 1992-1997 ja sen tuloksena julkaistiin tässä tutkimuksessa keskeisenä tarkastelukohteen oleva raportti *Functional requirements for bibliographic records*.

FRBR:ää on sovellettu tietyissä tietojärjestelmissä, kuten Australian kansallisessa AustLit Gatewayssa, VTLS Incin Virtua-järjestelmässä ja OCLC:n WorldCat-tietokannassa (näiden arvioinnista ks. Yee 2005, 91-92). Sen soveltamista perinteisiin luettelointijärjestelmiin mm. terminologisesti on selvitetty eri työryhmissä sekä ISBD-sääntöjen että AACR:n kannalta. (esim. Le Boeuf 2003). Tässä vaiheessa FRBR:ää ja ISBD-ohjeita kehitetään kuitenkin itsenäisinä sääntöinä edelleen, vaikka terminologiaa pyritään harmonisoimaan. Ruotsissa ja Norjassa on projekteja, joissa FRBR:n käyttöä tutkitaan osana kansallisen bibliografisen informaation hallintaa. Suomi on osallistunut OCLC:n WorldCat-tietokannassa tehtäviin kokeiluihin ja kansalliskirjaston edustaja on ollut aktiivisesti mukana FRBR-työryhmässä. Myös tutkimuksia ja kokeiluraportteja on julkaistu. Useimmiten niissä on verrattu FRBR:ää ja MARC-tietueita (esim. Hegna & Murtooma, 2002; Yee 2005).

Toisena kehitystrendinä ovat 1990-luvulta alkaen olleet metatieto- eli metadatajärjestelmät, jotka on tarkoitettu erityisesti digitaalisen aineiston hallintaan. Kirjastot ovat hyväksyneet termin vaihdoksen luetteloinnista metatietoihin, ainakin osittain pysyäkseen yhteydessä julkaisu- ja informaatioalan muihin toimijoihin (Caplan & Guenther 1996, myös Hakala 2002, 114).

Metatiedoilla voi olla useita käyttötarkoituksia: dokumenttien käyttäjille olennaista ovat tunnistaminen, kuvailu ja paikantaminen, tuottajille taas esimerkiksi autenttisuuden valvonta, tekijänoikeudet, käyttötavat (ks. esim. Hsieh-Yee 2000, 260-263). Siksi monissa yhteyksissä laajasti käytettävää julkaisu-, kustannus- ja muistiorganisaatioiden yhteistä metatietomallia ei ole toistaiseksi löydetty. Metatietojärjestelmiä on laadittu samanaikaisesti useilla eri sektoreilla ja tuloksena onkin kirjava joukko erilaisia malleja.

Kaupallisilla tahoilla, arkistoilla ja kirjastoilla on näissä omat suosikkinsa. Useita tahoja yhdistää kuitenkin dokumentin tai tiedon löytymisen intressi. Hakala (2002, 118) pitää metatietojen tärkeimpänä tehtävänä nykyisessä Internetissä hakujen tarkkuuden parantamista ja sen myötä tiedonhakijan ajan säästämistä.

Myös IFLAn (2003b, 3, 7, 13-24) on ollut vastattava metatietojen kirjastoille tuomiin haasteisiin. Vuonna 1998 perustettiin työryhmä selvittämään metatietojen käyttöä ja laatimaan niihin liittyviä ohjeita kirjastoille. Projektin tehtäviin kuului selvittää metatietojen ja luettelointitietojen suhdetta ja käyttötarkoituksia ja antaa tästä ohjeita kirjastoille. Muita tavoitteita olivat laatia luettelo käytetyistä metatietojärjestelmistä ja määrittellä perusmetatiedon malli ("core record"). Edellinen katsottiin sittemmin tarpeettomaksi, koska informaatiota oli helposti saatavilla¹, mutta jälkimmäinen toteutettiin. Raportissa katsotaan metatietoformaatin valintaan vaikuttavan, sopiiko jokin malli erityisen hyvin jollekin dokumenttityypille tai johonkin käyttöympäristöön, millaisia inhimillisiä voimavaroja mallin käyttö edellyttää, miten hyvin tietoja voidaan siirtää muualle ja millaisia rajoituksia käyttöön voi sisältyä.

IFLAn raportissa vertaillaan kahdeksaan metatietojärjestelmää myös muiden muistiorganisaatioiden kuin kirjastojen kannalta. Nämä järjestelmät ovat:

- Encoded Archival Description (EAD)
- Dublic Core (DC)
- Government Information Locator Service (GILS) metadata scheme à Global Information Locator Service
- Text Encoding Initiative (TEI) Header
- Visual Resources Association (VRA) Core Categories
- Consortium for the Interchange of Museum Information (CIMI) metadata set
- Content Standard for Digital Geospatial Metadata (CSDGM)
- Online Information Exchange (ONIX) publishing standard. (IFLA 2003b, 14).

Mikään järjestelmä ei kuitenkaan ole saanut johtavaa asemaa esimerkiksi Internetin hakujärjestelmien pohjana. Yhdysvalloissa TEI -järjestelmää on käytetty kirjastosektorilla, mutta sittemmin sen rinnalle on tullut muita järjestelmiä. Kaupallisella sektorilla esimerkiksi Yhdysvalloissa, Isossa Britanniassa, Saksassa ja Latinalaisessa Amerikassa ONIX on melko suosittu. Se sisältyy myös verkkodokumenteissa paljon käytettyyn DOI-tunnukseen (Digital Object Identifier). EAD, VRA, CIMI ja CSDGM liittyvät erityisalueisiin. World Wide Web Consortium on kehittänyt RDF-formaatin (Resource Description Format) teknisten tietojen ja oikeuden hallinnan metatiedoksi,

---

¹ ks. esim. <http://library.open.ac.uk/waltonhall/Metadata/schemas.htm> (27.6.2005)

mutta siihenkin voi sisältyä dokumenttia kuvailevaa dataa. Se ei kuitenkaan sisältynyt IFLAn työryhmän aineistoon (ks. esim. Ede 2001, 362-364).

Tämän tutkimuksen piiriin on valittu kirjastokentälle tutuin malli eli Dublin Core, joka on julkaistu ISO-standardina (ISO 15836:2003), ja uusimpiin malleihin kuuluva Yhdysvaltain Kongressin kirjaston tuottama MODS eli Metadata Object Description Schema (MODS 2004).

Metatietojen puolella IFLAn merkitys on toistaiseksi vähäisempi kuin luetteloinnin muilla sektoreilla, vaikka metatiedoista laadittu raportti onkin hyödyllinen yhteenveto. Yksi syy tähän on varmasti nykyisten sääntöjen ja MARC-formaatin vankka asema kirjastomaailmassa. Toinen syy saattaa olla, että metatietojen takana ei ainakaan toistaiseksi ole vastaavanlaista teoreettista perustaa kuin on ollut Pariisin periaatteilla tai FRBR:llä. Esimerkiksi Dublin Coresta on tietoisesti rakennettu toisentyypistä eli vapaata ja yksinkertaista järjestelmää.

Muista järjestelmistä, joilla on ollut vaikutusta tekstidokumenttien luettelointiin, kannattaa mainita erikseen Unescon 1973 perustama ISSN-järjestelmä¹, alkuperäiseltä nimeltään ISDS eli International Serials Data Systems. Tässä järjestelmässä on alusta alkaen liitetty kausijulkaisujen yksilölliseen ISSN-tunnukseen tietyt luettelointitiedot, joista tärkein on kausijulkaisun tunnistamista palveleva yksilöllinen avainnimeke. Muihin standardinumeroihin ei ole liitetty metatietoja tai luettelointitietoja ennen kuin uusimmassa ISBN-standardissa (ISO 2108, Annex E), jossa ISBN-keskukset veloitetaan liittämään kirjan numeroinnin yhteyteen ONIX-järjestelmän mukaiset metatiedot. Niissä on 15 pakollista elementtiä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että IFLAlla on ollut erittäin merkittävä asema luettelointiperiaatteiden ja -käytäntöjen kehittäjänä. 2000-luvun alussa luettelointijärjestelmien tilanne on seuraava:

- dokumenttien kuvailua ohjaavat kansainvälisesti käytetyt ISBD-säännöt
- ohjeellisten nimitiedostojen käyttöön pyritään, mutta hakutietojen ohjeena käytetään laajasti AACR:n hakutietoja
- erilaisia metatietojärjestelmiä, kuten Dublin Core ja MODS, on luotu ja osin standardoitukin, mutta järjestelmiä on edelleen useita ja käyttäjiä melko vähän
- FRBR:n soveltamisesta luettelointiin tutkitaan.

---

¹ <http://www.issn.org>

Teknisesti kaksi ensimmäistä on hyvin usein sidottu MARC-formaattien käyttöön. Metatiedoissa tekninen toteutus tehdään yleensä XML:llä. FRBR:ää on kokeiltu tietyissä kirjastojärjestelmissä, mutta siihen ei ole erityistä teknistä ratkaisua. British Library on tehnyt FRBR:ää koskevan kyselyn kirjastojärjestelmien tuottajille vuonna 2005. Se osoitti, että järjestelmä oli vielä melko tuntematon alalla, mutta joidenkin järjestelmien asiakkaat olivat siitä kiinnostuneita. (Danskin 2005).

Seuraavassa esitellään käytössä olevien luettelointijärjestelmien periaatteita, rakennetta ja sisältöä yleisellä tasolla. Järjestelmien toteuttamiseen liittyvät tekniset ja käytännölliset ratkaisut on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Järjestelmien mahdollista teoreettista perustaa tutkitaan tarkastelemalla bibliografiselta informaatiolta vaadittavia periaatteita ja informaation organisointimalleja. Luettelointijärjestelmien syvällisempi tarkastelu toteutetaan vertaamalla niihin sisältyvää informaatiota FRBR-malliin.

Eri järjestelmien kesken on laadittu runsaasti erilaisia vertailutaulukoita. Niitä käytetään osittain tämän tutkimuksen materiaalinakin.

3.3.2 Suomalaiset luettelointisäännöt ja niiden taustat

Ensimmäiset *ISBD*-kuvailusäännöt (*International Standard Bibliographic Description*) julkaistiin 1970-luvun alkupuolella. Suomeksi ensimmäiset niihin perustuvat monografioiden kuvailun säännöt ilmestyivät vuonna 1974. Varsinainen laajasti käyttöön otettu sääntöuudistus toteutui kuitenkin vasta vuonna 1977, jolloin Suomalaiset luettelointisäännöt korvasi aikaisemmat Suomen kirjastojen luettelointisäännöt. Uudistettujen kansainvälisten sääntöjen perusteella laaditut monografioiden ja kausijulkaisujen kuvailusäännöt ilmestyivät vuonna 1989. Muita julkaisutyyppejä koskevat kuvailusäännöt laadittiin ja julkaistiin 1990-luvulla. Erillisenä julkaistu kaikkia julkaisutyyppejä koskeva osa Hakutiedot ilmestyi vuonna 1991.

ISBD-säännöstön tarkoituksena on "luoda edellytykset maailmanlaajuisesti yhtenäiselle kuvailevalle luetteloinnille" ja "helpottaa kansainvälistä bibliografisten tietueiden vaihtoa

kansallisten bibliografisten keskusten kesken ja koko kansainvälisen kirjasto- ja informaatioyhteisön piirissä" (SL, Monografioiden kuvailu 1989, 9-10).

Kaikkien julkaisutyyppien yhteinen kuvailusäännöstö ISBD (G) eli General sisältää kaikille yhteisen johdanto-osan ja kuvailun perusrakenteen yleissääntöineen. Sitä ei ole erikseen suomennettu. Dokumenttityyppikohtaisissa säännöissä on yleensä esitetty vertailukohteena ISBD (G):n sisältö tyyppikohtaisen informaation ohella. Tyyppikohtaisia kuvailusääntöjä on olemassa seuraaville dokumenttilajeille: monografiat, kausijulkaisut, audiovisuaalinen aineisto, kartat, nuotit, vanhat kirjat ja elektroniset julkaisut. Myös fyysisesti epäitsenäisille kohteille eli ns. osakohteille on oma säännöstö, jota käytetään esimerkiksi aikakauslehtiin tai kokoomateoksiin sisältyvien artikkeleiden luetteloinnissa sekä laajempiin kokonaisuuksiin sisältyvien musiikkikappaleiden luetteloinnissa. Uusimpiin kuuluva ISBD-normisto, ISBD(CR) (=Continuing Resources), yhdistää kausijulkaisut ja päivitettävät elektroniset dokumentit samoihin sääntöihin.

Tyyppikohtaisten sääntöjen ongelmana on, että dokumenttityypit eivät ole selkeästi toisiaan poissulkevia. Esimerkiksi elokuva voidaan määritellä visuaaliseksi, auditiiviseksi, kaksiulotteiseksi ja dynaamiseksi; mikään näistä ei kuitenkaan vaikuta rationaaliselta käyttäjälle. Svenonius tuleekin siihen tulokseen, ettei ole mahdollista luoda toisiaan poissulkevia dokumenttikategorioita, jotka olisivat myös käytännöllisiä ja käyttäjille sopivia (Svenonius 2000, 112-113). Elektroniset tekstijulkaisut voivat olla monografioita, kausijulkaisuja tai osakohteita. Vanhat kirjat on voitu digitoida, jolloin niitä koskevat säännötkään eivät periaatteessa ole turhia elektronista aineistoa luetteloitaessa.

ISBD-sääntöjen rakenteena on vakiojärjestyksessä esitettävät kahdeksan aluetta:

1. alue nimeke- ja vastuullisuusalue
2. alue painostiedot
3. alue [aineistotyyppikohtainen erityisalue]
4. alue julkaisutiedot
5. alue ulkoasutiedot
6. alue sarjatiedot
7. alue huomautukset
8. alue standardinumero ja saatavuustiedot

Kaikkia alueita ei välttämättä tarvita kaikissa kuvailuissa eikä esimerkiksi sarja-alueita voida käyttää, ellei luetteloinnin kohde sisälly johonkin sarjaan. Informaation riittävyyden kannalta tärkeimmät alueet ovat kaikissa dokumenteissa 1. , 4. ja 8. alue. Tunnistamiseen tarvitaan lisäksi 2. aluetta, silloin kun kyseessä ei ole ensimmäinen ja ainoa painos, ja usein myös muiden alueiden tietoja. Alueet ja elementit erotetaan toisistaan sovituin välimerkein. Alueiden välillä on merkkiyhdistelmä piste, tyhjämerkki, väliviiva, tyhjämerkki, paitsi jos alue alkaa uudelta riviltä.

Alueiden sisällä on vaihtuva määrä elementtejä. Elementtien välillä sovittua välimerkkiä edeltää ja seuraa tyhjämerkki, paitsi pistettä ja pilkkua, joita vain seuraa tyhjämerkki. Esimerkeissä A ja B välimerkit on merkitty punaisella. Tiettyjä usein esiintyviä tietoja voidaan merkitä lyhenteillä. Esimerkeissä lyhenteet on merkitty vihreällä.

Esimerkki A

Nykyranskan peruskielioppi / Anita Moilanen, Teija Natri. – 2. p. – Jyväskylä : Gummerus, 1996. – 222 s.
ISBN 951-20-4679-2 (sid.)

Esimerkki B

Dictionary-based cross-language information retrieval : principles, system design and evaluation / Turid Hedlund. – Tampere : University of Tampere, 2003. – 384 s. : kuv., taul. – (Acta Universitatis Tamperensis, ISSN 1455-1616 ; 962)
Diss. University of Tampere. – Saatavana myös sähköisessä muodossa <http://acta.uta.fi>
ISBN 951-44-5789-7

Kuvailusäännöille on siis ominaista normatiivisuus ja yhdenmukaisuus sekä kansainvälisesti että kansallisilla tasoilla. Nykyisissä näyttöluetteloissa alueet merkitään usein omille riveilleen otsikoituina eikä välimerkitystään näytössä aina kirjaimellisesti noudateta, koska välimerkit on tuotettu ohjelmallisesti, ei dataan kirjoitettuna. Tosin laajalle levinnyt amerikkalainen käytäntö MARC21:ssä on, että välimerkit kirjoitetaan dataan. Koska välimerkitys on nimenomaan tämän ajan ISBD:n tuotetta, ei yleistä luettelointitraditiota, niiden tallentaminen dataan vaikuttaa arveluttavalta. ISBD-kuvailun tärkeimpiä elementtejä verrataan FRBR:n elementteihin luvussa 3.4.

Suomalaisten luettelointisääntöjen osa *Hakutiedot* perustuu pääasiallisesti AACR:ään. Kausijulkaisujen hakutietoihin on ollut vaikuttamassa myös kansainvälinen ISSN-järjestelmä ja muittenkin aineistojen kuten musiikin osalta säännöissä on sallittu pieniä poikkeamia. Hakutietojen riippuvuus AACR:stä näkyy kuitenkin siinä noudatetun

numeroinnin seuraamisessa. Numeroinnin johdonmukaisuuden perusteella tekstiin sisältyy yksityiskohtia, jotka Suomen kirjastoissa eivät ole kovin usein tarpeen kuten aatelisten, kuninkaallisten, pyhimysten ja henkien nimien ohjeistaminen. Suomalaisen luettelointisääntöjen Hakutiedot-osassa ei ole otettu kantaa nimien ohjeellisiin tiedostoihin, vaikka näitä tiedostoja käytetään Suomessakin. Tässä tutkimuksessa tekijät kohteina ei sinänsä ole keskeinen tutkimuskohde, vaan teokset ja niihin liittyvät tekijät.

Sekä hakutiedoissa että kuvailusäännöissä esikuvista poikkeavat kohdat on osoitettu määrittelyillä merkinnöillä. Samoin on merkitty kansalliset lisäykset ohjeisiin. ISBD on suunniteltu julkaistujen teosten kuvailuun ja palvelemaan erityisesti tunnistamisen ja valinnan tavoitteita, mutta online-luetteloissa myös tiedon löytämistä. ISBD:n ja FRBR:n elementtien vastaavuusluettelo sisältyy FRBR:ään liitteenä (1997, 124-130). Hakutietojen avulla määritellään yhtenäistettyjä hakumuotoja ja linkitetään toisiinsa esimerkiksi saman tekijän eri nimillä kirjoittamat luetteloinnin kohteet. FRBR:n mukaisessa toiminnassa hakutietoja tarvitaan teosten ja niiden ekspressioiden hallintaan uudella tavalla. Hakutiedot palvelevat luonnollisesti kohteiden löytymistä ja erityisesti saman teoksen eri ekspressioiden ja manifestaatioiden yhteenliittämistä.

3.3.3 MARC-formaatit

MARC-formaattien laadinta oli aloitettu Yhdysvalloissa jo 1960-luvulla bibliografisten tietojen koneellista käsittelyä varten. Formaatin avulla luettelointitietoja tallennetaan, organisoidaan erilaisiin hakuihin ja siirretään tietokannasta toiseen.

Luettelointisääntöjä ja MARC-formaatteja käytetään yhdessä. MARC-formaatin mukaan koodataan bibliografinen informaatio tiettyihin numeroilla ja muilla merkeillä osoitettuihin kenttiin ja osakenttiin.

Esimerkki Fennica-tietokannasta (ilman sisällönkuvailutietoja)

```
000 00875cam•a220030105•450
001 438297
005 20051115135351.0
008 950816s1995••••fi••••••••••••••••••••••••fin••
801 __ |a MM20051115
020 __ |a 951-20-4679-2 (sid.) |c 86 FIM
035 __ |9 9512046792
035 __ |9 0471-93660
```

041 0_ |a finfre
100 1_ |a Moilanen, Anita
245 10 |a Nykyranskan peruskielioppi |d Anita Moilanen, Teija Natri |e [kuvitus: Jean-Yves Malherbe]
260 ___ |a Jyväskylä |a Helsinki |b Gummerus |c 1995
300 ___ |a 222 s. |b kuv. |c 20 cm
557 ___ |a 2. p. 1996. - 3. p. 1997. - 4. p. 1998. - 5. p. 2002. - 6. p. 2005
650 _7 |a ranskan kieli |2 ysa
650 _7 |a kielioppi |2 ysa
700 10 |a Natri, Teija

Mukana olevat kentät on lueteltu kunkin MARC-tietueen alussa olevassa johdannossa (leader). Yksi MARC-tietue vastaa yhtä hakutiedot ja kuvailun sisältämää kirjausta. Tietueen kenttiin voi liittyä indikaattoreita, joilla annetaan lisäinformaatiota kyseisen kentän sisällöstä tai ohjataan tietojen järjestämistä, esimerkiksi poistetaan dokumentin nimen alussa oleva artikkeli tietueiden aakkosellista selausta varten. MARC-formaatti on osin määrämittaista, mutta pääosin vaihtuvamittaista tietoa sisältävä luettelointitietojen tallennusformaatti. Luettelointisäännöt MARC-formaatin takana kertovat, missä muodossa tiedot tallennetaan ja osittain myös sen, missä muodossa tietoja kannattaa hakea. (MARC 2000a).

MARC-formaatin voidaan katsoa sisältävän seuraavantyyppistä informaatiota:

- kuvailutiedot, nykyisin yleensä ISBD:n elementtien mukaisina
- hakutiedot luettelointisääntöjen mukaisina
- koodimuotoista tietoa kuten kieli, julkaisijamaa, dokumenttityyppi, kohderyhmä
- sisällönkuvailutiedot eli luokitukset ja asiasanat, joskus myös tiivistelmä
- kirjastokohtaiset huomautukset ja sijaintitiedot.

MARC-formaateista on olemassa lukuisia kansallisia versioita ja kansainvälinen UNIMARC, jonka välityksellä bibliografisia tietoja voidaan siirtää MARC-formaatista toiseen. Sen kanssa kilpailee kansainvälisyydestä 2000-luvulla luotu MARC21-formaatti, jota myös Suomessa sovelletaan.

MARC-formaateissa on otettu huomioon eri dokumenttityypit samalla tavoin kuin ISBD:ssä, jossa perussäännöt ovat samat kaikille tyypeille, mutta myös tyyppikohtaiset tiedot on otettu huomioon. Suomessa on käytössä kaikki dokumenttityypit erityispiirteineen kattava yhtenäisformaatti.

Vaikka bibliografisten tietojen MARC-formaatissa on tiedot kaikille bibliografisen valvonnan osa-alueille, MARC-formaateja on luotu myös erikseen hakutietojen

hallintaan. Niissä käytetään erityistä ohjeellisten tietojen eli auktoriteettitietojen MARC-formaattia (MARC 2000b). Sillä voidaan koota tekijöiden nimet, teosten nimet sekä asiasanat ja luokitukset omiksi tietueikseen, joita hyödynnetään tiedonhaussa ja -tallennuksessa, kun sama tekijä esiintyy erinimisenä eri teoksissa tai kun esimerkiksi sarjan nimestä on käytössä vaihtelevia muotoja. Tällainen MARC-formaatti palvelee nimenomaan teoksen ja tekijän tuotannon kokoamista. Paikantamisen ja varastoinnin yksityiskohdille eli kirjastojen varastotiedoille, mukaan lukien verkkodokumenttien osoitteet, on oma MARC-formaatin versio. Sitä tarvitaan paitsi paikanmerkkien ilmaisemiseen myös saapuneiden lehtien volyymien ja numeroiden ilmoittamiseen.

MARC-formaatteja käytetään erittäin laajasti ympäri maailman. MARC-formaattien käytettävyydestä on 1990-luvulta lähtien alettu useinkin esittää kriittisiä puheenvuoroja. Formaatin vanhanaikaisuudesta ja rakentumisesta korttiluetteloiden perinteelle on kirjoitettu 1990-luvulta alkaen, mutta sadat miljoonat olemassa olevat MARC-formaatin mukaiset luettelointitietueet estävät käytännössä formaatin vaihtamisen lyhyessä ajassa (ks, esim. Ede 2001, 365).

MARC-formaatin vaihtoehtona oli aikanaan Unescon suosima Common Communication Format¹. Nytkin MARCin vaihtoehdoksi on esitetty lähinnä XML-pohjaisia järjestelmiä, joita suositaan verkkodokumenttien metatietoformaateissa.

3.3.4 Metatiedot

Metatietoja käytetään eniten digitaalisen julkaisemisen ja kirjallisuuden hallinnan kaupallisella sektorilla eli kirjasto- ja muistiorganisaatioiden ulkopuolella. Metatietojen ideana on, että dokumentin tuottaja varustaa itse dokumenttinsa metatiedoilla; käytännössä tämä tarkoittaa useimmiten kustantajaa tai julkaisijaa.

Dublin Core on kansalliskirjastojen suosima malli. Se on olemassa myös ISO-standardina (ISO 15836) ja suomalaisena standardina SFS 5895. Suomessa Dublin Coreen perustuva metadatatmalli ja -ohjeistus ovat saatavana Helsingin yliopiston kirjaston kotisivuilta (Dublin Core 2000, Stenvall 2002). Myös Dublin Core -sähköpostilista on toiminut vuodesta 2002 alkaen.

---

¹ <http://www.ukat.org.uk/thesaurus/term.php?i=6143>

Dublin Core on perustettu 1995 Dublinissa Ohiossa pidetyssä kokouksessa. Caplan ja Guenther (1996) kuvaavat melko perusteellisesti koodin syntyä, tavoitteita ja periaatteita; näitä käsittelevät tosin muutkin metatiedoista kirjoittavat (esim. Mandel & Wolven, 39-40). Caplan ja Guenther (1996, 46-47) katsovat Ohion kokouksen tavoitteena olleen muodostaa verkkodokumentteja määrittävä tietojoukko, joka sopisi kirjoittajille, kustantajille, kirjastoille, arkistoille, tietotekniikan asiantuntijoille ja Internetin kehittäjille. Standardoituna he ajattelivat koodille neljä erilaista käyttötarkoitusta:

- rohkaista kirjoittajia ja kustantajia sisällyttämään tuotteisiinsa metatiedot
- antaa verkkojulkaisemisen asiantuntijoille väline, jota seuraten nämä voisivat sisällyttää ohjelmistoihinsa metatietoja kuvaavan mallipohjan; tällöin kirjoittajien olisi helpompi ilmoittaa tiedot tuotteestaan
- tarjota kirjoittajien tuottamista metatiedoista perusta dokumentin tarkemmalle luetteloinnille eri yhteisöissä
- luoda yli yhteisörajojen käytettävissä oleva yhteisten tietojen joukko.

Kokouksessa päästiin yksimielisyyteen siitä, että koodin käyttö rajataan "dokumentin kaltaisiin objekteihin" (document-like-object eli DLO) ja että tietoelementit rajataan niihin, jotka tukevat tiedon löytämistä ja hakua. Riittävä määrä kuvailutietoa vaaditaan, jotta tiedonhakija voi varmistua siitä, että haettu dokumentin kaltainen objekti on se, jota hän tarvitsee. Dublin Coren periaatteisiin kuuluu, että se on yksinkertainen tuottaa ja ylläpitää, sen rakenne on helppo ymmärtää - tai sillä ei ole lainkaan rakennetta - ja se on riippumaton järjestelmästä (syntax-independent). Se on kansainvälinen, kaikki sen elementit ovat käytössä vapaaehtoisia ja se on laajennettavissa esimerkiksi erikoisaineistoihin liittyviä tarpeita varten. Laajennuksia kutsutaan sovellusprofiileiksi (application profiles) ja tällainen on tuotettu mm. kokoelmien kuvailua varten. (Hillmann 2003; Guenther 2002, 42).

Dublin Coresta on olemassa kaksi tasoa. Perustasolla on 15 elementtiä. Kaikki elementit ovat vapaaehtoisia ja niitä voidaan toistaa. Toiselle tasolle on lisätty 40 muuta elementtejä, joita voidaan syventää edelleen lisämääreillä (element refinement) ja koodijärjestelmillä (encoding scheme) kuten luokituskaavioilla ja kontrolloiduilla sanastoilla. Koska Dublin Corea on rakennettu käytettäväksi hakukoneilla, siinä pyritään standardoitujen koodien käyttöön. Siksi järjestelmään liittyy joukko erilaisia koodiluetteloita, kuten tekijyyttä täsmentäviä rooleja ja dokumentin tyyppimäärytyksiä. Periaatteena on kuitenkin, että perustason tulee riittää metatiedon ymmärtämiseen eli että muut elementit eivät laajenna tietojen aluetta, vaan syventävät sitä (ns. dumb-down-periaate). (Hillmann 2003).

Esimerkki kokonaisesta Dublin Coresta, ilman sisällönkuvailutietoja (Stenvall 2002, liite)

```
<META NAME="DC.Title" CONTENT="URN-tunnusten generointiohjelma. Opaste">
<META NAME="DC.Title" LANG="en" CONTENT="URN-generator. User guide">
<META NAME="DC.Creator.personalName" CONTENT="Hakala, Juha">
<META NAME="DC.Publisher" CONTENT="Helsingin yliopiston kirjasto">
<META NAME="DC.Contributor.personalName" CONTENT="Koch, Traugott">
<META NAME="DC.Date" SCHEME="ISO8601" CONTENT="1998-05-03">
<META NAME="DC.Type" CONTENT="Text">
<META NAME="DC.Format" SCHEME="IMT" CONTENT="text/html">
<META NAME="DC.Identifier" CONTENT="http://www.lib.helsinki.fi/meta/URN-opas.html">
<META NAME="DC.Identifier" SCHEME="URN" CONTENT="URN:NBN:fi-fe976201">
<META NAME="DC.Language" SCHEME="ISO639-1" CONTENT="fi">
```

Title: URN-tunnusten generointiohjelma. Opaste

Title: URN-generator. User guide

Creator.personalName: Hakala, Juha

Publisher: Helsingin yliopiston kirjasto

Contributor.personalName: Koch, Traugott

Date: 1998-05-03

Type: Text

Format: text/html

Identifier: <http://www.lib.helsinki.fi/meta/URN-opas.html>

Identifier: URN:NBN:fi-fe976201

Language: fi

Dublin Core -metatiedoilla kuvaillaan yhtä julkaistua dokumenttia tai yhtä versiota jostakin teoksesta. Tällöin esimerkiksi maalauksesta tehdyn jpg-kuvan tekijyys on erilainen kuin itse maalauksen. Version ja teoksen suhteen kuvaaminen on osa metatietoja. Suhteet ovat keskeinen osa Dublin Coren laajennetussa versiossa.

Pohjoismaissa Dublin Coren käyttöä kokeiltiin Nordic Web Indexissä. Projekti mainitaan Dublin Coresta kerrottaessa yhtenä merkittävänä pilottina, mutta se päättyi ennen kuin siinä ehdittiin tuotantokäyttöön. Hankkeessa rakennettua tallennuspohjaa on käytetty Dublin Corea kehitettäessä ympäri maailmaa (ks. Hakala 2002, 146-148). Suomessa Helsingin yliopiston kirjasto on jo useiden vuosien ajan tarjonnut verkkosivuillaan¹ tietoa Dublin Coresta.

MODS eli Metadata Object Description Schema on kehitetty Yhdysvalloissa Kongressin kirjastossa. Se avattiin julkiseen käyttöön kesäkuussa 2002. Sitä markkinoidaan XML-pohjaisena lyhennettynä MARC-formaattina. MODS on tarkoitettu monenlaiseen käyttöön, erityisesti kirjastoissa, ja sen avulla voidaan siirtää MARC-formaatilla tallennettua tietoa, mutta myös kuvailla uusia verkkodokumentteja. MODS on suunniteltu eräänlaiseksi välittäjäksi muiden metatietoformaattien kuten Dublin Coren ja

---

¹ http://www.lib.helsinki.fi/dublin_core/index.html

MARCin välille. Tällaisena se on sovellettavissa ensisijaisesti digitaalisissa kirjastoissa, kun taas Dublin Corelle on tavoiteltu laajempaa käyttäjäyhteisöä. MODSin ja MARCin eroksi on tähdenetty myös numeeristen kenttäkoodien korvaamista luonnollisella tekstillä – mikä tosin edellyttää kansainvälisesti käytettynä elementtien käännöksiä englannista muille kielille. (Guenther & McCallum 2003; McCallum & Van de Sompel 2002).

MODSissa noudatetaan mahdollisimman pitkälle valmiita termejä ja koodeja, jotka ovat yhteisiä MARC-formaatin kanssa. Näistä on olemassa vertailu (MARC mapping to MODS 2006). On kuitenkin huomattava, että koska MODS on lyhennelmä MARCista, sen yksi elementti vastaa MARCin useita kenttiä eli informaation siirtäminen MODSista MARCiin päin ei voi sisältää kaikkia MARCin elementtejä. Vertailut elementtien välillä ovat saatavissa molempiin suuntiin (MARC 2006, MODS 2003b).

MODS soveltuu erilaisten kirjastoissa käytettävien dokumenttien kuvailuun. Sen kohteita voivat olla: kirjat, kirjan luvut, kausijulkaisut, artikkelit kausijulkaisussa, kausijulkaisujen erikoisnumerot, kausijulkaisujen supplementit, verkkokausijulkaisut, tiedostot - web-dokumentit, kongressijulkaisut, kartat, elokuvat, musiikki, äänitteet ja moniviestimet.

Esimerkki kirjan kuvailusta MODS-formaatilla (MODS 2005a, esimerkkiä lyhennetty)

<i>Name:Personal</i>	
<i>Name Part</i>	Alterman, Eric
<i>Role</i>	
<i>Role Term:Text</i>	creator
<i>Name:Personal</i>	
<i>Name Part:Terms of Address</i>	Dr
<i>Name Part</i>	Seidl, A. (Armin)
<i>Name Part:Date</i>	1946-
<i>Role</i>	
<i>Role Term:Text (marcrelator)</i>	creator
<i>Type of Resource</i>	text
<i>Genre (MARC)</i>	bibliography
<i>Origin Information</i>	
<i>Place</i>	
<i>Place Term:Code</i>	
<i>(MARC Country Code)</i>	nyu
<i>Place</i>	
<i>Place Term:Text</i>	Ithaca, N.Y
<i>Publisher</i>	Cornell University Press
<i>Date Issued</i>	c1999
<i>Date Issued (encoding="marc")</i>	1999
<i>Date Issued:Start</i>	1894
<i>Issuance</i>	monographic
<i>Language</i>	
<i>Language Term:Code</i>	eng
<i>Physical Description</i>	
<i>Form (marcform)</i>	print

Extent vii, 322 p. ; 23 cm.
Note:
Statement of Responsibility Eric Alterman.
Note Includes bibliographical references (p. 291-312) and index.
Identifier:URI <http://lcweb2.loc.gov/ammem/ead/jackson.sgm>
Identifier:Handle hdl:loc.pnp/cph.4b123456
Location
URL (displayLabel="Finding aid") <http://lcweb2.loc.gov/ammem/ead/jackson.sgm>
Location
Physical Location CtY-BR Box 1603A Yale Station, New Haven, CT 06520
Access Condition:
restrictionOnAccess Correspondence of Elsie Malinowska and Josefa Malinowska restricted.
Record Information
Record Creation Date (encoding="marc") 990730
Record Change Date (encoding="iso8601") 20000406144503.0
Record Identifier 11761548

MODS on saatavissa koekäyttöön avoimesti verkon kautta. Se on käytössä Kongressin kirjaston ja sen yhteistyöprojektien lisäksi ainakin Australian kansalliskirjastossa (Missingham 2004).

Kongressin kirjasto on kehittänyt 2000-luvulla MODS:n rinnalle ohjeellisten tiedostojen metatietojärjestelmän, joka on sovitettu yhteen MARC:n ohjeellisten tietojen formaatin kanssa. Se on nimeltään MADS eli Metadata Authority Description Schema ja on teknisesti XML-pohjainen (MADS 2005). Tämä mahdollistaa myös metatietojen käytön tekijöiden, teosten sekä teoksen eri toteutumien hallinnassa yhteenliittämisen periaatteen pohjalta.

IFLAN metatietoraportissa (IFLA 2003b) esitetään suositus kymmenestä tärkeimmästä elementistä, joita metatietoihin tulee sisältyä. Taulukossa 3 näitä tietoja verrataan MODS:n ja Dublin Coren peruselementteihin. Näiden kahden vertailu on poimittu Kongressin kirjaston MODS-sivuilta (MODS 2005b). Perusversioissa on määrällisesti vähemmän elementtejä kuin perinteisissä luettelointijärjestelmissä, mutta esimerkiksi Dublin Coresta on olemassa laajempi versio. Elementtejä voidaan toistaa tarpeen mukaan ja joitakin elementtejä varustaa lisätiedoilla.

Periaatteellisia eroja metatietojen ja perinteisen luetteloinnin välillä ovat:

- tietojen muotoa ei ole määritelty (paitsi koodimuotoisessa tiedossa)
- tietojen esitystapaa eli välimerkkejä, kirjoitusasua ja tietojen järjestystä ei ole strukturoitu
- lähteitä, joista tiedot otetaan, ei ole rajattu.

Samat periaatteet pätevät myös MARC-formaattiin, mutta käytännössä luetteloivat yksiköt ovat yleensä sopineet tiedon dokumentoinnista formaatin kenttiin ja osakenttiin luettelointisääntöjen tarkoittamassa muodossa.

Taulukko 3: MODS:n, Dublin Coren ja IFLAn määrittelemien ydinelementtien vertailu. (Dublin Core 2004b, MODS 2005b ja MODS 2004, IFLA 2003b, 15-17)

MODS element	Dublin Core element	IFLA: core metadata record
<titleInfo><title>	Title	Name assigned to the record
<name><namePart>	Creator Contributor	Author/ creator
<subject>	Subject	Subject
<topic>		
<name>		
<occupation>		
<classification>	Description	
<abstract>		
<note>		
<tableOfContents>		
<originInfo><publisher>	Publisher	Publisher
<originInfo><dateIssued>	Date	Date
<originInfo><dateCreated>		
<originInfo><dateCaptured>		
<originInfo><dateOther>		
<origin info><edition>		
<origin info><issuance>	Source	
<origin info><frequency>		
<typeOfResource>	Type	Resource type
<genre>	Format	
<physicalDescription>		
<internetMediaType>		
<extent>		
<form>	Identifier	Resource identifier
<identifier>		
<location> <URL>	Language	Language/ Mode of expression
<language>		
<targetAudience>	Relation	Version
<relatedItem>		
<subject>		
<geographic>		
<temporal>		
<hierarchicalGeographic>	Coverage	
<cartographics>		
<accessCondition>	Rights	Conditions of use
<recordInfo>		

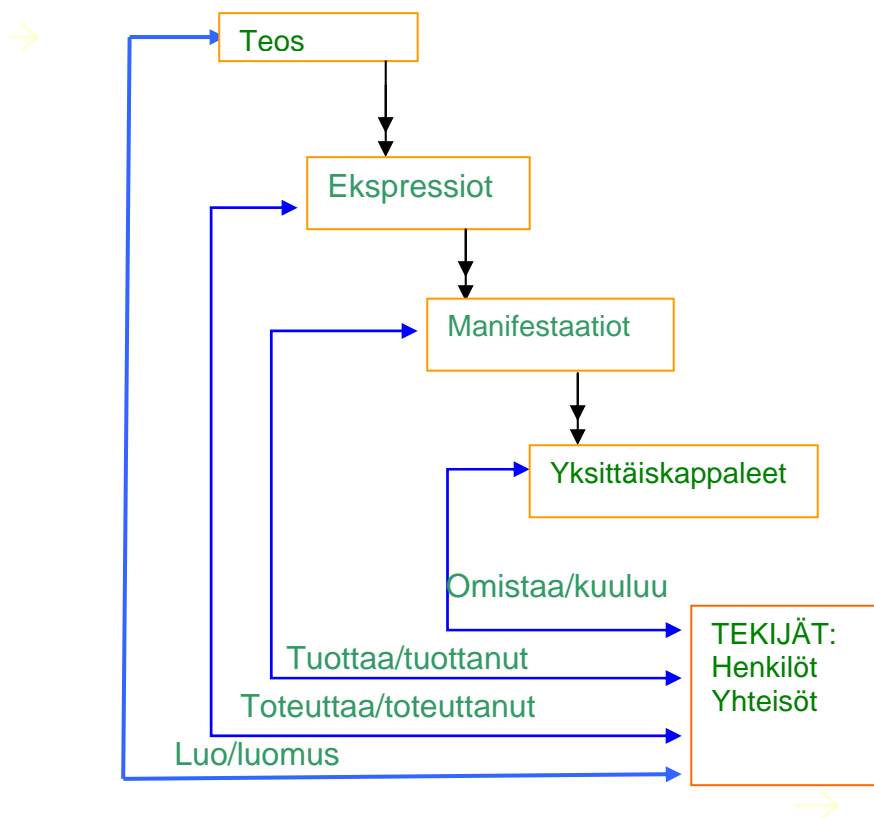
3.3.5 FRBR luettelointijärjestelmänä

FRBR:ää on käsitelty edellä teoreettisena mallina, mutta tässä luvussa sitä tarkastellaan luettelointijärjestelmänä. FRBR-raportin tavoitteena oli selvittää, mitä informaatiota bibliografisten tietueiden tulee sisältää ja millä tavalla tämän informaation oletetaan vastaavan käyttäjien tarpeita. Samalla määriteltiin suositukset kansallisbibliografioille peruselementeistä, joita soveltamalla voitaisiin alentaa luetteloinnin kustannuksia ja ottaa huomioon käyttäjien tarpeet. Raportti sisältää bibliografisen tietueen kaikki funktiot laajasti ymmärrettynä, mikä tarkoittaa kuvailevia elementtejä, hakutietoja ja muita järjestäviä elementtejä kuten sisällönkuvailun. (FRBR 1997, 2).

On huomattava, että vaikka kaikki nuo elementit ovat mukana, selkeästi ilmaistua jaottelua hakutietoihin, kuvailuun ja sisällönkuvailuun FRBR:ssä ei ole. FRBR on käsitteellinen ja abstrakti luettelointimalli. Se on entiteettien ja suhteiden malli ja viitteiden malli. Se ei ole tekninen tietomalli eikä kuvailun malli ISBD:n tapaan. Siinä ei määritellä, miten eri entiteettien sisältämä informaatio koodataan tai missä muodossa kuvailevat tiedot annetaan. (Le Boeuf 2003, 2-5).

FRBR:n rakennetta kuvataan yleensä kuviossa 4 esitetyllä tavalla. Sisältöön liittyvät osuudet on jätetty pois kuviosta. Tuotteet ja tekijät voivat olla myös sisällönkuvailun kohteita, mutta tätä aspektia ei varsinaisesti käsitellä tässä tutkimuksessa, vaikka siihen viitataan esimerkkien yhteydessä. FRBR-terminologian suomentamisesta on mainittu edellä luvussa 3.2 (s. 25-26).

Kuvio 4: FRBR:n tuotteet ja toimijat (FRBR, 14, modifiointi kirjoittajan)

Samasta teoksesta voi siis olla olemassa useita ekspressioita, esimerkiksi alkukielinen ja käännös tai alkuperäinen ja siihen liittyvät selitykset. Ekspressiosta voi syntyä useita manifestaatioita, kuten nidottu ja sidottu kirja tai HTML- ja PDF-versiot. Manifestaatioista on painetussa aineistossa painoksen suuruuden määräämä joukko kappaleita ja verkkoaineistossa käyttäjien itse tulostama tai henkilökohtaiseen käyttöönsä kopioima määrä kappaleita tai kirjaston lainattavan e-kirjan lisenssien hyväksymä määrä kappaleita. Teokseen ja sen ilmentymien jokaiseen tasoon voi liittyä useita älyllisestä tai taiteellisesta tasosta tai tuottamisesta vastaavia henkilöitä tai yhteisöjä.

Tekijöihin liittyvien ohjeellisten tiedostojen käsittely on annettu IFLAssa erillisille työryhmille FRANAR & FRAR¹, joissa on laadittu tekijyyden ilmaisemiseen liittyviä ohjelunnonksia (Murtomaa 2005).

Tuotteisiin liittyy erikseen määriteltyjä attribuutteja ja suhteita. Attribuutti merkitsee suunnilleen samaa kuin Suomalaisissa luettelointisäännöissä elementti. Synonyyminä attribuutti-sanalle on tässä käytetty sanaa ominaisuus. Näitä analysoidaan tarkasteltaessa luettelointijärjestelmien osa-alueita luvussa 3.4.

FRBR on tarkoitettu sovellettavaksi kaikenlaisien dokumenttien bibliografiseen hallintaan. Keskustelua sen soveltamisesta ja rakenteen käyttökelpoisuudesta käydään jatkuvasti FRBR-sähköpostilistalla. Epäselvyyttä on teoksen ja ekspression erottamisessa, joskus myös ekspression ja manifestaation rajaamisessa. Erilaisten aineistotyyppien määrittely entiteetteinä ei myöskään ole kovin helppoa, keskustelua ovat herättäneet esimerkiksi kausijulkaisut, jatkuvasti päivitettävät tietokannat ja kootut tai valitut teokset. Verkkodokumenteista postilistalla on kirjoitettu vain vähän.

3.4 Bibliografinen informaatio

3.4.1 Bibliografiset periaatteet

Luetteloinnin tavoitteiden ohella erityisesti anglo-amerikkalaisessa luettelointikirjallisuudessa (Read 2003, 8; Svenonius 2000, 67-68) esitetään erityisiä bibliografisia periaatteita. Vastaavat periaatteet sisältyvät myös IFLAn 2003 määriteltyihin ohjeisiin (IFLA 2003c). Näitä ovat:

- standardien noudattaminen
- integraatio eli soveltuvuus kaikenlaiselle aineistolle
- informaation sopivuus käyttäjälle, johon kuuluu yleisen käytännön periaate
- informaation edustavuus, johon sisältyy tarkkuus
- informaation selkeys ja johdonmukaisuus
- informaation riittävyys ja välttämättömyys, johon sisältyy merkitsevyys.

Standardien noudattaminen ja *integraatio* on periaatteessa toteutettu hyvin kansainvälisellä tasolla. IFLAn ja Unescon toimenpiteet 1950-luvulta lähtien ovat

---

¹ ks. <http://www.ifla.org/VII/d4/FRANAR-Conceptual-M-Draft-e.pdf> ja <http://www.ifla.org/IV/ifla71/papers/014e-Patton.pdf>

merkinneet luetteloinnin kansainvälisesti yhtenäisten käytäntöjen luomista ja toimeenpanoa. 1970- ja 1980-luvuilta alkaen bibliografisten tietueiden kansainvälisen vaihdettavuuden käytäntö ja sittemmin tietojen globaalin saavutettavuuden periaate ovat yhtenäistäneet käytäntöjä, jolloin eri puolilla maailmaa eri kielillä tuotettuja luettelointitietoja voidaan periaatteessa ymmärtää yli kielirajojen. Standardisoinnissa on nähty kolme vaaraa: ensimmäinen on mahdollinen ristiriita joittenkin käyttäjien intressien kanssa; toinen vaara on, että standardisointi viedään niin pitkälle, että bibliografisesta kielestä tulee hämärää salakieltä; kolmas uhka on välttämättömienkin nopeiden muutosten estyminen (Svenonius 2000, 79-82).

Standardointi toteutuu erityisesti kuvailutiedoissa. Hakutietojen eli tekijöiden ja teosten yhtenäisten piirteiden hallintaan liittyvä työ on alkanut myöhemmin ja jatkuu hankkeena kansainväliseksi nimien ohjeelliseksi tiedostoksi. Standardointi ulottuu myös verkkoaineiston dokumentointia varten rakennettuihin metatietojärjestelmiin kuten Dublin Core osoittaa. FRBR saattaa kehittyä standardiksi tai ainakin IFLAn kansainväliseksi suositukseksi.

Integrointi eli erilaisten dokumenttityyppien kuvaileminen periaatteessa samalla tavalla on toteutunut IFLAn julkaisemissa kuvailusäännöissä. Eri dokumenttityypeille on tosin olemassa omat säännöt, mutta kaikkien rakenne eli tarvittavat osa-alueet, näiden järjestys ja esitystapa ovat samat. Niitä yhdistää yleissäännöstö eli ISBD(G) = International standard bibliographic description (General). Koska dokumenttityyppejä voidaan määritellä eri kriteereillä, voidaan myös tarvita useampia tyyppikohtaisia sääntöjä yhdessä. Esimerkiksi elektronisen aineiston säännöstöä, ISBD (ER):ää, (= Electronic resources) on käytettävä yhdessä karttojen ISBD (CM) (= Cartographic material) sääntöjen kanssa, kun luetteloidaan digitaalisia karttoja. Aikaisempien kausijulkaisujen luettelointisääntöjen tilalle on laadittu jatkuvien tietoaineistojen kuvailun ohjeet nimeltään ISBD (CR) (= Continuing resources). ISBD (ER):ssä esitetyn suosituksen mukaan ensiksi seurataan dokumenttilajia, esim. karttoja, koskevia sääntöjä ja vasta niiden jälkeen muotoa eli elektronisten julkaisujen sääntöjä (ISBD (ER) 2004, 2).

Verkkoaineiston määrittelemisen tietyiksi dokumenttityypeiksi saattaa erota perinteisten dokumenttien luetteloinnista. Vaikka tässä tutkimuksessa rajaudutaan tekstidokumentteihin, niidenkin erityispiirteiden hallinta voisi olla monimutkaisempaa ilman integroituvia järjestelmiä (vrt. esim. Svenonius 2000, 83-84). Verkkodokumenttien

tunnistamisen ja yhteenliittämisen kannalta julkaisutyyppiä ei tarvitse pitää olennaisena tietona dokumenttien monimuotoisuuden vuoksi.

Dublin Coressa ja MODSissa dokumentin tyyppi on yksi tärkeä luetteloinnin elementti, mutta erityyppisten dokumenttien kuvailu on integroitua. Useat muut metatietojärjestelmät ovat kuitenkin nimenomaan tietyyppisille dokumenteille tarkoitettuja, eivät integroituja. FRBR:ssä on jonkin verran dokumenttityyppeihin liittyviä erityiselementtejä, mutta ei erityisesti verkkodokumentteja koskevia, lukuunottamatta tiedostomuotoa ja järjestelmävaatimuksia.

Sopivuus käyttäjälle on sinänsä tärkeä lähtökohta luetteloinnissa. Käyttäjätutkimuksia on tehty erityisesti 1990-luvulla. Niiden tulokset osoittavat, että kirjaston asiakkaat käyttävät tiedonhaussa hyvin pientä määrää tietoja ja että käyttäjien ja hakujärjestelmien sanastot eivät kohtaa (esim. Howarth & Cox 1996). Käyttäjän näkökulma on ollut tärkeä lähtökohta FRBR:n laadinnassa. Siinä käyttäjiksi on katsottu erityisesti kansallisbibliografian käyttäjät eli hyvin heterogeeninen käyttäjäjoukko (FRBR 1997, 4). Svenoniuksen (2000, 68-70) mukaan käyttäjiin liittyvä yleisen käytännön periaate on häilyvä ja epätieteellinen, koska käyttäjät eivät ole yhtenäinen joukko. Hän arvelee, että digitaalisessa ympäristössä erilaiset käyttäjien toiveet on helpompi ottaa huomioon kuin perinteisissä luetteloissa. Käyttäjien määrittelyssä on kuitenkin huomattava, että kansallisbibliografioiden ohella kirjastojenkin kokoelmaluettelot ovat kansainvälisesti käytettävissä. Vaikka kirjastojen ydinkäyttäjät voidaankin usein määritellä, myös näiden käyttäjäryhmien sisällä tarpeet ja tiedonhaun tilanteet voivat vaihdella.

Sopivuus käyttäjälle voi liittyä luetteloinnin kaikkiin tavoitteisiin, mutta ehkä eniten löytämiseen, valintaan ja käyttöön saamiseen. Kun tunnistaminen ja yhteenliittäminen ovat tämän tutkimuksen painopistealueita, käyttäjäksi oletetaan henkilö, jonka on tarpeen erottaa toisistaan eli tunnistaa samankaltaiset teokset ja saada selville, millaisia ekspressioita ja manifestaatioita tietystä teoksesta on tehty, miten teokset ja niiden ilmentymät liittyvät toisiinsa ja mitä teoksia tietty tekijä on kirjoittanut.

Edustavuus merkitsee sitä, että bibliografinen informaatio luodaan vastaamaan kohdettaan. Rowley ja Farrow (2000, 59-62) näkevät edustavuudessa identifioinnin tarpeen, kuvailun yksityiskohtaisuuden eli hienojakoisuuden vaatimukset, valinnan avustamisen tarpeet sekä hakuavainten ja saatavuuden määrittämisen eli periaatteessa lähes kaikki luetteloinnin tavoitteisiin liittyvät asiat, joissa tunnistamisella

on kuitenkin keskeinen asema. Svenonius (2000, 75) pitää edustavuuden periaatetta tärkeänä erityisesti dokumentin löytämisessä ja tunnistamisessa.

Edustavuuteen sisältyy *tarkkuus*. Tarkkuuden vaaroja ovat Svenoniuksen mukaan mahdollinen ristiriita käyttäjien tottumusten kanssa ja dokumentissa olevat virheelliset tiedot esimerkiksi painoksesta. (Svenonius 2000, 71-75). Tarkkuuden saavuttamiseksi joudutaan määrittelemään, mihin luetteloinnin kohdetta koskeva informaatio perustuu eli mistä tiedonlähteestä informaatio otetaan. Tätä kysymystä ovat pohtineet useat luettelointitutkijat. Lubetzky puhuu luetteloinnin funktionaalisuudesta ja formaalisuudesta. Hän hylkää pelkästään dokumentin nimiösivun antaman tiedon jäljentämisen formalismina ja puolustaa funktionaalista toimintaa sen sijasta. Tiedot tulee esittää loogisessa järjestyksessä ja sovitussa muodossa. Teoksen luetteloinnissa loogisuus on välttämätön edellytys samankaltaisten dokumenttien kokoamiseksi, mutta loogisia sääntöjä on Lubetzky mukaan noudatettava myös yksittäisten kirjojen kuvailussa. (Lubetzky 2001, 40, 157).

Domanovszkyn (1974, 22, 35-44) mukaan luettelointitietoihin sisältyvä informaatio muodostuu fyysisistä tuntomerkeistä (physical marks), jotka saadaan käsillä olevasta dokumentista, ja yhtenäisistä tuntomerkeistä (uniform marks), jotka haetaan dokumentin ulkopuolisista lähteistä. Hän tähdentää, että fyysiset tuntomerkit otetaan nimiösivulta tai sen vastineelta, mutta yhtenäistetyt tuntomerkit liittävät yhteen saman teoksen painokset ja saman tekijän teokset riippumatta siitä, miten teoksen nimeke ja tekijän nimi on ilmaistu dokumentissa.

FRBR:ssä (1997, 30-32) entiteettien ominaisuuksia määritellään ns. attribuuttien avulla. Nämä jaetaan synnynnäisiin (inherent in an entity) ja ulkopuolelta saatuihin attribuutteihin (externally imputed). Smiraglia (1987, 17; myös 2001, 1-3) käyttää käsitteitä sisäiset ja ulkoiset tiedot, jolloin hän siteeraa Margaret Eganin ja Jesse Sheran 1940- ja 1950-lukujen vaihteessa esittämää jakoa. Svenoniuksen (2000, 88) vastaavia käsitteitä ovat kontrolloimaton ja kontrolloitu sanasto. Metatiedoissa ei ole määritelty edustavuutta, tarkkuutta eikä tiedonlähdettä.

Teorioissa katsotaan siis yleisesti, että osan tiedoista tulee perustua luetteloinnin kohteena olevassa dokumentissa mainittuihin tietoihin, mutta osa on usein otettava muista lähteistä. Koontina tiedonlähteiden määrittely on esitetty alla olevassa taulukossa 4.

Taulukko 4: Luetteloinnin tarkkuus eli tiedonlähteet eri teorioiden mukaan

<i>Tutkija, vuosi</i>	<i>Dokumenttilähtöiset</i>	<i>Ulkoiset</i>
Lubetzky 1943- (2001)	formaalisuus	funktionaalisuus
Egan & Shera 1952 Smiraglian 1987 mukaan	sisäiset tiedot	ulkoiset tiedot
Domanovszky 1974	fyysiset tuntomerkit	yhtenäistetyt tuntomerkit
FRBR 1997	synnynnäiset attribuutit	ulkopuolelta saadut attribuutit
Svenonius 2000	kontrolloimaton sanasto	kontrolloitu sanasto

Eri tiedonlähteillä näyttää olevan selkeä sidonnaisuus sekä luetteloinnin kohteisiin, kuten Domanovszky on todennut, että luetteloinnin tavoitteisiin. Luetteloinnin kohteesta itsestään saatava sisäinen informaatio koskee fyysistä dokumenttia eli manifestaatiota ja palvelee erityisesti tämän tunnistamista. Yhtenäistetty informaatio taas koskenee teosta ja ekspressiota ja palvelee erityisesti yhteenliittämisen tavoitetta. Molempia voidaan tarvita myös tunnistamisen ohella löytämiseen ja valintaan.

Sidonnaisuus itse luetteloinnin kohteeseen tiedonlähteenä koskee luetteloinnin osa-alueista kuvailua. Ensisijaiset lähteet on esimerkiksi ISBD:ssä määritelty kaikkia kahdeksaa aluetta varten erikseen. Julkaisun nimekkeelle lähde on nimiösivu, kun sen sijaan esimerkiksi kustannustietoja voidaan ottaa mistä tahansa julkaisun osasta.

Painetussa kirjassa on helppo löytää kirjan nimi ja tekijä nimiösivulta, mutta jo kausijulkaisussa tiedonlähde julkaisun nimekkeelle ja muille tiedoille on usein hankalammin määritettävissä. Audiovisuaalisen aineiston luetteloinnissa tilanne on vielä ongelmallisempi, kun tietoja voi olla sekä itse dokumentissa että sen pakkauksessa. Oletan, että verkkojulkaisuissa tiedonlähdettä voi olla vaikea yksiselitteisesti määritellä, myös silloin kun käsitellään pelkästään tekstiin perustuvia dokumentteja. Verkkodokumenttien ominaisuuksiksi on luvussa 2.1 (s. 6) mainittu puutteelliset tiedot. Siksi edustavuutta on ajateltava eri tavalla kuin perinteisessä aineistossa.

Johdonmukaisuus ja selkeys ovat luettelointiprosessin peruselementtejä. Ne tarkoittavat sääntöjen ja ohjeiden seuraamista ja toimintaa niiden mukaan samalla

tavalla samankaltaisissa tilanteissa. Sekä kuvailussa että hakutietojen muodossa johdonmukaisuuteen liittyvät ohjeet tietojen järjestyksestä ja kirjoitustavasta. Vaikka nimiösivu on kuvailussa tärkein tiedonlähde ja sitä seurataan tarkasti, informaatio annetaan aina tietyssä järjestyksessä riippumatta siitä, missä järjestyksessä tiedot ovat nimiösivulla. Hakutiedoissa on säännöt siitä, missä järjestyksessä esimerkiksi yhteisön nimen eri osat kirjoitetaan. Näin vältetään eri luetteloiden erilaiset esitystavat samasta dokumentista. Myös isojen ja pienten kirjainten sekä välimerkkien käytössä johdonmukaisuutta tähdennetään, vaikka näillä ei useinkaan ole vaikutusta tiedon löytymiseen. Hakutiedoissa johdonmukaisuutta tarvitaan erityisesti yhteenliittämisen tavoitteen saavuttamisessa.

Metatiedot eroavat tässä perinteisestä luetteloinnista. Siinä elementit ovat yleensä vapaaehtoisia eikä niiden järjestystä ja muotoa ole tarkasti määritelty. Tämä voi vaikeuttaa tunnistamista ja yhteenliittämistä. Kun FRBR ei ole konkreettinen luettelointisäännöstö, siinäkään ei oteta kantaan esitystapaan. Tietojen järjestyksenä voidaan pitää raportissa esitettyjä järjestyksiä.

Riittävyden ja välttämättömyyden periaatteella etsitään informaation sopivaa määrää ja laatua: kuinka paljon informaatiota luetteloinnin kohteesta on annettava, jotta se palvelee riittävästi luetteloinnin eri tavoitteita, mutta ei ota mukaan tarpeetonta ja käyttäjälle raskasta informaatiota. Wilson (1968, 41-54, myös 29-) käyttää riittävydestä ja välttämättömyydestä relevanssin käsitettä ja katsoo, että relevanssi tarkoittaa tällöin tekstiin, ongelmaan ja henkilöön liittyvää relevanssia, ei relevanssia kenelle tahansa milloin tahansa.

Riittävyden mittaaminen voi olla sidoksissa sekä käyttäjän tarpeisiin että tiedonhaun kohteisiin. Jos käyttäjä etsii tietyn kirjailijan koko tuotantoa, tietyn laajasti tunnetun teoksen useita versioita tai kaikkea tietystä aiheesta kirjoitettua materiaalia, hänen lähtökohtansa on täysin erilainen kuin silloin, kun hän hakee tiettyä teosta, josta on olemassa vain yksi ekspressio, tai tiettyä ekspressiota, esimerkiksi painosta, tietystä teoksesta. Myös tiedonhaun väline vaikuttaa informaation riittävyden määrittelyyn. Luetteloiden maailmanlaajuinen saatavuus ja suuret tietokannat asettavat suurempia vaatimuksia tietojen riittävydelle kuin paikallinen kokoelmaluettelo. Svenonius (2000, 78) toteaa: *"The few metadata elements needed to distinguish 480.000 documents hardly suffice to distinguish a hundred times that many."* Internetin nykyiset hakukoneet ovat esimerkki siitä, miten haun kohde voi hukkuu tuhansien tai kymmenien- ja satojentuhansien viitteiden viidakoon, ja miten nopeasti se voi löytyä,

jos kohteella on selkeä muista erottuva nimi tai lähes uniikki tekijän nimi. Mitä enemmän teoksesta on olemassa ekpressioita ja manifestaatioita, sitä enemmän niistä on annettava informaatiota, jotta ne erotettaisiin toisista samankaltaisista dokumenteista ja jotta ne voitaisiin tarvittaessa koota teokseen tai teosperheeseen liittyviksi. Kun yksittäinen dokumentti luetteloidaan, sen tulevaisuutta eli mahdollisia uusia painoksia ja käännöksiä tai toisten samannimisten dokumenttien syntyä ei useinkaan voida ennustaa. Siksi niukimmat mahdolliset tiedot eivät välttämättä ole taloudellisin ratkaisu pitkällä aikavälillä.

Riittävä laatu on ollut kiistelty kysymys luettelointityön taloudellisuutta ajateltaessa. Laatu on luonnollisesti mahdollisimman virheettömän informaation välittäminen – kirjoitusvirhehän voi online-luettelossa hukata tiedon kokonaan. Informaation laatuun kuuluu, että luettelointitietoihin on tallennettu merkittävä informaatio, vaikka mukaan otettavia elementtejä olisi määrällisesti karsittu. Merkittävyys määritellään yksinkertaisimmillaan niin, että ne tiedot, jotka tarvitaan dokumenttien identifiointiin eli erottamiseen toisistaan ja yhteenliittämiseen eli esimerkiksi saman teoksen eri ekpressioiden hallintaan, ovat välttämättömiä bibliografisessa kuvailussa.

Informaation määrä eri luettelointijärjestelmissä vaihtelee suuresti. Esillä olleista järjestelmistä eniten erilaista informaatiota sisältyy MARC-yhtenäisformaattiin. Suomalaisten luettelointisääntöjen kuvailuosissa esitetään erikseen vähimmäistason, kirjastotason ja kansallisbibliografiatason elementit. Dokumenttien tunnistamista ja yhteenliittämisen tavoitteita varten vähimmäistaso on useimmissa konteksteissa liian suppea, ainakin silloin, kun teoksesta on olemassa erilaisia versioita luetteloinnin kohteina. Kansallisbibliografiatason tulisi sisältää kaikki ne elementit, joiden mukaan luetteloinnin kohteet varmasti erotetaan toisista kohteista ja joilla ne liitetään yhteen samankaltaisten kanssa. Jälkimmäinen vaatimus koskee ensisijaisesti hakutietoja, jolloin on esimerkiksi erotettava toisistaan samannimisten henkilöiden tuotannot.

Metatiedoissa, erityisesti Dublin Coressa, on mahdollisuus valita joko peruselementit tai niitä syventävät elementit ja roolit, jolloin informaation määrä voi moninkertaistua perustasoon verrattuna.

FRBR:ssä attribuuttien ja suhteiden tärkeys on määritelty erittäin tarkasti eli esitetty kolmella tärkeysasteella (high/ moderate/ low value) kunkin kohteen ja kunkin tavoitteen osalta erikseen. Tällöin teoksen nimeke saa korkeimman tärkeysarvon sekä löytämisessä, tunnistamisessa että valinnassa, kun taas esimerkiksi manifestaation

julkaisuajalla on vähäinen arvo löytämisessä, mutta korkea tunnistamisessa, valinnassa ja käyttöön saamisessa.

Bibliografiset periaatteet palvelevat sekä tunnistamisen että yhteenliittämisen periaatteita. Tunnistamisen kannalta keskeisiä periaatteita ovat luetteloinnin edustavuus ja tarkkuus sekä riittävä informaation määrä. Edustavuuden todettiin liittyvän keskeisesti fyysisen dokumentin eli FRBR:n mukaan manifestaation kuvailuun. Teoksen ja ekspression luetteloinnissa tämä periaate ei ole yhtä tärkeä. Ne liittyvät yhteenliittämisen tavoitteeseen, jota kuvannevat parhaiten johdonmukaisuus ja soveltuvuus kaikenlaiselle aineistolle.

Verkkodokumenttien luetteloinnissa ongelmana voivat olla puutteelliset tiedot. On siis tutkittava, onko niissä riittävä määrä informaatiota. Kun verkkodokumentteja tarkastellaan periaatteessa kaikentyyppiselle aineistolle tarkoitettujen sääntöjen ja mallien mukaan, tärkeätä on bibliografisen järjestelmän soveltuvuus kaikenlaiselle aineistolle. Tunnistamisen ja yhteenliittämisen keskeiset periaatteet pätevät myös verkkodokumenttien luetteloinnissa.

Kaiken kaikkiaan bibliografisen informaation periaatteita eli bibliografisen tiedonvälityksen laajuutta, monipuolisuutta – ja rajoja – kuvaa edelleen hyvin Wilsonin teksti vuodelta 1968 (1968, 40):

Bibliographical control implies access to knowledge about texts, and their exemplars, and in its highest degree implies that knowledge about texts that is represented in the notion of complete mastery of a body of texts. But this mastery is not only knowledge of the contents of texts and the historical and other relations among texts; it is knowledge of all the uses to which texts can be put, by all possible users in all possible circumstances. We shall never, in this world, have such control; but the ideal is an intelligible one."

3.4.2 Bibliografisen informaation jaottelu

Luettelointitiedot jaettiin luvussa 2 hakutietoihin ja kuvailutietoihin. Eri teorioissa ja perinteisissä luettelointijärjestelmissä vallitsee samantapainen kahtiajako, vaikka terminologiassa ja lähtökohdissa on eroja.

Wilson (1968, 20-40) katsoo bibliografiseen valvontaan liittyvän kahdenlaista valtaa (power). Näitä hän kutsuu deskriptiiviseksi eli kuvailevaksi ja eksplotiiviseksi eli hyväksi käyttäväksi vallaksi. Edellinen voi tavallaan olla jälkimmäiselle alisteinen, mutta molemmat muodostavat yhden kokonaisuuden. Käyttäjä voi haluta tietyn teoksen tai tekstin joinakin manifestaationa – harvoin kuitenkin kaikkina kaikki kielillä –, jolloin hän Wilsonin mukaan turvautuu eksplotiiviseen valtaan, mutta hän voi myös tarvita juuri tietyn version, jolloin häntä auttavat deskriptiiviset tiedot. Luetteloinnin eksplotiiviseen valtaan kuuluvat tietyn tekijän tuotanto tai tietyn teoksen eri versiot, mutta myös aiheenmukaiset ryhmittelyt.

Domanovszkyn (1974, 17-24) lähtökohtana on tekijä-nimeke -luettelointi, jota hän kutsuu laajasti ymmärrettynä kuvailevaksi luetteloinniksi erotuksena alan- tai aiheenmukaisesta luetteloinnista eli sisällönkuvailusta. Hän jakaa luetteloinnin kohteet itsenäisiin objekteihin (autonomous objects), joista on luetteloissa itsenäinen kirjaus, ja alistettuihin objekteihin (subordinate objects), jotka voidaan mainita toisen objektin kuvailun yhteydessä, mutta joita ei voida hakea kirjastoluetteloista niiden omilla nimillä; tällaisia ovat esimerkiksi koottujen tai valittujen teosten itsenäiset artikkelit ja novellit tai runot kaunokirjallisissa valikoimissa. Domanovszky soveltaa tätä jakoa myös luetteloinnin kahteen selkeästi toisistaan eroavaan alueeseen: itsenäiset objektit rinnastuvat otsikon valintaan ja muotoon sekä luettelon hakusanoihin, alistetut objektit taas ovat otsikoimatonta kuvailevaa luettelointia. Hänen oma teoksensa käsittelee vain edellistä ja siitäkin vain otsikon valintaa.

Svenonius (2000, 53-126) puhuu kahdesta bibliografisesta kielestä, joilla luetteloinnin kohteita hallitaan. Kielet ovat nimeltään teoskieli, jolla kuvataan informaatiota eli sisältöä, ja dokumenttikieli, jolla kuvataan informaation dokumentaarista ruumiillistumaa. Teoskieli sisältää Svenoniuksen mukaan tekijä-, nimeke-, painos- ja aihekielet, dokumenttikieli tuotannon, fyysisen muodon ja dokumentin tyypin sekä sijainnin kielet. Painoksen sijoittuminen teosta koskevaan alueeseen eroaa esimerkiksi Domanovszkyn näkemyksestä. Tämä selittynee sillä, että Domanovszkyn kohdekategorioissa ei ole teoksen ja manifestaation väliin sijoituvaa kohdetta, jota Svenonius kutsuu painokseksi ja joka vastaa FRBR:n ekspressiota. Svenonius sijoittaa osaksi teoskieltä myös luetteloinnin kohteiden väliset suhteet.

FRBR:ssä ei varsinaisesti puhuta hakutiedoista, vaan toisaalta tuotteista ja toisaalta henkilöistä ja yhteisöistä. Kuvailevat ja järjestävät elementit tulevat mukaan vasta, kun

esitetään FRBR:n attribuuttien soveltamista kansallisbibliografioiden luettelointiin. FRBR:ssä merkittävää ovat attribuuttien ohella suhteet eri kohteiden välillä.

2000-luvulla esimerkiksi Read (2003, 44) esittelee luetteloinnin alueina edelleen jaon kuvailuun ja hakutietoihin. Uutena alueena Read pitää niin sanottuja laajennuksia (enhancements), joilla hän tarkoittaa abstrakteja, sisällysluetteloita, URL-linkkejä tai suoria linkkejä kokoteksteihin.

Taulukossa 5 on esitetty koonti bibliografisen informaation jaottelusta eri alueiksi.

Taulukko 5: Bibliografisen informaation jaottelu eri teorioissa

<i>TUTKIJAT, VUOSI</i>	<i>KUVAILUTIEDOT</i>	<i>HAKUTIEDOT</i>	<i>MUU INFORMAATIO</i>
Wilson 1968	Kuvaileva valta	Hyväksi käytävä valta	
Domanovszky 1974	Alistetut kohteet → kuvaileva luettelointi	Itsenäiset kohteet → otsikon valinta ja muoto	
FRBR 1997	Kuvailevat elementit	Järjestävät elementit	Suhteet
Svenonius 2000	Dokumenttikieli	Teoskieli	Suhteet
Read 2003	Bibliografinen kuvailu	Hakutiedot	Laajennukset

Jaottelua kuvailuun ja hakutietoihin on toteutettu 1900-luvun loppupuoliskolla julkaistuissa luettelointisäännöissä, mutta myös niitä edeltävissä ohjeissa. Suhteita on määritelty tietyille julkaisutyypeille kuten kausijulkaisuille jo perinteisissä säännöissä, koska esimerkiksi nimenmuutokset ovat olleet yleisiä kausijulkaisujen historiassa.

Verkkodokumentteja varten suunnitelluissa metatiedoissa jako ei ole yhtä selkeä. Tosin varsinkin käytön alkuvaiheessa Dublin Coren elementeissä nähtiin samankaltainen informaation jako kuin luetteloinnin teorioissa. Caplan ja Guenther (1996, 46-47) jakoivat Dublin Core -metatietostandardin peruselementit kolmeen ryhmään:

- hakutiedot (dokumentin nimi, aihe, tunnus, tekijät)
- tunnistamista helpottavat tiedot (kustantaja, vuosi, dokumentin tyyppi, muoto, kieli ja kattavuus)
- suhteet kuvailtavan objektin ja siihen jotenkin liittyvien toisten objektien välillä.

Sen sijaan IFLAn työryhmä (IFLA 2003a), joka vertaili 2000-luvun alkupuolella useita eri metatietomalleja, ryhmitteli niihin sisältyvän informaation edellisestä taulukosta jonkin verran poikkeavalla tavalla:

- hallinnolliset metatiedot
- kuvailevat metatiedot
- analyyttiset (= sisältöä kuvaavat) metatiedot
- oikeuksien hallinnan metatiedot
- tekniset metatiedot
- muut tiedot kuten paikalliset, alueelliset, organisaation vaatimat erityistiedot.

Metatietoihin sisältyvän bibliografisen tiedon jakaminen osa-alueisiin ei kaikilta osin vastaa perinteisiä luettelointijärjestelmiä. Nimenomaan hakutietojen puuttuminen näkyy edellä mainitussa IFLAn jaottelussa. Ehkä tästä syystä Yhdysvaltain kongressin kirjastossa on luotu MODS-metatietojärjestelmän rinnalle MADS eli Metadata Authority Description Standard, joka sisältää tekijöiden nimet, nimekkeet, genret, asiasanat ym. yhtenäistetyssä muodossa (McCallum 2004).

Erityisesti Domanovszkyn ja Svenoniuksen näkemyksissä tulee selvästi esiin, että bibliografisen informaation kahtiajako liittyy luetteloinnin kohteiden määrittelyyn. FRBR:ään sovellettuna kuvailun tiedot koskevat manifestaatiota, kun taas hakutiedot liittyvät olennaisesti teokseen ja sen ekspressioihin. Seuraavassa luvussa FRBR:n teoksen ja ekspression attribuutteja verrataan luettelointijärjestelmien nimekettä koskeviin hakutietoihin ja mahdollisiin vastaaviin elementteihin metatiedoissa. Tekijöitä, henkilöitä ja yhteisöjä, ei käsitellä omana kohteenaan tässä tutkimuksessa.

Vaikka jaottelu hakutietoihin ja kuvailuun sisältyy edellä esitetyllä tavalla luetteloinnin teorioihin 2000-luvullakin, kirjastojen online-luetteloiden yhteydessä erityisesti hakutietojen tarpeellisuutta perinteisessä muodossa on epäilty jo Wilsonin (1983, 261-264) kirjoituksista alkaen. Epäily onkin perusteltua, koska kaikki aineistoa koskeva tallennettu informaatio ja jopa itse aineistoon sisältyvä teksti tai kuva voi olla haun kohteena. Käytännön kehittämistyö ohjeellisten tiedostojen luomiseksi ei kuitenkaan tue hakutietojen tyyppisestä informaatiosta luopumista.

Murtomaa (1997, 224) pohti vuonna 1997 radikaalia mallia, jossa dokumentista tarjottaisiin asiakkaalle pelkät hakutiedot, mutta toteaa, että ne tuskin riittäisivät dokumentin tunnistamiseen. Hän mainitsee myös amerikkalaiset ideat "hypermarcista", jossa kuvailutiedot esitettäisiin asiakasnäytössä ja ne olisi linkitetty hakutietojen eri

muodot sisältäviin erillisiin ohjeellisiin tiedostoihin. Niukkuuden ja välttämättömyyden periaatteen kannalta perustelut olisivat varmaankin relevantteja.

Chicagon yliopiston kirjastossa on tutkittu pelkkien hakutietojen käyttöä joulukuussa 2004 ja tammikuussa 2005 kokeilemalla samojen Internet-dokumenttien luettelointia sekä perinteisellä tavalla että käyttämällä erityisen ohjeistuksen mukaisia hakutietoja. Kokeilun tulosten mukaan luettelointiin käytetty aika lyheni huomattavasti, kun luetteloinnissa käytettiin pelkkiä hakutietoja. Asiakaspalveluyksikkö piti tuloksia pääosin positiivisina, mutta hakutietojen määritykseen haluttiin muutoksia, niin että esimerkiksi julkaisuaika ja huomautukset näkyisivät tietueissa (Davis 2005).

Tämän luvun seuraavissa osissa tarkastellaan hakutietoja, kuvailua, suhteita ja muuta bibliografista informaatiota vertaamalla FRBR:ää, perinteisiä luettelointijärjestelmiä ja metatietoja toisiinsa. Samalla käsitellään jonkin verran osa-alueisiin liittyviä kirjallisuudessa esiintyneitä kommentteja ja näkemyksiä osa-alueiden tarpeellisuudesta verkkoympäristössä.

3.4.3 Hakutiedot

Hakutietojen katsotaan palvelevan erityisesti löytämisen ja yhteenliittämisen tavoitteita, joista tämän tutkimuksen piiriin kuuluu lähinnä jälkimmäinen. Koska hakutiedoilla tulee yksilöidä tietty tekijä ja juuri hänen tuotantonsa, hakutiedoissa on mukana myös tunnistamisen tavoite. Hakutiedoilla linkitetään toisiinsa teos ja sen erilaiset ekspressiot ja manifestaatiot eli luetteloinnin abstraktit ja konkreettiset kohteet. Bibliografisista periaatteista hakutiedot edellyttävät johdonmukaisuutta, standardoituja käytäntöjä, yhtenäisiä, usein fyysisen julkaisun ulkopuolelta saatuja tunnusmerkkejä ja eri dokumenttityyppien integraatiota. Kaikille käyttäjille eri tilanteissa sopivaa niukkuuden tai elementtien runsauden määrää tarkastellaan luettelointijärjestelmiin sisältyvän informaation avulla.

Hakutiedoilla eli aikaisemman terminologian mukaan hakuelementeillä¹ tarkoitetaan luetteloinnissa perinteisesti kuvailusta erilleen, esimerkiksi bibliografisen tietueen

---

¹ Hakutietoja kutsutaan englanninkielisissä luettelointisäännöissä termillä "access points", mikä soveltuu hyvin online-luetteluihin, mutta ei sovellu suomenkieliseen terminologiaan.

otsikoksi, vietyjä kirjauksia, joilla dokumenttia oletetaan haettavan ja joiden mukaan kirjat on järjestetty luetteloissa. (ks. esim. Kokkonen, 1979, 39-52).

Perinteisessä luettelointiprosessissa erotetaan hakutiedon valinta ja hakutiedon muoto. Hakutiedon valinnassa määritellään pääkirjaus ja lisäkirjaukset. Pääkirjaus valitaan sen mukaan, millä sanalla tai nimellä dokumenttia pääasiallisesti haetaan ja minkä mukaan fyysinen dokumentti voidaan sijoittaa omaan hyllyluokkaansa. Yleisimmin pääkirjaus tehdään julkaisun tekijästä, tai kun tekijöitä on kaksi tai kolme, tärkeimmästä tai ensimmäisenä mainitusta. Kausijulkaisuissa, yli kolmen tekijän teoksissa, toimitetuissa teoksissa ja tekijää vailla olevissa dokumenteissa pääkirjaus on julkaisun nimeke. Tekijä voi olla henkilö tai yhteisö. Dokumentin nimekkeestä tehdään tietyissä tapauksissa ns. yhtenäistetty nimeke, jota käytetään pääkirjauksena. Esimerkiksi kaikki erikieliset ja erilaiset versiot Raamatusta, myös teoksen osat, liitetään yhteen kirjauksella, joka kielestä riippumatta alkaa sanalla Raamattu tai Biblia luettelointiyksiköstä riippuen.

Yleisimpiä lisäkirjauksia ovat dokumentin päänimeke tai toisen ja kolmannen tekijän nimet, kun pääkirjaus on tehty ensimmäisestä tekijästä. Myös muista dokumentin tuottamiseen osallistuneista, toimittajista, kuvittajista jne. voidaan tehdä lisäkirjauksia, samoin sarjojen nimistä, dokumentin rinnakkaisnimekkeistä eli erikielisistä nimistä ja julkaisuissa esiintyvistä vaihtelevista nimimuodoista.

Hakutiedon valinnassa pääkirjaus oli erityisen merkittävä korttiluetteloiden aikaan. Pariisin periaatteissa tähdennettiin pääkirjauksen merkitystä täydellisen kuvailun välittäjänä ja määriteltiin muitten suppeampien kirjausten laadinta (Paris Principles 1961). Lubetzky (2001, 193-196) puolsi vuonna 1959 pääkirjauksen merkitystä nimenomaan tietyn tekijän tuotannon ja tietyn teoksen eri laitosten yhteenliittämisen tavoitteen takia. Pääkirjauksen tehtävänä on identifioida tietty tekijä yhdellä erityisellä nimellä ja tietty teos yhdellä erityisellä nimekkeellä. Lisäkirjausten ja viittausten tarkoitus on helpottaa sellaisen teoksen tai sen painoksen paikantamista, jota voidaan etsiä eri tekijännimillä tai eri nimekkeillä, ja ohjata hakija pääkirjaukseen, josta voivat löytyä teoksen erilaiset painokset ja käännökset ja saman tekijän muut teokset. Näiden määritysten ohella Lubetzky tarkastelee yhden ja useamman tekijän teosten ja tekijättömien teosten kirjauksia sekä tekijöiden identifiointia johdonmukaisten sääntöjen laadintaa varten. Luetteloiden automatisoinnin alkuaikana Lubetzky (2001, 351-352) piti pääkirjausta edelleen välttämättömänä saman tekijän ja teoksen kokoamisen funktion

takia. Tässä kuitenkin tärkeältä vaikuttaa itse hakutieto, koska pää- ja lisäkirjausten nimimuodot tulee koota yhteen.

Wilson (1983, 261-264) totesi jo 1980-luvun alkupuolella, että online-ympäristössä pohditaan, millaisilla signaaleilla tietoon dokumentista päästään ja missä erilaisissa muodoissa tiedot tarjotaan katsottaviksi. Hän oivalsi, että tekniikka on muuttanut täysin ne tavat, joilla luetteloista haetaan informaatiota, ja useat valinnaiset näytöt mahdollistavat suppeiden ja laajojen tietojen vaihtoehtoisen saannin. Wilson puhuu anteliaisuuden periaatteesta (principle of generosity). Hän katsoo, että online-luetteloinnissa on päästy irti pääkirjauksesta ja monista pohdinnoista, jotka luetteloinnin historiassa ovat liittyneet sen miettimiseen, milloin yhteisö voi olla tekijänä ja milloin dokumentti luetteloidaan nimeke pääkirjauksena. Wilson oli valmis luopumaan tekijän korostamisesta, koska dokumentissa mainittu tekijä ei edes aina ole aito tekijä. Nimimuotojen ohjeellistamista ja saman tekijän eri nimien linkittämistä toisiinsa Wilson kuitenkin kannattaa. Myös Domanovszky (1974, esim. 37) lukeutuu niihin luetteloinnin asiantuntijoihin, jotka eivät halunneet luetteloinnissa tähdennettävää tekijyyttä, vaan nimekettä.

Read (2003, 72-73) kertoo angloamerikkalaisia sääntöjä uudistavan komitean pohtineen jo 1988 pääkirjauksesta luopumista ja katsoo pääkirjauksella olevan merkitystä lähinnä hyllyjärjestyksessä ja korttiluetteloissa. Mandel & Wolven (1996, 27-36) toteavat, ettei online-ympäristössä tarvita pääkirjauksen käsitettä, mutta pitävät tärkeänä tekijöiden roolien ilmaisemista. Svenonius (2000, 44) viittaa tekijyyden merkityksen heikentymiseen online-ympäristössä. Aineistoa tuotetaan paljon yhteistyönä ja monenlaisten medioiden tuottaminen vaatii eri funktioissa toimivia tekijöitä kuten kuvaajia, ohjaajia, tuottajia, järjestäjiä, esittäjiä, käsikirjoittajia. On vaikeata määritellä näistä joku päävastuulliseksi. Tekstidokumenteissa ongelma ei yleensä ole yhtä laaja, mutta Svenonius mainitsee ongelmina mm. tieteellisten tekstien kunniatekijät, joista ensimmäisenä mainittu ei läheskään aina ole päävastuullinen tekijä, vaikka luettelointikäytännöissä tätä on korostettu. Tosin kaikki nämä ongelmat eivät rajaudu verkkodokumentteihin, vaan koskevat tieteellistä julkaisemista yleensä.

Radikaali muutos pääkirjauksen käytön ohjeistuksessa tehtiin IFLAn luettelointiasiantuntijoiden kokouksessa (IFLA, 2003c-d) vuonna 2003. Kokouksen päätöksissä ei puhuta enää pää- ja lisäkirjauksista, vaan *pakollisista ja vapaavalintaisista hakutiedoista, jotka ovat joko ohjeellisia tai auktorisoimattomia*.

Näissä periaatteissa otetaan dokumentissa ensimmäisenä mainittu tekijä dokumentin tunnistamisen kannalta pakolliseksi tiedoksi.

Hakutiedon valintaa käsitellään vain perinteisissä luettelointijärjestelmissä. FRBR:ssä ja metatiedoissa tällaista prosessia ei ole. Hakutietojen muotoa koskevilla säännöillä esitetään, missä muodossa henkilönnimet, maantieteelliset nimet, yhteisönnimet, myös hallinnolliset yhteisöt ja viranomaiset, kongressit, yhtenäistetyt nimekkeet, muut pää- tai lisäkirjaukseksi valitut nimekkeet, sarjojen nimet sekä kausijulkaisujen nimet ja musiikkiteosten nimet merkitään hakutiedoiksi. Sääntöihin kuuluvat myös nimien vaihtelut ja vaihtoehtoiset nimimuodot. Hakumuodon yhtenäistämisyrittäminen ja hakumuodon erottaminen muista samankaltaisista näkyvät nimiin tehtävinä lisäyksinä ja muutoksina, joskus myös nimistä tehtävinä poistoina.

Samankaltaisten eri nimillä julkaisemat teokset tai saman teoksen eri nimillä tunnetut versiot liitetään yhteen viittauksin. Viittauksia ovat perinteisessä luetteloinnissa

- katso-viittaukset (ks., usein →)
- katso myös -viittaukset (ks. myös)
- tekijä-nimekeviittaukset
- selittävät viittaukset. (esim. Oy.... ks. yhtiön nimi ilman Oy-alkua).
(SL, Hakutiedot 1991, 26.1.2-4, 198; 26.2.4, 209-210; myös 26.3.3.1, 214).

Hakumuotojen yhdistämiset ja eri muotojen väliset linkitykset tehdään nykyisin mieluiten nimien ohjeellisten tiedostojen eli auktoriteettitiedostojen avulla. Ohjeellisia tiedostoja on luotu lähinnä tekijöistä ja sarjojen nimistä esimerkiksi IFLAn vuonna 1984 julkaistujen ohjeiden¹ mukaan. Jo 1990-luvun lopulla toiminut IFLA UBCIM Working Group on Minimal Level Authority Records totesi, että kaikkialla maailmassa ei tarvitse pyrkiä käyttämään yhtä ja samaa nimimuotoa tietystä tekijästä tai teoksesta. Eri muodot tulee liittää toisiinsa ohjeellisen tiedoston ja teknisten ratkaisujen avulla. Tekijöiden nimille ollaan luomassa myös omaa standardinumeroa, ISADN:ää (International Standard Authority Data Number) (IFLA 2001).

Suomalaiset luettelointisäännöt AACR:n perillisinä koskevat sekä hakutietojen valintaa että muotoa. MARC-formaatti noudattaa luettelointisääntöjen tarpeita. Hakutiedoissa käsitellään eniten tekijyyttä. Suomalaiset luettelointisäännöt sisältävät noin 70 sivua

---

¹ Guidelines for Authority and Reference Entries. Recommended by the Working Group on an International Authority System, approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Information Technology. London: IFLA International Office for UBC, 1984

henkilö- ja yhteisötekijöihin liittyvää informaatiota, ja vain neljä ja puoli sivua nimekkeisiin liittyviä sääntöjä, kun musiikkiaineistoa ei oteta lukuun.

Metatiedoissa henkilöiden ja yhteisön nimet ovat tärkeitä identifiointiin ja löytämisen välineitä, vaikka niitä ei erikseen määritellä hakumuodoiksi. Dublin Coreen ja MODSiin liittyy tekijöiden roolien määrittelyn mahdollisuus. MODSissa nimi jaotellaan osiin. Muuten tekijöiden nimen muodosta ei ole erityisiä ohjeita eikä saman henkilön tuotantoa pyritä erityisesti kokoamaan yhteen. MADSin elementit mainitaan vertailu taulukossa 6 (s. 66).

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti tekijän ja nimekkeen muodostamaa hakumuotoa, jossa pääpaino on nimekkeellä. Suomalaisissa luettelointisäännöissä tärkein nimekkeen hakumuoto on julkaisun päänimeke. Nimeke voi myös koostua kokonaisuuden ja osan nimestä yhdessä. Nimekkeen muut muodot, kuten erikieliset rinnakkaisnimekkeet tai vaihtoehtoiset nimimuodot ja itsenäisen osan nimekkeet voivat vastaavalla tavalla olla hakutietoja.

Erityiset säännöt on laadittu yhtenäistetyistä nimekkeistä. Teoksina, joista tehdään yhtenäistettyjä nimekkeitä ja joista siis on runsaasti ekspressioita ja manifestaatioita, pidetään Suomen säännöissä ensisijaisesti vain tekijättömiä klassikoita kuten Raamattua ja Kalevalaa sekä muita kansalliseepoksia. Yhtenäistä nimekettä täydennetään esimerkiksi teoksen osan tiedoilla ja kielimaininnalla, mahdollisesti myös vuosiluvulla ja muilla tiedoilla, jotta se erotettaisiin muista samankaltaisista teoksista, mutta jotta yhteenliittyvät saataisiin kootuksi.

Esimerkki

Yhtenäistetty muoto

Kalevala, englanti
Kalevala, espanja

Kalevala, latina
Kalevala, suomi
Kalevala, lyhennelmä, suomi
Kalevala, 41. laulu, saksa

Julkaisussa oleva muoto

Kalevala : the land of heroes
El Kalevala : la gran epopeya nacional finlandesa...
Kaleva Latina : carmen epicum nationis Finnorum
Kalevala
Kalevala 1862 : lyhennetty laitos
Kalevala : 41. Gesang

Jos halutaan koota yhteen muidenkin kuin anonyymien teosten erilaiset versiot, AACR:ssä tähän annetaan mahdollisuus. Tällaisia nimekkeitä käytetään Yhdysvaltain Kongressin kirjaston luettelosta¹. Kun *teoksen* nimi on erilainen kuin sen

---

¹ <http://catalog.loc.gov/>

manifestaation nimi, tekijän ja teoksen nimestä voidaan tehdä ns. yhtenäistetty tekijä-nimekekirjaus. Suomalaisissa luettelointisäännöissä tätä ei suosita, mutta teoreettinen mahdollisuus siihen on olemassa kirjastokohtaisesti (SL, Hakutiedot, 1991, 25.2.4, s. 172-173).

Esimerkki

<i>Yhtenäistetty muoto</i>	<i>Julkaisussa oleva muoto</i>
Ovidius, <i>Metamorphoses</i> , latina	P. Ovidi Nasonis <i>Metamorphoses</i>
Ovidius, [<i>Metamorphoses</i>], saksa	<i>Metamorphosen mit den Radierungen von ...</i>
Ovidius, [<i>Metamorphoses</i>], suomi	Muodonmuutoksia = <i>Metamorphoseon libri I-XV</i>
Ovidius, [<i>Metamorphoses</i>], valikoima, suomi	<i>Metamorphoses selectae</i> = Valikoima metamorfooseja

Käytännössä tätä sääntöä on kirjastojen vaikea soveltaa, koska tiedot kerätään yhteisluetteloihin, joissa edellytetään käytettäväksi yhteisiä sääntöjä. Yhteenliittämisen tavoitteen kannalta tämä tapa olisi kuitenkin tärkeä.

Kausijulkaisujen pääkirjaus on Suomalaisten luettelointisääntöjen mukaan aina nimeke, joko päänimeke tai ns. avainnimeke. Jälkimmäinen on ISSN-järjestelmässä julkaisulle annettu ainutkertainen nimi, joka liittyy tiettyyn ISSN-tunnukseen ja jota ei voida antaa muille julkaisuille. Käytännössä tämä tarkoittaa, että samannimisiin lehtiin tai sarjoihin lisätään selittävänä osana julkaisevan yhteisön nimi, alkamisvuosi tai kustannuspaikka. Tällaisena rakenteena avainnimeke edustaa yhtenäistetyn nimekkeen erityistä muotoa. Päänimeke sen sijaan noudattaa edustavuuden periaatetta eli jäljennetään luetteloinnin kohteessa esiintyvällä tavalla.

Esim.	
<i>Avainnimekkeet</i>	<i>Päänimekkeet</i>
Forum (Helsinki. 1973)	Forum
Forum (Helsinki. 2003)	Forum

Nimekkeisiin liittyvä informaatio on esitetty laajimmin FRBR:n teoksen ja ekspression attribuutteina. Taulukossa 6 tunnistamisen kannalta tärkeimmät tiedot on kursivoitu. Rinnalle on merkitty Suomalaisten luettelointisääntöjen yhtenäistettyä nimekettä ja avainnimekettä koskeva informaatio, MADS-metatietoformaatti sekä vastaavia elementtejä Dublin Coresta.

Taulukko 6: FRBR:n teoksen ja ekspression attribuutit ja nimekkeet hakutietoina

FRBR Attributes		Suomalaiset luettelointi-säännöt. Hakutiedot		MADS	Dublin Core
<i>Teokset</i>	<i>Ekspressiot</i>	<i>Yhtenäist. nimeke</i>	<i>Avainnimeke</i>	<i>Elements</i>	<i>Elements</i>
Title	Title	Nimeke	Nimeke	Title	Title
				Subtitle	Alternative
Form	Form				
Date	Date		Vuosi	Temporal	Temporal
Intended termination					
Intended audience					Audience
	Language	Kieli	Kieli		Language
	Other distinguishing characteristics		Kustannuspaikka tai muu erottava lisäys	Genre Geographic	
	Extensibility				
	Revisability				
	Extent			Extention	
	Summarization of content				
	Context				
	Critical response				
	Use restrictions				
<i>Relationships</i>					
Dependent component	Dependent component	Osan nimi	Osan merkki, osan nimeke	Part number, Part name	
Independent component	Independent component				
Persons & corporate bodies	Persons & corporate bodies	(Tekijän nimi)	Julkaisevan yhteisön nimi		
+ other	+ other			Related, Variant	Relations
				Identifier	
				RecordInfo	
				URL	

FRBR:n suhteista on mainittu vain tässä yhteydessä tärkeät. Muihin suhteisiin palataan luvussa 3.4.5. FRBR:ssä teoksen ja ekspression attribuutteja on siis huomattavasti enemmän kuin Suomalaisissa luettelointisäännöissä ja MADS-metatietomallissa. On huomattava, että MADSiissa kaikki elementit voivat toistua 'related' ja 'variant' -osioissa. MADS sisältää tietueen tunnusteen eli standardinumeron vastineen, jota muissa järjestelmissä ei ole mainittu, vaikka jokin tunnus atk-järjestelmiin tarvitaan.

Kaiken kaikkiaan hakutietojen asema näyttää muuttuneen siirryttäessä perinteisistä luetteloista ja dokumenteista verkkoympäristöön. Tekijää ja teosta voidaan hakea muillakin tavoilla kuin erillisenä hakutietona, jos ne on mainittu kuvailuissa tai itse verkkodokumenteissa ja jos tiedot on indeksoitu hakujärjestelmiin. Yhteenliittämisen tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin edelleen tekijän tuotannon ja tekijän tietyn teoksen eri ekspressioiden ja manifestaatioiden kokoamista. Tällöin tekijöitä ja teoksia koskevalla yhdenmukaisella informaatiolla on tärkeä merkitys. Tekijän tuotannon kokoaminen vaatii tietämystä siitä, millä kaikilla nimillä tekijä on kirjoittanut, millä tavoilla hänen nimeänsä on kirjoitettu erikielisisä julkaisuissa tai eri aikoina, ja tarvittaessa myös, miten nimi on translitteroitu eri kirjoitusjärjestelmissä. Myös tekijän rooli esimerkiksi toimittajana, kääntäjänä ja kirjoittajana on hyödyllinen tieto. Tunnistamisen tavoite ja kussakin dokumentissa mainitut nimimuodot on tärkeitä tuoda esiin. Tavoitteiden saavuttamiseksi hakutietojen muoto ja erilaisten muotojen hallinta ovat tulleet hakutietojen valintaa tärkeämmiksi luetteloinnin osa-alueeksi.

Tähänastisessa luettelointitraditiossa hakutiedot ja ohjeelliset tiedostot ovat palvelleet erityisesti tekijän identiteetin hallintaa. Tekijän teosten erilaisten versioiden hallintaan ei juuri ole käytetty voimavaroja, kun nimekkeiden yhtenäistäminen on Suomessa saanut huomiota vain anomyymien teosten yhtenäistetyissä nimekkeissä ja jonkin verran kausijulkaisujen nimien hallinnassa. Teoksen ja sen käännösten tai uudistettujen versioiden hallinta koskee erityisesti kaunokirjallisuuden ja tieteen klassikkoteoksia, joista on olemassa erilaisia versioita. Kun verkkoympäristössä useat versiot samasta teoksesta ovat oletusten mukaan entistä tavallisempia, teosten ja ekspressioiden hallinta tulee entistä tärkeämmäksi.

Hakutietojen merkityksen väheneminen verkkoympäristössä näkyy niiden puuttumisena metatietoformaateista. Haku voi perustua mihin tahansa metatietojen kenttään. Käytännössä tosin tekijällä ja dokumentin nimekkeellä on varmasti tärkeä merkitys löytämisen ja identifioinnin välineenä. Yhteenliittämisen periaatetta metatiedoissa ei ole. Kongressin kirjaston MADS-formaatin rakentaminen MODSin rinnalle todistaa kuitenkin, että ainakin kirjastoympäristössä tällaista tarvetta on edelleen olemassa.

FRBR sen sijaan tarjoaa hakutietojen idean kehittämiseksi ja erityisesti samankaltaisten yhteen liittämisen tavoitteelle uusia ratkaisuja. Kun aikaisemmissa luvuissa kerrottujen teorioiden mukaan entiteetit teos ja ekspressio rinnastuvat hakutietoihin, siirrytään fyysisen dokumentin hallinnasta teosten ja niiden versioiden hallintaan, eli Veronan

käsittein (ks. luku 3.2, s. 22) siirrytään bibliografisista yksiköistä kirjallisuuspohjaisiin yksiköihin. Niitä hallitaan osin uudennlaisin bibliografisen valvonnan keinoin.

3.4.4 Kuvailutiedot

Kuvailutietojen todettiin edellä palvelevan erityisesti yksittäisen dokumentin tunnistamista ja erottamista muista dokumenteista. Jonkin verran ne tukevat myös valintaa ja sanahauissa löytämistä. Kun teos ja ekspressio rinnastuvat hakutietoihin, kuvailutiedot liittyvät ensisijaisesti manifestaatioihin. Luetteloinnin periaatteista kuvailussa tärkeintä on edustavuuden periaate, joka sisältää tarkkuuden. Kuvailu on pitkälle standardoitua perinteisessä luetteloinnissa. Sen rakenne on looginen ja johdonmukainen.

Kuvailutiedoissa annettava informaatio perustuu luetteloinnin traditiossa seuraaviin näkökulmiin:

- tiedonlähde eli mistä kuvailuun kirjattavat tiedot otetaan
- kuvailuun sisällytettävät elementit
- elementtien muoto (ja ulkoasu)
- elementtien järjestys
- kirjoitustapa eli esimerkiksi isojen ja pienten kirjainten käyttö, välimerkit ja mahdolliset translitterointiohjeet. (Kokkonen 1979, 38).

Tiedonlähdettä on tarkasteltu edellä luvussa 3.4.1 (s. 52-53) edustavuuden periaatteen yhteydessä. Siinä todettiin, että tiedonlähde on tarkkaan määritelty nimenomaan kuvailussa tiettyjä poikkeuksia lukuunottamatta. Samassa luvussa mainittiin johdonmukaisuuden osana kirjoitustapaan liittyviä asioita ja todettiin elementtien järjestyksen olevan luettelointisäännöissä tarkkaan määritelty. Elementtien muoto noudattaa periaatteessa ensisijaisesti luetteloinnin kohteessa olevaa muotoa. Tästä käytännöstä poikkeavia ovat tietyt standardilyhenteet, joihin viitattiin luvussa 3.3.2 (s. 38).

Metatiedoissa elementtien järjestys on vapaa. Ohjeita ei anneta tiedonlähteistä eikä kuvailutekstin muodosta, kirjoitusasusta tai välimerkeistä. Todennäköisesti kuvailu kuitenkin useimmiten noudattelee kuvailun kohteessa mainittuja tietoja.

FRBR:ään pätevät samat vapaat menettelytavat. Tässä yhteydessä FRBR ei toimi käytännön tason luettelointimenetelmänä. Käytännössä kirjastot saattavat soveltaa mallin sisällä perinteisiä menetelmiään yksityiskohtaisissa kuvailuissa.

Manifestaatiolle FRBR:ssä annetut attribuutit muistuttavat pitkälti ISBD-kuvailujen sisältöä, kun verrataan tekstidokumentteja koskevaa informaatiota. Tämä näkyy myös oheisesta taulukosta 7. FRBR:n elementeistä on kursivoitu ne, jotka on merkitty identifioinnin kannalta tärkeiksi (FRBR 1997, 93). Suomalaisten luettelointisääntöjen sarakkeessa on kursivoitu ne elementit, jotka kuuluvat monografioiden ja kausijulkaisujen luetteloinnin pakollisiin elementteihin. Kuvailun elementit ovat yksityiskohtaisemmin jaoteltuja kuin FRBR:n manifestatitason elementit, vaikka kaikkia yksityiskohtia ei ole otettu mukaan. Tietojen järjestys FRBR:n taulukossa ja ISBD:ssä on lähes sama; jälkimmäisen 5. ja 6. alue ovat kuitenkin FRBR keskenään toisessa järjestyksessä. Metatietojen elementit on mainittu mahdollisuuksien mukaan ISBD:n järjestyksessä. Dublin Coressa on kursivoitu perustason elementit. Sisällönkuvailuun liittyvä informaatio on jätetty pois taulukosta 7.

Taulukko 7: Kuvailutiedot FRBR:ssä, Suomalaisissa luettelointisäännöissä ja metatiedoissa (FRBR 1997, 93-94; SL, Monografioiden kuvailu 1989; Dublin Core 2005, MODS 2005b)

FRBR	Suom. luett.säännöt	Metatiedot	
<i>Manifestation</i>		<i>Dublin Core</i>	<i>MODS</i>
	1. Nimeke- ja vastuullisuusalue:		
<i>Title</i>	Päänimeke, rinnakkaisnimeke, muu nimeketieto	<i>Title Alternative</i>	TitleInfo
<i>Statement of responsibility</i>	Vastuullisuusmerkinnöt	<i>Creator, contributor</i>	Name
	<i>Osan/ lohkon/ alasarjan merkki ja/ tai nimeke</i>		Name Part
<i>Edition/ issue designation</i>	2. Painosalue	Version	
	<i>Painostieto + vastuullisuusmerkintö, tiedot rinnakkaiskielellä</i>		
Numbering (serials)	3. Dokumenttityyppi-kohtainen alue: kausijulk.		
	Numerointitiedot	<i>Type; educational level</i>	Type of resource, genre
(Attr. of work & expr.)		<i>Language</i>	Language
	4. Julkaisutietojen alue		
Place of publication/ distribution, <i>Publisher/ distributor, Fabricator/ manufacturer</i>	Kustannuspaikka, <i>kustantaja/ jakaja</i> , valmistaja	<i>Publisher</i>	Publisher
<i>Date of publication</i>	<i>Julkaisuaika</i>	<i>Date</i>	Date
	5. Ulkoasutietojen alue		
Form/ extent of carrier, physical medium, dimensions of carrier	Laajuus, erityismääre, liiteaineisto	<i>Format, extent</i>	Physical description, extent, form
	6. Sarja-alue		
<i>Series statement</i>	Sarjan nimeke, rinnakkais-nimeke, muu nimeketieto, vastuullisuusmerkintö, ISSN, järjestysnumero sarjassa, alasarjatiedot		
	7. Huomautusalue		Note
	Sisältöhuomautukset, eri alueisiin liittyvät huomautukset, suhteet	Relations	Related item
System requirements, file characteristics	Järjestelmävaatimukset (ISBD(ER))		
	8. Standardinumeron ja saatavuuden alue		
<i>Identifier</i>	ISSN, ISBN, ISMN jne.	<i>Identifier</i>	Identifier
Source for acquisition/ access authorization		<i>Source</i>	Origin info
Terms of availability	Saatavuustiedot, hinta	Available, licence, mediator	Location
Access restrictions, Mode of access, Access address		<i>Rights, Rights holder</i>	Access conditions

Metatietojen kaikki perustason elementit on lueteltu yllä. Laajemmissa sovelluksissa tietoja on enemmän ja esimerkiksi aikaa voidaan ilmoittaa monella muullakin perusteella kuin julkaisemisen ajalla. Näitä ovat:

- luomisaika (date created)
- tarkistettavaksi jättämisen aika (date submitted)
- hyväksymisaika (date accepted, date captured?)
- julkaisuaika (date issued)
- muokkauksen aika (date modified)
- tekijänoikeusaika (date copyrighted)
- voimassaoloaika (date valid)
- muu aikamääre (date other)

MODSissa näitä aikatietoja täydentävät vielä tiedot ilmestymistiheydestä ja dokumentin mahdollisesta jatkuvuudesta. Dublin Coressa on dokumentin hankintaan liittyvää tietoa (accrual method , accrual periodicity). Erilaisia aikamääreitä sisältyy myös MARC21-formaattiin (esim. kentät 045, 046). Samoin siihen sisältyy FRBR:ssä ja metatiedoissa mainittu hankinnan lähde (kenttä 037), joka tosin ei ollut käytössä Suomessa. (MARC21-format for bibliographic data).

ISBD-järjestelmästä puuttuu FRBR:ssä ja metatiedoissa mainittu aineiston lähde, jolla voi olla useitakin merkityksiä. Lähteeseen sisältyvät MODSissa painostieto, kustannuspaikka, kustantaja tai jakaja. Lähde voidaan tosin perinteisissä järjestelmissä ilmoittaa huomautustietona. Tämä taas puuttuu sekä FRBR:stä että Dublin Coresta. MODSissa huomautustyypeistä on erillinen luettelo (ks. MODS 2003a).

Fyysisen kuvailun alue on erityyppisissä dokumenteissa erilainen. Tämän tiedon tarpeellisuutta verkkodokumenttien kuvailussa on pohdittu erityisesti siitä näkökulmasta, tarvitaanko perinteisissä kirjastoluetteloissa eri kirjaukset esimerkiksi samansisältöisestä painetusta ja verkkojulkaisuista (ks. esim. Svenonius 2000, 114). ISSN-järjestelmän piirissä keskusteltiin vuosikautia siitä, saako verkkolehti eri ISSN:n kuin samansisältöinen painettu versio, eikä käytäntö tietokantoja selaamalla näytä vieläkään johdonmukaiselta¹. Fyysisen kuvailun alueen tiedoilla on painetuissa dokumenteissa ollut identifioinnin kannalta melko tärkeä asema. Esimerkiksi sivumäärän perusteella on voitu päätellä, onko uusi painos todella uudistettu versio vai todellisuudessa edellisen painoksen lisäpainos. ISBD (ER):ssä verkkodokumentteja koskevat tällä alueella tiedostomuodot ja eri tavoin ilmoitettavissa olevat laajuustiedot.

---

¹ Nykyisestä käytännöstä ks. <http://www.issn.org/node/327>

Sarja-alueita ei ole lainkaan MODS:ssa eikä Dublin Coressa. Vaikka myös verkossa julkaistaan ainakin joitakin sarjoja, esimerkiksi väitöskirjoja, sarjojen merkitys saattaa olla pienempi kuin painetuissa dokumenteissa. Toisaalta perinteisen sarjatiedon puuttuminen voi selittyä myös niin, että kuuluminen sarjaan on FRBR:ssä suhde kahden luetteloinnin kohteen välillä, ei osa kuvailua. Näin ymmärrettynä järjestelmien välillä onkin merkittävä ero. Samanlainen ero voi liittyä painosmerkintöön, jos kahta eri painosta ajatellaan rinnakkaisina ekspressioina tai manifestaatioina. Dublin Coressa painos vastannee formaatin versio-elementtiä, joka kuuluu luetteloinnin kohteiden välisiin suhteisiin. MODSissa painostieto liittyy alkuperätietoon. FRBR:n julkaisutasolla painos on mukana kuvailussa, mutta sen merkitys uuden ekspression aiheuttajana, kun painos on merkittävästi muuttunut, on myös nähtävä suhteena muihin versioihin. Suhteita käsitellään luvussa 3.4.5 (s. 73-).

ISBD-kuvailulle on ominaista melko laaja huomautusalue. Se on jaoteltu osittain kuvailun alueiden mukaan, mutta myös sisältöä, julkaisutyyppiä tai muita seikkoja koskevia asioita voidaan ilmoittaa tällä alueella. FRBR:n attribuuteista suhteet liittyvät tavallaan tähän alueeseen. Dublin Coressa huomautuksia ei ole mainittu, mutta MODSissa on erillinen huomautusten osio syvemmillä tasolla (MODS 2003a).

Saatavuuden ja käytön oikeudet ja rajoitukset liittyvät luetteloinnin tavoitteissa käyttöön saantiin, ei varsinaisesti kuvailuun, mutta tiedolla voi olla merkitystä tunnistamisessakin, jos on tarpeen erottaa samankaltaiset tai samanaikaiset manifestaatiot, joista yhdessä käyttö on rajattu ja toisessa dokumentti on vapaasti saatavilla. Jonkinlainen saatavuustieto sisältyy kaikkiin järjestelmiin.

FRBR:ssä on lisäksi lukuisia elementtejä, jotka koskevat erityisaineistoja, kuten musiikkia, mikromuotoisia aineistoja ja kuvia. Niillä on merkitystä erityisesti aineiston valinnan ja käyttöön saannin kannalta, mutta niitä ei ole sisällytetty taulukkoon.

Bibliografisten periaatteiden kannalta FRBR:n ja metatietojen erot perinteiseen luettelointiin näyttävät liittyvän tietyssä määrin standardoimattomaan esitystapaan, edustavuuden periaatteen käyttämättä jättämiseen ja jonkin verran elementtien määrään eri osa-alueilla.

Kuvailun merkityksen mahdolliseen vähentymiseen on viitattu edellä. Verkkodokumenttien hyvän saatavuuden on arveltu vähentävän kuvailun tarvetta. (Mandel & Wolven 1996, 40-41). Niukkuuden periaatteen mukaan moneen

tarkoitukseen riittävät muutamat elementit, mutta samankaltaisten erottamisen tavoitteen saavuttamiseksi niukasti kuvailtuja voidaan joutua myöhemmin tarkentamaan. Kuvailujen elementtien tarvetta selvitetään esimerkein luvussa 4.

3.4.5 Bibliografiset suhteet

Tiedon organisointiin kuuluu monenlaisia suhteita kuten a) tekstuaalisia mukaan lukien hypertekstilinkit, b) aiheisiin eli asiasanoihin ja luokitukseen liittyviä, c) käyttäjän ja hänen tietojensa ja tiedontarpeidensa välisiä sekä d) bibliografisten yksiköiden suhteita toisiin yksiköihin (Green 2001, 7). Tässä tutkimuksessa rajaudutaan tarkastelemaan pelkästään viimeksi mainittuja suhteita.

Suuri osa julkaistuista dokumenteista on kertaluonteisia eikä niistä ole olemassa useita versioita eikä niitä käännetä muille kielille. Smiraglia (2001, 75-102) on tarkastellut teosten bibliografisia johdannaisia sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Johdannaisten osuutta on tutkittu kirjastotietokannoista tiettyjen MARC-kenttien mukanaolon perusteella, jolloin on todettu, että alle 20 prosentilla luetteloinnin kohteista on bibliografisia suhteita. Smiraglian ja Leazerin (2000, 111) tutkimusten mukaan kuitenkin vähintään kolmasosalla tai jopa puolella dokumenteista on osoitettavissa liittymiä toisiin dokumentteihin, vaikka ne eivät läheskään aina ilmene kirjastojen luetteloista. Harvardin yliopiston arabiankielistä kokoelmaa tutkittaessa yli 70 prosentilla bibliografisista yksiköistä oli yksi tai useampia suhteita toisiin bibliografisiin yksiköihin; näistä 36 prosenttia oli johdannaissuhteita. Smiraglia on tutkinut myös johdannaissuhteiden osuutta teosten iän, muodon ja genren, kielen ja alkuperäisen julkaisupaikan sekä tieteenalan mukaan. Tulosten mukaan vahvin ennustaja johdannaisten synnylle on teoksen ikä. Kaunokirjallisilla teoksilla ja liturgisilla teoksilla on suurempi taipumus johdannaisiin kuin tieteellisillä teoksilla. Vanhojen teosten ”perheet” ovat laajoja, mutta uudempien teosten johdannaissuhteet voivat olla monimutkaisempia. Keskimäärin bibliografisissa perheissä on laskettu olevan 4,7 jäsentä.

Nykyisessä kahden julkaisutavan samanaikaisuudessa dokumenteilla on usein vähintään kaksi julkaisumuotoa, verkkoversio ja painettu julkaisu, ja verkossakin toisinaan esimerkiksi HTML- ja PDF –versiot.

Luetteloinnin kohteiden välisiä suhteita ovat tutkineet mm. Tillet, Smiraglia ja Svenonius. Myös Rowley ja Farrow ovat koonneet kirjallisuudesta seitsemän erilaista suhdetta. Yhteenvedo eri tukijoiden suhdetekategorioista on esitetty taulukossa 8:

Taulukko 8: Bibliografiset suhteet eri teorioissa

ROWLEY & FARROW 2000, 43-44		SMIRAGLIA 2001, 42, 77	SVENONIUS 2000, 98-106	TILLET 2001, 20
kuvaileva (arvostelu, esittelyt)				kuvaileva
samanarvoinen (ekvivalenssi), kopiot ym.		samanaikaiset johdannaiset	samanarvoinen (ekvivalenssi)	samanaikainen
peräkkäinen eli kronologinen		peräkkäiset johdannaiset (painokset ym.)	peräkkäinen eli kronologinen	seuraava
derivatiivinen.)			derivatiivinen	
(jäljitelmat ym.) (käännökset)		laajennetut johdannaiset (kuvitukset, kommentaarit tekstin ohella)	kommentaari (commentary)	johdettu: laajennettu
		lyhennetyt johdannaiset, katkelmat	.	johdettu: supistettu
		käännökset		johdettu: käännös
		mukaelmat (mm. libretot, näyttämöllepanot)	periytyminen (inheritance relationship)	johdettu: mukaelma
vertikaaliset/ hierarkkiset suhteet: osa-kokonaisuus			ryhmittäminen (aggregation), osa ja kokonaisuus	osa - kokonaisuus
			jäsenyys (membership)	
			sisältyminen (inclusion)	
liitesuhde				liitesuhde
		esitykset (filmit, videot, äänitteet)	.	

Ekvivalenssisuhde vallitsee samaan aikaan eri paikoissa julkaistavien dokumenttien välillä kuten sanomalehtien hiukan toisistaan eroavien alueellisten painosten kesken tai yhtä aikaa painettuna ja PDF-tiedostona julkaistun väitöskirjan esitysmuotojen välillä, mutta myös tekstin ja sen kopioiden ja faksimile-laitosten kesken.

Osan ja kokonaisuuden hierarkkiset suhteet ovat hiukan erilaisia teosten ominaisuuksista riippuen: aikakauslehtiin sekä valikoima- ja kokoomateoksiin kuuluvat artikkelit ovat yleensä itsenäisiä teoksia, jotka kuten aikaisemmin on todettu (s. 5), ovat

perinteisessä luetteloinnissa jääneet heikohkoon asemaan. Katkelmat voivat olla vähemmän itsenäisiä, näitä on runsaasti tutkimuksen esimerkkiaineistossa. Myös erillisinä julkaistut kokonaisuudet kuten sarjan tai moniosaisen teoksen osilla on suhde sarjaansa tai koko teokseen. Tällainen kokonaisuus voi eheytyä hyvinkin pitkän ajan kuluessa, kuten jatkuvasti ilmestyvät lehdet tai laajat paikallishistoriat, joiden eri osilla voi olla aivan eri tekijät. Kausijulkaisuartikkelien lisäksi yksittäiset numerot (vihkot) ovat hierarkkisessa suhteessa itse kausijulkaisuun.

Derivatiivisia suhteita on monenlaisia. Seuraussuhteessa toisiinsa ovat esimerkiksi peräkkäiset painokset ja nimeänsä vaihtaneet kausijulkaisut. Liitesuhteessa pääteokseensa ovat erikseen julkaistut supplementit, kommentaarit, teoskohtaiset sanastot jne. Muissa teorioissa näkemykset voivat hiukan vaihdella. Smiraglia (2001, 77) pitää johdannaissuhteina myös seuraus- ja samankaltaisuussuhteita, jotka tässä on ryhmitelty erikseen. Hän on tähdentänyt käännösten erityisyyttä, koska niissä on aivan eri semantiikka kuin alkuteoksessa, vaikka sisällöt vastaavat toisiaan (Smiraglia 2001, 32).

Kuvailusuhteissa teoksia ja ekspressioita käsitellään kohteina, jotka on sisällönkuvailualueen tietoina periaatteessa rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimusaineistoissa luvussa 4 näistä on mukana esimerkkejä.

Tillett (2001, 23) on tarkastellut suhteita angloamerikkalaisten luettelointisääntöjen pohjalta ja on esittänyt mielenkiintoisen kaavion suhteiden ja luetteloinnin kohteiden välille. Samankaltaisuussuhteessa kysymys on samasta originaalista, josta tuotetaan kopioita ja yksittäiskappaleita. Derivatiivisissa suhteissa, käännöksissä ja erilaisissa painoksissa, ovat kyseessä saman teoksen ekspressiot, mutta jos muunnokset ovat pieniä, vaihtoehtoisesti manifestaatiotason suhteet. Muissa johdannaissuhteissa Tillett katsoo siirryttävän toisiin teoksiin. Näitä ovat tiivistelmät, mukaelmat, kirjallisuudenlajin muutokset kuten proosan dramatisointi tai draamasta tehty libretto, parodiat, jäljitelmät ja vapaat käännökset. Kaunokirjallisuuden käännöksissä osa sisällöstä voi muuntua, tarkoituksellisesti tai tarkoittamatta, samoin erilaisissa parodioissa ja muissa mukaelmissa. Uuden teoksen ja vanhan teoksen ekspression välinen ero on toisinaan vaikea määritellä. Selkeästi uusina teoksina Tillett pitää deskriptiivisessä suhteessa alkuteokseen olevia teoksia ja niiden ilmentymiä eli arvosteluita, kommentaareja ja selityksillä varustettuja editioita.

Tillett (2001, 21, 30-32) päätyy tarkastelussaan niputtamaan ekvivalenssi-, johdannais- ja kuvailusuhteet sisältösuhteiksi. Niiden lisäksi tulevat osan ja kokonaisuuden suhde, primaarisuhteet eli vastuullisuussuhteet bibliografisten tuotteiden ja niiden laatijoiden kesken tai teoksen ja julkaisun kesken, ja jaetun ominaisuuden suhteet. Viime mainitussa mikä tahansa yhteinen piirre, jota käytetään esimerkiksi tiedonhaussa voi muodostaa suhteen. Näin laajaa suhteiden määrittelyä ei käytetä tässä tutkimuksessa. Muuten Tillettin jaottelu on hyvin käyttökelpoinen.

Tähän tutkimukseen kuuluvissa luettelointijärjestelmissä on yhteensä 34 erilaista suhdetta ja lisäksi ilmaus 'suhde'. MODSissa ja Dublin Coressa suhteita on perustasoa syvemmissä versioissa runsaasti. MODSissa tavallaan kaikki elementit voivat muodostaa suhteen. Dublin Coressa on erotettu eri suuntiin johtavat suhteet kuten *replaces* ja *is replaced by, is part of* ja *has part*¹, joita FRBR:ssä ei ole erotettu.

Suomalaisissa luettelointisäännöissä suhteiden ilmaiseminen sisältyy kuvailussa lähinnä huomautustietojen alueelle. Lisäksi edellisessä luvussa mainittiin painostiedon ja sarja-alueen edustavan omalla tavallaan suhteita luetteloinnin eri kohteiden välillä. Hakutiedoilla on luonnollisesti olennainen merkitys eri tavoin toisiinsa liittyvien luetteloinnin kohteiden kokoamisessa. MARC-formaatissa suhteita on kuvailusääntöjen mukaisesti huomautuskentissä ja erityisesti kausijulkaisuja ja osakohteiden hallintaa varten niin sanotuissa linkkikentissä (7XX).

FRBR:ssä suhteet ovat osa perusrakennetta. Henkilöiden ja yhteisöjen suhteet tuotteisiin (teoksiin, niiden ekspressioihin ja manifestaatioihin) ja tuotteiden suhteet toisiinsa esitetään loogisina suhteina tai Tillettin mukaan primaarisuhteina. Nämä on kuvattu edellä kuviossa 4 (s. 48; FRBR 1997, 56-62). Teosten väliset suhteet voivat olla osan ja kokonaisuuden suhteita, seuraus- ja täydennyssuhteita, yhteenvetosuhteita (summarization) ja erilaisia muunnossuhteita. Ne voivat kaikki esiintyä myös ekspressioiden ja manifestaatioiden suhteina. Kun kahdella teoksella on suhde toisiinsa, myös niiden ekspressioilla on yleensä sama suhde keskenään. Ekspressioiden välisiä suhteita ovat FRBR:ssä lyhennetty laitos, tarkistettu versio ja käännös. Näissä on kysymys saman teoksen eri ekspressioista. Ekspressioiden välillä voivat lisäksi vallita samat suhteet kuin teosten välillä. Myös yhden teoksen ekspressiolla voi olla suhde suoraan toiseen teokseen; tällaiset suhteetkin ovat samanlaisia kuin kahden teoksen väliset suhteet. Manifestaation suhteiksi toiseen

---

¹ Näiden suhteiden ilmaiseminen on suomen kielessä vaikeampaa kuin englannissa, esim. *is part of* joudutaan kääntämään *osa teoksesta/julkaisusta* tms.

manifestaatioon katsotaan FRBR:ssä reproduktio ja vaihtoehtoinen muoto tai versio. FRBR:ssä ei pyritä määrittelemään kaikkia mahdollisia suhteita, vaan esitetään niistä tavallisimpia. Periaatteena on että kahden teoksen tai muun entiteetin suhteita voidaan tarkastella kummastakin suunnasta, vaikka valmiita fraaseja ei olekaan esitetty. (FRBR 1997, 56-62, 71-79).

Taulukossa 9 on vertailtu FRBR:ssä, perinteisessä luetteloinnissa ja metatiedoissa esiintyviä suhteita. FRBR:stä on otettu mukaan kaikki tuotteet luetteloinnin kohteina. Perinteistä luettelointia edustaa tässä MARC-formaatti, koska huomautukset on siinä eksaktisti määritelty kenttinä suhteellisen vapaamuotoisen ISBD:n huomautusalueen sijasta. Painos- ja sarjatietaa ei ole MARCissa katsottu suhteeksi. Metatiedoista mukana on Dublin Core.

Taulukko 9: Suhteet FRBR:ssä, MARC- formaatissa ja metatiedoissa (FRBR 1997, 89, 92, 95; MARC 2000c; Dublin Core 2004b)

FRBR	MARC21	Dublin Core
	Notes (5XX), serials (&linking entries (7XX)item/host	
<i>abridgement (e, m)</i>		
summarization (w, e, m)	520 summary etc.	abstract, description
dependent/ independent part (w&e, m)	760 main series entry; 762 subseries entry; 773 host item entry	has part/ is part of
autonomous/ referential successor (w, e, m)	780 preceding entry; 785 succeeding entry	is replaced by/ replaces
autonomous/ referential complement (w&e); autonomous/ referential supplement (w&e); complement (m)	770 supplement/ special issue entry; 772 supplement parent entry; 777 issued with entry	is required by/ requires
Revision (e, m)	534 original version; 775 other edition entry; 776 additional physical form entry	has version/ is version of
<i>adaptation, imitation, transformation (w, e, m)</i>		Modified
alternate (m)	530 additional physical form available; 776 additional physical form entry	has format/ is format of
translation (e, m)	765 original language entry; 767 translation entry	
	510 citation/references	is referenced by/ references
		bibliographic citation
reproduction (m)	533 reproduction	
	786 data source entry	
	787 nonspecific relationship entry	

Lyhenteet: w=work, e=expression, m=manifestation

Suhteet ovat melko samoja. Dublin Coresta puuttuu käännessuhde – ilmeisesti sitä pidetään versiona kohteesta.

Ekvivalenssisuhteita ovat vaihtoehtoinen muoto tai samaan aikaan eri paikoissa ilmestyvä, mahdollisesti eri kustantajien julkistama dokumentti (FRBR:ssä alternate, DC:ssa 'has format/' 'is format of') ja reproduktio. Johdannaissuhteita on useita: lyhennelmä (FRBR) ja tiivistelmä (kaikki), mukaelma ja jäljitelmä (FRBR), erilaiset versiot ja tarkistukset (DC/ FRBR), käännökset (FRBR, MARC/ISBD) sekä seuraussuhteet kuten 'korvaa julkaisun', 'jatkaa julkaisua' ja näiden käänteiset suhteet sekä bibliografinen historia (osin kaikki järjestelmät). Liitesuhteista mainitaan supplementit, täydennykset, muu liiteaineisto ja Dublin Coren 'requires/' 'is required by'. Osan ja kokonaisuuden suhteita on myös kaikissa järjestelmissä. FRBR:ssä erotellaan itsenäiset ja epäitsenäiset osat.

MARC21-formaatissa on alkuteoksen ja luetteloinnin kohteen looginen suhde ilmaistu omalla alkuteosta koskevalla kentällä. Osan ja kokonaisuuden suhteita ovat kausijulkaisun pääsarja ja alasarja ja osakohteen emojulkaisu. Samankaltaisuussuhteita ovat eri fyysiset muodot. Seuraussuhteita edustavat kausijulkaisun edeltäjä ja seuraaja ja huomautus monografioiden muuttamattomista painoksista. Muunnossuhteita ovat julkaisun erikieliset käännökset, täydennyssuhteet kuten huomautukset bibliografiasta ja indeksistä sekä supplementista ja supplementin pääjulkaisusta sekä lyhentämissuhteet eli huomautus tiivistelmästä. Artikkeleiden luetteloinnissa on käytetty kenttää arvostellulle teokselle eli kuvailusuhdetta.

Kun verrataan luettelointijärjestelmissä esiintyviä suhteita Rowleyn ja Farrow'n, Tillettin, Smiraglian ja Svenoniuksen määrittelemiін suhteisiin, Smiraglian mainitsemat suhteet ovat lähinnä FRBR:ssä mainittuja suhteita. Svenonius käyttää melko erilaista terminologiaa. Tillett sekä Rowley ja Farrow esittävät derivatiiviset eli johdannais- eli muunnossuhteet yhtenä kokonaisuutena laajennusten ja supistamisten ja muiden muunnosten sijasta, jotka järjestelmissä on osittain eritelty. (FRBR 1997, 56-81; Rowley & Farrow 2000, 42-44; Smiraglia 2001, 42, 77; Svenonius 2000, 98-106; Tillett 2001, 20).

Kaikkiaan näyttää siltä, että luettelointijärjestelmiin sisältyy juuri niitä suhteita, joita luetteloinnin teorioissa mainitaan. Tilanne onkin eräänlainen kehäpäätelmä, kun ainakin Tillettin määrittelyt perustuvat nimenomaan angloamerikkalaisiin luettelointisääntöihin. Hän (2001, 28) mainitsee myös, että Dublin Coreen sisältyvien suhteiden määrittelyssä on ollut erityinen työryhmä. Oletettavasti myös luetteloinnin asiantuntijoilla on ollut siinä

edustus. Tillett katsoo kuitenkin, että suhteiden määrittelyssä voidaan edetä vielä huomattavasti pitemmälle kuin mihin nyt on päästy.

Oletan, että edellä esitettyjä suhdetyyppejä on olemassa myös verkkodokumenteissa, kun analysoidaan teoksia, niiden ekspressioita ja manifestaatioita. Esimerkkien avulla voi myös selvittää, puuttuuko listasta jokin suhdetyyppi, jonka analyysi olisi tarpeellista verkkodokumenttien yhteenliittämiseksi.

Suhteiden ilmaiseminen on yhteenliittämisen tavoitteen tärkeä toteutuma. Kun kuvailu koski lähinnä manifestaatiota luetteloinnin kohteena ja hakutiedot teosta ja ekspressiota, suhteet voivat liittyä kaikkiin kohteisiin. Niitä koskeva informaatio on kausijulkaisuja lukuun ottamatta ollut perinteisessä luetteloinnissa melko toisarvoista, varsinkin kun se on sijoitettu kuvailun huomautusalueelle, joka ei välttämättä sisälly kaikkien näyttöluetteloiden näyttöihin.

3.4.6 Muu bibliografinen informaatio

Edellä on todettu, että metatietoihin sisältyy IFLAn selvityksen mukaan (IFLA 2003b) bibliografisen kuvailun ja sisältöä kuvaavien tietojen ohella hallinnollisia, teknisiä ja oikeuksien hallinnan metatietoja sekä paikallisia tarpeita palvelevaa informaatiota. Read mainitsee kuvailun ja hakutietojen ohella "laajennukset" eli sisällysluettelot, tiivistelmätekstit ja vastaavat (Read 2003, 44).

Metatiedoissa laajennuksia ovat erityisesti dokumenttityypit. MODS ja Dublin Core -formaateissa dokumenttityyppejä (type) on lueteltu 12 kappaletta, jotka poikkeavat toisistaan. Yhdysvaltain Kongressin kirjaston vertailutaulukossa ne on tosin onnistuttu rinnastamaan melko hyvin (ks. MODS 2005b). MODSin tyypit ovat perinteisimpiä luetteloinnin objekteja: kartat, nuotit, musiikkiäänitteet, puheäänitteet, kolmiuloitteiset objektit, moniviestimet (multimedia). MARC-formaatissa on myös runsaasti dokumenttityyppiin liittyviä koodeja kuten aineistotyyppi (monografia, kausijulkaisu), ilmiasu (digitaalinen tallenne, mikrokortti), julkaisutyyppi (väitöskirja, tietosanakirja, matrikkeli, filmografia jne.), kirjallisuuden laji (romaani, novelli jne.) sekä erikseen koodit virallis-, kongressi-, juhla- ja indeksijulkaisuille.

MODSissa kirjallisuudenlaji (genre) on yksi peruselementeistä, DC:ssa se mainitaan, mutta se ei kuulu tärkeimpiin elementteihin. Kieli on molemmissa perusinformaatiota koodimuotoisena. Sen todettiin luvussa 3.4.3 (s. 64) kuuluvan myös yhtenäistettyyn nimekkeeseen eli osaksi hakutietoja. Molemmissa on mukana kohderyhmä, DC:ssa lisäksi koulutustaso (educational level). MODSiin sisältyy tietuetta koskevaa tietoa (record info) eli hallinnollista tietoa. DC:een sisältyy alkuperätieto (provenance). Oikeuksien hallintaan ja saatavuuteen liittyvät tiedot mainittiin jo kuvailutietojen yhteydessä.

MARC-formaateissa on edellä mainittujen tietojen ohella mm. kieli- ja maakoodit, kirjoitusjärjestelmän ja kausijulkaisun ilmestymistiheyden koodit. Elektronista tekstiaineistoa koskevia koodeja ovat lisäksi: tiedostomuoto, laatutakuu, alkuperä, tiivistystaso, käyttötarkoitus (esim. säilytystieto). Julkaisutyyppiä koskevia koodeja on noin 80 (MARC 2003). Hallinnollista tietoa ovat tallentajakoodi, tallennus- ja muutospäivämäärät, jotka tallentuvat automaattisesti.

MARC-koodeja on käyetty luetteloinnissa jo usean vuosikymmenen ajan. Koodien käyttötarkoitus liittyy ensisijaisesti hakujen rajauksiin, jolloin ne palvelevat ensisijaisesti aineiston valintaa. Jos kirjastojärjestelmässä voidaan hakea koodeilla, erityisesti harvinaisten kielten ja maitten koodeilla on merkitystä aineiston löytämisessä. Yhtenäistetyissä nimekkeissä esiintyvä kieli ei liity kielikoodiin. Kielikoodilla voi kuitenkin olla merkitystä käännösten ja alkuteosten tunnistamisessa.

3.4.7 Yhteenveto bibliografisesta informaatiosta

Bibliografista informaatiota tarkasteltiin ensin yleisten periaatteiden kannalta. Kaikki periaatteet voidaan jollakin tavalla liittää tunnistamisen ja yhteenliittämisen tavoitteisiin. Tunnistamiseen liittyvät erityisesti edustavuuden ja tarkkuuden, standardoidun esitystavan periaatteet sekä riittävä määrä informaatiota. Yhteenliittämisen tavoitetta palvelevat varsinkin johdonmukaisuus ja soveltuvuus kaikenlaiselle aineistolle.

Luettelointi jaettiin kahdeksi osa-alueeksi luvussa 2 esitetyn oletuksen mukaisesti. Jaottelu vastasi useiden tutkijoiden esittämiä jakoja, vaikka he käyttävät kahdesta ryhmästä erilaisia termejä. Suomalaisissa luettelointisäännöissä tämä jako on toteutettu

konkreettisesti erillisinä sääntökirjoina. Todettiin, että metatiedoihin tämä jako ei täysin sovi. FRBR-raporttiin sisältyy liite, jossa FRBR:n rakennetta verrataan kansallisbibliografioissa käytettäviin elementteihin, joten näiden yhteensovittaminen on mahdollista. FRBR:n abstraktit tuotteet, teos ja ekspressio, rinnastettiin kuitenkin tässä hakutietoihin, konkreettinen manifestaatio taas kuvailuun. Tätä rinnastamista puolsi sidonnaisuus kuvailussa konkreettiseen tiedonlähteiden määrittelyyn ja edustavuuden periaatteeseen ja toisaalta hakutietojen riippumattomuus näistä.

Järjestelmiin sisältyvät elementit eivät poikenneet kovin suuresti toisistaan, kun tarkasteltiin tekstidokumentteja. FRBR:n teokseen ja ekspressioon liittyy hiukan useampia elementtejä kuin Suomalaisten luettelointisääntöjen Hakutiedot-osaan. Hakutiedoissa vertailtiin pelkästään nimekkeiden elementtejä ja attribuutteja. Koska FRBR:n henkilöihin ja yhteisöihin liittyvää osuutta kehitetään edelleen, tekijöihin liittyvä informaatio jätettiin kaikissa järjestelmissä käsittelyn ulkopuolelle. Myöskään ohjeellisten tiedostojen sääntöjä, IFLAn Guidelinesia tai MARCin auktoriteettitiedostojen formaattia ei erikseen tutkittu. Seuraavan luvun esimerkeissä tekijät ovat kuitenkin mukana, mutta niiden mahdollisia erilaisia nimimuotoja ei tutkita erikseen.

Kuvailussa Suomalaisissa luettelointisäännöissä oli eniten elementtejä, mutta FRBR:n attributit muistuttavat niitä läheisesti. Metatietojen informaatio on FRBR:ää ja perinteisiä sääntöjä suppeampi. Riittävyys ja niukkuuden periaatetta voidaankin pohtia näitä luettelointijärjestelmiä sovellettaessa. Jako haku-, kuvailu- ja suhdetietoihin sekä muuhun informaatioon ei ole täysin selvärajainen. Esimerkiksi tiivistelmä on molemmissa metatietojärjestelmissä esitetty peruselementtien joukossa, mutta FRBR:ssä se on merkitty suhteeksi. Suomalaisissa luettelointisäännöissä se voidaan merkitä huomautuksina kuvailuun.

Kun suhteilla on FRBR:ssä keskeinen asema attribuuttien rinnalla ja kun Dublin Coressakin suhteita on useita, oli tarkoituksenmukaista tarkastella tätä osa-aluetta erikseen. Amerikkalaiset tutkijat ovat ryhmitelleet dokumenttien suhteita toisiinsa. Tillett on esittänyt selkeän jaottelun siitä, milloin dokumenttien suhde on sellainen, että on kysymys kahdesta tai useammasta teoksesta, milloin ekspressiosta ja manifestaatiosta. FRBR:ssä todetaan, että mukaan ei ole otettu kaikkia suhteita ja että suhteita voidaan ottaa huomioon molempiin suuntiin, esim. X on teoksen Y osa, Y sisältää osan X. Dublin Coressa molemmat suunnat on erikseen mainittu. Suomalaisissa luettelointisäännöissä suhteet koskevat erityisesti kausijulkaisuja. Lisäksi huomautusalueella mainitaan

yleensä alkuteoksen nimi, kun luetteloidaan käännöstä. MARC-formaattiin sisältyy kuitenkin muitakin suhteita.

Seuraavassa luvussa luetteloidaan valittuja verkkodokumentteja FRBR:n mukaisesti teoksina, ekspressioina ja manifestaatioina. Teoksen ja ekspression attribuutteja sovelletaan perinteisen luetteloinnin yhtenäistettyyn nimekkeeseen tekijän ja nimekkeen muodostamana yhdistelmänä. Kuvailussa otetaan huomioon tarvittavat FRBR:n, ISBD:n ja metatietojen elementit. Koska vain ISBD:ssä on ohjeet informaation esitystavasta, noudatetaan sen rakennetta ja ohjeita.

4 Verkkodokumenttien luettelointi

4.1 Aineiston valinta ja käsittelyprosessi

Verkkodokumentit rajattiin aikaisemmin julkaisujen kaltaisiksi tekstidokumenteiksi, jotka voivat olla laajuudeltaan hyvin erisuuruisia ja joiden tekninen muoto on yleensä HTML, PDF tai muu tekstimuoto. Sisällöltään ne ajateltiin materiaaliksi, joka voi kuulua kirjaston kokoelmiin. Koska verkkojulkaisuissa on kuitenkin runsaasti sellaista aineistoa, jota tuskin luetteloitaisiin kirjastoissa, mutta joka osoittaisi laajemmin, miten FRBR:ää sovelletaan, aineistoksi on otettu esimerkiksi teoskatkelmia, opintomateriaalia ja kaunokirjalliseen tekstiin perustuvia esityksiä.

Dokumentteja on etsitty World Wide Webistä hakukoneiden, lähinnä Googlen (www.google.fi), avulla ja henkilökohtaisten julkaisuarkistojen välityksellä. Mukaan on valittu runsaasti sellaisia teoksia, joista on saatavilla erilaisia verkkoversioita tai erillisiä teoksia, jotka voivat liittyä toisiinsa jonkin analysoitavissa olevan suhteen kautta. Tunnettujen kustantajien aikakauslehdet ja palvelut, joita sisältyy esimerkiksi FinELibin välittämään käyttöoikeudeltaan rajattuun aineistoon, ovat mukana vain muutamien artikkeleiden manifestaatioina. Kaupalliset verkkokirjat eivät bibliografiselta informaatioltaan erityisesti poikkea vastaavista painetuista monografioista. Siksi niitä ei otettu erikseen tarkasteltaviksi. Pääosa aineistosta on vapaasti saatavana Internetistä.

Smiraglian (2001, esim. 102) tutkimuksissa kävi ilmi, että mitä vanhempi teos, sen enemmän versioita: siksi tutkimuskohteena on kaksi klassikkoteosta, jotka eivät ole tekijänoikeuksien alaisia. Toinen edustaa tieteellistä kirjallisuutta, toinen kaunokirjallisuutta. Nämä teokset ovat

- Immanuel Kantin teos *Kritik der Urteilskraft*, joka ilmestyi ensi kerran vuonna 1790
- Aleksis Kiven *Seitsemän veljestä*, joka julkaistiin ensi kerran vuonna 1870.

Uudempina teoksina mukaan on valittu Tampereen yliopiston kirjaston ylikirjastonhoitaja dosentti *Mirja Iivosen* kirjoituksia ja niihin liittyviä muita tekstejä sekä Vaasan yliopiston kahden professorin, *Timo Salmen* ja *Ilkka Virtasen*, teoksia. Osa näistä teoksista on useamman kirjoittajan tekstejä. Iivosen tekstit ja niitä koskeva materiaali edustavat erityyppisiä verkkoaineistoja kongressijulkaisusta

ammattillisiin keskusteluartikkeihin. Salmen ja Virtasen teosten valintaan vaikuttivat heidän laajat julkaisuluettelonsa ja digitoidut aineistonsa verkossa. Valittujen tutkijoiden tieteenalat ovat informaatiotutkimus, laskentatoimi ja talousmatematiikka. Virtasen julkaisuista aineistoksi on kuitenkin valittu lähinnä korkeakoulupolitiikkaa koskevaa aineistoa.

Google-haku tehtiin Kantin ja Kiven tapauksessa käyttämällä tarkennettua hakua, johon sisältyy tekijän sukunimi ja fraasina teoksen nimi. Samalla tavalla etsittiin teoksen käännöksiä, mikäli käännöksen nimi oli tiedossa tai saatiin selville alkuperäisen haun tuloksista. Mirja Livosen julkaisuja etsittiin fraasina tekijän nimellä, sekä niin että sukunimi mainitaan ensin että päinvastoin. Koska tavoitteena ei ollut saada kattavaa hakutulosta kaikesta asiaan liittyvästä, tarkasteluun valittavia dokumentteja kerättiin hakutulosten noin kymmeneltä ensimmäiseltä sivulta. Tällöinkin jouduttiin tarkistamaan lähes kaikki viitteet, koska Googlen bibliografinen informaatio ei läheskään aina paljasta, milloin on kyseessä jonkin teoksen teksti, milloin kirjamyynnin mainos, milloin viite jonkun toisen artikkelin lähdeluettelosta tai opinto-oppaan kirjallisuusluettelosta. Henkilönnimellä haettaessa tulos voi viitata myös samaan tai samannimiseen henkilöön sukuluetteloissa, urheilukilpailujen tuloksissa tai jonkin tilaisuuden osallistujina.

Timo Salmen ja Ilkka Virtasen kotisivuilta¹ valittiin tarkasteluun muutamia artikkeleita. Myös Googlen ja Google Scholarin avulla kokeiltiin hakua tekijöiden nimellä. Koska Salmi ja Virtanen ovat Suomessa hyvin yleisiä nimiä, viitteiden määrä ja kirjavuus oli liian suuri Google-haussa; Google Scholarilla taas päädyttiin useimmiten näiden tutkijoiden kotisivuille. Salmen ja erityisesti Virtasen julkaisuluettelot ovat niin kattavia, että niistä löytyy erityyppistä materiaalia sekä painetussa muodossa että digitoituna. Salmen julkaisut ovat yleensä HTML-muodossa, Virtasen PDF-muodossa, muutamat yhteiset julkaisut molemmissa muodossa.

Google-hakujen tulokset ryhmiteltiin seuraavasti:

- julkaisun kaltaiset dokumentit kokonaisina teksteinä (yleensä ekvivalenssisuhde painettuun versioon)
- julkaisun kaltaiset dokumentit katkelmina, muunnelmina, käännöksinä ym. Myös teoksen esityksestä (Kivi) kertovat dokumentit otettiin mukaan (derivatiivinen suhde alkuperäiseen teokseen)

---

¹ <http://www.uwasa.fi/~ts/index.html> ja <http://www.uwasa.fi/~itv/>

- teoksiin ja niiden ilmentymiin liittyvät arvostelut ja esittelyt, teosten käyttö opetuksessa tai niihin liittyvä kommentointi verkossa (kuvailusuhde alkuperäiseen teokseen).

Käsittelyn ulkopuolelle rajattiin:

- tutkijaa/ kirjailijaa koskevat tutkimukset
- viitteet tarkasteltaviin teoksiin toisista julkaisuista, kustantajien ja kirjavälittäjien mainoksista ym. (referenssisuhde)
- muut tavoitteen kannalta epärelevantit tai virheelliset osumat

Kun aineisto oli koottu, laadittiin FRBR:n pohjalta kuvioita ja taulukoita, joissa esitetään, millaisia ekspressioita, manifestaatioita tai toisia, tarkasteltavaan teokseen suhteessa olevia teoksia, aineisto tarjoaa. Samalla analysoitiin mahdollisia ongelmia, kuten ekspression määrittämistä, johon viitattiin luvussa 3.3.5 (s. 49), ja www-sivuilta saatavan informaation edustavuutta ja riittävyttä.

Teokset ja ekspressiot on luetteloitu FRBR:n attribuuttien ja suhteiden avulla verraten niitä Suomalaisten luettelointisääntöjen Hakutiedot –osaan ja tarvittaessa MADS:iin. Teosten ja ekspressioiden esitystapana on tekijän ja nimekkeen muodostama yhtenäistetty nimeke. Sen osina ovat FRBR:ssä teokselle ja ekspressiolle määritellyt ominaisuudet, jotka on luettelointiesimerkeissä selvyiden vuoksi erotettu toisistaan pisteellä. Näitä attribuutteja ovat yleensä muoto, aika ja kieli. Kun kyseessä on teoksen osa, myös tieto siitä sisältyy yhtenäistettyyn nimekkeeseen. Tekstiä muotona ei ole mainittu erikseen, vaan muoto on pyritty määrittelemään tarkemmin dokumenttityypinä. Luetteloinnista näkyy, mitä informaatiota teoksesta ja ekspressioista oletetaan tiedettävän ja millaista tietoa manifestaatioista on saatavilla Internetissä. Tiedot voivat kertoa informaation edustavuudesta ja riittävydestä.

Manifestaatiot on kuvailtu vastaavasti FRBR:n attribuuttien avulla, mutta käyttäen lisäksi tarpeen mukaan luettelointisääntöjen ISBD-elementtejä ja soveltaen näiden sääntöjen ohjeita välimerkeistä ja esitystavasta. Kuvailuista on jätetty pois sellaiset elementit, jotka koskevat lähes koko aineistoa eli elektronisesta dokumentista kertova yleismääre nimekkeen yhteydestä ja järjestelmävaatimukset, joka merkitsee Internet-yhteyttä. Manifestaatioissa informaatiota on haettu ensisijaisesti teksteistä. Verkkodokumenttien ominaisuuksiin oletettiin kuuluvan, että niiden bibliografinen informaatio voi olla puutteellista ja että niissä ei välttämättä ole varsinaista nimiösivua.

Luetteloinnin kohteisiin sisältyviä tietoja on täydennetty tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan muista apuneuvoista, kuten kirjastoluetteloista, saatavilla tiedoilla. Teosten ja ekspressioiden luomisen vuotta ei dokumenteista useinkaan voida tietää, vaan lähtökohdaksi on otettava julkaisuvuosi, jos se tiedetään. Suhteiden analyysiä ei ole tehty niin, että kaikki eri ekspressiot tai manifestaatiot liitettäisiin toisiinsa suhteiden kautta. Vain läheisesti toiseensa liittyvät kohteet on linkitetty toisiinsa suhteilla. Kun osan ja kokonaisuuden suhde on mainittu teoksen tai ekspression luetteloinnissa, sitä ei välttämättä ole toistettu manifestaatiossa.

Tutkimusaineiston luettelointi selostuksineen on esitetty liitteissä. Varsinaisessa tekstissä esitellään kuhunkin kokonaisuuteen liittyvä aineisto ja mainitaan joitakin luetteloinnissa esiin tulleita kysymyksiä.

Luvun lopussa tarkastellaan kootusti tutkimusaineistoa. Samalla selvitetään, miten FRRB näyttää soveltuvan aineiston luettelointiin. Lisäksi analysoidaan bibliografisten periaatteiden toteutumista ja eri luettelointimenetelmien mahdollisia eroja käytännön toteutuksessa. FRBR:n mukaista esitystapaa kirjastoluetteloiden kehittämisessä etsitään kahdella esimerkillä, joihin on koottu toisaalta yhtä teosta koskevia ekspressioita ja manifestaatioita ja toisaalta yhden tekijän tuotantoa.

4.2 Aleksis Kiven Seitsemän veljestä verkossa

Aleksis Kiven Seitsemän veljestä julkaistiin vuonna 1870 neljänä erillisenä vihkona ja vuonna 1873 painettuna kirjana. Vuonna 1890 ilmestynyttä laitosta on myös käytetty digitoinnin perustana. Teoksesta on olemassa satoja erilaisia ekspressioita tai muunnoksia ja se on käännetty noin 30 kielelle¹. Verkkoaineistoa tutkittaessa viitteitä löytyi vaihteleva määrä. Google-haku (www.google.fi) sanalla Kivi + fraasilla "Seitsemän veljestä" antoi 3690 osumaa tammikuussa 2005, mutta noin 11.800 osumaa vuotta myöhemmin (10.2.2006). Käännöksissä määrä on vaihdellut vuoden sisällä, mutta ei aina lisääntynyt. Sama haku tehtiin myös Yagoon mukaan (<http://www.yahoo.com>). Väite Internetin aineiston vaihtuvuudesta saa tukea näistä

---

¹ ks. esim http://www.nurmijarvi.fi/kivi/teokset/kaannokset/fi_FI/kaannoksista/

lukemista. Myös hakujärjestelmän tehokkuus ja aineiston valintakriteerit eri hakukoneissa voivat tietysti vaikuttaa viitteiden määrään. Vaikka näillä määrillä ei ole tässä tutkimuksessa merkitystä, suuret luvut ja aineiston vaihtuvuus kuvaavat sitä, miten klassikkoteosta koskevien relevanttien viitteiden löytäminen ja tunnistaminen näyttää tulevan yhä vaikeammaksi. Vertailun vuoksi hakukoneiden rinnalle on otettu Linda-tietokannan vastaavat luvut, jolloin mukana on vain julkaisuja. Haku tehtiin samoilla kriteereillä kuin hakukoneissa.

Taulukko 10: Seitsemän veljekseen ja sen käännöksiin liittyvien viitteiden määrät eri hakutulosten mukaan

Google Kivi +	<i>Seitsemän veljestä</i>	<i>Seven brothers</i>	<i>Sieben Brüder</i>	<i>Sju bröder</i>	<i>Sept frères</i>
2005 tammikuu	3690	1940	779	250	223
10.2.2006	11800	782	726	240	384
Yahoo Kivi +	<i>Seitsemän veljestä</i>	<i>Seven brothers</i>	<i>Sieben Brüder</i>	<i>Sju bröder</i>	<i>Sept frères</i>
10.2.2006	1520	636	355	186	81
Linda Kivi +	<i>Seitsemän veljestä</i>	<i>Seven brothers</i>	<i>Sieben Brüder</i>	<i>Sju bröder</i>	<i>Sept frères</i>
24.2.2006	375	18	39	24	11

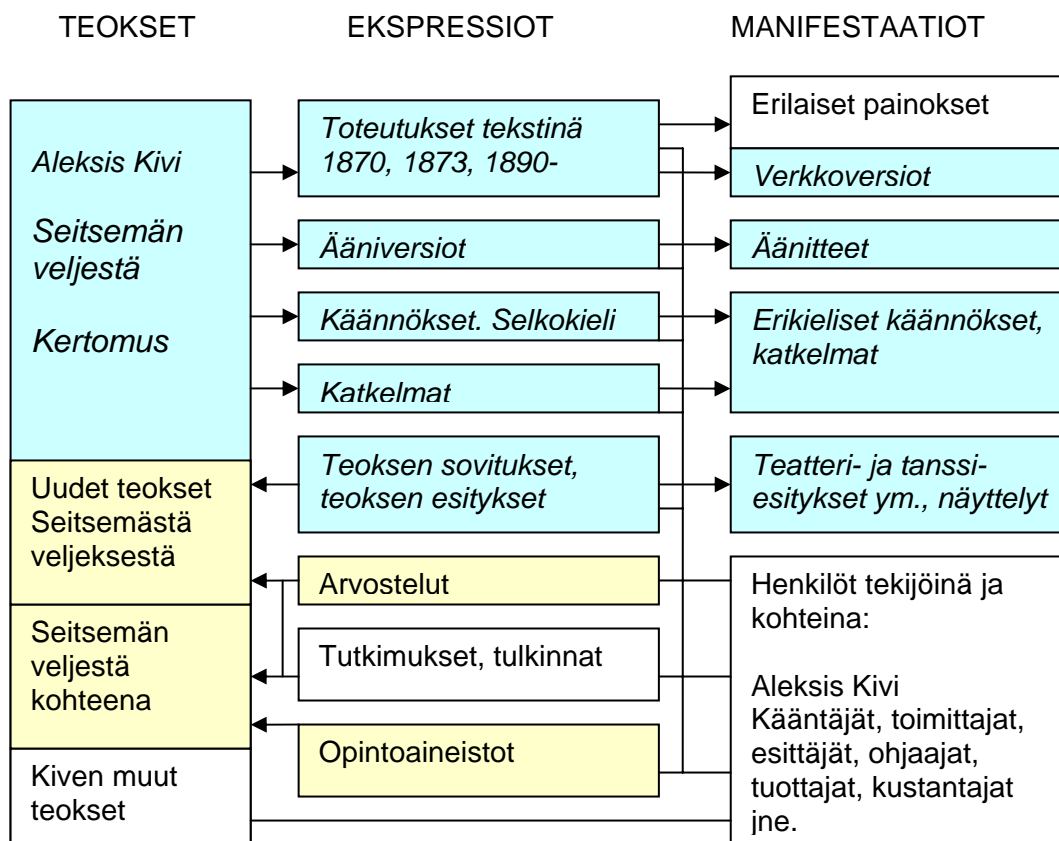
Tähän tutkimukseen valitun aineiston verkkodokumentit on ryhmitelty Kiven teoksen kokonaisina laitoksina ja katkelmina sekä erikseen uusina teoksina. Mukana on myös joitakin esimerkkejä dokumenteista, joissa teos tai sen ekspressiot ja manifestaatiot ovat kohteina. Materiaalin rajaamiseksi Aleksis Kiveen kohdehenkilönä liittyvät tekstit on jätetty käsittelemättä itsenäisinä kohteina. Aineiston ryhmittely on esitetty kuviossa 5.

Luetteloinnit on esitetty liitteessä 1. Kohteet on jaoteltu taulukoihin seuraavasti:

- Seitsemän veljeksen tekstit ja katkelmia
- Seitsemään veljekseen perustuvat opinto- ja projektiaineistot
- Seitsemän veljeksen esitykset ja sovellukset.

Taulukoiden sisällä aineisto on järjestetty teoksittain ja ekspressioittain ja niihin on liitetty vastaavat manifestaatiot.

Kuvio 5: Seitsemän veljksen teosperhe

Keskeinen aineisto

Esimerkkejä näistä

Ei tässä tutkimuksessa

Liitteessä 1 käsitelty luetteloinnin esimerkkiaineisto osoittaa, että Seitsemän veljestä on yhä elävää ja uutta luovaa kansalliskirjallisuutta. Itse teksti on kokonaisena verkossa kolmeen kertaan. Yleisradion ääniversiot ja selkokielineen kirjoitettu ja puhuttu katkelma täydentävät kirjoitetun tekstin versioita. Käännöksistä on verkossa vain katkelmia (vuonna 2005). Opintoaineistot tarjoavat osittain uudenlaisen verkkodokumenttien ryhmän: niissä Seitsemän veljestä on tavalla tai toisella opiskelun kohteena liitettynä muuhun teosta koskevaan materiaaliin tai aivan toisiin teoksiin; eri tekstit on linkitetty toisiinsa. Näiden sisällyttäminen luettelointitietoihin on tehtävä nykyisillä järjestelmillä joko liitesuhteena tai huomautuksena kuvailussa. Seitsemän veljeksien esityksissä on turvauduttu teosten esittelyihin, kun itse teoksia ei ole katseltavissa eikä kuunneltavissa verkossa. Esitysten tietoja on verkossa paljon enemmän kuin ne, jotka valittiin tutkimuskohteiksi.

FRBR-pohjainen luettelointi selkeyttää teoksen erilaisten versioiden käsittelyä. Luetteloinnin kohteet voitiin tunnistaa melko hyvin, mutta esimerkiksi Toivo Kuula -seuran sivujen runot on varustettu todella vähäisellä informaatiolla. Seitsemän veljeksien esityksissä oli usein kaikkein eniten bibliografista informaatiota, vaikka ne eivät kuulu useimpien kirjastojen kiinnostuksen kohteisiin. Ekspressioita jouduttiin etsimään sekundaarilähteistä ja niiden toteutusvuotta arvailemaan, silloin kun verkkomanifestaatiossa ei mainittu digitoinnin lähdettä. Uusissa Seitsemään veljekseen perustuvissa teoksissa ekspression ja teoksen luettelointi liitettiin yhteen. Manifestaation ja yksittäisen kappaleen eroa oli pohdittava yhdessä esimerkissä eli veljesten saunomista koskevissa katkelmissa. Osan ja kokonaisuuden suhteen ilmaisemista tarvittiin erityisesti katkelmien luetteloinnissa. Vieraskielisissä katkelmissa oli luonnollisesti esillä käännössuhde. Esitykset ovat yleensä Kiven tekstin muunnelmia ja arvostelut aina kuvailusuhteita. Manifestaatioissa suhteena oli joskus vaihtoehtoinen muoto.

Seitsemään veljekseen liittyvän aineiston moninaisuus ja laajuus, josta vain tiettyjä osia käsiteltiin tässä, edellyttävät Svenoniuksen esittämän "yliteoksen" tai teosperheen lisäämistä funktionaaliseen luettelointiin. Sillä koottaisiin useat erilaiset teokset ja niiden ekspressiot ja manifestaatiot.

4.3 Immanuel Kantin Kritik der Urteilskraft verkossa

Googella huhtikuussa 2005 tehdyt haut "Kritik der Urteilskraft" ja "Kant" sekä "Critique of judgement" ja "Kant" tarjosivat melko erilaiset hakutulokset kuin 10.2.2006 tehdyt haut. Jälkimmäisenä ajankohtana hakuun käytettiin myös Yahoo.com-hakua. Tämän haun tulokset olivat myös melko erilaisia kuin Googlen tulokset. Linda-yhteisluettelossa viitteitä oli alle 50 kappaletta (8.4.2006).

Taulukko 11: Kritik der Urteilskraftia koskevin viitteiden määrät eri hakutulosten mukaan

Google.fi	<i>Kritik der Urteilskraft</i>	<i>Critique of judgement</i>
Huhtikuu 2005	22.200	46.300
10.2.2006	48.900	30.000
Yahoo.com 10.2.2006	2.770	32.200

Tätä tutkimusta varten käytiin läpi kymmenkunta ensimmäistä sivua vuoden 2005 tuloksista, joita täydennettiin parilla tiedolla vuodelta 2006. Tulokseksi saadut viitteet ryhmitellään seuraavasti:

Tekstit

- Teoksen tekstit alkukielellä
- Englanninkieliset käännökset
- Espanjankielinen käännös

Hakemistot

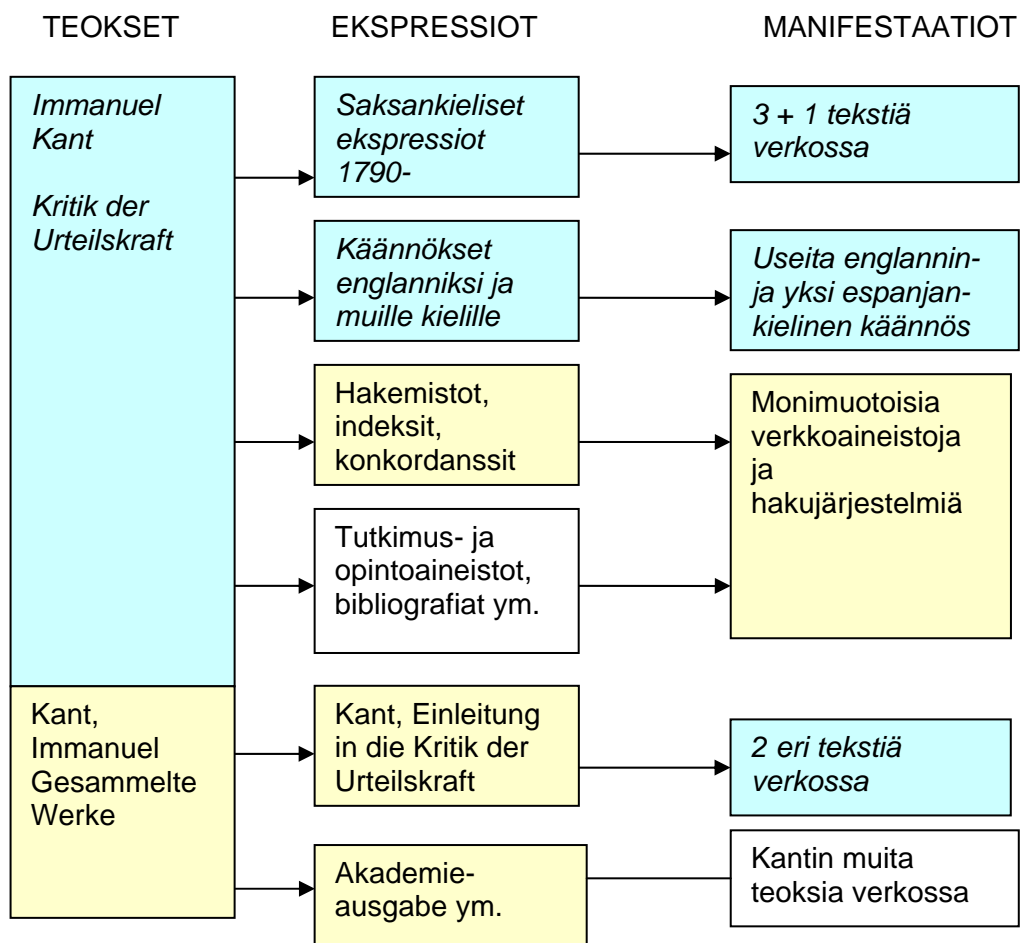
- Kantin teoksia koskevat sivustot, joissa hakumahdollisuus teoksiin, niiden konkordanssiin ja muuhun selittävään materiaaliin

Kant ja hänen teoksensa kohteina

- Kantin oma teos: *Einleitung in die Kritik der Urteilskraft*
- Kantiin liittyvät erilaiset esittelysivustot
- Kantiin liittyvät yliopistojen tutkimus- ja opintoaineistot
- Kantia ja hänen teoksiaan koskevat artikkelit ym. (esim. tietosanakirjoissa)
- Kustantajien ja Internet-kirjakauppojen mainokset kirjaesittelyineen

Jälkimmäisestä ryhmästä tutkimusaineistoon otettiin vain ensimmäinen ja esimerkkejä toisesta, koska opintoaineistoja käsiteltiin Seitsemän veljeksen yhteydessä. Jaottelu on esitetty FRBR:n mukaisena kuviossa 6. Teosten, ekspressioiden ja manifestaatioiden luettelointi selityksineen on esitetty liitteessä 2.

Kuvio 6: Kritik der Urteilstkraftiin liittyvää verkkoaineistoa

Keskeinen aineisto

Joitakin esimerkkejä

Ei tässä tutkimuksessa

Immanuel Kantin *Kritik der Urteilskraft* ilmestyi ensi kerran 1790. Samalla vuosikymmenellä siitä otettiin kaksi muutakin painosta, joiden oletetaan eroavan jossakin suhteessa toisistaan. Myöhempien painosten lukumäärää ei ryhdytty selvittämään, koska ne verkkomanifestaatiot, joissa lähde mainittiin, perustuvat ensimmäiseen tai kolmanteen painokseen. Lisäksi verkkomanifestaatioina on kaksi myöhempää saksankielistä ekspressiota, hypertekstiversio ja osa kootuista teoksista.

Kantin muitakin teoksia on digitoitu ja Kantiin liittyy verkossa monenlaista materiaalia. Useat saksalaiset yliopistot ja muut tieteelliset laitokset ylläpitävät Kant-sivustoa. Esimerkkejä ovat Bonnin yliopiston lisäksi: Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, Kant-Forschungsstelle der Johannes Gutenberg - Universität Mainz ja Kant-Forschungsstelle am Fachbereich I der Universität Trier.¹ Näitä sivuja ei käsitelty tässä.

Bonnin yliopisto on saanut Kantin koottujen teosten digitoinnin valmiiksi verkkoon helmikuussa 2006. Tämä tarjoaa luetteloinnin kohteeksi tekijän tuotannon, jota FRBR:ssä ei erityisesti tarkastella, mutta joka esiintyi monissa luetteloinnin teorioissa. Niin kutsutuista aggregaateista eli usean teoksen muodostamista kokonaisuuksista on käyty keskustelua FRBR-sähköpostilistalla: kaikki eivät hyväksy koottuja teoksia teokseksi. Tässä tutkimuksessa kootut teokset niin kuin muutkin aggregaatit on luetteloitu teoksen tapaan.

Toisentyyppisiä aggregaatteja edustavat yksityishenkilöiden, Palmquistin ja Kraussin, verkkosivustot, joilla on Kantia koskevia tekstiä ja linkkejä. Esimerkeissä niitä kuten myös Morganin konkordanssia pidetään jatkuvina julkaisuina. Kraussin Kant-Fibelin viimeinen päivitys on tehty elokuussa 2003; se on merkitty päättyneeksi.

Kantin teoksen käännöksistä verkossa on kahden eri kääntäjän englanninnos sekä espanjankielinen käännös. Viimeksi mainittu perustuu alkuteoksen kolmannen painoksen (1799) ranskankieliseen käännökseen. Näin syntyy tavallaan kolmen jäsenen muodostama ekspressioiden ketju. Englanninkielisistä Meredithin käännös on saatavissa kolmessa eri tiedostomuodossa, joista vaatimattomin TXT-muoto löytyy useista verkko-osoitteista. Sen yhteydessä onkin pohdittava, milloin

---

¹ <http://www.bbaw.de/bbaw/Forschung/Forschungsprojekte/kant/de/Startseite/>,
<http://www.kant.uni-mainz.de/Welcome.html>,
<http://www.uni-trier.de/uni/fb1/philosophie/philover/Institute/Kant.htm>

verkkodokumentti on itsenäinen manifestaatio, milloin jonkin manifestaation yksittäiskappale.

Kantin oma postuumina julkaistu teos, *Einleitung in die Kritik der Urteilskraft*, edustaa kuvailusuhdetta kohdeteokseen. Tätä suhdetta edustavat myös hakemistot. Kootut teokset ja osin muutkin kohteet tuovat mukaan osan ja kokonaisuuden suhteen ja käännökset luonnollisesti käännössuhteen.

Kantin teokseen liittyvä verkkoaineisto on jaoteltu liitteessä 2 seuraavasti:

- teoksen ekspressiot ja manifestaatiot alkukielellä
- teoksen käännökset
- muu teokseen liittyvä aineisto, joka sisältää Kantin toisen teoksen, konkordanssin sekä Kant-hakemistoja.

Kritik der Urteilskraftin ekspressioiden ja manifestaatioiden koonti on esitetty kokeilun omaisesti luettelona luvussa 4.5.3 (s. 106).

4.4 Nykyisten tutkijoiden tuotantoa verkossa

Nykytutkijoiden tuotantoa tarkastellaan kolmen tutkijan, dosentti Mirja Iivosen, professori Timo Salmen ja professori Ilkka Virtasen, verkossa saatavilla olevien muutamien teosten pohjalta. Monessa tapauksessa teoksilla on sekä verkkoversio että painettu versio. Mukaan on valittu sellaisia tekstejä, joista on eri versioita tai jotka näyttävät edustavat erilaisia suhteita jonkin toisen teoksen tai manifestaation kanssa. Osa aineistosta on tieteellisiä kirjoituksia, osa populaarimpia julkaisuja. Artikkeleiden ohella on luetteloitu myös osa teoksista, joihin ne sisältyvät.

Luettelointi on toteutettu vastaavin kriteerein kuin Kiven ja Kantin teosten käsittelyssä. Erona on, että kohteena ei ole yksi yksittäinen teos ja siihen liittyvät teokset, vaan valikoituja teoksia, joilla on tietty kirjoittaja. Näistä teoksista tarkastellaan erilaisia versioita, eikä niinkään pyritä kokoamaan kirjoittajien tuotantoa. Tämän luvun lopussa on kuitenkin luonnos siitä, miten Ilkka Virtasen teoksia voitaisiin esittää FRBR:n mukaan laaditussa luettelossa.

4.4.1 Mirja livosen teoksia verkossa

Mirja livonen on julkaissut useita artikkeleita verkossa. Esimerkkeinä ovat

- artikkeli kokoomateoksessa (Kai Ekholmin juhlaKirja verkossa)
- artikkeli kongressijulkaisussa (International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval)
- toimitettu teos (Huotari & livonen), joka on kokonaisena verkossa niin, että käyttöoikeus on rajattu
- toimitetun teoksen johdantoartikkeli, joka on vapaasti saatavilla.

Myös artikkeleiden emojulkaisut, kokoomateokset, kongressijulkaisu kausijulkaisuna ja sen yksittäinen osa ovat luetteloinnin kohteina.

Lisäksi tarkasteltavina ovat:

- kaksi kirja-arvostelua edellä mainitusta toimitetusta teoksesta
- Kirjastolehdessä julkaistuun Mirja livosen haastatteluun (2001) liittyvää keskustelua painetussa lehdessä ja verkkoversiossa.

Käsiteltävät teokset on luetteloitu liitteessä 3. Koska koko tutkimusaineisto sisältyy muodoltaan vakiintuneisiin julkaisuihin, luettelointiin tarvittavat tiedot ovat helposti saatavilla.

Luetteloitaessa todettiin, että FRBR:n mukaisia teoksia ja ekspressioita ei useimmissa tapauksissa kannata erottaa toisistaan. Poikkeuksia on kuitenkin kahdenlaisia. Kausijulkaisun luetteloinnissa nimen muuttuminen on aiheuttanut kahden ekspression syntymisen, näillä on edeltäjän ja seuraajan suhde toisiinsa. Siitä, voidaanko kausijulkaisua ja sen yksittäistä osaa pitää teoksena, on esitetty eri näkemyksiä FRBR-sähköpostilistalla. Osa rinnastuu luonnollisesti kokoomateokseen. Tässä tutkimuksessa kausijulkaisua teoksena, jonka kokonaisuus on suunniteltu samaan tapaan kuin kokoomateoksen, vaikka julkaisua aloitettaessa ei vielä tiedetä, kuinka monesta osasta teos koostuu. Näin kausijulkaisu rinnastetaan esimerkiksi Kantin koottuihin teoksiin. Kongressijulkaisu on tutkimusaineiston ainoa esimerkki kausijulkaisusta teoksena. Toisen tilanteen, jossa teoksella on kaksi ekspressiota, muodostavat Kirjastolehden painetussa versiossa ja verkkoversiossa julkaistut keskusteluartikkelit, joista jälkimmäiset ovat hiukan laajempia kuin edelliset.

Rinnakkaisia manifestaatioita luetteloidussa aineistossa ovat artikkelin luettavaksi ja tulostettavaksi tarkoitetut versiot sekä rinnakkaiset painetut ja verkkoversiot. Suhteista yleisin on osan ja kokonaisuuden suhde.

4.4.2 Timo Salmen teoksia verkossa

Google-haku sanoilla Salmi + Timo tuotti (18.2.2006) noin 174.000 viitettä. Lisäehto "prof" tarjoaa edelleen 17.700 viitettä ja sen vaihtoehto "Vaasa" tarjosi 19.700 viitettä, mutta yhdistelmä sanoilla Salmi + Timo + Vaasa + prof saa tulosjoukon pienemmän 843 osumaan. Joka tapauksessa Timo Salmen julkaisut löytyvät parhaiten hänen kotisivuiltaan (<http://www.uwasa.fi/~ts/>).

Salmen tässä tutkimuksessa käsiteltävät teokset koostuvat artikkeleista, niiden erillisistä tiivistelmistä ja yhdestä suppeasta monografiasta. Tietokoneohjelmia, joihin useat Googlen viitteet ohjaavat, ei otettu mukaan. Useat artikkelit ja monografia ovat yhteisjulkaisuja toisten kanssa. Niistä artikkeleista, jotka ovat ilmestyneet kaupallisten kustantajien tieteellisissä aikakauslehdissä ja jotka tästä syystä ovat käytettävissä vain rajoitetusti, on yleensä tiivistelmät verkossa. Tiivistelmät ovat FRBR:n mukaan eri teoksia kuin kuvailemansa kohteet.

FRBR:n mukaan tarkasteltuna vain yhdestä teoksesta on esitetty enemmän kuin yksi ekspressio, koska on oletettu, että vuonna 1980 painetussa kokoomateoksessa julkaistu kongressiesitelmä ja vuonna 1982 julkaistu artikkeli voivat olla eri ekspressioita. Manifestaatioissa sen sijaan on runsaasti vaihtoehtoisia muotoja, usein painettu ja verkkoversio, mutta myös useita eri teknisissä muodoissa olevia verkkoversioita.

Bibliografisissa suhteissa tiivistelmä edustaa muunnosta kohteestaan ja se katsotaan eri teokseksi. Tarkasteltujen teosten välillä on myös erilaisia seuraussuhteita, joiden osoittaminen luettelointitiedoissa on tärkeitä.

Timo Salmen teosten ja niiden ilmentymien luettelointitiedot ovat liitteessä 4.

4.4.3 Ilkka Virtasen teoksia verkossa

Haku Ilkka Virtasen nimellä tuotti 188.000 viitettä joulukuussa 2005, "Virtanen" + "Ilkka" + "Prof" tuotti Googlessa 9.180 viitettä; kun mukaan lisättiin Vaasa, tulos oli 252 viitettä, joista tarkoituksen kannalta oikeita viitteitä olivat neljällä ensimmäisellä sivulla lähes kaikki, mutta sen jälkeen hajonta oli suuri.

Ilkka Virtanen on koonnut omille kotisivuilleen (<http://www.uwasa.fi/~itv>) Vaasan yliopistossa talousmatematiikan professorina laatimansa tieteelliset artikkelit, muuhun toimintaansa, esimerkiksi yliopistojen arviointiin ja alueelliseen vaikuttamiseen, liittyvät kirjoituksensa ja puheidensa tekstit. Osa teksteistä on käsikirjoituksia sittemmin muulla tavoin julkaistuihin teksteihin.

Virtasen teoksista vain kaksi seitsemästä on pelkästään hänen kirjoittamia. Joissakin Virtanen ei varsinaisesti ole itse kirjoittajana, vaan käsiteltäviksi valittujen teosten kontekstista on poimittu mukaan muuta materiaalia. Samalla tavoin esimerkiksi livosen tekstien yhteydessä käsiteltiin kongressijulkaisua, jonka yhteen numeroon livosen artikkeli sisältyi. Virtasta koskevaan aineistoon valitut teokset ovat artikkeleita, raportteja ja raporttien osia.

FRBR:n kannalta Virtasen omat teokset (teokset 1 ja 3) poikkeavat muista siinä, että niissä voidaan erottaa saman teoksen eri ekspressioina alkuperäiskäsikirjoitukset ja julkaistut versiot. Yhdessä tapauksessa (teos 1) käsikirjoituksella on eri nimi kuin julkaistulla teoksella, mistä syystä teoksella katsotaan olevan kaksi eri ekspressiota. Vain käsikirjoitus on verkossa, toisella nimellä julkaistulla painetulla laitoksella on kaksi erilaista painettua manifestaatiota.

Toisessa tapauksessa (teos 3) ekspressioita ovat käsikirjoitus ja PowerPoint-kalvot PDF-tiedostona. Edelliseen perustuu painetussa lehdessä julkaistu artikkeli ja sen rinnakkaisena verkkomanifestaationa käsikirjoitus Virtasen kotisivulla. Jälkimmäiseen ekspressioon liittyvä manifestaatio sijaitsee Virtasen kotisivuilla. Myös seminaarissa puhuttu esitys voitaisiin katsoa ekspressioksi, mutta koska siitä ei ole saatavissa manifestaatiota, sitä ei ole luetteloitu erikseen, vaikka se on merkitty ekspressioksi taulukkoon. Käsikirjoitusta ja PowerPoint-versiota voitaisiin pitää ekspressioiden sijasta kahtena eri teoksena, joiden välillä vallitsee muunnossuhde samoin kuin ekspressioiden välillä. Tämä vaihtoehto on mainittu liitteen 5 taulukossa 2.

Vastaava teoksen ja ekspression suhteen määrittelyn ongelma esiintyy myös toisessa teoksessa (teos 2). Se koskee raportin esipuhetta, jolla ei ole omaa nimeä. Osan ja kokonaisuuden suhde liittyy myös tässä jaksossa käsiteltyihin esimerkkeihin.

Ilkka Virtasen teosten ja niihin liittyvien kohteiden luettelointitiedot ovat liitteessä 5. Timo Salmen kanssa tehty yhteisjulkaisu on käsitelty Salmen teosten yhteydessä.

4.4.4 FRBR nykytutkijoiden tuotannon hahmottajana

Tutkijoiden tuotantoa on tarkasteltu valittujen verkosta saatavilla olevien julkaisujen avulla. Osittain on otettu huomioon konteksti, johon julkaisut liittyvät. Teosten ja manifestaatioiden välisiä suhteita on käsitelty varmasti enemmän kuin, jos aineisto olisi valittu satunnaisesti. Tällä tavalla on pyritty osoittamaan FRBR:n rakenteen mahdollinen hyödyllisyys luetteloinnin kohteiden yhteenliittämisessä. Smiraglian (2001, 102) näkemystä siitä, että uusissa teoksissa suhteita on vähemmän kuin vanhoissa, mutta ne ovat monimutkaisempia, ei voida tämän aineiston perusteella osoittaa oikeaksi mutta ei vääräksiäkään. Esimerkiksi Virtasen osuudessa artikkelin ja esityskalvojen suhde jäi selvittämättä. Kokonaisuuden ja osien suhdekaan ei ole aina selvä, jos osilla ei ole itsenäistä nimeä.

Kun tutkijoiden aineistossa samasta teoksesta on vain harvoin useita ekspressioita, yhtenäistetyllä tekijästä ja nimekkeestä muodostuvalla hakutiedolla ei ole samanlaista merkitystä kuin klassikkoteoksissa. Esimerkeissä on kuitenkin tapauksia, joissa ekspressioiden erottaminen on hyödyllistä. Painetun ja digitaalisen version manifestaation rinnakkaisuus sen sijaan toteutuu hyvin monissa esimerkeissä.

Tunnistamisen kannalta tutkijoiden teokset ja niiden toteutukset sisältävät yleensä riittävästi informaatiota, jolloin myös kuvailu on riittävän edustavaa. Nimekkeet ovat suhteellisen vakiintuneita ja selkeässä muodossa. Ainoa eri nimekemuotoja käyttävä julkaisu on Virtasen ensimmäisenä mainittu teos, jonka käsikirjoitus verkossa on eriniminen kuin sen toteutumat painetuissa julkaisuissa. Koska nimi on tärkein julkaisun tunniste, Virtasen teoksella katsotaankin olevan kaksi ekspressioita.

Verkkodokumenteista puuttuu useimmiten kirjojen ISBN:ää vastaava tunnus. Poikkeuksia ovat Kansalliskirjaston julkaisema Kai Ekholmin juhlakirja, jossa myös livosen artikkeli on saanut tunnukset kahdelle manifestaatiolle, Huotar in ja livosen teoksen rajattua käyttöä palveleva verkkoversio, jolla on oma ISBN, sekä Timo Salmen ja kumppaneiden julkaisuista uus in, vain verkossa ilmestynyt artikkeli. Tiedostomuotoa ja laajuutta ei juuri ole kerrottu kuvailussa, koska esimerkiksi HTML tai PDF -muodot näkyvät usein verkko-osoitteessa.

Koska valtaosa aineistosta on artikkeleita, osan ja kokonaisuuden suhde on tärkein kohteiden välinen suhde. Itsenäisiksi osiksi on tässä katsottu myös johdantoluku ja tiivistelmä, jos ne ovat saatavissa erikseen ja jos niillä on oma nimi. Silloin kun kyseessä on derivatiivinen suhde, voi olla vaikea määritellä tarkemmin muunnossuhteen laatua. Tällainen tapaus on esimerkiksi Virtasen artikkeli ja PDF-kalvot.

Aineistossa on esimerkkejä erilaisesta käyttöön saannista: valtaosa on tosin vapaasti verkossa, mutta mukana on muutamia muita tekstejä. Sekä livosen että Salmen tietyt artikkelit ja Huotar in ja livosen toimittaman kirjan verkkokäyttö edellyttävät FinELibin tai muun toimijan lisenssiä.

4.5 Yhteenveto verkkodokumenttien luetteloinnista

4.5.1 Aineistotyypit

Verkkoaineisto rajattiin dokumentin kaltaiseen aineistoon, erityisesti teksteihin ja kirjastojen kannalta relevantteihin dokumentteihin. Luvussa 2, kuviossa 1 esitetty tekstidokumenttien jaottelu perustui tekstien laajuuteen ja itsenäisyyteen. Aineistossa ei käsitelty laajimpia yksiköitä eli kokoelmaa tai aineistopakettia. Kausijulkaisusta oli mukana vain esimerkki kongressijulkaisusta.

Kokoomateoksen käsite laajeni verkkoaineistossa useita artikkeleita sisältävästä teoksesta tiettyyn teemaan liittyvään moninaiseen aineistoon. Sisällöllisesti perinteistä, mutta teknisesti kokonaan verkossa toteutettua, teosta edusti tutkimusaineistossa Kai Ekholmin juhlakirja, jonka sisällöstä tarkasteltiin erikseen yhtä artikkelia. Monenlaista materiaalia sisältäviä kokoomateoksia olivat esimerkiksi

Aleksis Kiven teokseen liittyvät opintoaineistot tietokilpailuineen ja kirjailijan esittelyineen, Porin ja Salon kirjastojen Seitsemää veljestä koskeva digitoitiprojekti ja Immanuel Kantia koskevat moninaiset aineistot yksityishenkilöiden laatimilla verkkosivuilla. Uusia ulottuvuuksia olivat myös Kantin teoksen konkordanssien ja sanastojen liittäminen linkeiksi ja yleensäkin linkkien käyttö kokonaisuutta luovana elementtinä hyvin erilaisten aineistojen liittämässä toisiinsa. Oletan, että tämäntyyppisten kokonaisuuksien käsittely on mielenkiintoinen haaste bibliografisen informaation tulevaisuudelle. Nykyisillä järjestelmillä näitä sisältöjä voitiin lähinnä luetella.

Useasta osasta koostuvaa aineistoa ovat myös kootut teokset. Aineistossa tällainen oli Immanuel Kantin teosten verkkoversio, joka on toteutettu Bonnin yliopistossa vuonna 2006. Hierarkkinen rakenne ja tarkat sivu- ja rivinumeroinnit liittävät verkkoversion tieteellisen julkaisemisen traditioon.

Monografioita eli erillisteoksia edustivat aineistossa nimenomaan Seitsemän veljeksien ja Kritik der Urteilkraftin kokonaiset tekstit. Myös Salmen ja Virtasen yhteisjulkaisu on periaatteessa sarjaan sisältyvä monografia, mutta ei poikkea suuresti artikkelista. Kiven teoksesta tarkasteltavina oli neljä eri versiota, joihin päästään viidestä eri verkko-osoitteesta ja joista yksi oli ääniversio. Kantin saksankielisistä versioista käsiteltiin kolmea eri manifestaatiota, joista yksi sisältyi koottuihin teoksiin. Kantin englanninkieliset versiot perustuivat kahden eri kääntäjän teksteihin, joista toiseen päästiin hyvin monesta osoitteesta. Myös espanjankielinen, ranskasta käännetty teksti oli mukana.

Oman ryhmänsä erillisteoksissa muodostivat Seitsemän veljeksien teatteri- ja tanssiesitykset, joita Internetissä edustaa pelkkä esityksiä koskeva informaatio.

Nykytutkijoiden teokset olivat pääasiassa artikkeleita. Artikkelit olivat yleensä painettujen artikkeleiden digitoituja variantteina. Muita itsenäisiä osakohteita edustivat Kiven runo Sydämeni laulu, jota pidettiin sen tunnettuuden vuoksi omana teoksenaan, sekä tutkimusten itsenäiset tiivistelmät.

Epäitsenäiseen aineistoon kuuluivat lähinnä katkelmat, esimerkiksi Seitsemän veljeksien alkusivu, joka sisältyi aineistoon suomeksi ja ranskaksi. Seitsemän veljeksien saunakohtaus sekä lukkarin koulua ja Simeonin unta käsittelevät tekstit ovat epäitsenäisen ja itsenäisen dokumentin rajoilla.

Valittu aineisto kattoi siis melko hyvin oletukseen sisältyneen aineiston. Sisällöllisesti siitä tuli odotettua monipuolisempi.

4.5.2 Funktionaalisen luetteloinnin toteutus

Verkkoaineiston funktionaaliossa luetteloinnissa määriteltiin teokset, ekspressiot ja manifestaatiot, muutamissa tapauksissa löydettiin myös yksittäiskappaleita. Erityisesti klassikkoteoksiin liittyi runsaasti suhteita. Teoksista oli olemassa monia ekspressioita ja niihin perustuvia toisia teoksia.

Tutkittaessa Kiven ja Kantin klassikkoteoksia, joista oli lukuisia verkkomanifestaatioita painettujen laitosten ohella, teoksen, ekspression ja manifestaation määrittäminen onnistui useimmiten hyvin. Eniten vaikeuksia tuotti odotetusti ekspression määrittely. Nykytutkijoiden artikkeleissa teoksen ja ekspression erottaminen oli monissa tapauksissa turhaa, kun teoksista tunnettiin vain yksi ekspressio ja kun FRBR:n yleisimmät attribuutit ovat lähes samoja teoksessa ja ekspressiossa. Vastaavasti Kiven ja Kantin teosten pohjalta syntyneissä uusissa teoksissa ei juuri määritelty erillisiä ekspressioita.

Tekstikatkelmissa ekspressioita on tavallaan kaksi eli koko teoksesta tuotettu tietty ekspressio ja katkelman ekspressio. Ekspression ja manifestaation rajoja mietittiin esimerkiksi Simeonin unen katkelmassa, jossa katkelma on varustettu omalla nimellään ja jossa tekstiin on tehty typografisia korostuksia; teksti itse on kuitenkin sama kuin kokonaisuudessa ekspressiossa. Johdantoluku kokoomateoksessa katsottiin Huotarín ja livosen julkaisussa erilliseksi teokseksi, mutta kahden tekijän esipuhe Virtasen ja muiden teoksessa, jossa esipuheella ei ollut omaa nimeä, rinnastettiin katkelmaan ja luettelointiin ekspressiona. Aivan selkeää rajaa teoksen ja ekspression välille ei aina voitu asettaa.

Käännökset olivat sinänsä selkeästi hahmotettava ekspressioiden ryhmä. Käännöksissä syntyy kuitenkin ekspressiokeiju, kun käännös perustuu alkuteoksen johonkin painokseen. Esimerkiksi Kritik der Urteilsraftin vuoden 1799 painoksesta on tuotettu toinen ekspressio eli käännös ranskaksi vuonna 1846. Tästä ei ole

manifestaatiota verkossa, mutta siihen perustuu kolmas ekspressio eli espanjankielinen käännös vuodelta 1876, jonka manifestaatio on verkossa.

Ekspression ja manifestaation erottaminen voi olla ongelmallista teoksen eri painosten kesken. On vaikea tietää asiaa perusteellisesti tutkimatta, miten paljon esimerkiksi Kantin teoksen varhaiset painokset eroavat toisistaan tai myöhemmistä laitoksista. Painokseen perustuvan ekspression määrittely voikin vaikuttaa hiukan keinotekoiselta. Tieteellistä tutkimusta varten teoksen painoksella voi olla merkitystä, jos painoksissa on merkittäviä eroja. Kun verkkoversiossa oli mainittu tietyn vuoden painos digitoinnin pohjana ja kun sekundaarilähteistäkään ei voitu päätellä, että se on sama kuin jokin muu painos, tätä painosta pidettiin omana ekspressionaan. Kiinnostavaa on joka tapauksessa, että ainakin Kiven Seitsemän veljeksien kolmesta ensimmäisestä painoksesta jokainen on jonkin verkkomanifestaation perusta.

Samaan ekspression liittyy melko monissa tapauksissa useita manifestaatioita. Näistä yleisimpiä ovat painetun laitoksen ja digitaalisen version rinnakkaiset ilmentymät, mutta myös vaihtoehtoiset digitaaliset muodot, lähinnä HTML- ja PDF-versiot, erottavat manifestaatioita toisistaan. Vain parissa tapauksessa kahdella manifestaatiolla oli eri nimi.

Manifestaation ja yksittäiskappaleen ero tuli pohdittavaksi Kantin teoksen englanninnoksissa, joissa sama teksti pelkkänä tekstimuotona on saatavissa monelta eri verkkosivulta, parissa näistä on merkitty mukaan maininta tekstin alkuperästä. Toinen esimerkki on Manybooks.net, jonka sivuilta käyttäjä ohjautuu Project Gutenbergin sivuille lataamaan tai lukemaan Seitsemään veljestä. Näitä tapauksia on pidetty yksittäiskappaleina, joiden verkko-osoitteet on liitetty manifestaatioon. Tosin Manybooks.net ei tässä muodossa edes edusta uutta yksittäiskappaletta, vaan tarjoaa vain pääsyn sellaiseen.

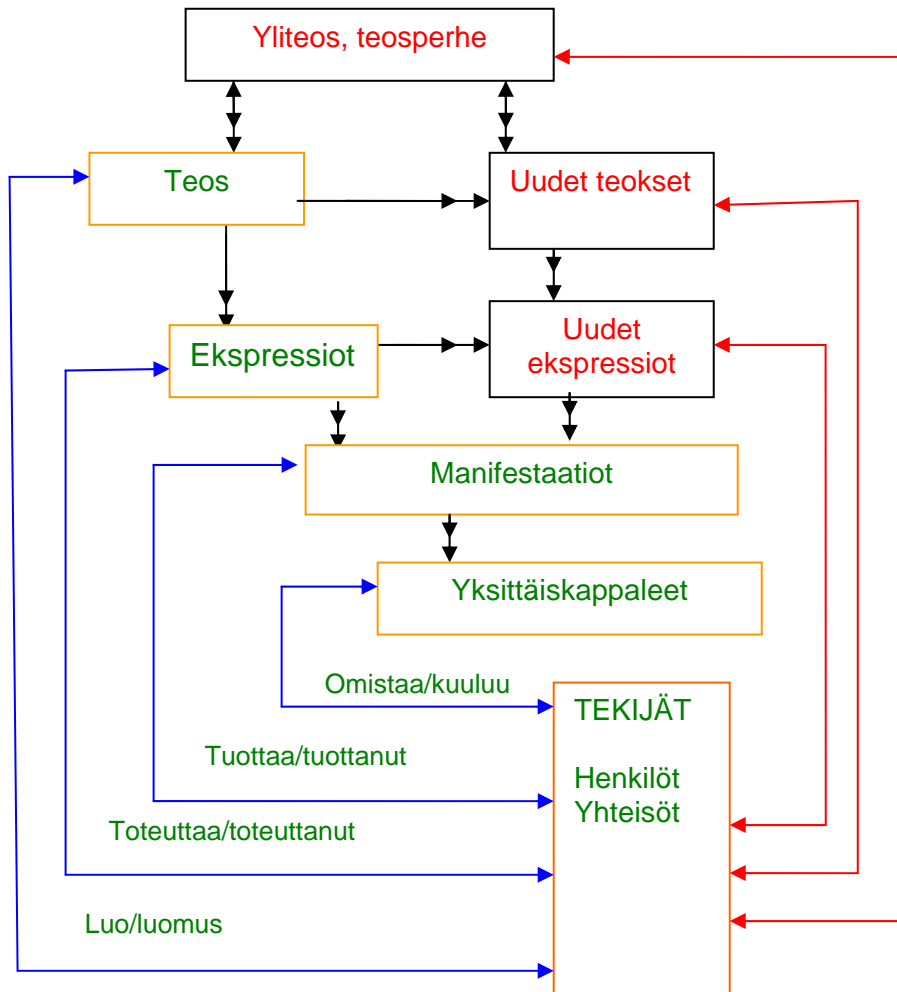
Tarkasteltaviin teoksiin perustuviksi uusiksi teoksiksi katsotaan muunnelmat, muunnokset toiseen kirjallisuudenlajiin, esimerkiksi romaanista näytelmäksi tai tanssiesitykseksi ja artikkelista tiivistelmäksi. Erityisesti Kiven teoksessa oli runsaasti muunnelmia. Tutkimusaineisto osoittaaakin tässä yliteoksen tai teosperheen käsitteen tarpeellisuuden. Sen avulla voidaan koota yhteen useat Seitsemän veljeksien pohjalta laaditut teokset kuten tanssi- ja näyttämöesitykset, taidenäyttelyt, opintomateriaalit, katkelmat ja kokonaiset tekstit. Samaan yliteokseen liittyvät tutkimukset ja arvostelut, jotka käsittelevät Seitsemää veljestä tai sen esityksiä.

Kantin teokselle aivan vastaavaa tarvetta ei syntynyt; siinä tendenssinä on pikemminkin koota yhteen Kantin koko filosofinen ajattelu ja siihen liittyvä tutkimusmateriaali. Luetteloinnin kohteeksi tulisivat näin tekijän teokset, jotka ovat olleet mukana useissa luetteloinnin teorioissa.

Kuten nykytutkijoiden tuotannon yhteenvedossa todettiin, kohteiden välisistä suhteista yleisin oli kokonaisuuden ja osan suhde. Koska Kiven teokseen liittyi paljon katkelmia, tämä suhde esiintyi usein myös niissä dokumenteissa. Salmen ja Virtasen teosten manifestaatioilla oli usein vaihtoehtoinen muoto. Muitakin suhteita aineistossa oli, kuten seuraus- ja muunnossuhteita.

Aineiston luetteloinnissa esiin tulleet funktionaalisen luettelointimallin laajennukset voitaisiin liittää FRBR-malliin esimerkiksi kuvion 7 tapaan.

Kuvio 7: FRBR-mallin uusi hahmotus (vrt. kuvio 4, s. 48)

4.5.3 Luetteloinnin normistojen ja periaatteiden hyödyntäminen

Teoksista ja ekspressioista laadittiin tekijän ja nimekkeen muodostamat yhtenäistetyt nimekkeet eräänlaisiksi otsikoiksi FRBR-attribuuttien ja suhteiden yläpuolelle. Niiden avulla esimerkiksi erikieliset versiot koottiin saman perusotsikon alle, johon sitten lisättiin muoto, aika ja kieli. Kun samasta teoksesta oli useita käännöksiä samalle kielelle, lisättiin myös kääntäjän nimi. Luettelointisääntöjen mukaiset lisäkirjaukset ja viittaukset merkittiin <-merkillä teoksiin ja ekspressioihin.

Kuvailussa toteutettiin pitkälti ISBD-sääntöjä, koska vastaavat tiedot ovat myös FRBR:ssä. Kuvailun alueittain tehtiin seuraavia sovelluksia:

- nimeke- ja vastuullisuusalueella ei käytetty yleismäärettä (verkkojulkaisu)
- painostiedoksi merkittiin toisinaan päivitysaika, jos sellainen oli tiedossa; muu painostieto erottikin usein ekspressioita
- kausijulkaisun numerointitiedot näkyvät vain yhden teoksen manifestaatiossa (livonen 5)
- kustannuspaikkaa ei useimmiten tiedetty, julkaisijaa oli usein etsittävä muilta sivuilta, vuotta ei myöskään aina tiedetty; siksi nämä tiedot ovat melko puutteellisia
- fyysinen laajuus mainittiin sivumäärinä, jos se näkyi verkkosivuilta; tiedostojen kokoa ei selvitetty, eri tiedostomuodot mainittiin, jos niillä erotettiin manifestaatioita.
- sarja-alue oli melko harvinainen, mutta verkkosarjojakin oli (Alex Catalogue, Intra-Text virtual library, The ACM digital library)
- huomautusaluetta tarvittiin usein; sen tietosisältöä tulisi kehittää
- standardinumero tai vastaava oli valitettavan harvinainen (se esiintyy esim. livosen teoksessa 1 ja Salmen teoksessa 5); tätä tulisi kehittää nopeasti identifioinnin välineeksi; saatavuuteen merkittiin verkko-osoite ja tarvittaessa käytön rajoitukset.

Edustavuuden periaatteen oletettiin olevan erilainen verkkodokumenteissa kuin painetussa aineistossa. Tietoja olikin usein etsittävä monilta eri verkkosivuilta eikä ohjetta tiedonlähteestä olisi helppo määritellä. Tässä aineistossa dokumentin nimi oli

kuitenkin aina mukana, sen sijaan ei ihan aina tekijää: tällöin tekijä on merkitty manifestaation luetteloinnissa huomautuksiin.

Informaation riittävyttä ja tarpeellisuutta on vaikea yksiselitteisesti määritellä. Luvussa 3.4 (s. 59) todettiin, että sekä hakutietojen että kuvailun tarpeellisuus on herättänyt keskustelua. Jos luetteloinnissa ilmoitetaan sekä teos, ekspressio että manifestaatio, voi sama informaatio toistua useaan kertaan. Niin kauan kun yhdestä ekspressiosta on olemassa vain yksi manifestaatio, tunnistamisen kannalta tarpeellinen informaatio saataisiin joko ekspression tai manifestaation luetteloinnilla. Kovin suurta määrää informaatiota ei välttämättä tarvita liittämään yhteen ja erottamaan toisistaan käsiteltyjä dokumentteja, jos kontekstit tunnetaan.

Taulukossa 12 on esitetty kootusti Kantin teoksen kaikki käsitellyt ekspressiot ja manifestaatiot; uusia teoksia siinä ei ole mukana. Taulukko muistuttaa edellä esitettyjä, eikä sellaisenaan ole paras tapa luetteloksi, vaan lähinnä informaation koontia. Jos tästä tuotettaisiin luettelo verkkoon, manifestaatioista päästäisiin suoraan teksteihin verkossa; teoksesta tultaisiin teoksen ohjeelliseen muotoon, johon olisi kytketty kaikki ekspressiot. Ekspressiot on järjestetty aikajärjestykseen saksankielisten painosten mukaan.

Taulukossa 13 on lueteltu tässä tutkimuksessa käsitellyt Ilkka Virtaseen liittyvät teokset ekspressioineen ja manifestaatioineen. Tilan säästämiseksi samaan sarakkeeseen on merkitty hiukan eri kohteita:

- teosten ekspressiot, silloin kun näitä on enemmän kuin yksi
- suhteet, kun teos on osa suuremmasta kokonaisuudesta tai muussa suhteessa mainittuun teokseen (esittelyteksti ja abstrakti)

Virtasen teokset on järjestetty aakkosiin nimekkeen mukaan, riippumatta siitä, onko Virtanen tekijänä yksin tai useamman tekijän joukossa. Jos sarakkeita olisi enemmän, julkaisuvuodelle olisi hyvä olla oma sarake, jonka mukaan kohteet voitaisiin vaihtoehtoisesti järjestää. Kun digitaalisiin manifestaatioihin päästäisiin suoraan tai jonkin portaalin tai muun palvelun kautta, painettujen yhteyteen voitaisiin merkitä linkki kirjastoon, verkkokirjakauppaan tai muuhun paikkaan, josta dokumentti on saatavana. Pari esimerkkiä on mainittu taulukossa.

Taulukko 12: Immanuel Kantin teoksen ekspressiot ja manifestaatiot luettelona

TEOS: KANT, IMMANUEL, KRITIK DER URTEILSKRAFT. 1790		
Ekspressio (saksa)	Ekspressio 2 (ekspressioketju)	Manifestaatio
Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft 1790. Saksa		HTML. 200?. Project Gutenberg XML/word. 2005. Academie de Nice
	1892. Englanti (Bernard)	
	<i>Critique of judgement</i> 1914. Englanti (Bernard, 2nd ed. + introduction & notes)	HTML. 2005. Online Library of Liberty
	<i>Critique of judgement</i> 1911, 1928. Englanti (Meredith)	HTML. 2004. eBooks@Adelaide, University of Adelaide PDF. 2000. Blackmask Online TXT: Eric Lease Morgan Iowa State University Library of the Future. 1st ed., version 4.02 Linköping University, StudentWeb University of Idaho University of Wales, Swansea
	<i>Critique of judgement</i> Part 1. 1911 Englanti (Meredith)	TXT. 1996. World Library
	Part 1, section 1, book 1. 1911 Englanti (Meredith)	HTML. 2005. North Central College, Naperville
	2. Auflage. 1793. Saksa 3. Auflage 1799. Saksa	
	<i>Critique de la faculté de juger.</i> 1846. Ranska (Barni)	
	<i>Critica del juicio</i> 1876. Espanja (García Moreno & Rovira)	HTML. 2005. Biblioteca virtual Miguel de Cervantes
III Intra-Text-Ausgabe. 2005. Saksa		Hypertext mit Wortlisten and Konkordanzen, Index, Statistik u.s.w. 2005. Eulogos
Akademieausgabe. 2006. Saksa		HTML. 2006. Institut für Kommunikationsforschung und Phonetik, Universität Bonn

Taulukko 13: Ilkka Virtasen teokset luettelona

TEKIJÄT	TEOKSET	EKSPRESSIOT SUHTEET	MANIFESTAATIOI Saatavana
Salmi, Timo Virtanen, Ilkka	<i>Deriving the international rate of return from the accountant's rate of return : a simulation testbench.</i> Monografia. 1995		PDF
			HTML
			HTML→ PDF, ks. Google Scholar
			FTP
			Painettu, saatavana Tritoniasta
		Abstract. 1995	RePec-palvelu
Virtanen, Ilkka	<i>Erikoistumisopintojen rekisteröinti: akkreditoinnin suomalainen sovellus.</i> Artikkel. 2001	Sisältyy julkaisuun: <i>Erikoistumisopin- tojen akkreditointi.</i> Raportti. 2001	Painettu
			PDF
	<i>Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia?</i> 1998	Artikkeli	PDF
		Sisältyy julkaisuun: Yliopistotieto ; 26 (1998) : 3,. S. 23-26	Painettu
		Esityskalvot	PDF
	<i>Kaaos-teoria – epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin.</i> 1998 < <i>Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta</i>	Käsikirjoitus	HTML
		Artikkeli	Painettu: Pohjalainen 1998 Painettu: Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja
Goddard, John Asheim, Bjørn T. Virtanen, Ilkka Cronberg, Tarja	<i>Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities.</i> Raportti. 2003	Raportti	Painettu
			PDF
		Esittelyteksti	HTML
Dahllöf, U. Goddard, J. O'Brien, C. Huttunen, J. Román, O Virtanen, I	<i>Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities.</i> Raportti. 1998	Raportti	Painettu, saatavana Korkeakoulujen arviointineuvostosta
Hämäläinen, Kauko & Liuhanen, Anna- Majja		Preface	HTML

FRBR-luettelon toteutusmahdollisuuksia olisi tietysti monia. Malleja on kehitelty esimerkiksi Le Boeuf (esim. 2002). Tässä tarkoituksena on havainnollistaa FRBR:n rakennetta, koota yhteen ekspressiot ja manifestaatiot palvelemaan yhteenliittämistä ja tunnistamista. Kun ekspressioita on vain yksi, sitä ei ole erikseen mainittu. Kokonaisuuden esittäminen vaatisi joka tapauksessa monitasoista esitystapaa, jossa erilaiset linkitysmahdollisuudet olisi hyödynnetty.

Metatietomalleja ei ole juurikaan käytetty luettelointiesimerkeissä. Kuten taulukoista 6 (s. 66) ja 7 (s. 70) näkyi, niiden tietosisällössä ei ole paljon sellaista, mitä ei olisi FRBR:ssä tai Suomalaisissa luettelointisäännöissä. Joissakin yhteyksissä tekijöiden roolien merkitseminen näkyviin olisi varmasti hyödyllistä. Kun tässä tutkimuksessa ei varsinaisesti käsitelty tekijöitä, tätä asiaa ei otettu erikseen mukaan esimerkkien käsittelyyn.

5 **Päätelmiä**

Tässä tutkimuksessa etsittiin vastauksia kysymyksiin, miten luetteloinnin teoria ja erilaiset normistot tukevat verkkodokumenttien luettelointia ja mitä uutta funktionaalinen luettelointi eli FRBR tarjoaa nykyisin käytössä oleviin luettelointijärjestelmiin ja verkkodokumenttien hallintaan.

Teoriaosassa määriteltiin luetteloinnin keskeisiksi tavoitteiksi samankaltaisten yhteenliittäminen ja yksittäisten luetteloinnin kohteiden tunnistaminen eli erottaminen samankaltaisten joukosta. Historiallisessa katsauksessa todettiin, että yhteenliittäminen on mainittu luetteloinnin tavoitteena jo 1800-luvun teorioista alkaen. Tunnistaminen taas on erotettu omaksi tavoitteekseen vasta 1980-luvulla. Julkaisujen nopea määrällinen kasvu, kirjastotietokantojen maailmanlaajuinen saatavuus ja erityisesti Internetiin sijoitetun aineiston suunnaton määrä ovat lisänneet sekä tunnistamisen että yhteenliittämisen tarvetta. Verkojulkaisujen ominaisuuksiksi oletettu tietojen suppeus oli kiinnostava lähtökohta tarkastella näiden tavoitteiden toteutumismahdollisuuksia verkkoaineiston bibliografisessa valvonnassa.

Funktionaalisisessa luetteloinnissa eli FRBR:ssä tunnistaminen on yksi neljästä keskeisestä tavoitteesta löytämisen, valinnan ja käyttöön saamisen ohella. Sen sijaan yhteenliittämisen tavoitetta siinä ei ole selkeästi ilmaistu. 2000-luvulla tätä onkin kritisoitu. IFLAn luettelointiasiantuntijat ottivat yhteenliittämisen mukaan vuonna 2003 määriteltyihin luetteloinnin tavoitteisiin (IFLA 2003c), jotka muuten noudattavat FRBR:n tavoitteita. Luvun 3.1 (s. 20) oletuksena oli, että FRBR kuitenkin tukee tämän tavoitteen toteutumista. Esimerkkiaineiston luettelointi osoitti, että FRBR:n toinen teoreettinen osuus, luetteloinnin kohteiden määrittely entiteettien ja suhteiden muodostamaksi kokonaisuudeksi vahvistaa yhteenliittämisen tavoitetta. Teoksen käsitteen avulla kootaan yhteen verkkodokumenttien erilaisia ekspressioita ja ekspressioilla edelleen manifestaatioita. Kuten luvussa 4 (esim. s. 101) esitettiin, erityisen suuri hyöty tästä oli klassikkoteosten, Aleksis Kiven Seitsemän veljeksien ja Immanuel Kantin Kritik der Urteilskraftin, verkossa olevien erilaisten versioiden hallinnassa.

Kun tunnistamisen ja yhteenliittämisen tavoitteita verrattiin luettelointijärjestelmiin, viime vuosikymmenien perinteisessä luetteloinnissa yhteenliittäminen yhdistyi

selkeästi hakutietoihin, tunnistaminen taas ensisijaisesti kuvailuun. Luetteloinnin jakaminen kahtia näihin osa-alueisiin kuviossa 3 (s. 11) esitetyllä tavalla näkyi luetteloinnin teorioissa, vaikka eri tutkijat käyttivät erilaista terminologiaa. Hakutietojen määrittelyssä samoin kuin yhteenliittämisessä käytetään informaatiota, joka ei välttämättä sisälly luetteloitavana olevaan kirjaan tai muuhun dokumenttiin ainakaan siinä muodossa, jossa se merkitään hakutiedoksi. Tunnistamisessa lähtökohtana on yleensä se informaatio, joka luetteloinnin kohteesta saadaan. Tämä koskee manifestaation kuvailua, jossa edustavuuden periaate on tärkeää. Tunnistaminen liittyy kuitenkin myös teokseen ja ekspression, jotka on erotettava toisista teoksista ja ekspressioista.

Luettelointijärjestelmistä Suomalaiset luettelointisäännöt tukevat sekä yhteenliittämistä että tunnistamista. Hakutietoja olisi kuitenkin kehitettävä niin, että tekijän ja nimekkeen muodostama yhtenäistetty nimeke otettaisiin käyttöön angloamerikkalaisten luettelointisääntöjen tapaan. Tällöin niidenkin klassikkoteosten, joiden tekijä tunnetaan, erilaiset versiot voitaisiin koota yhteen. Tämä koskee teoksen erilaisia painoksia ja niistä tehtyjä käännöksiä, mutta myös teosten osia ja teoksiin perustuvia uusia teoksia, joita verkossa näyttää olevan runsaasti saatavilla. Yee (2005, 77) on kiinnittänyt huomiota siihen, että tekijän ja nimekkeen muodostama hakulauseke puuttuu yleensä myös kirjastojärjestelmistä.

Kuvailussa Suomalaiset luettelointisäännöt seuraavat lähes täysin ISBD-sääntöjä. Elementtejä on runsaasti ja ohjeet edustavuudesta, johdonmukaisesta kirjoitustavasta ja välimerkeistä turvaavat erittäin hyvin tunnistamisen edellytykset. Verkkojulkaisuissa oli toisinaan ongelmana löytää riittävästi tietoja kuvailua varten.

Suhteiden esittämisessä Suomalaiset luettelointisäännöt eivät ole suureksi hyödyksi. Osakohteissa tosin osa ja kokonaisuus hahmotetaan hyvin, mutta useimmat suhteet ilmaistaan huomautusalueella, joka ei normaalisti ole keskeinen kuvailun alue ja joka ei sisälly näyttöluetteloiden kaikkiin näyttöihin. MARC-formaatissa on useita suhdekenttiä, mutta ne koskevat useimmin kausijulkaisuja. Sääntöjä tarkasteltaessa havaittiin myös, että muissa järjestelmissä dokumentin sisältyminen sarjaan on itse asiassa suhteen ilmaisu, ei pelkkä kuvailutieto. Myös painostietoon liittyy merkitys uuden ekspression tai manifestaation aiheuttajana. Tältä kannalta kuvailua ja suhteiden ilmaisua tulisi säännöissä selkeyttää.

Metatiedot osoittautuivat rakenteeltaan yksinkertaisiksi ja siinä mielessä helppoiksi käyttää. Perusmuodossaan ne täyttävät hyvin sekä niukkuuden että selkeyden periaatteet. Niiden avulla verkkodokumentti voidaan tunnistaa, jos tiedot on esitetty edustavasti. Sekä Dublin Coressa että MODSissa on lisäksi mahdollista ilmaista suhteita, jotka liittävät eri kohteita toisiinsa. Tekijätiedoissa voidaan myös ilmaista henkilön tai yhteisön rooli. Koska metatiedoissa informaation esitystapaa ei ole ohjeistettu eikä vakioitu eikä niissä tunneta yhtenäistettyjä nimekkeitä, saman tekijän teoksia tai saman teoksen eri versioita ei voida koota yhteen samalla tavalla kuin muissa järjestelmissä. Ohjeellisia tiedostoja varten suunniteltu MADS on tietysti poikkeus tästä. Metatiedot auttavat erityisesti sellaista käyttäjää, joka etsii yksittäistä, selkeän ja muista erottuvan nimen omaavaa verkkodokumenttia, josta ei ole olemassa useita erilaisia versioita.

Luettelointijärjestelmänä FRBR ei sinänsä sisällä hakutietoja ja kuvailua. Ominaisuuksiensa ja tehtäviensä perusteella ne luetteloinnin kohteet, jotka ovat abstrakteja, eli teos ja ekspressio, rinnastuvat hakutietoihin. Kun teos ja sen ekspressiot tunnistetaan, niiden avulla liitetään yhteen erilaiset versiot samasta teoksesta. Manifestaatio taas täyttää ne vaatimukset, jotka liittyvät kuvailevaan luettelointiin. Manifestaatiolle määritellyt ominaisuudet muistuttavat ISBD-kuvailusääntöjä. Kun FRBR:n luetteloinnin kohteena on verkkoaineisto, teoksen ja ekspression käsitteet hahmottavat hyvin kokonaisuuksia, joihin manifestaatiot liittyvät. Tosin tietoja erityisesti ekspressioista ja niiden yhteyksistä teokseen on usein etsittävä monesta paikasta, myös sekundaarilähteistä, kuten kansallisbibliografioista ja suurten kirjastojen luetteloista. Ekspression käsite todettiin ongelmalliseksi – tai ehkä pikemminkin turhaksi – useissa nykyisten tutkijoiden artikkeleissa, joista ei ollut olemassa useita versioita. Myöskään Kiven ja Kantin teoksiin perustuvissa uusissa teoksissa, jotka on toteutettu vain kerran, kuten näyttämöesitykset, taidenäyttelyt ja hakemistot, ekspressiolla ei ollut käyttöä.

FRBR on luettelointijärjestelmistä rakenteeltaan monimutkaisin. Rakenne tukee kuitenkin erinomaisesti yhteenliittämistä ja vastaa myös tunnistamisen tarpeisiin. FRBR:n käyttöönotto merkitsisi luetteloinnissa siirtymistä bibliografisten yksiköiden luetteloinnin perinteestä kirjallisten yksiköiden luettelointiin. Niin kauan kun käytettävissä ei ole kattavia kansainvälisiä ohjeellisia tiedostoja tekijän ja teoksen nimistä, FRBR vaatisi huomattavasti enemmän aikaa luettelointityössä kuin nyt. FRBR-pohjaisen luetteloinnin toteuttaminen kuitenkin vähentäisi asiakkaan työtä ja

säästäisi hänen aikaansa, kun hänelle osoitettaisiin teoksen julkaisuhistoria ja alkuperäisen teoksen pohjalta syntyneet uudet teokset.

Jos FRBR:n tarjoama informaatio halutaan esittää vielä nykyistä selvemmin, mallissa voitaisiin osoittaa klassikkoteosten ekspressioiden ketjuuntuminen, teokseen perustuvat uudet teokset sekä viimeksi mainitut ja alkuperäiset teokset yhdistävä yliteos tai teosperhe. Tähän liittyvä tarkennus esitettiin kuviossa 7 luvussa 4.5.2 (s. 103). Toinen vaihtoehto olisi laajentaa ekspression käsitettä niin, että FRBR:n teos kattaisi myös yliteoksen käsitteen. Tällöin esimerkiksi Seitsemän veljeksien esitykset katsottaisiin ekspressioiksi eikä uusiksi teoksiksi. Raja teoksen ja ekspression välillä olisi kuitenkin asetettava johonkin: erilaiset kokoomateokset kuten opintoaineistot olisi joka tapauksessa määriteltävä eri teoksiksi. Teosperheen käsite olisi siksi ehkä osuvin nimitys kokoamaan yhteen tiettyyn teokseen liittyvää aineistoa.

FRBR:n mukaista informaatiota vapaasti saatavilla olevista verkkomanifestaatioista olisi mahdollista supistaa tunnistettavuuden kärsimättä. Taulukossa 12 luvussa 4.5.3 (s. 106) esitettiin Kantin teoksen ekspressioihin perustuvat manifestaatiot ja joukko näiden yksittäiskappaleita niin, että niistä mainittiin vain tiedostomuoto, kustantaja-tuottaja ja julkaisuvuosi, jos se oli tiedossa. Näistä tiedoista olisi linkki suoraan verkkodokumenttiin. Tässä tapauksessa informaatio oli riittävä, mutta jos manifestaatiolla on esimerkiksi eri nimeke kuin teoksella ja ekspressiolla, nimeke on tietysti myös otettava mukaan.

FRBR:stä on kirjoitettu runsaasti julkaisuja. FRBR-bibliografian¹ mukaan niissä on käsitelty lähes kaikkia dokumenttityyppejä, useita luettelointijärjestelmiä ja erilaisia teknisiä ratkaisuja. Varsinaisia primaariluetteloinnin kokeiluja ei aikaisemmin liene tehty. Sen sijaan on kokeiltu FRBR:n entiteettien kokoamista MARC-tietueista. Hegnan ja Murtomaan laajassa artikkelissa (2002) etsittiin Norjan ja Suomen kansallisbibliografiatietokantojen MARC-tietueista teoksen, ekspression ja manifestaation ilmentymiä. Materiaalina olivat tunnettujen kirjailijoiden teokset, joita tiedettiin käännetyn muille kielille; suomalaisista näitä olivat Tove Jansson, Mauri Kunnas ja Väinö Linna. Kokeilu osoitti samalla tavalla kuin tämä tutkimus, että ekspressiota koskevaa informaatiota oli melko vaikea tavoittaa – MARC-tietueissa sitä onkin todella vähän –, että olennaista tietoa oli usein huomautusalueella

---

¹ http://www.ifla.org/VII/s13/wgfrbr/FRBR_bibliography.pdf

epästandardissa muodossa ja että erilaisten kokoomateosten sekä osan ja kokonaisuuden suhteiden ilmaiseminen FRBR-kielellä vaatii erityistä huomiota.

Koska Hegan ja Murtomaa kokeilu koski kansallisbibliografiaa, sen ulkopuolelle jäivät Seitsemän veljeksien verkkodokumenttien analyysiin sisältyneet esitykset, opintoaineistot ja osakohteina katkelmat. Internetin vapaasti saatavilla oleva aineisto täydentää tältä osin kaunokirjallisen teoksen teosperhettä. Teosperheen käsite osoittautuikin tässä tutkimuksessa erityisen tärkeäksi nimenomaan kaunokirjallisen teoksen bibliografisessa valvonnassa, kun vertailukohteina olivat tieteen klassikko ja uudemmat tieteelliset julkaisut.

FRBR:n vaikutus kirjastoluetteloiden kehittämiseen rajattiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Luetteloiden malleja FRBR-informaation esittämiseksi kehitetään toivottavasti edelleen. Mielenkiintoista on, että Hegan ja Murtomaa päätyivät omassa tutkimuksessaan (2002, 32-35) siihen, että vaikka MARC-tietueita on syytetty liiallisesta korttiluetteloiden jäljittelystä, korttiluettelot olisivat näyttöluetteloita huomattavasti havainnollisempia teosten, ekspressioiden ja manifestaatioiden esittämisessä. Jotta FRBR saataisiin varsinaiseksi luettelointijärjestelmäksi, siihen tulisi liittää tarkemmat ohjeet entiteettien ja suhteiden soveltamisesta käytäntöön ja tiedot informaation merkintätavoista. Näitä kirjastojärjestelmien tuottajatkin kaipasivat British Libraryn tekemän kyselyn vastauksissa (Danskin 2005).

Verkkodokumenttien erityisominaisuuksien ja mahdollisten käyttöä koskevien rajoitusten ilmaisemiseen kaikissa luettelointijärjestelmissä on omat paikkansa. Jos verkkoaineiston tuottajat liittävät dokumentteihinsa riittävät tiedot itse dokumentista, mitään suurta eroa dokumentin kaltaisen, pääasiassa tekstiin perustuvan verkkoaineiston ja painetun aineiston välillä ei luetteloinnissa ainakaan toistaiseksi näytä olevan.

Verkkoaineiston luetteloinnissa tärkein kysymys lieneekin, mitä aineistoa halutaan luetteloita. Sen jälkeen on ratkaistava, miten ja mihin informaatio tallennetaan niin, että asiakas tunnistaa etsimänsä kohteen luotettavasti ja osaa tarvittaessa helposti ja nopeasti liittää sen yhteen toisten samankaltaisten dokumenttien kanssa.

Lähteet

Caplan, P. & Guenther, R., 1996. Metadata for Internet resources: the Dublin Core metadata elements set and its mapping to USMARC // Electronic resources: selection and bibliographic control. New York, NY : Haworth Press. S. 43-57.

Cloonan, M. V., 2000. Musings on cataloguing and information science in appreciation of Seymour Lubetzky // The Future of cataloguing: insights from the Lubetzky Symposium, April 18, 1998, University of California, Los Angeles / edited by Tschera Harkness Connell, Robert L. Maxwell. Chicago, IL: American Library Association. S. 22-30.

Cutter, C. A., 1977. Charles Ammi Cutter, library systematizer / edited by Francis L. Miksa. Littleton, CO: Libraries Unlimited, 1977. (The heritage of librarianship series; no. 3).

Danskin, A., 2005. FRBR vendor survey results. [London]: [British Library], 28.12.2005. Moniste lähetetty IFLAn FRBR-työryhmälle 16.1.2006 (saatu Eeva Murtomaalta helmikuussa 2006)

Davis, R., 2005. Access level records for Internet resources: report for Cataloging Forum, May 23, 2005, and for Committee on Reference meeting, June 30, 2005. Latest revision June 29, 2005. University of Chicago Library.
<http://www.lib.uchicago.edu/staffweb/depts/cat/serials/access.html> (28.3.2006).

Delsey, T., 2003. Functional analysis of the MARC 21 bibliographic and holdings formats / prepared for the Network Development and MARC Standards Office, Library of Congress by Tom Delsey. January 4, 2002, updated and revised by the Network Development and MARC Standards Office, Library of Congress. 1st rev.: March 21, 2002; 2nd rev.: September 17, 2003. http://www.loc.gov/marc/marc-functional-analysis/original_source/analysis.pdf (9.6.2005; tätä versiota ei enää helmikuussa 2006).

Domanovszky, A., 1974. Functions and objects of author and title cataloguing: a contribution to cataloguing theory. Budapest: Akadémiai Kiado.

Dublin Core 2000. Dublin Core metadata element set. Versio 1.1. Tallenteiden kuvailuformaatti / Helsingin yliopiston kirjasto - Suomen kansalliskirjasto. Luotu: 1999-08-16 (pohjautuu versioon 1.1), päivitetty: 2000-08-25.
http://www.lib.helsinki.fi/dublin_core/dcref-fin.html (4.3.2006).

Dublin Core 2004a. DCMI type vocabulary. Latest version 2004-06-14.
<http://dublincore.org/documents/dcmi-type-vocabulary/> (4.3.2006)

Dublin Core 2004b. Dublin Core metadata element set. Version 1.1: Reference description / Dublin Core Metadata Initiative. 2004-12-20.
<http://www.dublincore.org/documents/dces/> (4.3.2006).

Dublin Core 2005. DCMI Metadata Terms / DCMI Usage Board. Dublin Core Metadata Initiative, 2005-06-13. <http://www.dublincore.org/documents/dcmi-terms/> (4.3.2006).

Ede, S. 2001. Cataloguing in the digital age // LIBER quarterly; 11 (2001): s. 360-371.

FRBR 1997. Functional requirements for bibliographic records: final report / IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records; approved by the Standing Committee of the IFLA Section on Cataloguing. Frankfurt am Main: IFLA.

Saatavana myös:

<http://www.ifla.org/VII/s13/wgfrbr/finalreport.htm> (2.4.2006)

<http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf> (2.4.2006)

FRBR-sähköpostilista. frbr@infoserv.inist.fr.

Green, R., 2001. Relationships in the organization of knowledge: an overview // Relationships in the organization of knowledge / edited by Carol A. Bean and Rebecca Green. Dordrecht: Kluwer. S. 3-18.

Guenther, R., 2002. MARC 21 as a metadata standard: a practical and strategic look at current practices and future opportunities // Cataloging the Web: metadata, AACR and MARC 21 / edited by Wayne Jones, Judith R. Ahronheim, and Josephine Crawford. Lanham: The Scarecrow Press, 2002. (ALCTS papers on library technical services and collections; no. 10). S. 41-44.

Guenther, R. & McCallum, S., 2003. New metadata standards for digital resources: MODS and METS // Bulletin of the American Society for Information Science and Technology; vol. 29 (December/January 2003), no. 2.
<http://www.asis.org/Bulletin/Dec-02/guenthermccallum.html> (2.4.2006)

Hakala, J., 2002. Metadata: käyttökohteet ja formaatit // Tietoverkot ja kirjastot / Ari Haasio, Juha Piukkula (toim.). BTJ Kirjastopalvelu. S. 113-153.

Hegna, K. & Murtomaa, E., 2002. Data mining MARC to find: FRBR?. 13th March 2002.
<http://folk.uio.no/knuthe/dok/frbr/datamining.pdf> (30.3.2006).

Hillmann, D., 2003. Using Dublin Core. Dublin Core Metadata Initiative, 2003-08-26.
<http://www.dublincore.org/documents/usageguide/#whichsyntax> (2.4.2006).

Hirons, J., 2002. AACR2 and seriality // Cataloguing the web: metadata, AACR, and MARC21 / ed. By Wayne Jones, Judith R. Ahronheim, and Josephine Crawford. Lanham, Maryland: American library Association. S. 31-34. (ALCTS papers on library technical services and collections; no. 10).

Howarth, L. C. & Cox, J. P., 1996. Facilitating access to electronic resources: matching bibliographic record content with client preferences. (Proceedings of the 24th Annual Conference of the Canadian Association for Information Science, Toronto, June 1996).
<http://www.fis.utoronto.ca/research/programs/displays/elements.htm> (15.6.2005).

Hsieh-Yee, I., 2000. Organizing audiovisual and electronic resources for access; a cataloging guide. Englewood, CO: Libraries Unlimited. ISBN 0-56308-629-8.

IANA 2005. MIME media types / IANA = Internet Assigned Numbers Authority. Updated 23-Aug-2005. <http://www.iana.org/assignments/media-types/> (2.4.2006)

IFLA 2001. Guidelines for authority records and references. 2 ed. /revised by the IFLA Working Group on GARE revision. München: Saur, 2001. (UBCIM publications. New series; vol. 23).

IFLA, 2003a. Guidelines for online public access catalogue (OPAC) Displays. September 30, 2003 draft for worldwide review / IFLA Task Force on Guidelines for OPAC Displays.
<http://www.ifla.org/VII/s13/guide/opacguide03.pdf> (2.4.2006).

IFLA 2003b. Guidance on the structure, content, and application of metadata records for digital resources and collections: report of the IFLA Cataloguing Section Working Group on the Use of Metadata Schemes: draft for worldwide review, 27 October 2003.
<http://www.ifla.org/VII/s13/guide/metaguide03.pdf> (2.4.2006).

IFLA 2003c. Statement of International Cataloguing Principles. Draft approved by IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, 1st, Frankfurt, Germany, 2003, with agreed changes from the IME ICC3 Meeting, Buenos Aires, Argentina, 2004.
<http://www.loc.gov/loc/ifla/imeicc/source/Statement-draftsep05-clean.pdf> (2.4.2006)

IFLA 2003d. IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, 1st, Frankfurt, Germany (2003). Julkilausuma kansainvälisistä luettelointiperiaatteista. Luonnos joka on hyväksytty IFLAN luettelointisääntökokouksessa IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, 1st, Frankfurt, Germany. Suomen kansallisen luetteloinnin ohjausryhmän laatima suomennos. http://www.ddb.de/news/pdf/statement_finnish.pdf (10.7.2004; ei saatavilla 2.4.2006).

IFLA 2004. IFLA - CDNL Alliance for Bibliographic Standards (ICABS). Latest version January 20, 2004. <http://www.ifla.org/VI/7/icabs.htm> (2.4.2006).

Intner, S. S., 2002. Struggling toward retrieval: can alternatives to standard operating procedures help? // Cataloguing the web: metadata, AACR, and MARC21 / ed. By Wayne Jones, Judith R. Ahronheim, and Josephine Crawford. Lanham, Maryland: American Library Association. S. 27-30. (ALCTS papers on library technical services and collections; no. 10).

ISBD (CR), 2002. ISBD (CR): International standard bibliographic description for serials and other continuing resources / International Federation of Library Associations and Institutions; recommended by ISBD (S); approved by the Standing Committees of the IFLA Section on Cataloguing and the IFLA Section on Serial Publications. 2002 revision. <http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/isbdcr-final.pdf> (2.4.2006)

ISBD (ER), 2004. ISBD (ER): International standard bibliographic description for electronic resources: draft for world wide review / International Federation of Library Associations and Institutions; recommended by ISBD Review Group; proposed for approval by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section. 2004 revision. http://www.ifla.org/VII/s13/guide/isbder_ww2-1-04.pdf (2.4.2006).

ISO 2108:2005. Information and documentation - International standard book number (ISBN). 4th ed.

ISO 15836:2003 Information and documentation - The Dublin Core metadata element set. 2003-11-26.

Kokkonen, O., 1979. Luetteloinnin perusteet. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Le Boeuf, P., 2002. Producing and navigating in FRBR space, or:, FRBR: a catalog odysseu. PDF-kalvot. FRBR Seminar, Stavanger, 26 April 2002. http://www.ifla.org/VII/s13/wgfrbr/papers/stavanger_pr_nav.pdf (2.4.2006)

Le Boeuf, P., 2003, Brave new FRBR world. http://www.ddb.de/standardisierung/pdf/papers_leboeuf.pdf (2.4.2006)

Leazer, G. H., 2000. Applying the concept of the work to new environments // Future of cataloguing: insights from the Lubetzky Symposium, April 18, 1998, University of California, Los Angeles / edited by Tschera Harkness Connell, Robert L. Maxwell. Chicago and London: American Library Association. S. 105-122.

Lubetzky, S., 2001. Writings on classical art of cataloguing / compiled and edited by Elaine Svenonius, Dorothy McGarry. Englewood, CO: Libraries Unlimited.

McCallum, S. H., 2004. Metadata, protocol and identifier activities: Library of Congress IFLA CDNL Alliance for bibliographic standards report, 2004, Buenos Aires. 2nd version, July 1, 2004. <http://www.ifla.org/IV/ifla70/papers/024e-McCallum.pdf> (2.4.2006).

McCallum, S. H. & Van de Sompel, H., 2002. Library of Congress announces standard MARCXML schema // [OAI-implementers] Library of Congress announces standard MARCXML schema (fwd). <http://lists.webjunction.org/wjlists/xml4lib/2002-June/004904.html> (21.2.2006).

MADS 2005. MADS: Metadata Authority Description Schema / Library of Congress. December 14, 2005. <http://www.loc.gov/standards/mads/> (21.2.2006).

Madsen, M., [1998]. The National bibliography in the future: new recommendations // ICNBS Copenhagen, 25-27 November 1998: Proceedings of the International Conference on National Bibliographic Services. Copenhagen: The Royal Library, 2001. S. 7-12.

Mandel, C. A. & Wolven, R., 1996. Intellectual access to digital documents: joining proven principles with new technologies // Electronic resources: selection and bibliographic control. New York : Haworth Press. S. 25-41.

MARC 2000a. MARC 21: specifications for record structure, character sets, and exchange media . 2000. Library of Congress. Network Development and MARC Standards Office. Web version. [Washington, DC] : Library of Congress, January 2000. <http://www.loc.gov/marc/specifications/> (22.2.2006).

MARC 2000b, MARC 21 format for authority data: contents. Update No. 1, October 2000. The Library Corporation, US Library of Congress, 1995-. <http://www.itsmarc.com/crs/auth0001.htm> (22.2.2006)

MARC 2000c. MARC 21 format for bibliographic data: contents. Update No. 1, October 2000. The Library Corporation, US Library of Congress, 1995-. <http://www.itsmarc.com/crs/Bib0001.htm> (22.2.2006)

MARC 2003. MARC value list for genre terms, 2003. Network Development and MARC Standards Office
Library of Congress. <http://www.loc.gov/marc/sourcecode/genre/genrelist.html> (22.2.2006).

MARC 2006, MARC mapping to MODS, 2006. Version 3.1. January 2006. [US Library of Congress]. <http://www.loc.gov/standards/mods/mods-mapping.html> (21.2.2006).

Missingham, R., 2004. Reengineering a national resource discovery service: MODS down under // D-Lib Magazine, ISSN 1082-9873; vol. 10 (September 2004), nr. 9. doi:10.1045/september2004-missingham
<http://www.dlib.org/dlib/september04/missingham/09missingham.html> (21.2.2006)

MODS, 2003a. MODS <note> types, 2003. MODS <note>. MODS <physical Description><note>. <http://www.loc.gov/standards/mods/mods-notes.html> (22.2.2006).

MODS, 2003b. MODS to MARC 21 Mapping. Version 3.0. December 2003. <http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods2marc-mapping.html> (22.2.2006).

MODS, 2004. Metadata Object Description Schema (MODS). Outline of elements and attributes in MODS Version 3.0. (01/27/2004). <http://www.loc.gov/standards/mods/v3/mods-3-0-outline.html> (22.2.2006)

MODS, 2005a. MODS: Metadata Object Description Schema. MODS schema version 3.1. September 9, 2005 <http://www.loc.gov/standards/mods/>. (22.2.2006).

MODS 2005b. MODS to Dublin Core metadata element set mapping. Version 3.0. June 7, 2005. <http://www.loc.gov/standards/mods/mods-dcsimple.html> (22.2.2006).

Murtomaa, E., 1997. Luettelointi // Kirjastojen tietotekninen tulevaisuuskenaario 1997-2006 / toim. Juha Hakala. Helsinki: Kirjastopalvelu. S. 211-237.

Murtomaa, E., 2005. Visiona FRBR ja FRANAR (Functional requirements for bibliographic records ja Functional requirements and numbering of authority records) // Tietolinja, 2005,02. URN:NBN:fi-fe20051935. http://www.lib.helsinki.fi/tietolinja/0205/frbr_franar.html (20.2.2006).

Paris principles 1961. Statements of principles / adopted by the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October 1961.
www.ddb.de/standardisierung/pdf/paris_principles_1961.pdf (2.4.2006)

Read, J. M., 2003. Cataloguing without tears: managing knowledge in the information society. Oxford: Chandos Publishing.

Rowley, J. & Farrow, J., 2000. Organizing knowledge : an introduction to managing access to information. 3rd ed. Burlington, VT : Gower.

SL. Hakutiedot, 1991. Suomalaiset luettelointisäännöt. Hakutiedot / Luettelointisääntöryhmä. – Uud. laitos. Helsinki: Kirjastopalvelu.

SL, Monografioiden kuvailu, 1989. Suomalaiset luettelointisäännöt. Monografioiden kuvailu / Luettelointisääntöryhmä. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Smiraglia, R. P., 1987, Bibliographic control theory and nonbook materials // Policy and practice in bibliographic control of nonbook media / edited by Sheila S. Intner and Richard P. Smiraglia. Chicago, IL: American Library Association. S. 15-24.

Smiraglia, R. P., 2001, The nature of "a work": implications for the organization of knowledge. Lanham, MD: The Scarecrow Press.

Stenvall, J., 2002, Dublin Core -formaatin käyttöopas. Päivitetty: 2002-01-03. [Helsinki]: Helsingin yliopiston kirjasto, 1998-09-21.
http://www.lib.helsinki.fi/dublin_core/dc-opas2002.html

Svenonius, E., 2000. The intellectual foundation of information organization. Cambridge, MA: The MIT Press.

Taylor, A. G., 1999. The organization of information. Englewood, CO: Libraries Unlimited.

Tillett, B. B., 2001. Bibliographic relationships // Relationships in the organization of knowledge / edited by Carol A. Bean and Rebecca Green. Dordrecht: Kluwer. S. 19-35.

Verona, E., 1959. Literary unit versus bibliographical unit. // Libri; 9 (1959): s. 79-104. // Foundations of cataloging (1985): a sourcebook / edited by Michael Carpenter and Elaine Svenonius. Littleton, CO: Libraries Unlimited. S. 155-175.

Wilson, P., 1968, Two kinds of power: an essay on bibliographic control. Berkeley, CA: University of California Press.

Wilson, P., 1983. The catalogue as access mechanism: background and concepts. // Library technology and technical services; 27,1 (Jan-March 1983): s. 4-17; myös // Foundations of cataloging (1985): a sourcebook / edited by Michael Carpenter and Elaine Svenonius. Littleton, CO: Libraries Unlimited. S. 256-268.

Yee, M. M., 2005. FRBRization: a method for turning online public finding lists into online public catalogs // Information technology and libraries; June 2005: s. 77-95). Saatavana: University of California postprints; paper 715, <http://repositories.cdlib.org/postprints/715/>

LIITE 1

VERKKODOKUMENTTIEN LUETTELOINTI: ALEKSIS KIVEN SEITSEMÄN VELJESTÄ

LIITE 1, taulukko 1: Seitsemän veljeksien tekstit ja katkelmia verkossa

TEOKSET JA EKSPRESSIOT	EKSPRESSIO 2	MANIFESTAATIOT
Teos 1: Seitsemän veljestä. 1870 Ekspr. 1) Seitsemän veljestä. 1870. Suomi. [4 osana]	osana laajassa kokonaisuudessa	Pori & Salo 2001-2002 http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/7veljesta.htm
Ekspr. 2) Seitsemän veljestä. 1873. Suomi. [+Esipuhe]	Katkelma: 1. luvun alku	Matsumura. 2005 http://www.kmatsum.info/lec/hongo/suomi/text/Seitsemän_veljesta.html
Ekspr. 3) Seitsemän veljestä. 1890. Suomi		Project Gutenberg. 2004 http://www.gutenberg.org/catalog/world/readfile?k_files=55263&pageno=1 Manybooks.net. 200? http://manybooks.net/titles/kivia11941194011940-8.html
Ekspr. 4) Seitsemän veljestä. 1995. Suomi, selkokieli	Katkelma: lukkarin koulu, teksti ja ääni	Selkokirjat. 2005 http://papunet.net/selko/selkokirjat/tarinat/seitsemaen_veljesta/
Ekspr. 5) Seitsemän veljestä. 1998. Suomi	Katkelma: Simeoni ja saatanan saapasjalkatorni	Ojala http://hyvin.nukku.net/no/saapasnahkatorni.html
Ekspr. 6) Seitsemän veljestä. 2001? Suomi.		Digipaper/ Mederra. 2005 http://www.digipaper.fi/klassikot/145/
Ekspr. 7) Seitsemän veljestä. Äänite. 2003. Suomi		Yle, Multiradio. 2003 http://www.yle.fi/multifoorumi/multiradio/zgo.php?z=20031221153363875071&q=7 Yle, Arkki. 2004? http://www.yle.fi/multifoorumi/arkki/zgo.php?z=20041007124731693998
Ekspr. 8) Seitsemän veljestä. 1991. Englanti (Impola)	Katkelma: seitsemän veljestä saunassa	Uralic Family Homepage, http://www.geocities.com/ojoronen/KIVI.HTM http://peacecountry0.tripod.com/kivi.htm
Ekspr. 9) Seitsemän veljestä. 1963. Ranska (Sylvian)	Katkelma: 1. luvun alku	Librairie Compagnie http://www.librairie-compagnie.fr/finlande/extraits/sept-freres.htm
Teos 2) Kivi, Aleksis, Sydämeni laulu. Osa teoksesta: Seitsemän veljestä. Ekspr. 2.1) Suomi		Toivo Kuula –seura. http://www.tks.pp.fi/kivi/sydis.htm
Teos 2, Ekspr. 2.2) Ranska (Moreau)		Société littéraire de La poste et de France Telecom. http://perso.wanadoo.fr/ste.litteraire/finlande.htm

Taulukossa on koottuna Kiven teoksen ekspressiot ja manifestaatiot. Mukana on seitsemän suomenkielistä painosta, jotka on määritelty ekspressioiksi.

Joissakin verkkomanifestaatioissa mainitaan digitoinnin lähteenä ollut painettu laitos. Kun näille on ajateltu lähtökohdaksi ekspressio, johon verkkomanifestaatio perustuu, ekspression vuodeksi on merkitty painetun laitoksen vuosi. Monissa tapauksissa verkkomanifestaation lähdettä on etsitty Fennica-tietokannasta.

Ekspressiot 1, 3, 6 ja 7 sisältävät teoksen kokonaisen tekstin. Viimeinen näistä on Yleisradion tuottama puhuttu teksti, josta on kaksi eri versiota. Numeroa 6 markkinoitiin Aleksis Kiven päivän aikaan 2005 merkittävänä kulttuuritekona, kun ei tarkistettu – tai ei haluttu tietää –, että teksti oli jo ennestään kahteen kertaan verkossa.

Ekspressiot 2, 4 ja 5 ovat suomenkielisiä katkelmia Seitsemästä veljeksestä. Ekspression 2 katkelma on esimerkki Suomea (ja uralilaisia kulttuureita) harrastavan henkilön sivuista eikä sinänsä kirjastojen kannalta merkittävä muuten kuin juuri esimerkkinä ja siinä mielessä, että vastaava katkelma on löydettävissä myös ranskaksi. Sitä mihin Seitsemän veljeksien painokseen ranskankielinen käännös perustuu, ei ole tiedossa. Käännöskatkelma on ekspressio 9.

Ero ekspression ja uuden teoksen välillä on jonkin verran epäselvä. Teos ja sen katkelmat edustavat osan ja kokonaisuuden suhdetta. Osa voi FRBR:n mukaan olla itsenäinen tai epäitsenäinen. Näiden rajaaminen ei välttämättä ole yksiselitteistä, eikä erottelua ole luettelointiesimerkeissä aina tehty. Periaatteena on kuitenkin, että tekstikatkelma, joka tunnetaan itsenäisenä teoksena, kuten runona, johon on voitu tehdä myös sävellys, kuvaillaan itsenäisenä.

Seitsemän veljeksien lukuisista käännöksistä vain katkelmia oli verkossa (kevällä 2005). Nämä käännöskatkelmat ovat englanniksi tai ranskaksi. Irrallinen muutaman rivin mittainen katkelma, joka on käännetty monille kielille, on Seitsemästä veljeksestä lainattu oluen ylistys. Lyhyytensä ja irrallisuutensa takia sitä ei ole otettu mukaan tähän tarkasteluun. Suomenkielisistä katkelmista suurin osa on kirjastojen kannalta melko epärelevantteja, vaikka nämä niin kutsutut luetteloinnin epäitsenäiset objektit otettaisiinkin entistä paremmin huomioon, vieraskieliset katkelmat ovat ehkä tärkeämpiä mahdollisille uusille lukijoille.

Englanninkielisiä käännöksiä edustaa katkelma veljeksistä saunassa. Tämä katkelma on verkossa kolmessa eri osoitteessa, joista kaksi on ulkoasultaan samanlaista. Niitä onkin pidetty kappaleina ja rinnakkaisena manifestaationa kolmannelle.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870. Suomi

Manifestaatio

Seitsemän veljestä : kertomus / Aleksis Kivi. - [Pori] : Porin kaupunginkirjasto-Satakunnan maakuntakirjasto ; [Salo] : Salon kaupunginkirjasto, 2002. – 525 kt. Kohderyhmä: Porin lyseon yläasteikäiset nuoret, Salossa 16-30-vuotiaat kirjastonkäyttäjät sekä Salossa asuvat ulkomaalaiset

Saatavana: <http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/7veljesta.htm>

Suhteet:

Osa teoksesta: Kirja elektronissa muodossa / Porin kaupunginkirjasto -

Satakunnan maakuntakirjasto, <http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/>

Liiteaineistot: Kirjan esittely: <http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/seitseman.htm>,

jonka lähde:

<http://www.koulukanava.fi/aidinkieli/kirjallisuus/aleksis/index.htm>, tekijän

esittely: <http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/kivi.htm>, teksti on lyhennetty versio

tekstistä: Rahikainen, Esko, Aleksis Kivi - Suomen kansalliskirjailija,

http://www.nurmijarvi.fi/kivi/fi_FI/kivi_kansalliskirjailija/

Ekspressio on tuotettu kahden kirjaston e-kirjaprojektissa, jonka muu Seitsemään veljekseen liittyvä materiaali on merkitty tekstin liitteeksi. Digitoinnin tausta on selvitetty erillisessä esittelytekstistä. Siinä kerrotaan ajankohta ja elektronisen tekstin toteuttaneet projektihenkilöt sekä määritellään erityiset kohderyhmät. Teoksen ja tekijän esittelyt on lainattu muualta ja lähteet on dokumentoitu verkkosivuilla ja merkitty myös luettelointiin. Tekijän esittely on lyhennetty versio alkuperäisestä. Näiden liiteaineistojen pohjalta kohteesta saadaan riittävät ja kohdettaan hyvin edustavat bibliografiset tiedot.

FRBR:ssä liitesuhde liittyy periaatteessa vain teokseen ja ekspressioihin, mutta tässä on kysymys nimenomaan manifestaation liitteistä. Tosin FRBR:ssä todetaan, ettei kaikkia suhteita ole mainittu ja että suhteet voivat kuulua eri tasoihin (esim. FRBR 1997, s. 57). Suomalaisten luettelointisääntöjen mukaan liitteet voitaisiin mainita 5. alueella ulkoasutiedoissa tai huomautuksissa, jos ne eritellään kuten tässä.

Vaihtoehtona on käsitellä kohteena eli omana teoksenaan koko e-kirjaprojektin materiaalia. Tämä malli on esitetty opinto- ja projektiaineistojen osuudessa teoksena 3. Kolmas vaihtoehto voisi olla näiden välimuoto eli Kiven teosta koskevan kaiken

materiaalin esittäminen osana e-kirjaprojektia ja laajempaa teoksena Seitsemän veljeksien tekstille. Sitä vaihtoehtoa ei kuitenkaan käsitelty erikseen.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 2

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Katkelma. 1873. Suomi

Manifestaatio

Seitsemän veljestä / Aleksis Kivi. – Last modified 2005/10/30. – Kazuto Matsumura's Home Page

Sisältö: 1. luvun alku

Saatavana: http://www.kmatsum.info/lec/hongo/suomi/text/Seitseman_veljesta.html

Suhteet:

Henkilö: Kivi, Aleksis

Tekstissä näkyy Kiven teoksen esipuheellisen version vuosiluku, joten se on otettu ekspression vuodeksi. Matsumura on valinnut katkelman pituuden ja sen esittämistavan, mutta teksti on Kiven tekstiä ja Matsumura on pantu kustantajaksi. Manifestaation sivuilta pääsee www-osoitetta sopivasti muokaten tekstin lähteeseen.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 3

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1890. Suomi

Manifestaatio

Seitsemän veljestä : kertomus / Kivi, Aleksis, 1834-1872. - Release Date 2004-04-01, most recently updated 2005-12-21. - [Salt Lake City] : Project Gutenberg, 2005 ;[by Riikka Talonpoika, Tapio Riikonen and PG Distributed Proofreaders]. – 198 s.

Vapaasti saatavissa ja ladattavissa eri formaateissa

<http://www.gutenberg.org/etext/11940> ja

<http://manybooks.net/titles/kivia11941194011940-8.html>

Tunnus: EtEXT-No 11940

Suhteet:

Henkilö: Kivi, Aleksis

Manifestaatiosta saatava informaatio riittää hyvin dokumentin identifiointiin. Myös lähde: vuoden 1890-painos on mainittu. Kustannuspaikka ei ole pakollista tietoa luettelointisäännöissä, joten sen löytäminen ei ole välttämätöntä, tarvittaessa se on löydettävissä Project Gutenbergin kotisivulta¹. Valmistajia ei myöskään tarvitse mainita, mutta tähän ne on poimittu tekstin yhteydestä. Tekstissä on sivunumerot. Saatavana on tavallaan kaksi yksittäiskappaletta. Manybooks.net –sivulta voi ladata tekstin, mutta lataus vie suoraan Project Gutenbergin sivuille.

---

¹ <http://www.gutenberg.org/about/contact>

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 4

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Katkelma. Teksti ja puheääni. 1995. Suomi, selkokieli

Manifestaatio

Seitsemän veljestä / Aleksis Kivi ; selkokielineen versio Pertti Rajala ja Helvi Ollikainen. - [Helsinki] : [Selkokeskus], 2005

Sisältää katkelman veljeksistä lukkarin koulussa tekstinä ja äänenä.

Vapaasti saatavissa:

http://papunet.net/selko/selkokirjat/tarinat/seitsemaen_veljestae/

Suhteet:

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Rajala, Pertti

Ollikainen, Helvi

Katkelma on sekä luettavissa että kuunneltavissa selkokielellä. Katkelman sisältö on merkitty huomautuksena, koska sillä ei ole erityistä nimeä. Useimmat bibliografiset tiedot on poimittu digitoinnin lähteeksi mainitusta manifestaatiosta, jonka pohjalta myös ekspressio on päätelty. Painetun kirjan kustantaja on Työväen sivistysliitto, mutta kun www-sivuista vastaa Selkokeskus, se on merkitty manifestaation kustantajaksi. Fennica-tietokannassa pääkirjaukseksi on merkitty Rajala eikä Kivi. Tämä viittaisi siihen, että selkokielineen versio olisi tulkittavissa omaksi teokseksi. Tässä se on kuitenkin rinnastettu käännökseen ja esitetty ekspressiona.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 5

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Katkelma. 1998. Suomi

Manifestaatio

Simeoni ja saatanan saapasnahkatorni : pakollista kansansivistystä / Nikolaksen kotisivu. – [Nikolas Ojala].

Lähde: Painettu manifestaatio ISBN 951-1-15369-2, s. 250-252

Tekstin osia korostettu typografisesti

Saatavana: <http://hyvin.nukku.net/no/saapasnahkatorni.html>

Suhteet:

Osa teoksesta: Seitsemän veljestä

Henkilötekijä: Kivi, Aleksis

Muu tekijä: Ojala, Nikolas

Tämä on esimerkki katkelmasta, jolla on oma nimi. Nikolas Ojalan kertomuksesta poimimassa otteessa kerrotaan Simeonin unesta. Ojala on antanut tekstille nimen ja

lihavoinut tekstissä valikoituja kohtia. Vaikka teksti lienee suoraan Seitsemästä veljeksestä, painotukset muuttanevat tekstin luonnetta niin, että se voisi olla oma ekspressionsa. Kun tekstiote ei ole yleisesti tunnettu itsenäisenä, sitä ei ole käsitelty teoksena, toisin kuin myöhemmässä esimerkissä olevaa Sydämeni laulua. Kun Ojala ei liity koko teoksen ekspressioon, hänet mainitaan henkilöissä vain manifestaatiossa.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 6

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 2001. Suomi

Manifestaatio

Seitsemän veljestä : kertomus / kirj. Aleksis Kivi. – Helsinki] : [Mederra], [2005]. – 337 s.

Vapaasti saatavissa: <http://www.digipaper.fi/klassikot/145/>

Suhteet:

Henkilö: Kivi, Aleksis

Ekspressioksi on oletettu vuoden 2001 laitos, jonka manifestaatiossa on Fennica-tietokannan mukaan 336 sivua. Verkossa olevassa kirjassa on kansilehti ja nimiösivu ja sivumääränä 337 sivua. Verkkoversion julkaisutiedot puuttuvat. Valmistajaksi on merkitty Digipaper, jonka takaa löytyy muilta sivuilta vastuullinen yritys eli Mederra. Sen sivuilta käy ilmi, että digipaper on tietty tuotantotapa, vaikka tässä se on merkitty valmistajaksi, kun asiaa on sen nimellä markkinoitu.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 7

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Äänite. 2003. Suomi

Manifestaatio a

Seitsemän veljestä : äänikirja Internetissä / Aleksis Kivi. – [Helsinki] : Yle, Multiradio, 2003. – 44 osaa.

Johdantoteksti: Juhani Rajalin

Vapaasti saatavissa:

<http://www.yle.fi/multifoorumi/multiradio/zgo.php?z=20031221153363875071&g=7>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: Yle, Arkki,

<http://www.yle.fi/multifoorumi/arkki/zgo.php?z=20041007124731693998>

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Rajalin, Juhani

Manifestaatio b

Seitsemän veljestä : äänikirja Internetissä / Aleksis Kivi ; Juhani Rajalin. – [Helsinki] : Yle, Arkki, 2004?. – 14 lukua, 28 osaa.

Ohjelmasarjan kokoaja: Juhani Lindfors

Vapaasti saatavissa:

<http://www.yle.fi/multifoorumi/arkki/zgo.php?z=20041007124731693998>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: Yle, Multiradio

<http://www.yle.fi/multifoorumi/multiradio/zgo.php?z=20031221153363875071&g=7>

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Rajalin, Juhani

Lindfors, Juhani

Yleisradion äänikirjasta on saatavissa kaksi eri versiota. Ne eroavat toisistaan manifestaation vastuullisuusmerkinnössä, osiin jakamisessa ja kustantajaksi otetussa Ylen alayksikössä. Versiot on kuvailtu erikseen manifestaatioina ja merkitty toistensa varianteiksi eli vaihtoehtoiksi versioiksi FRBR:ssä mainittua kahden manifestaation suhdetta noudattaen. Bibliografinen informaatio on esitetty selkeästi ja riittävin tiedoin Ylen sivuilla.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 8

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Katkelma. 1991. Englanti (Impola)

Suhteet:

< Seven brothers in the sauna. Excerpt

< Impola, Richard A.

Manifestaatio a

Seven brothers in the sauna : from Seven brothers by Aleksis Kivi. – Uralic Family Home Page.

Kääntäjä: Richard A. Impola. – Sisältää myös lyhyen johdantotekstin.

Saatavana: <http://www.geocities.com/ojoronen/KIVI.HTM> ja

<http://peacecountry0.tripod.com/kivi.htm>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: <http://www.sauna.org/lore-brothers.html>

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Impola, Richard A.

Manifestaatio b

The Seven brothers in the sauna : an excerpt from Seven brothers, a novel by famed Finnish author Aleksis Kivi. – www.sauna.org.

Kääntäjä: Richard A. Impola.

Saatavana: <http://www.sauna.org/lore-brothers.html>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: Family Home Page,
<http://www.geocities.com/ojoronen/KIVI.HTM> ja <http://peacecountry0.tripod.com/kivi.htm>
Henkilöt:
Kivi, Aleksis
Impola, Richard A.

Ekspressioon on merkitty myös kääntäjän nimi, koska Impolan lisäksi ainakin Alex Matson on kääntänyt teoksen 1920-luvun lopulla. Vuosi on etsitty Fennica-tietokannasta. Englanninkielisestä nimekkeestä on merkitty viittaus ekspressioon ja kääntäjän nimestä lisäkirjaus.

Esimerkki on FRBR:n kannalta mielenkiintoinen, koska sama teksti esiintyy kolmella sivustolla. Kahdessa on maininta Uralic Family Homepage, kolmannessa Sauna.org. Ne on merkitty muiden tietojen puuttuessa kustantajiksi. Edellisissä typografia ja teksti ovat samat, joten nämä kaksi eri verkko-osoitteissa olevaa tekstiä on katsottu yhdeksi manifestaatioksi ja kahdeksi yksittäiskappaleeksi. Kolmannesta puuttuu johdantoteksti ja sen ulkonäkö on erilainen. Sauna.orgin teksti on siis manifestaatiotasolla vaihtoehtoinen versio muille ja muut sille. Kääntäjän sukunimi on mainittu manifestaatio a:ssa johdantotekstissä, etunimi on tarkistettu Linda-tietokannasta. Suomalaisten luettelointisääntöjen mukaan kääntäjä mainitaan tällöin huomautuksena.

Teos 1

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 9

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Katkelma. 1963. Ranska (Sylvian)

Suhteet:

< Sept frères. Extrait

< Sylvian, Claude

Manifestaatio

Les sept frères / Aleksis Kivi ; traduction intégrale de Claude Sylvian. – Paris : Librairie Compagnie, 200? – (Littératures de Finlande).

Katkelma luvun 1 alusta ja selostus Seitsemän veljeksien ranskannoksista

Saatavana: <http://www.librairie-compagnie.fr/finlande/extraits/sept-freres.htm>

Suhteet:

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Sylvian, Claude

Ekspressio 9 on laadittu samalla tavalla kuin ekspressio 8. Manifestaatiossa on hyvät ja riittävät tiedot. Kustantajan sivuilla on näytteitä eri maiden kirjallisuudesta. Sivujen tuottaja on selkeästi mainittu ja jopa kustannuspaikka näkyy tekstisivun alareunasta. Vuosi jää kuitenkin selvittämättä. Sisältöhuomautus kertoo jälleen lisätietoa.

Teos 2

Kivi, Aleksis, Sydämeni laulu. 1870

Suhteet:

Osa teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 1

Kivi, Aleksis, Sydämeni laulu. Suomi

Suhteet:

Osa teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ranskankielinen käännös: Berceuse

Manifestaatio

Sydämeni laulu : (romaanista "7 veljestä"). – [Toivo Kuula-seura r.y.]

Tekijä: Aleksis Kivi

Saatavana: <http://www.tks.pp.fi/kivi/sydis.htm>

Suhteet:

Henkilö: Kivi, Aleksis

Seitsemään veljekseen sisältyvistä itsenäisiksi katsottavista teoksista tunnetuimpia ovat runot, joihin on tehty myös sävel. Esimerkkinä tarkastellaan Seitsemän veljeksen viimeiseen lukuun sisältyvää jo mainittua runoa, joka tunnetaan nimellä Sydämeni laulu tai alkusanoilla Tuonen lehto, öinen lehto. Verkossa on tämän runon teksti erillisenä – jopa ilman tekijän nimeä, ja käännöksistä ainakin sen ranskankielinen versio kehtolaulun (Berceuse) nimellä. Myös muita lauluiksi tehtyjä katkelmia voidaan haluttaessa pitää itsenäisinä osina, esimerkiksi Oravan laulu¹. Koska nuotteja tai laulettua versiota ei tullut esiin rajatulla Google-haulla, tällaista esimerkkiä ei ole käsitelty erikseen.

Vain itse runon teksti, manifestaation otsikko, jossa Seitsemän veljestä on kirjoitettu juuri kuten yllä, ja verkko-osoite ovat saatavissa. Ekspression vuodesta ei ole tietoa, siksi se on jätetty pois. Näillä tiedoilla runon manifestaatio on vaikea identifioida, mutta Google löytää tekstin Kiven ja Seitsemän veljeksen -yhdistelmähaulla, vaikka tekijää ei mainita sivuilla. Jos haluaa tietää, miten teksti on päätynyt verkkoon eli kuka siitä vastaa, on selvitetävä, että lyhenne tks merkitsee Toivo Kuula -seuraa. Ekspression suhteisiin on merkitty vain tässä mukana oleva ranskankielinen käännös.

Teos 2

Kivi, Aleksis, Sydämeni laulu. 1870

Suhteet:

Osa teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Ekspressio 2

Kivi, Aleksis, Sydämeni laulu. Ranska (Moreau)

---

¹ <http://www.tks.pp.fi/kivi/oravanlaulu.htm>

Suhteet:
Osa teoksesta: Seitsemän veljestä
< Berceuse
< Moreau, Jean-Luc

Manifestaatio

Berceuse / Aleksis Kivi ; traduit du finnois par Jean-Luc Moreau. – [Société littéraire de La poste et de France Telecom].

Vapaasti verkossa <http://perso.wanadoo.fr/ste.litteraire/finlande.htm>

Suhteet:

Käännös teoksesta: Sydämeni laulu

Osa teoksesta: Seitsemän veljestä

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Moreau, Jean-Luc

Ekspressio on dokumentoitu vastaavilla elementeillä kuin suomenkielinen ekspressio/teos. Ekspression vuosi on tuntematon. Ei myöskään ole selvää, onko Moreau kääntänyt koko Seitsemän veljeksien vai esimerkiksi vain tämän tekstin. Siksi ekspression kuuluva suhde osa jostakin on tämän kohteen kannalta epävarma. Manifestaatiossa on riittävästi informaatiota eli enemmän kuin suomenkielisessä Kuula-seuran versiossa.

Edellä tarkastellut Seitsemän veljeksien versiot ovat olleet painetuista laitoksista digitoituja versioita. Opinto- ja projektiaineistoissa on kysymys paitsi erillisistä teoksista myös nimenomaan verkkoon luoduista kokoomateoksen tyyppisistä uusista teoksista. Neljästä teoksesta ensimmäinen on jo aiemmin (teos 1, ekspressio 1) käsitellyn Seitsemän veljeksien tekstin emojulkaisu eli Porin ja Salon kirjastojen e-kirjaprojekti, toinen on yksittäisten aktivistien opintopiiri, kolmas yliopistollinen kirjallisuustieteen opintoihin liittynyt kokeilu ja neljäs etälukion kirjallisuuskurssi. Teokset on esitetty kokoavasti taulukossa 2.

Liite 1, taulukko 2: Seitsemään veljekseen perustuvat opinto- ja projektiaineistot

Teokset ja ekspressiot	Manifestaatiot	Verkko-osoitteet
Teos 3) Porin kaupunginkirjasto – Satakunnan maakuntakirjasto & Salon kaupunginkirjasto, Kirja elektronissa muodossa. Projekti. 2001-2002. Suomi	Sisältää digitoituja teoksia, mm. Seitsemän veljestä, teosten ja kirjailijoiden esittelyitä	http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/
Teos 4) Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Lukupiiri. Suomi	Sisältää verkkokeskustelua	http://hkkk.fi/~korpela/lukupiiri/7V/SeitsemanVeljesta.htm#NYT
Teos 5) Kivi, Aleksis, Hyper-veljekset. Opintoaineisto. 2001. Suomi	Turun yliopiston kotimaisen kirjallisuuden oppiaineen hyperteksti-kurssin kokeilu	http://www.hum.utu.fi/kkirjallisuus/7v/index.htm
Teos 6) Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Opintoaineisto. 200?. Suomi Osa teoksesta: Etälukion äidinkieli ja kirjallisuus, kurssi 4	Katkelmia Kiven teoksesta, kirjailijan esittely & tietokilpailu vastauksineen.	http://www.oph.fi/etalukio/opiskelu/modulit/aidinkieli4b/seitsem.html
		Aapon puhe Teerimäenharjulla. http://www.oph.fi/etalukio/opiskelu/modulit/aidinkieli4b/aapo.html
		Seitsemän miehen voima. http://www.oph.fi/etalukio/opiskelu/modulit/aidinkieli4b/siina.html
		Opin sauna autuas aina? http://www.oph.fi/etalukio/opiskelu/modulit/aidinkieli4b/veljekse.html

Kun teosta ja ekspressiota varten on laadittu luettelointisääntöjen mukainen yhtenäistetty nimeke, on sääntöjä jouduttu soveltamaan melko vapaasti. Erityisesti aineiston muotoa kuvaavat termit on luotu itse.

Teos 3 & ekspressio

Porin kaupunginkirjasto – Satakunnan maakuntakirjasto & Salon kaupunginkirjasto, Kirja elektronissa muodossa. Projekti. 2001-2002. Suomi
Kohderyhmä: Porin Lyseon yläasteikäiset nuoret, Salossa 16-30-vuotiaat kirjastonkäyttäjät sekä Salossa asuvat ulkomaalaiset

Suhteet:

Osat:

Cooper, James Fenimore: "Nuori kotka" ja "Vanha metsästäjä"; Hahnsson, Theodolinda: Muistoja Naantalista eli vanhan tädin kertomus; Hudson, W.H.: Vihannissa asunnoissa; Ingman, Alfred Emil: Kahden taalarin raha; *Kivi, Aleksis: Seitsemän veljestä*; Marryat, Frederick: Merirosvo; Sand, George: Pikku Marie; Spyri, Johanna: Pieni italialainen; Verne, Jules: Veden päällä liikkuva kaupunki; Wilkuna, Kyösti: Aikakausien vaihteessa

Manifestaatio

Kirja elektronissa muodossa / Porin kaupunginkirjasto- Satakunnan maakuntakirjasto. - [Pori] : Porin kaupunginkirjasto – Satakunnan maakuntakirjasto ; [Salon] : Salon kaupunginkirjasto, 2001-2002
Sisältää digitoituja kirjoja sekä kirjojen ja kirjailijoiden esittelyt

Saatavana: <http://www.pori.fi/kirjasto/e-kirja/>; käytettävissä myös laitteilla: Hiebook HI210 ja HP Jornada 525

Suhteet:

Sisältää mm.: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä

Yhteisöt:

Porin kaupunginkirjasto – Satakunnan maakuntakirjasto

Salon kaupunginkirjasto

Henkilöt: Kivi, Aleksis

Teosta ja ekpressiota ei ole erotettu, koska niitä erottavia elementtejä olisi tässä tapauksessa vain kieli. Vastuulliseksi tekijäksi on otettu projektiin osallistuneet kirjastot. Kun tässä tutkimuksen osassa kohteena on Aleksis Kiven teos, se on mainittu erikseen suhteena manifestaatiossa. Kohderyhmä, jota ei voitu sijoittaa ekpressioon luetteloitaessa tähän kokonaisuuteen kuuluvaa Seitsemän veljestä (teos 1, ekpressio 1), on nyt merkitty teoksen ja ekpression yhteyteen, kuten FRBR:n attribuutit edellyttävät.

Teos 4 & ekpressio

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Lukupiiri. Suomi

< Korpela, Asko

Manifestaatio

Seitsemän veljestä : pakollista kansansivistystä / Aleksis Kivi ; lukupiiri: Korpela, Asko ... [et al.]. – [A. Korpela].

Sisältää kuuden keskustelijan näkemyksiä teoksen eri luvuista sekä linkkejä Kiveä koskeville sivuille

Saatavana: <http://hkkk.fi/~korpela/lukupiiri/7V/SeitsemanVeljesta.htm#NYT>

Suhteet:

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Korpela, Asko

Kokonaisuus muodostuu lukukohtaisista kommentoinneista, linkeistä Kiveen ja Kivi-bibliografioihin. Osallistujilla voi olla käytettävissään erilaisia laitoksia Seitsemästä veljeksestä; joku heistä mainitsee käyttävänsä Gallen-Kallelan kuvittamaa laitosta. Teoksen manifestaatioihin verkossa ei viitata – ehkä lukupiiri onkin vanhempi kuin verkkotekstit. Vuosi ei selviä verkkosivuilta. Sisältöhuomautuksella pyritään kertomaan, mistä teoksessa ja sen manifestaatiossa on kysymys. Keskustelijoista on mainittu vain ensimmäinen, joka lukupiirin ylläpitäjänä näyttää tärkeimmältä henkilöltä.

Teos 5 & ekpressio

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Opintoaineisto. 2001. Suomi

< Turun yliopisto, kotimaisen kirjallisuuden oppiaine

Manifestaatio

Hyper-veljekset : romaani uuden lukutaidon etsinnästä / Aleksis Kivi. – [Turku] :

Turun yliopiston kotimaisen kirjallisuuden oppiaine, 2001.

Hyperteksti-kurssin kokeilu

Saatavana: <http://www.hum.utu.fi/kkirjallisuus/7v/index.htm>

Suhteet:

Henkilö: Kivi, Aleksis

Yhteisö: Turun yliopisto, kotimaisen kirjallisuuden oppiaine

Kiven teos on merkitty pääkirjaukseksi, oppiaine ikään kuin toiseksi tärkeäksi tekijäksi.

Osallistujatkin on mainittu verkossa, mutta heidän nimiään ei otettu mukaan. Www-sivuilla informaatio on helposti löydettävissä ja siksi kuvailusta syntyy hyvä kokonaisuus.

Lisäinformaatio on merkitty sisältöhuomautukseksi.

Teos 6 & ekspressio

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Opintoaineisto. Suomi

Kohderyhmä: Etälukion oppilaat

< Etälukio

Manifestaatio

Seitsemän veljestä / Aleksis Kivi. – Etälukio, 2001.

Sisältää katkelmia teoksesta, kirjailijan esittelyn ja tietokilpailun vastauksineen

Saatavana: <http://www.oph.fi/etalukio/opiskelumodulit/aidinkieli4b/seitsem.html>

Suhteet:

Osa teoksesta: Etälukion äidinkieli ja kirjallisuus, kurssi 4.

Sisältää osat: Aapon puhe Teerimäenharjulla.

<http://www.oph.fi/etalukio/opiskelumodulit/aidinkieli4b/aapo.html>

Seitsemän miehen voima.

<http://www.oph.fi/etalukio/opiskelumodulit/aidinkieli4b/siina.html> Opin sauna autuas aina? <http://www.oph.fi/etalukio/opiskelumodulit/aidinkieli4b/veljekse.html>

Henkilö: Kivi, Aleksis

Etälukion äidinkielen ja kirjallisuuden kurssi mainitaan tekstien yhteydessä. "Seitsemän miehen voima" -niminen katkelma esiintyy myös Toivo Kuula -seuran sivuilla, jossa se on itsenäisenä vailla mitään muita identifiointitietoja kuin runon/laulun nimi ja 7 veljestä, siis samalla tavalla kuin Sydämeni laulu ja aiemmin mainittu Oravan laulu.

Näissä kokoomateoksen tyypisissä aineistoissa sisältöhuomautukset ovat tärkeitä.

Luetteloinnin vaihtoehtona olisi käsitellä etälukion kirjallisuuden oppijaksot

kokonaisuutena, mutta tässä tyydyttiin Kivi-osuuteen, kun laaja kokonaisuus oli jo

luuteloitu edellä teoksena 3.

Teoksen, ekspression ja manifestaation erottaminen on vaikeampaa kuin Kiven tekstin editioissa, joissa teokseen liittyy useita ekspressioita ja ekspression saattoi liittyä useita manifestaatioita.

Tämäntyyppinen materiaali soveltunee erityisen hyvin verkkojulkaisuksi: siihen voidaan liittää laajennuksia tai siitä voidaan ottaa pois osia, näitä voidaan korjata ja kaikkia tekstejä on mahdollista saattaa ajan tasalle.

Liite 1, taulukko 3: Seitsemään veljekseen perustuvat esitykset ja sovellukset

<i>Teokset ja ekspressiot</i>	<i>Manifestaatiot</i>	<i>Verkko-osoitteet</i>
Teos 7) Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 1968-1969. Ruotsi. Lampenius	Sju bröder, Lurens sommarteater. Bearbetning, regi och dekor: Börje Lampenius, inspicient: Sven Andersson (bilder); roller... 1968 & 1969	http://www.lurens.fi/?visa=teaterhistoria
Teos 8) Kuusela, Marjo Seitsemän veljestä. Tanssiesitys. 1980. Helsinki	Koreografi: Marjo Kuusela, tanssiryhmä: Suomen Kansallisbaletti. Musiikki: Eero Ojanen. Tyyli: Nykytanssi. Ensiesitys: 23.8.1980. Suomen Kansallisooppera	http://www.danceinfo.fi/tanka/database/teokset/teosViewForm?teos_id=234
Teos 9) Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 2005. Nokia (Heinola)	Ohjaus: Seppo Heinola. Nokian Työväen Teatteri 2005.	http://www.kolumbus.fi/nokianteatteri/veljeksetisaa.htm
Teos 10) Mäkinen, Timo, Lasten Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 2003. Hämeenlinna (Mäkinen)	Hämeenlinnan Miniteatterin näytelmä Aulangon Graniittilinnassa 25.6.[2003]. Kiven tekstin sovitus, ohjaus ja lavastus: Timo Mäkinen.	http://www.kolumbus.fi/timaki/seitseman%20veljesta.htm
Teos 11) Kuosmanen, Ilkka, Seitsemän pahasuista veljestä. Arvostelu. 2003	Etelä-Suomen Sanomat 27.6. 2003.	
Teos 12) Rauhaniemi, Sirpa, Jalkapohjat mustina kohti seikkailuja. Arvostelu. 2003	Kesäkatsoja, Aamulehti 5.7.2003.	
Teos 13) Nelimarkka, Riitta & Seeck, Jaakko, Seitsemän veljestä. Taidenäyttely. 1997	Akvarelleja ja animaatioita Suomen elokuva-arkiston galleriassa 10.10. - 7.11.1997 : esittely / Sakari Toiviainen	http://www.sea.fi/esittely/historia/seitseman_veljesta2.html
Teos 14) Heiska, Jonas, Seitsemän veljestä. Taidenäyttely. 1997-1998	Jonas Heiskan Seitsemän veljestä Keski-Suomen museossa 24.10.1997- 4.1.1998 + Jonas Heiskan esittely	http://www.jyvaskyla.fi/ksmuseo/heiska2.htm

Seitsemän veljeksien esityksiä pidetään uusina teoksina, koska niissä kertomus on siirretty toiseen muotoon esimerkiksi näyttämöesitykseksi, musiikiksi tai elokuvaksi. Myös Seitsemän veljeksien kuvitukset ja teokseen liittyvät taidenäyttelyt kuuluvat samaan teosperheeseen. Esityksiä on erittäin runsaasti, joten tähän on poimittu vain joitakin esimerkkejä.

On huomattava, että esityksiä sellaisenaan ei ole verkossa, vaikka joitakin on voitu tallentaa esimerkiksi videoimalla. Esityksiä tarkastellaan tässä niitä koskevan informaation perusteella. Seitsemää veljestä tutkivalle näillä viitetietoihin rinnastuvilla verkkomanifestaatioilla voi kuitenkin olla tärkeä merkitys. Yhteen teosesittelyyn (teos 10) on liitetty esitystä koskevia arvosteluita (teokset 11-12), jotka on sijoitettu samalla www-sivulle. Sen sijaan sellaisia arvosteluita, joiden kohteesta ei ole esittelytietoa verkossa, ei ole otettu mukaan. Taulukossa 13 luetellaan mukaan valitut esitykset. Valtaosa näistä on näytelmiä eri teattereissa.

Kuten opintoaineistoissa, ekspressiota ei näissäkään ole erotettu teoksesta. Manifestaatio on teoksen esittelyn dokumentointi, josta usein on tiedonlähteessä täydellisemmät tiedot kuin tässä, kun esimerkiksi näyttelijöitä, lavastajia ja muita esitykseen liittyviä ei yleensä ole mainittu. Yhtenäistettyyn nimekkeeseen on merkitty esityksen paikkakunta ja ohjaaja tai vastaava.

Jos esityksille halutaan määritellä päävastuullinen tekijä, ongelmana on, onko sellaiseksi määriteltävä Kivi, esittävä teatteri tai vastaava laitos vai esityksen ohjaaja. Kun pääkirjaus ei ole verkkoaineistoissa tärkeätä, tätä kysymystä ei ole pidetty keskeisenä, vaikka tässä onkin päädytty erilaisiin ratkaisuihin eri esitysten luetteloinnissa: toisissa pääkirjauksena on Kivi, Aleksis (teokset 7 ja 9), toisissa taas ohjaaja tai muu vastuuhenkilö (teos 8 ja teokset 10-14). Kun Kiven kertomuksessa on pitkiä dialogijaksoja, ero näytelmään ei ole kovin suuri.

Teos 7 & ekspressio

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 1968-1969. Ruotsi. Kuggom (Lampenius)
< Lampenius, Börje
< Sju bröder

Manifestaatio

Sju bröder / Aleksis Kivi ; Lurens sommarteater ; bearbetning, regi och dekor: Börje Lampenius ; inspicient: Sven Andersson (bilder). – Lurens sommarteater, 1968-1969

Informaatio saatavana: <http://www.lurens.fi/?visa=teaterhistoria>

Suhteet:

Henkilöt:
Kivi, Aleksis
Lampenius, Börje
Andersson, Sven
Yhteisö: Lurens sommarteater

Tässä Kiven teksti ruotsinkielisenä oletettiin tärkeimmäksi, joten tekijäksi merkittiin Kivi. Yhtenäistettyyn nimekkeeseen on merkitty kielen jälkeen paikkakunta ja ohjaaja erottamaan toisistaan mahdollisia muita samaan aikaan tapahtuneita ruotsinkielisiä esityksiä. Vaihtoehtona olisi teatterin merkitseminen täydentäväksi informaatioksi. Ruotsinkielisen ekspression kääntäjä ei ole tiedossa. Muuta informaatiota on saatavissa verkosta suppeasti mutta riittävästi.

Teos 8 & ekspressio

Kuusela, Marjo, Seitsemän veljestä. Tanssiesitys. 1980. Suomi. Helsinki

Suhteet:

Muunnos teoksesta: Kivi Aleksis, Seitsemän veljestä : kertomus. 1870

< Kivi, Aleksis

Manifestaatio

Seitsemän veljestä / koreografi: Marjo Kuusela ; tanssiryhmä: Suomen Kansallisbaletti ; teosta varten sävelletty musiikki: Eero Ojanen ; libretto Aleksis Kiven mukaan: Eino Tuominen ; musiikin johto: Ari Angervo. – [Helsinki] : kaapeli.fi Laji: Nykytanssi. – Maailman kantaesitys: 23.8.1980, Suomen Kansallisoppera; esitetty Marjo Kuuselan koreografioimana myös Vanamuine-Baletissa Tartossa
Informaatio teoksesta

http://www.danceinfo.fi/tanka/database/teokset/teosViewForm?teos_id=234

Suhteet:

Henkilöt:

Kuusela, Marjo
Ojanen, Eero
Tuominen, Eino
Angervo, Ari
Kivi, Aleksis

Yhteisöt:

Suomen Kansallisbaletti
Suomen Kansallisooppera

Seitsemän veljeksien katsotaan tässä muuntuneen niin paljon, että tärkeimmäksi tekijäksi on otettu koreografi, joka on esittänyt saman muunnoksen myös Virossa. Kiven teos on merkitty suhteeksi. Tanssiesityksen tiedot ovat verkossa hyvin kattavasti; tähän on otettu vain osa niistä henkilöistä, jotka mainitaan esityksen tiedoissa, esimerkiksi tanssijoita oli niin paljon, että heidät jätettiin kokonaan pois. Verkosta heidät voidaan tietysti silti löytää.

Manifestaation huomautusalueelle on merkitty tanssin tyyllilaji sellaisena kuin se ilmoitetaan verkkosivuilla ja tieto ensi-illasta. Tyyllilaji vastaa ainakin metatietojen genren määrittelyä.

Teos 9 & ekspressio

Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 2005. Suomi. Nokia (Heinola)

Suhteet:

Muunnos teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä : kertomus. 1870

< Heinola, Seppo

< Nokia Työväen Teatteri

Manifestaatio

Seitsemän veljestä : tervetuloa Impivaaraan / ohjaus Seppo Heinola ; pukusuunnittelu: Marjo Lundén ; äänet ja tehosteet: Kyösti Kallio ja Susan Ketonen. – [Nokia] : Nokian Työväen Teatteri, 2006

Ensi-ilta 1.7.2005

Informaatio saatavana: <http://www.kolumbus.fi/nokianteatteri/veljeksetlisaa.htm>

Suhteet:

Henkilöt:

Kivi, Aleksis

Heinola, Seppo

Lundén, Marjo

Kallio, Kyösti

Ketonen, Susan

Yhteisö: Nokian Työväen Teatteri

Tässä tärkeimpänä tekijänä on pidetty Kiveä, kun sovelluksen laajuus ei ilmene verkkosivuilta. Tosin tässäkin on siirrytty toiseen kaunokirjalliseen lajiin; on kuitenkin muistettava, että Kiven kertomukseksi määrittelemä teos sisältää runsaasti dialogia. Tästä esityksestä kaikki sen sivulla mainitut henkilöt on merkitty luettelointiin. Kun ohjaajan nimi on Heinola, on tärkeätä väärinkäsitysten välttämämiseksi, että teoksen ja ekspression yhtenäistetyssä nimekkeessä paikkakunta on mainittu ensin.

Teos 10 & ekspressio

Mäkinen, Timo, Lasten Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 2003. Suomi. Hämeenlinna

Kohderyhmä: lapset

Suhteet:

Muunnos teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä

Arvostelut:

Kuosmanen, Ilkka, Seitsemän pahasuista veljestä

Rauhaniemi, Sirpa, Jalkapohjat mustina kohti seikkailuja

< Kivi Aleksis

Manifestaatio

Lasten Seitsemän veljestä : Hämeenlinnan Miniteatterin näytelmä Aulangon Graniittilinnassa 25.6 / Kiven tekstin sovitus, ohjaus ja lavastus: Timo Mäkinen ; musiikin sovitus ja esitys: Anu ja Petri Ahjokoski ; puvustus: Paula Maunu ; rooleissa mm. Matvei Ojansuu...[et al.]. – Tampere : Timo Mäkinen, 2003

Informaatio vapaasti saatavana: <http://www.kolumbus.fi/timaki/seitseman%20veljesta.htm>

Suhteet:

Arvostelut:

Kuosmanen, Ilkka, Seitsemän pahasuista veljestä. Arvostelu. Etelä-Suomen Sanomat 27.6. 2003

Rauhaniemi, Sirpa, Jalkapohjat mustina kohti seikkailuja. Kesäkatsoja, Aamulehti 5.7.2003

Henkilöt:
Kivi, Aleksis
Mäkinen, Timo
Ahjokoski, Anu
Ahjokoski, Petri
Yhteisö: Hämeenlinnan Miniteatteri

Teos 11 & ekspressio

Kuosmanen, Ilkka, Seitsemän pahasuista veljestä. Arvostelu. 2003

Suhteet:

Arvostelu teoksesta: Mäkinen, Timo, Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 2003. Suomi. Hämeenlinna

< Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä

< Mäkinen, Timo

Manifestaatio

Seitsemän pahasuista veljestä : Hämeenlinnan Miniteatteri hätkähdyttää Kivitulokinnallaan / Ilkka Kuosmanen.

Saatavana: <http://www.kolumbus.fi/timaki/seitseman%20veljesta.htm>

Suhteet:

Sisältyy julkaisuun: Etelä-Suomen Sanomat 27.6. 2003

Henkilöt:

Kuosmanen, Ilkka

Mäkinen, Timo

Kivi, Aleksis

Teos 12 & ekspressio

Rauhaniemi, Sirpa, Jalkapohjat mustina kohti seikkailuja. Arvostelu. 2003

Suhteet:

Arvostelu teoksesta: Mäkinen, Timo, Seitsemän veljestä. Näyttämöesitys. 2003. Suomi. Hämeenlinna

< Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä

< Mäkinen, Timo

< Hämeenlinnan Miniteatteri

Manifestaatio

Jalkapohjat mustina kohti seikkailuja / Sirpa Rauhaniemi.

Saatavana: <http://www.kolumbus.fi/timaki/seitseman%20veljesta.htm>

Suhteet:

Sisältyy julkaisuun: Aamulehti 5.7.2003

Henkilöt:

Rauhaniemi, Sirpa

Kivi, Aleksis

Mäkinen, Timo

Lasten näytelmäksi sovittu Seitsemän veljestä on merkitty ensisijaisesti sovittajan nimelle. Kiven teos on tässäkin muunnelman kohde. Teokselle & ekspressiolle on merkitty suhteiksi arvostelut, jotka on sijoitettu samalle verkkosivulle näytelmän tietojen kanssa. Ne edustavat kuvailusuhdetta. Samoin teoksiin 11-12 on merkitty arvostelun kohde yhtenäistetyn nimekkeen muodossa. Arvostelua ei varsinaisesti ole FRBR:n suhteiden luettelossa, mutta se liittyykin kuvailu- eli sisältösuhteisiin, joita ei ole eritelty.

Sanomalehdet, joissa arvostelut on julkaistu, on esitetty kokonaisuuden ja osan suhteena manifestaatioissa. Tässä on käytetty ilmaisua 'sisältyy julkaisuun'. Luettelointitiedot on otettu verkkosivun alaosasta, johon ne koottu täydellisimmin. Kaikki siinä mainitut henkilöt on otettu mukaan, yhteisönä on teatteri, joka esitti näytelmän.

Teos 13 & ekspressio

Nelimarkka, Riitta & Seeck, Jaakko, Seitsemän veljestä. Taidenäyttely. 1997. Helsinki

Suhteet:

Sovellus teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

Henkilöt:

< Seeck, Jaakko

< Toiviainen, Sakari

< Kivi, Aleksis

Manifestaatio

Seitsemän veljestä : akvarelleja ja animaatioita Suomen elokuva-arkiston galleriassa 10.10. - 7.11.1997 / Riitta Nelimarkka & Jaakko Seeck ; [esittely:] Sakari Toiviainen.

– Päivitetty 07.06.2000. – Helsinki : Suomen elokuva-arkisto

Informaatio saatavana: http://www.sea.fi/esittely/historia/seitsemän_veljesta2.html

Suhteet:

Henkilöt:

Nelimarkka, Riitta

Seeck, Jaakko

Toiviainen, Sakari

Kivi, Aleksis

Tässä tekijöinä ovat ensisijaisesti taiteilijat, lisäksi on mainittava verkkosivuilla olevan esittelyn kirjoittaja ja Kiven teos sovelluksen kohteena. Muodoksi on merkitty yksinkertaisesti taidenäyttely. Teoksesta ja ekspressiosta jää pois kieli. Manifestaatiossa tarvittavat tiedot ovat helposti saatavilla näyttelyä koskevilta sivuilta.

Teos 14 & ekspressio

Heiska, Jonas, Seitsemän veljestä. Taidenäyttely. 1997-1998. Jyväskylä

Suhteet:

Sovellus teoksesta: Kivi, Aleksis, Seitsemän veljestä. 1870

< Kivi, Aleksis

Manifestaatio

Jonas Heiskan Seitsemän veljestä Keski-Suomen museossa 24.10.1997-4.1.1998. – [Jyväskylä] : Keski-Suomen museo.

Sisältää Jonas Heiskan esittelyn.

Informaatio saatavilla: <http://www.jyvaskyla.fi/ksmuseo/heiska2.htm>

< Heiska, Jonas

< Kivi, Aleksis

Heiskan postuumin näyttelyn informaatio on luetteloitu samalla tavalla kuin edellinen näyttely. Esittelyn kirjoittajaa ei ole mainittu, se voi olla sama kuin henkilö, joka on merkitty antamaan lisätietoja, mutta koska tätä ei tiedetä, nimi on jätetty pois.

LIITE 1

TAULUKOIDEN LUETTELO

Taulukko 1: Seitsemän veljeksien tekstit ja katkelmia verkossa

Taulukko 2: Seitsemään veljekseen liittyvät opinto- ja projektiaineistot

Taulukko 3: Seitsemään veljekseen perustuvat esitykset ja sovellukset

LIITE 2

VERKKODOKUMENTTIEN LUETTELOINTI: IMMANUEL KANTIN KRITIK DER URTEILSKRAFT

LIITE 2, taulukko 1: Kritik der Urteilstkraft: ekspressioita ja manifestaatioita alkukielellä

TEOS:	EKSPRESSIOT Painokset alkukielellä, osat	MANIFESTAATIOIT, VERKKO-OSOITTEET
Teos 1) Kant, Immanuel, Kritik der Urteilstkraft. 1790. Saksa	Ekspr. 1 1.Auflage 1790	Projekt Gutenberg-DE http://gutenberg.spiegel.de/kant/kuk/kuk.htm
		Académie de Nice 2005 XML/word http://www.ac-nice.fr/philo/textes/Kant-KritikUrteilstkraft.htm
	Ekspr. 2 Der Text als Hypertext zusammen mit Wordlisten und Konkordanzen. III Ausg.	Eulogos 2005 HTML http://www.intratext.com/X/DEU0023.HTM#fonte
Teos 2) Kant, Immanuel, Gesammelte Werke. Akademie- Ausgabe 2006		http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/verzeichnis-e-gesamt.html
	Abteilung 1: Werke	
	Band V Kritik der praktischen Vernunft, Kritik der Urteilstkraft	http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/
	Teos 1, Ekspr. 3 Kritik der Urtheilstkraft	http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/165.html - http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/485.html

Kantin teoksen alkukielisiä versioita on kolme erilaista ekspressiota, joista yhteen liittyy kaksi erilaista manifestaatiota.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilstkraft. 1790

Ekspressio 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilstkraft. 1790. Saksa

Manifestaatio a

Kritik der Urteilstkraft / Immanuel Kant. – [Hamburg] : Projekt Gutenberg-DE.

Saatavana: <http://gutenberg.spiegel.de/kant/kuk/kuk.htm> -

<http://gutenberg.spiegel.de/kant/kuk/kuka31.htm>

Suhteet:
Henkilö: Kant, Immanuel

Verkkotekstiä voi selata sivu sivulta, yllä alun ja lopun verkko-osoitteet.

Kustannuspaikka löytyy linkistä. Muut tiedot ovat selkeästi esillä.

Manifestaatio b

Kritik der Urteilskraft / Immanuel Kant. – [Nice] : [Académie de Nice, Philosophie]. – XML/word

Saatavana: <http://www.ac-nice.fr/philo/textes/Kant-KritikUrteilskraft.htm>

Suhteet:
Henkilö: Kant, Immanuel

Esitysmuoto on vaatimaton. Teksti alkaa suoraan tekijän ja teoksen nimellä sekä alkuperäistekstin vuosiluvulla 1790. Samalta sivulta alkaa sisällysluettelo ja sen jälkeen teksti reunasta reunaan. Kustantajan tiedot on etsittävä lyhentämällä verkko-osoitetta.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 2

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 2005. Saksa, hyperteksti.

Manifestaatio

Kritik der Urteilskraft / Immanuel Kant. – III IntraText-Ausgabe CT. – Eulogos, 2005. – (IntraText-Bibliothek).

Liitteet: Hypertext zusammen mit Wordlisten und Konkordanzen; Übersicht - Text und Suche - Listen - Konkordanzen - Glossar - Zum angenehmeren Lesen, Index, Index der Fußnoten, Statistik & Schaubilder (Belege: 107718. Wörter: 8778)

Saatavana: <http://www.intratext.com/X/DEU0023.HTM#fonte>

Suhteet:
Henkilö: Kant, Immanuel

Sivusto tarjoaa monipuolisen kokonaisuuden Kant-tutkijoille. Intra Textista mainitaan nyt kolmas painos eli useampia ekspressioita ja ainakin manifestaatioita on ollut olemassa; vuoden 2005 alkupuolella painosmerkintö oli muodossa I-III Intra Text Ausgabe, vuonna 2006 vain III Intra Text Ausgabe. Tiedonlähteissä Eulogos on merkitty tekijänoikeuden haltijaksi, Intra Text sarjamerkinnöksi. Kustannuspaikkaa ei löydy kustantajan muiltakaan sivuilta. Sisältöhuomautus on tärkeä ja otettu suoraan manifestaation alkusivulta. Toinen vaihtoehto olisi käyttää liitesuhdetta, jolloin osat tulisi luetteloida erikseen.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 3

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 2006. Saksa

Suhteet:

Osa teoksesta: Akademieausgabe von Immanuel Kants Gesammelten Werken : Bände und Verknüpfungen zu den Inhaltsverzeichnissen. Abteilung 1: Werke. Band V : Kritik der praktischen Vernunft. Kritik der Urtheilskraft, <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/>
Kritik der Urtheilskraft → Kritik der Urteilskraft

Manifestaatio

Kritik der Urtheilskraft von Immanuel Kant. – [Bonn] : [Institut für Kommunikationsforschung und Phonetik (IKP), Universität Bonn], [2006]. – S. 165-485.

Saatavana: <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/165.html> -
<http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/485.html>

Suhteet:

Osa teoksesta: Akademieausgabe von Immanuel Kants Gesammelten Werken : Bände und Verknüpfungen zu den Inhaltsverzeichnissen. Abteilung 1: Werke. Band V: Kritik der praktischen Vernunft, Kritik der Urteilskraft, <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/>

Henkilö: Kant, Immanuel

Bonnin yliopisto on koonnut kaikki Kantin teokset, kirjeenvaihdon ja käsikirjoitusaineiston yhtenäiseksi kokonaisuudeksi (teos2). Tätä kutsutaan nimellä Akademieausgabe. Akademieausgaben hierarkkisesta rakenteesta on kootut teokset luetteloitu alla omana teoksenaan. Välihierarkiaa ei ole otettu mukaan ekspressioihin ja manifestaatioihin. Vain Kritik der Urteilskraft on tässä ekspressiona ja manifestaationa mukana. Kirjoitusasu Urteilskraft – Urtheilskraft vaihtelee tiedonlähteen eri sivuilla. Nimekemuotojen välille on tehtävä viittaus, joka on merkitty ekspression tasolle.

Teos 2 & ekspressio

Kant, Immanuel, Gesammelte Werke. Akademieausgabe. 2006

Suhteet:

Osa: Abteilung 1: Werke, Abteilung 2: Briefwechsel; Abteilung 3: Handschriftlicher Nachlass

Manifestaatio

Akademieausgabe von Immanuel Kants Gesammelten Werken : Bände und Verknüpfungen zu den Inhaltsverzeichnissen. – [Bonn] : Institut für Kommunikationsforschung und Phonetik (IKP), Universität Bonn, 2006.

Saatavana: <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/verzeichnisse-gesamt.html>

Suhteet:

Osa: XXIII Bände

Band V Kritik der praktischen Vernunft, Kritik der Urteilskraft <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/>

Liitteet: Das Bonner Kant-Korpus, Dokumentation, Elektronische Edition, Erläuterungen, Impressum, Kantforschungsstellen

Henkilö: Kant, Immanuel

Taulukossa 2 on esitetty Meredithin käännösten ekspressiot ja manifestaatiot ja taulukossa 3 muiden käännösten ekspressiot ja manifestaatiot.

LIITE 2, taulukko 2: Kritik der Urteilskraftin käännösten ekspressioita ja manifestaatioita 1

EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIOIT	VERKKO-OSOITTEET
<p>Ekspr. 4) The critique of judgement Translated by James Creed Meredith. 1911, 1928</p> <p>Teos: Kant, Immanuel Kritik der Urteilskraft. 1790.</p>	<p>eBooks@Adelaide, 2004 - HTML</p> <p>99 (102) s. Copyright. Blackmask Online 2000. - PDF</p> <p>TXT</p> <p>OSAT</p>	<p>University of Adelaide 2004 http://etext.library.adelaide.edu.au/k/kant/immanuel/k16j/</p> <p>http://www.e-text.org/text/Kant%20Immanuel%20-%20The%20Critique%20of%20Judgement.pdf</p> <p>Iowa State University TXT http://eserver.org/philosophy/kant/critique-of-judgment.txt</p> <p>University of Wales, Swansea TXT http://www.swan.ac.uk/poli/texts/kant/critju.txt</p> <p>Eric Lease Morgan TXT http://www.infomotions.com/etexts/philosophy/1700-1799/kant-critique-140.txt</p> <p>University of Idaho TXT http://www.class.uidaho.edu/mickelsen/texts/Kant%20Crit%20Judgment.txt This file was retrieved from Book Stacks Unlimited, Inc. telnet books.com -or- ftp ftp.books.com -or- modem (216)861-0469</p> <p>Linköpings univ./ StudentWeb TXT http://www.student.liu.se/~bjoch509/works/kant/cr_judgement.txt</p> <p>Library of the Future TXT. 1st ed., ver. 4.02 http://www.textfiles.com/etext/AUT_HORS/KANT/c_of_j.txt Electronically Enhanced Text (c) Copyright 1991, World Library, Inc.</p>
<p>Ekspr. 5a English translation / James Creed Meredith 1911 <i>Part 1</i></p>	<p>The critique of aesthetic judgement. Part one of the Critique of judgement</p>	<p>World Library(R), 1996 HTML http://www.19.5degs.com/ebook/critique-of-aesthetic-judgement/312/read#list</p>
<p>Ekspr. 5b English translation / James Creed Meredith 1911 <i>1st part, Section 1, Book 1</i></p>	<p>Critique of judgement. First part: Critique of aesthetic judgement. Section I. Analytic of aesthetic judgement. Book I. Analytic of the beautiful</p>	<p>North Central College, Naperville, IL HTML http://sally.fowler.faculty.noctrl.edu/220/kant.html</p>

LIITE 2, taulukko 3: Kritik der Urteilskraftin käänntösten ekspressioita ja manifestaatioita

2

TEOS & EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIOIT	VERKKO-OSOITTEET
Teos 1, Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790		
English with introduct. & notes / J. H. Bernard. 1892		
Ekspr. 6 English with introduct. & notes 2 ed. rev. 1914 Editor: John Ossory	The critique of judgement / Immanuel Kant; English with introduct. & notes / J. H. Bernard. Online Library of Liberty 2005 HTML	http://oll.libertyfund.org/ToC/0318.php
Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 3. Auflage 1799		
Traduction francaise / F. Barni 1846		
Ekspr. 7 Traducida del francés por Alejo García Moreno y Juan Rovira. 1876	"Crítica del juicio" seguida de las observaciones sobre el asentimiento de "Lo bello y lo sublime" por Manuel Kant ; traducción por Alejo García Moreno y Juan Rovira. Biblioteca virtual Miguel de Cervantes HTML	http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/77706711937328606287768/index.htm ; http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/77706711937328606287768/p0000001.htm#l_1

Kritik der Urteilskraft on käännetty englanniksi ainakin neljä kertaa¹. Kahteen näistä ekspressioista liittyy verkkomanifestaatioita: James Creed Meredithin käänntös (osa 1 vuodelta 1911 ja osa 2 vuodelta 1928) ja J.H. Bernardin käänntös (1892), johon sisältyy myös johdanto ja huomautuksia. Meredithin ja Bernardin käänntökset on tehty Kantin teoksen ensimmäisestä painoksesta. Bernard mainitsee² johdannossaan myös vuoden 1793 painoksen. Bernardin käänntöksen verkkoversio perustuu toiseen painokseen vuodelta 1914.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 4

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti (Meredith 1911, 1928)

< Critique of judgement

Suhteet:

¹ Lähteenä British Library General Catalogue

² The critique of judgement / Immanuel Kant; English with introduct. & notes / J. H. Bernard. 2 ed. rev. 1914
<http://oll.libertyfund.org/ToC/0318.php>

Osat: Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti. (Meredith, 1911) Part 1
Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti. (Meredith, 1911) Part 1. Section 1.
Book 1
Käännös teoksesta: Kritik der Urteilskraft. 1790. Saksa
< Meredith, James Creed

Manifestaatio a

The critique of judgement / by Immanuel Kant ; translated by James Creed Meredith. – eBooks@Adelaide, [University of Adelaide], 2004. – HTML.

Saatavana: <http://etext.library.adelaide.edu.au/k/kant/immanuel/k16j/>

Suhteet:

Vaihtoehtoisetmuodot:

PDF, <http://www.e-text.org/text/Kant%20Immanuel%20%20-%20The%20Critique%20of%20Judgement.pdf>

TXT: useita sijainteja

Henkilöt:

Kant, Immanuel

Meredith, James Creed

Manifestaatio b

The critique of judgement / by Immanuel Kant ; translated by James Creed Meredith. – Blackmask Online (cop.), 2000. – PDF, 99 (102) s.

Saatavana: <http://www.e-text.org/text/Kant%20Immanuel%20%20-%20The%20Critique%20of%20Judgement.pdf>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: HTML,

<http://etext.library.adelaide.edu.au/k/kant/immanuel/k16j/>

TXT: useita sijainteja

Henkilöt:

Kant, Immanuel

Meredith, James Creed

Manifestaatio c

The critique of judgement / by Immanuel Kant ; translated by James Creed Meredith. – TXT.

Saatavana:

<http://eserver.org/philosophy/kant/critique-of-judgment.txt> (Iowa State University)

<http://www.swan.ac.uk/poli/texts/kant/critju.txt> (University of Wales, Swansea)

<http://www.infomotions.com/etexts/philosophy/1700-1799/kant-critique-140.txt> (E. Lease-Morgan)

<http://www.class.uidaho.edu/mickelsen/texts/Kant%20Crit%20Judgment.txt> (University of Idaho)

http://www.student.liu.se/~bjoch509/works/kant/cr_judgement.txt (Linköpings univ./ StudentWeb
TXT)

http://www.textfiles.com/etext/AUTHORS/KANT/c_of_j.txt (Library of the Future TXT. First Edition Ver. 4.02)

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: HTML,

<http://etext.library.adelaide.edu.au/k/kant/immanuel/k16j/>,

PDF, <http://www.e-text.org/text/Kant%20Immanuel%20%20-%20The%20Critique%20of%20Judgement.pdf>

Liite: Concordance (E. Lease Morgan), <http://www.infomotions.com/alex/cgi-bin/concordance.pl?cmd=selectConcordance&bookcode=kant-critique-140>

Henkilöt:

Kant, Immanuel

Meredith, James Creed

Morgan, Eric Lease

Ekspressio 4 perustuu teoksen ensimmäiseen ekspressioon. Meredithin käännös on ilmestynyt kahdessa osassa, ensimmäinen osa vuonna 1911 ja toinen 1928. Koska jotkut osat on alla luetteloitu myös itsenäisinä, ekspressioon on merkitty suhteina nämä osat.

Manifestaatiot edustavat eri tiedostomuotoja. Txt-muodossa oleva teksti esiintyy hyvin monilla verkkosivuilla. Kaikki voitaisiin esittää omina manifestaatioinaan, jos haluttaisiin korostaa verkkoon asettajaa. Koska teksti on täysin sama, eri organisaatioiden tai henkilöiden verkkoon sijoittamaa samaa tekstiä pidetään yksittäiskappaleina, joita on saatavissa eri osoitteista. Saman tekstin saman tiedostomuodon yhteenkokoaminen vaikuttaa käyttäjän kannalta mielekkäimmältä ratkaisulta. Muuten jouduttaisiin turhaan tutkimaan, miten tekstit eroavat. Kahteen tekstiin on tosin merkitty tietoa alkuperästä, jolloin toisessa näkyy myös vuosi 1991 ja toisessa versiotieto. Nämä näkyvät edellä olevasta taulukosta. Eric Lease Morganin osoitteeseen on linkki konkordanssista, siksi linkki on lisätty tähänkin.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 5a

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti. (Meredith 1911). Part 1

Suhteet

Käännös teoksesta: Kritik der Urteilskraft. 1790 Saksa

Osa ekspressiosta: Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti (Meredith 1911, 1928)

< Meredith, James Creed

< Critique of judgement. Part 1. 1911

Manifestaatio

The critique of aesthetic judgement. Part one of the Critique of judgement / by Immanuel Kant ; translated by James Creed Meredith. – World Library (Cop.), 1996 Electronically Enhanced Text

Saatavana: <http://www.19.5degs.com/ebook/critique-of-aesthetic-judgement/312/read#list>

Henkilöt:

Kant, Immanuel

Meredith, James Creed

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 5b

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti. (Meredith 1911). Part 1. Section 1. Book 1

< Critique of judgement. Part 1. Section 1. Book 1. 1911

Suhteet

Osa ekspressiosta: Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti (Meredith 1911, 1928)

< Meredith, James Creed

Manifestaatio

The critique of judgement. First part: Critique of aesthetic judgement. Section I, Analytic of aesthetic judgement. Book I, Analytic of the beautiful / by Immanuel Kant ; translated by James Creed Meredith. – North Central College, Naperville, IL. - HTML. Saatavana: <http://sally.fowler.faculty.noctrl.edu/220/kant.html>

Henkilöt:

Kant, Immanuel

Meredith, James Creed

Meredithin käännöksen osista on tässä tehty omat ekspressiot (5a ja 5b), koska osilla on omat nimet ja ne ovat ilmestyneet tai ainakin käytettävissä itsenäisinä. Yhtenäistetyssä nimekkeessä osia koskevat tiedot on merkitty kielen, kääntäjän ja julkaisuvuoden jälkeen, jotta yhtenäisyys säilyy mahdollisimman pitkälle, mutta erot tulevat kuitenkin näkyviin. Osien suhteita ei ole merkitty manifestaatioihin. Manifestaatioihin on saatu hyvin tiedot verkkosivuilta.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 6

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790. Englanti (Bernard, 2nd ed.)

Suhteet:

Käännös teoksesta: Kritik der Urteilskraft. 1790 Saksa

Liiteaineisto: Editor's introduction / J.H. Bernard, May 24, 1892 ; John Ossory, January 6, 1914; Glossary of Kant's philosophical terms

< Bernard, J. H.

< Ossory, John

< Critique of judgement

Manifestaatio

The critique of judgement / Immanuel Kant ; English with introduction & notes by J. H. Bernard. – Updated: February 3, 2005. – The Online Library of Liberty, 2005.

Lähde: 2nd ed. rev. – London: Macmillan, 1914

Suhteet:

Henkilöt:

Kant, Immanuel

Bernard, J. H.

Manifestaatioon liittyvä johdanto ja filosofinen sanasto on merkitty liitesuhteiksi. Toinen vaihtoehto olisi sisältöhuomautus. Digitoinnin lähde on selkeästi mainittu. Johdanto antaa runsaasti lisätietoa julkaisuhistoriasta.

Teos 1

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1790

Ekspressio 7

Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. 1799. Espanja (García Moreno & Rovira)

Suhteet:

Käännös teoksesta: Kritik der Urteilskraft. 1790. Saksa

< García Moreno, Alejo

< Rovira, Juan

< Critica del juicio

Kant, Manuel → Kant, Immanuel

Ruvira, Juan → Rovira, Juan

Manifestaatio

"Crítica del juicio" seguida de las observaciones sobre el asentimiento de "Lo bello y lo sublime" por Manuel Kant ; traducción por Alejo García Moreno y Juan Rovira. – Biblioteca virtual Miguel de Cervantes, 2005

Traducida del francés Alejo García Moreno y Juan Rovira con una introducción del traductor francés F. Barni, 1876.

Lähde: Madrid : Librerías de Francisco Iravedra, Antonio Novo, 1876. –

Observaciones sobre el sentimiento de lo bello y lo sublime, 1764

Saatavana:

<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/77706711937328606287768/index.htm> tai alkuperäinen nimiösivu:

http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/77706711937328606287768/p0000001.htm#l_1

Suhteet:

Henkilöt:

Kant, Immanuel

García Moreno, Alejo

Rovira, Juan

Ranskankielisiä käännöksiä ei tullut esiin verkkoversioina Google-haussa. Bernardin edellä mainitusta johdannosta ilmenee, että jo ennen vuotta 1892 oli julkaistu neljä eri ranskannosta; näistä Bernard oli tutustunut F. Barnin käännökseen. Espanjankielinen käännös, jonka manifestaatio on verkossa, on tehty juuri tästä Barnin vuonna 1846 julkaisemasta ranskankielisestä käännöksestä. Se perustuu Kantin teoksen kolmanteen saksankieliseen laitokseen (1799).

Ekspressio ja manifestaatio sisältävät Kritik der Urteilskraftin lisäksi Kantin toisen teoksen, jonka alkuperäinen julkaisuvuosi on aikaisempi kuin käsiteltävänä olevan teoksen. Manifestaatiossa on kaksi eri nimiösivua. Kuvailu on tehty uudemman mukaisesti. Alkuperäisten teosten reproduktiot näkyvät toisella verkkosivulla. Siinä olevat tiedot on merkitty huomautuksiin. Myös käännöksen perusta, ranskankielinen käännös on mainittu huomautuksena tiedonlähteen mukaisesti.

Kantin etunimi mainitaan espanjankielisessä asussa, mikä vaatii linkin alkuperäiseen nimimuotoon. Tästä on merkitty viittaus ekspressioon. Toisen kääntäjän nimi on ilmeisesti virheellinen reproduktion joillakin verkkosivuilla; myös tässä poikkeavasta muodosta on tehtävä viittaus.

LIITE 2, taulukko 4: Einleitung in die Kritik der Urteilskraft verkossa

TEOKSET	EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIOIOT/ VERKKO-OSOITTEET
Teos 2 Kant, Immanuel, Gesammelte werke. <i>Akademie-Ausgabe.</i> Saksa	Gesammelte Werke. Bände und Verknüpfungen zu den Inhaltsverzeichnissen.	http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/verzeichnisse-gesamt.html
	Abteilung 3: Handschriftlicher Nachlaß	http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/Inhalt20.html
	Band XX: Bemerkungen zu den Beobachtungen über das Gefühl des Schönen und Erhabenen, Rostocker Kantnachlass, Preisschrift über die Fortschritte der Metaphysik	http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/
Teos 3 Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. 17???. Saksa	Ekspr. 1 Erste Einleitung in die Kritik der Urteilskraft	http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/193.html http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/251.html
	Ekspr. 2 Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. Erste Fassung (1914)	Herausgeber: Peter Kietzmann. textlog.de, 2004. (Historische Texte und Wörterbücher) http://www.textlog.de/kant_einleitung.html

Kantin postuumina julkaistu johdanto Kritik der Urteilskraft –teokseen on verkossa kahtena manifestaationa, Bonnin yliopiston koottujen teosten osana ja textlog-versiona. Tekstit eroavat toisistaan nimensä perusteella. olen pitänyt nimekettä perusteluna kahdelle ekspressiolle, vaikka FRBR:ssä ei erityisesti mainita tällaista kriteeriä. Einleitung-ekspression vuodeksi on merkitty 1914, jolloin se ilmeisesti julkaistiin ensi kerran.

Vaihtoehtoiset versiot on kuitenkin voitu liittää vain manifestaatioihin, koska ekspressiossa ei ole tällaista suhdetta. Alla on mainittu uudestaan Kantin koottujen teosten koko teoksen ja ekspression luettelointi, jossa nyt on mainittu osana Einleitungin välihierarkia.

Teos 2 & ekspressio

Kant, Immanuel, Gesammelte Werke. Akademieausgabe. 2006

Suhteet:

Osat: Abteilung 1: Werke, Abteilung 2: Briefwechsel; *Abteilung 3: Handschriftlicher Nachlass*

Teos 3

Kant, Immanuel. Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. 17???. Saksa

Ekspressio 1

Kant, Immanuel, Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. 1914?. Saksa

< Erste Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. 2006. Saksa

Suhteet:

Osa teoksesta: Akademieausgabe von Immanuel Kants Gesammelten Werken. Abteilung 3: Handschriftlicher Nachlaß. Band XX : Bemerkungen zu den Beobachtungen über das Gefühl des Schönen und Erhabenen, Rostocker Kantnachlass, Preisschrift über die Fortschritte der Metaphysik

Kohdeteos: Kant, Immanuel, Kritik der Urteilskraft. [1914]

Manifestaatio

Erste Einleitung in die Kritik der Urteilskraft / Immanuel Kant. – [Bonn] : [Institut für Kommunikationsforschung und Phonetik (IKP), Universität Bonn], [2006]. – S. 193-251.

Tekijä: Immanuel Kant

Saatavana: <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/193.html> -
<http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/251.html>

Suhteet:

Osa teoksesta: Akademieausgabe von Immanuel Kants Gesammelten Werken. Abteilung 3: Handschriftlicher Nachlaß. Band XX, Opus postumum, <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa05/>

Vaihtoehtoinen teksti: Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. Erste Fassung (1914), <http://www.textlog.de/3655.html>

Henkilö: Kant, Immanuel

Teos 3

Kant, Immanuel. Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. 17???. Saksa

Ekspressio 2

Kant, Immanuel, Einleitung in die Kritik der Urteilskraft. Erste Fassung. 1914. Saksa

Manifestaatio

Einleitung in die Kritik der Urteilskraft / Immanuel Kant. - Erste Fassung. – Berlin : Herausgeber: Peter Kietzmann : textlog, 2004. – (Historische Texte und Wörterbücher)

Saatavana: <http://www.textlog.de/3655.html>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen teksti: Erste Einleitung in die Kritik der Urteilskraft, <http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/193.html> -

<http://www.ikp.uni-bonn.de/dt/forsch/kant/aa20/251.html>

henkilö: Kant, Immanuel

Klassikkoteoksiin liittyy usein konkordansseja ja hakemistoja. Saksankielisistä Kritik der Urteilskraftin ekspressioista konkordanssi liittyy Intra Text Ausgabeen. Siihen ja eräisiin muihin teksteihin liittyy myös sanasto. Niitä ei ole luetteloitu erikseen. Sen sijaan Eric Lease Morganin konkordanssi englanninkieliseen käännökseen on niin erillinen sivusto, että se on käsitelty erikseen. Taulukossa 5 on Meredithin Kant-käännökseen liittyvä konkordanssi, joka tällaisena on melko haasteellinen luettelointikohde.

LIITE 2, taulukko 5: Kritik der Urteilskraftiin liittyvä konkordanssi

TEOKSET & EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIO	VERKKO-OSOITTEET
Teos 4 Kant, Immanuel, Kritik der Urteils-kraft. Englanti. Konkordanssi. 1994-	Morgan, Alex Lease, Concordance Critique of judgement, The Date created: 1994-07-23 Date updated: 2005-01-02	http://www.infomotions.com/alex/cgi-bin/concordance.pl?cmd=selectConcordance&bookcode=kant-critique-140

Teos 4 & ekspressio

Kant, Immanuel, Kritik der Urteils-kraft. Englanti (Meredith). Konkordanssi. 1994- (Morgan)

Suhteet:

< Morgan, Eric Lease, The critique of judgement. Konkordanssi. 1994-

< Critique of judgement

Manifestaatio

Concordance : Critique of judgement, The / author: Eric Lease Morgan. – Date updated: 2005-01-02. – South Bend, IN : Infomotions, Inc., 1994-. – (Alex Catalogue)

Sisältää James Creed Meredithin käännöksen, johon konkordanssi liittyy

<http://www.infomotions.com/etexts/philosophy/1700-1799/kant-critique-140.txt>

Saatavana: <http://www.infomotions.com/alex/cgi-bin/concordance.pl?cmd=selectConcordance&bookcode=kant-critique-140>

Suhteet:

Henkilöt:

Morgan, Eric Lease

Kant, Immanuel

Meredith, James Creed

Konkordanssi liittyy Kantin teoksen englanninkieliseen käännökseen, ei alkuteokseen. Siksi teoksen ja ekspression esitystapa on vaikeaa. Valitussa vaihtoehdossa kootaan yhteen Kantin teoksen englanninkieliset versiot ja niistä Meredithin käännökset ja sen jälkeen niiden konkordanssit, vuodet ja tekijät. Alkuteoksen vuosi on jätetty pois. Jos muoto ilmaistaisiin ennen kieltä, vaihtoehto olisi:

Kant, Immanuel, Kritik der Urteils-kraft. Konkordanssi. Englanti (Meredith).

Tästä tiedettäisiin, että konkordanssi on englanninkielinen, mutta luultaisiin ehkä, että konkordanssin kohdeteos on alkuteksti. Tässä kohteena on kuitenkin Meredithin käännöksen teksti. FRBR:n teoksen attribuutit ovat mukana, mutta tämä esimerkki osoittaa, että niiden järjestys voi olla tarvittaessa erilainen.

Manifestaatiossa nimeke on merkitty sellaisena kuin se esiintyy tiedonlähteessä. Tekijätieto on saatavissa sivun alaosasta. Päivitystieto on painosmerkintönä, mutta sivulta käy ilmi, että sivuja on toimitettu vuodesta 1994 alkaen. Kyseessä on siis periaatteessa jatkuvasti päivitettävä julkaisu, jolloin myös teoksen/ekspression vuositieto on 1994-.

Sarjamerkintö on suhteellisen harvinainen verkkodokumenteissa, mutta tässä se on selkeästi mukaan otettavaa informaatiota. Sarjakokonaisuuden sivulla nimenä on Alex catalogue of electronic texts¹.

LIITE 2, taulukko 6: Immanuel Kantia ja hänen teoksiaan koskevia teoksia

TEOKSET & EKSPRESSIOT		MANIFESTAATIOIT	VERKKO-OSOITTEET
Teos 5 Krauss, Winfried: Kant-Fibel		Letzte Änderung: August 2003.	http://www.geocities.com/Athens/Delphi/2094/kant.htm
	Teos 6 Kant on the Web. Kant's writings on the Web	Last updated on 16 July 2004	http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/K1t_exts.html
	Kant on the Web	Last updated on 16 July 2004	(http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/Kant.html)
Teos 7 Welcome to Steve Palmquist's web site		Last updated on 7 February 2006	http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/hp.html#main_map

Tutkimusaineistoon on otettu yllä olevat kaksi Kantia melko laajasti käsittelevää verkkosivustoa Toista on tarkasteltu osittain hierarkisena rakenteenakin. Molemmat ovat yksityishenkilöiden laatimia. Winfried Krauss kertoo Kant-Fibelin johdannossa olevansa amatööri, joka vuosikymmenien ajan on säilyttänyt innostuksensa Kantiin ja laatinut sivunsa iltaisin ja lomalla työn ja poliittisen toiminnan ohella. Hänen Kant-Fibelinsä uusimmat päivitykset ovat elokuulta 2003. Sivulla on englanniksi ja saksaksi laadittu hakemisto, jossa esitellään Kantin tuotanto ja johon on mm. tehty lista saatavilla olevista Kritik der Urteilskraftin painetuista laitoksista. Steve Palmquist toimii filosofian ja uskonnon professorina Hong Kongissa ja on väitellyt tohtoriksi Kantista. Palmquistin sivut ovat hierarkkisesti järjestelyt ja niissä on erittäin runsaasti linkkejä ja kirjallisuusviitteitä. Molemmilta sivuilta on linkki Project Gutenbergin tekstiin ja Palmquistilla lisäksi sivuille, joista voi löytää Meredithin käännöksen. Luetteloinnissa on useita vaihtoehtoja, varsinkin Palmquistin teoksessa.

¹ ks. <http://www.infomotions.com/alex/>

Teos 5 & Ekspressio

Krauss, Winfried, Kant-Fibel. 1998-2003. Saksa, englanti

Suhteet:

Kohdehenkilö: Kant, Immanuel

Manifestaatio

Kant-Fibel / Winfried Krauss. – Letzte Änderung August 2003. – W. Krauss, 1998-2003.

Sisältää: Neu, Suchen, Bioethik, Startseite, Einführung, Systematik, Leben, Werksverzeichnis, Kr. d. reinen V., Kr. d. praktischen V., Kr. d. Urteilskraft, www-Links, Bücher, Wunschzettel;

Kritik der Urteilskraft -osa sisältää: Auflagen, Struktur, Vorrede, Einleitung sekä luetteloita ja linkkejä teksteihin verkossa

Saatavana: <http://www.geocities.com/Athens/Delphi/2094/kant.htm>

Suhteet:

Henkilöt:

Krauss, Winfried

Kant, Immanuel

Teokseen/ekspressioon on merkitty ajanjakso, jona Kant-Fibeliä on päivitetty. Nämä vuodet mainitaan verkkosivuilla. Kant-Fibelin olennaiset asiat voidaan kertoa lähinnä vain sisältöhuomautuksena manifestaatioissa; jako osiin, jotka ilmaistaisiin suhteina, ei ole tässä yhteydessä tarkoituksenmukaista. Erikseen on mainittu Kritik der Urteilskraftiin liittyvä sisältö.

Teos 6 & ekspressio

Palmquist, Steve, Kant on the Web. Kant's writings on the Web. Englanti

Suhteet:

Osa teoksesta: Palmquist, Steve, Welcome to Steve Palmquist's web site. Kant on the Web. Englanti

Kohdehenkilö: Kant, Immanuel

Manifestaatio

Kant on the Web. Kant's writings on the Web. – Last updated on 16 July 2004. – Hong Kong : Hongkong Baptist University / S. Palmquist.

Tekijä: Steve Palmquist

Sisältää: I. English translations of primary systematic works, II. English translations of secondary writings, III. German originals of Kant's writings, IV. Translations of Kant's writings into other languages

Saatavana: <http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/K1texts.html#III>

Suhteet:

Osa manifestaatiosta: Kant on the Web, <http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/Kant.html>

Henkilöt:

Palmquist, Steve

Kant, Immanuel

Teos 7 & ekspressio

Palmquist, Steve, Welcome to Steve Palmquist's web site. Englanti

Suhteet:

Osat: Kant on the web, Personal pages, Author-publishing, Philosophical practice

Itsenäiset liitteet: Glossaries of Kant's Technical Terms and Kant's Religious Terms

Kohdehenkilö: Kant, Immanuel

Manifestaatio

Welcome to Steve Palmquist's web site. - Last updated on 7 February 2006. – Hong Kong
: S. Palmquist (Hong Kong Baptist University)

Liiteaineisto: Glossary of Kant's technical terms,
<http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/ksp1/KSPglos.html>;

Glossary of Kant's religious term, <http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/ksp2/KCRglos.html>

Saatavana: <http://www.hkbu.edu.hk/~ppp/>

Suhteet:

Henkilöt

Palmquist, Steve

Kant, Immanuel

Palmquistin sivuston hierarkkinen jaottelu on esitetty kahtena teoksena ja ekspressiona, välittömästi Kantin teoksiin liittyvänä ja Palmquistin sivujen laajimpana versiona. Laajan teoksen osat on mainittu teoksen ja ekspression tiedoissa. Osista yksi on Kant on the Web, jonka osa on Kant's writings. Vain laajimpaan versioon on kytketty Kantin käyttämien termien luettelot. Tämä puolsi Palmquistin kotisivujen luetteloimista myös kokonaisuutena. Välihierarkiat on siis tässäkin ohitettu. Tavallaan Palmquistin sivujen kokonaisuus rinnastuu Kantin koottuihin teoksiin.

Teoksen 6 manifestaatioissa nimiösivulla ei näy tekijän nimeä, joten se on merkitty huomauksiin. Viimeisin päivitys on mainittu painosalueelle. Tässä lienee kysymys jatkuvasti päivitettävistä sivuista, joiden alkuvuotta ei tunneta.

LIITE 2

TAULUKOIDEN LUETTELO

Taulukko 1: Kritik der Urteilskraftin ekspressioita ja manifestaatioita alkukielellä

Taulukko 2: Kritik der Urteilskraftin käännösten ekspressioita ja manifestaatioita 1

Taulukko 3: Kritik der Urteilskraftin käännösten ekspressioita ja manifestaatioita 2

Taulukko 4: Einleitung in die Kritik der Urteilskraft verkossa

Taulukko 5: Kritik der Urteilskraftiin liittyvä konkordanssi

Taulukko 6: Immanuel Kantia ja hänen teoksiaan koskevia teoksia

LIITE 3

VERKKODOKUMENTTIEN LUETTELOINTI: MIRJA IIVONSEN TEOKSIA

Teokset 1 ja 2 (taulukko 20) ovat artikkeli kokoomateoksessa ja itse kokoomateos, Kai Ekholmin juhlakirja. Tämä on malliesimerkki hyvin tehdystä pelkästään verkossa julkaistusta dokumentista, joten myös luettelointiin on tarjolla hyvät tiedot.

LIITE 3, taulukko 1: Mirja Iivosen teoksia verkossa 1

TEOS / EKSPRESSIO		MANIFESTAATIO		VERKKO-OSOITE
<i>Suhteet:</i> osa – kokonai- suus	OSA Teos 1 Iivonen, Mirja Kirjastojohtamisen välttämättömyys. Artikkeli. 2003	<i>Suhteet:</i> osa – koko- naisuus <i>vaihto- ehtoinen versio</i>	OSA Kirjastojohtamisen välttämättömyys URN:NBN:fi- fe20031607 Tulostusmuoto: URN:NBN:fi- fe20031608	http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/iivonen1.html http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/iivonen_tulosta.html
Teos 2 Kirja tietoverkkojen maailmassa / toim. Inkeri Salonharju.		Verkkokirja ISBN 951-10-1320-6		http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/index.html

Teos 1 & ekspressio

Iivonen, Mirja, Kirjastojohtamisen välttämättömyys. Artikkeli. 2003. Suomi

Suhteet

Itsenäinen osa teoksessa: Kirja tietoverkkojen maailmassa. Kokoomateos. 2003

Manifestaatio a

Kirjastojohtamisen välttämättömyys / Mirja Iivonen. – 11 s.

Saatavana: <http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/iivonen1.html>

URN:NBN:fi-fe20031607

Suhteet:

Itsenäinen osasta teoksesta: Kirja tietoverkkojen maailmassa / toim. Inkeri Salonharju. – Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 2003. – Saatavana:

<http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/index.html>

Vaihtoehtoinen versio (tulostus):

http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/iivonen_tulosta.html

Henkilö: Iivonen, Mirja

Manifestaatio b

Kirjastojohtamisen välttämättömyys / Mirja Iivonen. – Tulostusmuoto.

Saatavana: http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/iivonen_tulosta.html

URN:NBN:fi-fe20031608

Suhteet:

Itsenäinen osasta teoksesta: Kirja tietoverkkojen maailmassa / toim. Inkeri Salonharju. – Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 2003. – Saatavana: <http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/index.html>
Vaihtoehtoinen versio (lukuversio)
<http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/iivonen1.html>;
Henkilö: livonen, Mirja

Teos 2 & ekspressio (kokonaisuus)

Kirja tietoverkkojen maailmassa. Kokoomateos. 2003

Suhteet:

Itsenäiset osat: Useita artikkeleita

livonen, Mirja, Kirjastojohtamisen välttämättömyys.

Henkilö: Salonharju, Inkeri

Kohdehenkilö: Ekholm, Kai

Manifestaatio (kokonaisuus)

Kirja tietoverkkojen maailmassa / toim. Inkeri Salonharju. – Helsinki : Helsingin yliopiston kirjasto, 2003. Julkaistaan 15.10.2003 ylikirjastonhoitaja Kai Ekholmin 50-vuotispäivän kunniaksi

Saatavana: <http://www.lib.helsinki.fi/julkaisut/kirjatietoverkkojenmaailmassa/index.html>

ISBN 951-10-1320-6

Suhteet

Itsenäiset osat: Useita artikkeleita

livonen, Mirja, Kirjastojohtamisen välttämättömyys.

Henkilöt:

Salonharju, Inkeri

Ekholm, Kai

Luettelointi on tehty sekä Mirja livosen artikkelista (teos 1) että kokonaisuudesta, johon teos sisältyy (teos 2), eli Kai Ekholmin juhlakirjasta. Teoksista on olemassa vain verkkomanifestaatiot.

Teosta ja ekspressiota ei ole erotettu. Niistä on mainittu FRBR:n mukaiset ominaisuudet: tekijä, nimeke, muoto, aika ja kieli, kuten klassikkoteosten vastaavissa kohteissa.

Manifestaatioissa ovat saatavilla kaikki tunnistamisen kannalta välttämättömät elementit.

Suhteina ovat kaikissa luetteloinnin kohteissa osan ja kokonaisuuden suhteet.

Kokonaisuuteen ei ole tässä yhteydessä kirjattu kaikkia sen sisältämiä artikkeleita. livosen artikkelista on manifestaatiotasolla myös vaihtoehtoinen versio eli tulostettava versio.

LIITE 3, taulukko 2: Mirja livosen teoksia verkossa 2

TEOS / EKSPRESSIO		MANIFESTAATIOT		VERKKO-OSOITE
<i>SUHTEET</i> <i>Osa – kokonaisuus</i>	Teos 3) ITSENÄINEN OSA livonen, Mirja, Searchers and searchers: differences between the most and least consistent searchers. Artikkelii 1995	<i>SUHTEET</i> <i>Osa – kokonaisuus</i> <i>Vaihtoehdotiset versiot</i>	OSA Searchers and searchers: differences between the most and least consistent searchers	http://doi.acm.org/10.1145/215206.215352 . ACM S. 149-157. http://delivery.acm.org/10.1145/220000/215352/p149-iiivonen.pdf?key1=215352&key2=0635488111&coll=GUIDE&dl=GUIDE&CFID=47479266&CFTOKEN=80318785 <i>Saatavuus:</i> ACM Portal Finland Consortium
<i>SUHTEET</i> <i>Osa – kokonaisuus</i>	Teos 4) ITSENÄINEN OSA Proceedings of the 18 th Annual International ...	<i>SUHTEET</i> <i>Osa – kokonaisuus</i>	OSA New York, NY: ACM Press, July 1995. ISBN 0-89791-714-6	Ks. yllä
Teos 5) Proceedings of the Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval	New York, NY : ACM, 1978-			http://portal.acm.org/toc.cfm?id=SERIES278&type=series&coll=GUIDE&dl=GUIDE&CFID=47479266&CFTOKEN=80318785

Teos 3 & ekspressio

livonen, Mirja, Searchers and searchers. Artikkelii. 1995. Englanti

Suhteet:

Itsenäinen osa teoksessa: Proceedings of the 18th Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval

Manifestaatio

Searchers and searchers: differences between the most and least consistent searchers / Mirja livonen. – ACM, 1995. – S. 149-157. - (Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval ; 18).

Saatavana: ACM Portal Finland Consortium: <http://doi.acm.org/10.1145/215206.215352>

Suhteet:

Vaihtoehdotinen versio: <http://delivery.acm.org/10.1145/220000/215352/p149-iiivonen.pdf?key1=215352&key2=0635488111&coll=GUIDE&dl=GUIDE&CFID=47479266&CFTOKEN=80318785>

Henkilö: livonen, Mirja

Teos 4 & ekspressio

Proceedings of the 18th Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval. Kongressijulkaisu. 1995. Englanti

Suhteet:

Osat: Useita artikkeleita

livonen, Mirja, Searchers and searchers

Yhteisö: ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval

Manifestaatio

Proceedings of the 18th Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval. – New York, NY : Association of Computing Machinery, 1995.

ISBN 0-89791-714-6

Saatavana: ACM Portal

<http://portal.acm.org/toc.cfm?id=SERIES278&type=series&coll=GUIDE&dl=GUIDE&CFID=47479266&CFTOKEN=80318785>

Suhteet:

Osat: Useita artikkeleita

livonen, Mirja, Searchers and searchers

Yhteisö: ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval

---

Teos 5

Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval. Kausijulkaisu. 1978-. Englanti

Suhteet:

Yhteisöt:

ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

< SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

< Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

< ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval

Ekspressio 1

Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval. Kausijulkaisu. 1978-1982. Englanti

Suhteet:

Seuraaja:

Proceedings of the... Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval. Kongressijulkaisu. 6 (1983)-. Englanti

Yhteisöt:

ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

< Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

< SIGIR

Manifestaatio

Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval. Kausijulkaisu. 1 (1978) -5 (1982). – New York, NY : Association of Computing Machinery, 1978-1982. – (The ACM Digital Library)

Kongressin nimi vaihtelee vuosittain

Saatavana: ACM Portal

<http://portal.acm.org/toc.cfm?id=SERIES278&type=series&coll=GUIDE&dl=GUIDE&CFID=47479266&CFTOKEN=80318785>

Suhteet:

Yhteisöt:

ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

Teos 5

Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval. Kausijulkaisu. 1978-. Englanti

Ekspressio 2

Proceedings of the... Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval. Kausijulkaisu. 6 (1983)-. Englanti

Suhteet:

Edeltäjä: Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Information Storage and Retrieval

Yhteisöt:

ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval
< SIGIR

Manifestaatio

Proceedings of the ... Annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval. – 6 (1983)-. – New York, NY : Association for Computing Machinery, 1978-. – (The ACM Digital Library).

Saatavana: ACM Portal

<http://portal.acm.org/toc.cfm?id=SERIES278&type=series&coll=GUIDE&dl=GUIDE&CFID=47479266&CFTOKEN=80318785>

Suhteet:

Yhteisöt:

ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval

Teokset 3-5 ovat esimerkki kongressijulkaisusta. Luetteloitavana on artikkeli, jatkuvasti ilmestyvän kongressijulkaisun tietyn vuoden numero sekä kausijulkaisuna käsiteltävä kokonainen kongressijulkaisu.

Artikkeli (teos 3) on osa kongressijulkaisun osaa numero 18, joka on osa kokonaista kausijulkaisua. Tämä osa on julkaistu painettuna, mutta artikkelit ovat saatavina myös digitaalisessa muodossa ACM-portaalin kautta. Pääsy teksteihin edellyttää lisenssiä, esimerkiksi kuulumista Suomen konsortioon FinELibin kautta.

Teos 4 on kongressijulkaisun yksittäinen osa, jonka luettelointi muistuttaa kokoomateoksen luetteloitua (vrt. livonen, teos 2). Teos 5 on esimerkki kausijulkaisusta, joka on luetteloitu FRBR:n mukaan. Teokseksi on merkitty kongressijulkaisun alkuperäinen nimi, ekspressioiksi sekä tällä nimellä että uudella nimellä ilmestyneet jaksot. Ensimmäisessä jaksossa tosin yhteisön nimen muoto vaihtelee jonkin verran osasta toiseen, mikä on merkitty huomautukseksi manifestaatioissa. Vaihtoehtoinen ratkaisu olisi käsitellä molempia ekspressioita omina teoksinaan, koska myös teoksen tiedoissa voi ilmoittaa seuraajan ja edeltäjän. Kun kysymys on kuitenkin jatkuvaksi tarkoitettua tietystä sarjasta, josta vuoteen 2005 mennessä oli ilmestynyt 28 osaa, ekspressiot vaikuttivat paremmalta ratkaisulta.

LIITE 3, taulukko 3: Mirja livosen teoksia verkossa 3

TEOS / EKSPRESSIO		MANIFESTAATIOT		VERKKO-OSOITE
<i>SUHTEET</i> Osa – <i>kokonaisuus</i>	OSA Teos 6 Huotari, Maija-Leena & livonen, Mirja, Managing knowledge-based organizations through trust. Artikkeli. 2003	<i>SUHTEET</i> Osa – <i>kokonaisuus</i> <i>Vaihtoehtoiset versiot</i>	OSA Managing knowledge-based organizations through trust 2004	Idea Group. 2004? http://idea-group.com/downloads/excerpts/1591401267E.pdf http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:veF8-J4HmTMJ:idea-group.com/downloads/excerpts/1591401267E.pdf+livonen,+Mirja
Teos 7 Huotari, Maija-Leena & livonen, Mirja (toimittajat) Trust in knowledge management and systems in organizations Hershey, PA : Idea Group Publishing, cop. 2004. ISBN 1591401267 (sid.)		ISBN 1591402204 (nid.)		ISBN 1591401275 (verkkoversio) <i>Rajoitettu käyttö:</i> WWW-yhteydellä Oulun yliopiston verkon koneissa, + Ebrary

Teos 6 & ekspressio

Huotari, Maija-Leena & livonen, Mirja, Managing knowledge-based organizations through trust. Artikkeli. 2003. Englanti

Suhteet:

Johdantoluku teoksessa: Trust in knowledge management and systems in organizations / ed. by Maija-Leena Huotari, Mirja livonen < livonen, Mirja

Manifestaatio

Managing knowledge-based organizations through trust / Maija-Leena Huotari, Mirja livonen.

Teoksessa: Trust in knowledge management and systems in organizations. – Hershey, PA : Idea Group, 2004.

Saatavana: <http://idea-group.com/downloads/excerpts/1591401267E.pdf>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: html:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:veF8-J4HmTMJ:idea-group.com/downloads/excerpts/1591401267E.pdf+livonen,+Mirja>

Henkilöt:

Huotari, Maija-Leena
livonen, Mirja

Teos 7 & ekspressio

Trust in knowledge management and systems in organizations. Kokoomateos. 2004. Englanti

Suhteet:

Osat: useita artikkeleita

Managing knowledge-based organizations through trust / Maija-Leena Huotari, Mirja livonen < livonen, Mirja

Manifestaatio a

Trust in knowledge management and systems in organizations / [edited by] Maija-Leena Huotari, Mirja Iivonen. – Hershey, PA : Idea Group, 2004.

ISBN 1591401267 (sid.)

ISBN 1591402204 (nid.)

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: ISBN 1591401275. *Rajoitettu käyttö* WWW-yhteydellä Oulun yliopiston verkon koneissa

Henkilöt:

Huotari, Maija-Leena

Iivonen, Mirja

Manifestaatio b

Trust in knowledge management and systems in organizations / [edited by] Maija-Leena Huotari, Mirja Iivonen. – Hershey, PA : Idea Group, 2004.

Rajoitettu käyttö: WWW-yhteydellä Oulun yliopiston verkon koneissa ja Ebrary-palvelussa

ISBN 1591401275 (verkkoversio)

Suhteet:

Vaihtoehtoiset versiot: sidottu ISBN 1591401267, nidottu ISBN 1591402204

Henkilöt:

Huotari, Maija-Leena

Iivonen, Mirja

Teokset 6-7 sisältävät myös osan ja kokonaisuuden suhteen. Tässä on kysymys luvusta, jolla on oma nimi ja joka näin ollen muodostaa itsenäisen osan toimitetussa teoksessa. Mirja Iivonen ja Maija-Leena Huotari ovat sekä luvun kirjoittajia että koko teoksen toimittajia.

Kustantaja on sijoittanut verkkoon Huotarin ja Iivosen kokoomateoksen johdantoluvun pdf-muodossa. Koko teos on saatavissa painettuna, sekä sidottuna että nidottuna, rajoitettuun käyttöön digitaalisena. Siitä on siis olemassa kolme eri manifestaatiota. Painettuja laitoksia ei tässä kuitenkaan ole käsitelty erikseen.

Artikkelin luettelointi vastaa taulukossa 1 mainitun artikkelin luettelointia. Myös koko teoksen luettelointi on samankaltainen, koska molemmat teokset ovat toimitettuja artikkelikokoelmia. Eroa on vain siinä, että tällä teoksella on kaksi toimittajaa ja artikkelilla kaksi kirjoittajaa.

Toimitettu teos on perinteisissä luettelointisäännöissä katsottu tekijättömäksi teokseksi, jonka pääkirjaus on teoksen nimi. Luetteloinnin yhtenäistettyä nimekettä rakennettaessa tämä on ollut lähtökohtana.

Verkossa olevassa artikkelissa on riittävästi tietoja luetteloinnin perustaksi, koko teoksen osalta tilanne on luultavasti sama. Koska käyttö on rajoitettu, sitä ei ole voitu tarkistaa.

Teoksissa 8 ja 9 Huotarin ja livosen teos on kohteena. Arvostelut ovat ilmestyneet verkkolehdistä, joista toiseen on vapaa pääsy, mutta toiseen rajoitettu. Lehtiä ei ole luetteloitu erikseen.

LIITE 3, taulukko 4: Mirja livosen teoksia verkossa 4. Arvosteluja

TEOS / EKSPRESSIO	MANIFESTAATIOT	VERKKO-OSOITE
Teos 8) Maceviciute, Elena, Review of: Huotari, Maija-Leena and livonen, Mirja, 2004. Trust in knowledge management and systems in organisations. Kirja-arvostelu. 2004.	In: Information research, ISSN 1368-1613 ; Vol. 10, (October 2004), no. 1, review no. R152	http://informationr.net/ir/reviews/revs152.html
Teos 9) McInerney, Claire R., Review of "Trust in knowledge management and systems in organizations" by Maija-Leena Huotari and Mirja livonen (Eds.) Kirja-arvostelu. 2005.	In: Information processing and management: an international journal archive, ISSN 0306-4573 ; Vol. 41 , Issue 3 (May 2005). S. 720 - 722. Tarrytown, NY : Pergamon Press.	Rajoitettu käyttö: http://www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/244/description#description DOI Bookmark: 10.1016/j.ipm.2004.08.001

Teos 8 & ekspressio

Maceviciute, Elena, Review of: Huotari, Maija-Leena and livonen, Mirja, 2004, Trust in knowledge management and systems in organisations. Kirja-arvostelu. 2004. Englanti

Suhteet:

Teoksen kohde: Trust in knowledge management and systems in organisations

Henkilöt:

Maceviciute, Elena
< Huotari, Maija-Leena
< livonen, Mirja

Manifestaatio

Review of: Huotari, Maija-Leena and livonen, Mirja, 2004. Trust in knowledge management and systems in organisations / Elena Maceviciute

In: Information research, ISSN 1368-1613 ; Vol. 10, (October 2004), no. 1 ; review no. R152

Vapaasti saatavana: <http://informationr.net/ir/reviews/revs152.html>

Henkilöt:

Maceviciute, Elena
Huotari, Maija-Leena
livonen, Mirja

Teos 9 & ekspressio

McInerney, Claire R., Review of "Trust in knowledge management and systems in organizations" by Maija-Leena Huotari and Mirja livonen (eds.). Kirja-arvostelu. 2005. Englanti

Suhteet:

Teoksen kohde: Trust in knowledge management and systems in organisations

Henkilöt:

McInerney, Claire R.
< Huotari, Maija-Leena
< livonen, Mirja

Manifestaatio

Review of "Trust in knowledge management and systems in organizations" by Maija-Leena Huotari and Mirja Iivonen (eds.) / Claire R. McInerney.

In: Information processing and management: an international journal archive, ISSN 0306-4573 ; Vol. 41 , Issue 3 (May 2005). S. 720 - 722. Tarrytown, NY : Pergamon Press.

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: DOI Bookmark: 10.1016/j.ipm.2004.08.001. Rajoitettu käyttöoikeus. http://www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/244/description#description

Henkilöt:

McInerney, Claire R.

< Huotari, Maija-Leena

< Iivonen, Mirja

LIITE 3, taulukko 5: Mirja Iivosen teoksia verkossa 5. Keskustelua

TEOS	EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIO	VERKKO-OSOITE
Teos 10 Hokka-Ahti, Ritva, Hyvä johtajuus ratkaisee. Artikkel. 2001 (M. Iivosen haastattelu).		Kirjastolehti, ISSN 0023-1843; 2001,4. S. 10-11	
<i>SUHTEET Edeltäjä seuraavalle</i>			
Teos 11 Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? Artikkel. 2001	Lyhyempi versio	Kirjastolehti, ISSN 0023-1843; 2001,5. S. 24	
	Pitempi versio	Kirjastolehti 2001,5. verkkokeskustelu, päivitetty 5.7.2001	http://www.kaapeli.fi/~fla/kirjastolehti/keskustelu/ylikirja.html
<i>SUHTEET Kriittinen vastaus, edeltäjä seuraavalle</i>	<i>SUHTEET Laajennus</i>	<i>Versiot kahden ekspression pohjalta (painettu ja verkkoversio)</i>	
Teos 12 Iivonen, Mirja, Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen. Artikkel. 2001	Lyhyempi versio	Kirjastolehti, ISSN 0023-1843; 2001,5. S. 25	
	Pitempi versio	Kirjastolehti 2001,5. verkkokeskustelu, päivitetty 30.7.2001	http://www.kaapeli.fi/~fla/kirjastolehti/keskustelu/itsetus.html
<i>SUHTEET Kriittinen vastaus/ seuraus edellisestä</i>	<i>SUHTEET Laajennus</i>	<i>Versiot kahden ekspression pohjalta (painettu ja verkkoversio)</i>	

Taulukkoon 5 on koottu Mirja Iivosen Kirjastolehdeissä julkaistu haastattelu ja siihen liittyvät kommentti- ja vastauspuheenvuorot. Iivonen on kohteena teoksessa 10 ja teoksessa 11. Teoksessa 10 myös haastattelun sisältävä artikkeli on kohteena. Mirja Iivosen vastineessa, teoksessa 12, kohteena on teos 11. Näissä artikkeleissa suhteena on teostasolla kriittinen vastine ja edeltäjän ja seuraajan suhteet. Ekspression tasolla erona on laajemman ja suppeamman suhde, kun Kirjastolehden verkkosivuilla olevat artikkelit ovat hiukan pitempiä kuin painetussa lehdessä julkaistut.

Manifestaatiossa on sitten konkreettisesti nähtävissä myös painetun ja verkkoversion suhde.

Teos 10 & ekspressio

Hokka-Ahti, Ritva, Hyvä johtajuus ratkaisee. Artikkel. 2001. Suomi

Suhteet:

Kriittinen vastaus tähän teokseen (critical response): Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja?

Kohdehenkilö: livonen, Mirja

Manifestaatio

Hyvä johtajuus ratkaisee / Ritva Hokka-Ahti.

Julkaisussa: Kirjastolehti. – Helsinki : Suomen kirjastoseura, 2001. – ISSN 0023-1843; 2001,4. – S. 10-11.

Henkilö: Hokka-Ahti, Ritva

Kohdehenkilö: livonen, Mirja

Teos 11

Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? Artikkel. 2001

Suhteet:

Kriittinen vastaus artikkeliin: Hokka-Ahti, Ritva, Hyvä johtajuus ratkaisee

Kohdehenkilöt:

< livonen, Mirja

Kohdeteos:

< Hokka-Ahti, Ritva, Hyvä johtajuus ratkaisee

Ekspressio 1

Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? Artikkel, lyhyempi versio. 2001. Suomi

Suhteet:

Pitempi versio: Kirjastolehti, verkkokeskustelu,

<http://www.kaapeli.fi/~fla/kirjastolehti/keskustelu/ylikirja.html>

Henkilö: Suominen Vesa

Kohdehenkilöt:

livonen, Mirja

Hokka-Ahti, Ritva

Manifestaatio

Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? / Vesa Suominen. – 2001.

In: Kirjastolehti. – Helsinki : Suomen kirjastoseura, 2001. – ISSN 0023-1843; 2001,5. – S. 24.

Suhteet:

Henkilö: Suominen Vesa

Kohdehenkilöt:

livonen, Mirja

Hokka-Ahti, Ritva

Teos 11

Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? Artikkel. 2001

Ekspressio 2

Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? Artikkel, pitempi versio. 2001. Suomi

Suhteet:

Lyhyempi versio: Kirjastolehti, ISSN 0023-1843; 2001,5. – S. 25.

Henkilö: Suominen, Vesa

Kohdehenkilöt:

livonen, Mirja
Hokka-Ahti, Ritva

Manifestaatio

Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja? / Vesa Suominen. – 5.7.2001.

Saatavana: Kirjastolehti, verkkokeskustelu,

<http://www.kaapeli.fi/~fla/kirjastolehti/keskustelu/ylikirja.html>

Suhteet:

Henkilö: Suominen, Vesa

Kohdehenkilöt:

livonen, Mirja

Hokka-Ahti, Ritva

Teos 12

livonen, Mirja, Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen. Artikkel. 2001

Suhteet:

Kriittinen vastaus artikkeliin: Suominen, Vesa, Kirjastonhoitajuus ja ylikirjastonhoitaja?

Kohdehenkilö: Suominen, Vesa

Ekspressio 1

livonen, Mirja, Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen. Artikkel, lyhyempi versio. 2001.

Suomi

Suhteet:

Pitempi versio: Kirjastolehti, verkkokeskustelu,

<http://www.kaapeli.fi/~fla/kirjastolehti/keskustelu/itsetut.html>

Kohdehenkilö: Suominen, Vesa

Manifestaatio

Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen / Mirja livonen. – 2001.

In: Kirjastolehti. – Helsinki : Suomen kirjastoseura, 2001. – ISSN 0023-1843; 2001,5. – S. 25.

Suhteet:

Henkilö: livonen, Mirja

Kohdehenkilö: Suominen, Vesa

Teos 12

livonen, Mirja, Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen. Artikkel. 2001

Ekspressio 2

livonen, Mirja, Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen. Artikkel, pitempi versio. 2001.

Suomi

Suhteet:

Lyhyempi versio: Kirjastolehti. – Helsinki : Suomen kirjastoseura. ISSN 0023-1843; 2001,5. S.

25

Kohdehenkilö: Suominen, Vesa

Manifestaatio 3.2

Itsetutkiskelusta kumppanuuden rakentamiseen / Mirja livonen. – 30.7.2001.

Saatavana: Kirjastolehti, verkkokeskustelu,

<http://www.kaapeli.fi/~fla/kirjastolehti/keskustelu/itsetut.html>

Suhteet:

Henkilö: livonen, Mirja

Kohdehenkilö: Suominen, Vesa

Ekspressioiden erottaminen on tarpeen kahdessa viimeisessä tapauksessa, koska painettu versio ja verkkoversio eroavat toisistaan niin, että verkkoversio on hiukan laajempi kuin painettu versio. Ensimmäisessä artikkelissa teosta ja ekspressiota ei tarvitse erottaa toisistaan.

'Critical response' on FRBR:ssä ekspressiota koskeva suhde, mutta koskee tässä molempia ekspressioita eli varsinaisesti teosta, jonka yhteyteen se on nyt luetteloitu.

LIITE 3

TAULUKOIDEN LUETTELO

Taulukko 1: Mirja Iivosen teoksia verkossa 1

Taulukko 2: Mirja Iivosen teoksia verkossa 2

Taulukko 3: Mirja Iivosen teoksia verkossa 3

Taulukko 4: Mirja Iivosen teoksia verkossa 4. Arvosteluja

Taulukko 5: Mirja Iivosen teoksia verkossa 5: Keskustelua

LIITE 4

VERKKODOKUMENTTIEN LUETTELOINTI: TIMO SALMEN TEOKSIA

LIITE 4, taulukko 1: Timo Salmen teoksia verkossa 1

TEOKSET	EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIOIOT & VERKKO-OSOITE
Teos 1 Salmi, Timo Estimating the internal rate of return from published financial statements 1980	Kongressi-esitelmä?	Management science in Finland 1980: MASC'80. Proceedings / ed. by Christer Carlsson, Turku 8-9.12.1980. ISBN 951-648-636-3 PAINETTU
	Artikkeli (+ abstrakti)	Journal of business finance & accounting ISSN: 0306-686X. Spring 1982, Vol. 9, Issue 1, p 63-74, 12p, 1 chart. AN 4560444 PAINETTU M1.3) Ebsco/Business source premier. pdf full text persistent link to this record: http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=buh&an=4560444 Käyttölisenssi
Teos 2 Salmi, Timo, Abstract: Estimating IRR	Abstrakti erillisenä	Abstract: Estimating IRR http://www.uwasa.fi/~ts/publicat/irrbfa.html

Teos 3 Salmi, Timo & Ruuhela, Reijo, Estimating the internal rate of return from published financial statements. A reply. 1985	Journal of business finance & accounting ISSN: 0306-686X. 12 (4) 1985, p. 611-612. PAINETTU
	Ebsco/Business Source Premier. Pdf full text Persistent link to this record: http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=buh&an=4558396 Käyttölisenssi

Teos 1 on kongressiesitelmä, joka on ilmestynyt kongressijulkaisussa, mutta pari vuotta myöhemmin myös aikakauslehdessä. Koska tekstien julkaisemisen välillä on kaksi vuotta, oletan, että niissä voi olla pieniä eroja eli pidän näitä kahtena ekspressiona, joiden manifestaatiot ovat painetussa muodossa. Sittemmin lehtiartikkeli on saatavana myös digitoituna Ebscon palvelusta. Se on teoksen kolmas manifestaatio. Digitaaliseen versioon liittyy tiivistelmä; oletus on, että se sisältyy myös painettuun lehtiartikkeliin ja ehkä kongressijulkaisuunkin, mutta tätä ei ole selvitetty.

Timo Salmi on laatinut myös erillisen tiivistelmän, joka ei ole aivan sama kuin lehtiartikkelin alussa. Tätä tiivistelmää pidetään erillisenä teoksena (teos 2), josta on

vain yksi ekpressio ja yksi manifestaatio. Artikkeleihin liittyvää tiivistelmää ei ole tässä erikseen otettu huomioon.

Teos 3 on vastaus saatuun palautteeseen. Ebsco Host mainitsee teokseen 1 kuvailusuhteessa olevina 24 siteerausta ja teokseen 3 liittyen 2 siteerausta. Teosten luomisen välillä aikaa on kulunut viisi vuotta. Teosten yhteenliittäminen voidaan ilmaista FRBR:n suhteiden avulla. Suhteeksi voitaneen määrittää kriittinen vastaus – vaikka sitä, mihin vastataan, ei ole tässä selvitetty – ja seuraussuhde. Tunnistamisessa teoksen 3 muu nimeketieto "A reply" erottaa sen teoksesta 1.

Eri manifestaatioiden välillä on vaihtoehtoisen version (alternate) tai reproduktion suhde. Verkosta saadaan normaali informaatio manifestaatioiden tunnistamiseksi, mutta suhteet eri teosten ja ekpressioiden välillä jäävät hiukan epävarmoiksi

Teos 1

Salmi, Timo, Estimating the internal rate of return from published financial statements. 1980. Englanti

Suhteet:

Tiivistelmä: Abstract: Estimating IRR

Ekspressio 1

Salmi, Timo, Estimating the internal rate of return from published financial statements.

Kongressiesitelmä. 1980. Englanti

Suhteet:

Muunnelma: Estimating the internal rate of return from published financial statements.

Lehtiartikkeli. 1982

Tiivistelmä: Abstract: Estimating IRR

Manifestaatio

Estimating the internal rate of return from published financial statements / Timo Salmi.

In: Management Science in Finland 1980: MASC'80 : proceedings / ed. by Christer

Carlsson. Turku 8-9.12.1980.

ISBN 951-648-636-3

Suhteet

Henkilö: Salmi, Timo

Teos 1

Salmi, Timo, Estimating the internal rate of return from published financial statements. 1980. Englanti

Ekspressio 2

Salmi, Timo, Estimating the internal rate of return from published financial statements.

Lehtiartikkeli. 1982. Englanti

Suhteet:

Muunnelma kongressiartikkelista: Estimating the internal rate of return from published financial statements. 1980

Tiivistelmä: Abstract: Estimating IRR

Manifestaatio a

Estimating the internal rate of return from published financial statements / Timo Salmi.

In: Journal of business finance & accounting, ISSN: 0306-686X ; Spring **1982**, Vol. 9,

Issue 1, p 63-74, 12p, 1 chart. - AN 4560444

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: Verkkoersio: Ebsco/Business Source Premier
Henkilö: Salmi, Timo

Manifestaatio b

Estimating the internal rate of return from published financial statements / Timo Salmi. – 200?

Saatavana: Ebsco/Business Source Premier. pdf full text Persistent link to this record:
<http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=buh&an=4560444>

Lisenssinvarainen käyttö

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: Painettuna: Journal of business finance & accounting ISSN: 0306-686X. Spring 1982, Vol. 9, Issue 1, p 63-74, 12p, 1 chart. - AN 4560444

Henkilö: Salmi, Timo

Teos 2 & ekspressio

Salmi, Timo. Abstract: Estimating IRR. Tiivistelmä. 199? Englanti

Suhteet:

Tiivistelmä teoksesta: Salmi, Timo, Estimating the internal rate of return from published financial statements

Manifestaatio

Abstract: Estimating IRR : estimating the internal rate of return from published financial statements/ Timo Salmi. – [Vaasa] : T. Salmi.

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~ts/publicat/irrbfa.html>

Suhteet:

Henkilö: Salmi, Timo

Teos 3 & ekspressio

Salmi, Timo & Ruuhela, Reijo, Estimating the internal rate of return from published financial statements. A reply. Artikkelii. 1985. Englanti

Suhteet:

Kriittinen vastaus artikkelille ? (jota ei verkossa)

Seuraus artikkelista: Salmi, Timo, Estimating the internal rate of return from published financial statements. 1980

< Ruuhela, Reijo

Manifestaatio a

The internal rate of return from published financial statements : a reply / Timo Salmi, Reijo Ruuhela.

In: Journal of business finance & accounting, ISSN: 0306-686X ; 12 (4) 1985, p. 611-612.

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: Ebsco/Business Source Premier. Pdf full text
Persistent link to this record:

<http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=buh&an=4558396>

Henkilöt:

Salmi, Timo

Ruuhela, Reijo

Manifestaatio b

The internal rate of return from published financial statements : a reply / Timo Salmi, Reijo Ruuhela. - Pdf full text.

Saatavana: Ebsco/Business Source Premier. Persistent link to this record:

<http://search.epnet.com/login.aspx?direct=true&db=buh&an=4558396>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: Journal of business finance & accounting ISSN: 0306-686X. 12 (4) 1985, p. 611-612.

Henkilöt:

LIITE 4, taulukko 2: Timo Salmen teoksia verkossa 2

TEOS & EKSPRESSIO	MANIFESTAATIO
Teos 4) Salmi, Timo & Martikainen, Teppo, A review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis. Artikkel. 1994.	Liiketaloudellinen aikakauskirja (=The Finnish journal of business economics), ISSN 0024-3469; 43 (4): s. 426-448. PAINETTU
	HTML http://www.uwasa.fi/~ts/ejre/ejre.html
	FTP ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/farewa12.zip
Teos 5) Salmi, Timo, Nikkinen, Jussi & Sahlström, Petri, The review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis revisited : with the modern developments in the web-based publishing. Artikkel. 2005.	URN:NBN:fi-fe20051937 http://www.uwasa.fi/~ts/wbfa/wbfa.htm

Salmen ja Martikaisen teos käsittelee samaa aihepiiriä kuin edelliset. Teoksesta on vain yksi ekspressio, joten sitä ei ole tässä erotettu teoksesta. Manifestaatiot määräytyvät fyysisen muodon ja tiedostomuodon mukaan.

Vuonna 2005 Timo Salmi julkaisi yhdessä kollegojensa Nikkisen ja Sahlströmin kanssa päivityksen Salmen ja Martikaisen teokseen, jolloin teosten välillä on selkeä seuraussuhde. Uudempi teos on julkaistu vain verkossa.

Teos 4 & ekspressio

Salmi, Timo & Martikainen, Teppo, A review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis. Artikkel. 1994. Englanti

Suhteet:

Seuraaja: Salmi, Timo & Nikkinen, Jussi & Sahlström, Petri, The review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis revisited : with the modern developments in the web-based publishing. Artikkel. 2005

< Martikainen, Teppo

Manifestaatio a

A review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis / Timo Salmi, Teppo Martikainen

In: Liiketaloudellinen aikakauskirja = The Finnish journal of business economics, ISSN 0024-3469; 43 (4): s. 426-448

Suhteet:

Reproduktiot: HTML-versio <http://www.uwasa.fi/~ts/ejre/ejre.html>

FTP-versio <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/farewa12.zip>

Henkilöt:

Salmi, Timo

Martikainen, Teppo

Manifestaatio b

A review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis / Timo Salmi, Teppo Martikainen. – [Vaasa] : [Vaasan yliopisto], 1994. – HTML.

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~ts/ejre/ejre.html>

Suhteet:

Reproduktiot: FTP-versio <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/farewa12.zip>

Painettu versio: Liiketaloudellinen aikakauskirja, ISSN 0024-3469; 43 (4): s. 426-448

Henkilöt:

Salmi, Timo

Martikainen, Teppo

Manifestaatio c

A review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis / Timo Salmi, Teppo Martikainen. – [Vaasa] : [T. Salmi], 1994. – FTP.

Saatavana: <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/farewa12.zip>

Suhteet:

Reproduktiot: HTML-muoto <http://www.uwasa.fi/~ts/ejre/ejre.html>

Painettu versio: Liiketaloudellinen aikakauskirja, ISSN 0024-3469; 43 (4): s. 426-448

Henkilöt:

Salmi, Timo

Martikainen, Teppo

Teos 5 & ekspressio

Salmi, Timo & Nikkinen, Jussi & Sahlström, Petri, The review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis revisited : with the modern developments in the web-based publishing. Artikkel. 2005. Englanti

Suhteet:

Edeltäjä: Salmi, Timo & Martikainen, Teppo, A review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis. Artikkel. 1994. Englanti

< Nikkinen, Jussi

< Sahlström, Petri

Manifestaatio

The review of the theoretical and empirical basis of financial ratio analysis revisited : with the modern developments in the web-based publishing / Timo Salmi, Jussi Nikkinen & Petri Sahlström. – Last modified Thu 24-Nov-2005 11:57. – [Vaasa] : University of Vaasa, 2005.

URN:NBN:fi-fe20051937

Saatavana: <http://lipas.uwasa.fi/~ts/wbfa/wbfa.htm>

Suhteet:

Henkilöt:

Salmi, Timo

Nikkinen, Jussi

Sahlström, Petri

Näissä julkaisuissa bibliografinen informaatio on tunnistamisen kannalta helposti saatavissa.

Taulukko 27: Timo Salmen teoksia verkossa 3

TEOS & EKSPRESSIO	MANIFESTAATIOT & VERKKO-OSOITE
Teos 6 Salmi, Timo & Virtanen, Ilkka, Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench. Artikkel. 1995	a) Vaasan yliopiston julkaisu. Tutkimuksia (Proceedings of the University of Vaasa), ISSN 0788- 6667; no. 201 PAINETTU
	b) PDF http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf
	c) HTML http://www.uwasa.fi/~ts/simu/simu.html
	d) Google Scholar: HTML-versio pdf:stä http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:pNomvv6IW5lJ:www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf+Deriving+the+internal+rate+of+return+from+the+accountant%27s+rate+of+return:+a+simulation+testbench.+
	e) FTP. The Turbo Pascal Programs [online]. ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/simirr11.zip
Teos 7 Abstract	Saatavana RePec-palvelusta: http://ideas.repec.org/p/wop/scfiab/006.html

Vuonna 1994 painettuna julkaistu teos on Virtasen julkaisuluettelossa PDF-manifestaationa ja Salmen luettelossa HTML-manifestaationa. Scholar Google on konvertoinut automaattisesti PDF:n HTML-tiedostoksi, joten näitä on nyt kaksi eri versiota. Pidän niitä kuitenkin eri manifestatioina. Salmen työt ovat usein olleet saatavina myös FTP-muodossa, joka on tässä neljäs manifestatio; teksti ei kuitenkaan auennut 6.2.2006. Käytännössä näin monen manifestatation luettelointi erillisinä kohteina ei ole tarkoituksen mukaista eikä palvele käyttäjän intressiä.

Abstrakti on saatavissa erikseen University of Connecticutissa ylläpidettävästä taloustieteen RePEc-palvelusta, johon on vapaa pääsy.

Teos 6 & ekspressio

Salmi, Timo & Virtanen, Ilkka, Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench. Artikkel. 1995. Englanti
 < Virtanen, Ilkka

Manifestatio a

Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench / Timo Salmi, Ilkka Virtanen. – Vaasa :University of Vaasa, 1995. – 29 s. – (Vaasan yliopiston julkaisu. Tutkimuksia, ISSN 0788- 6667; no. 201). ISBN 951-683-580-5 (nid.)

Suhteet:

Reproduktiot/Vaihtoehtoiset muodot:

PDF: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf>

HTML: <http://www.uwasa.fi/~ts/simu/simu.html>

Google Scholar, HTML-käännös PDF:stä:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:pNomvv6IW5lJ:www.uwasa.fi/~itv/>

[publicat/simu.pdf](http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf)+Deriving+the+internal+rate+of+return+from+the+accountant%27s+rate+of+return:+a+simulation+testbench.+

FTP: <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/simirr11.zip>"> (ei käytettävissä 6.2.2006).

Henkilöt:

Salmi, Timo

Virtanen, Ilkka

Manifestaatio b

Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench / Timo Salmi, Ilkka Virtanen. – Vaasa :University of Vaasa, 1995. – PDF: 29 s. - (Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia, ISSN 0788- 6667; no. 201).

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf>

Suhteet:

Reproduktiot/Vaihtoehtoiset muodot:

Painettu ISBN 951-683-580-5 (nid.)

HTML: <http://www.uwasa.fi/~ts/simu/simu.html>

Google Scholar, HTML-käännös PDF:stä:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:pNomvv6IW5IJ:www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf+Deriving+the+internal+rate+of+return+from+the+accountant%27s+rate+of+return:+a+simulation+testbench.+>

FTP: <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/simirr11.zip>"> (ei käytettävissä 6.2.2006).

Henkilöt:

Salmi, Timo

Virtanen, Ilkka

Manifestaatio c

Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench / Timo Salmi, Ilkka Virtanen. – [Vaasa] : University of Vaasa, 1995. – HTML Liiteaineisto: [simirr11.zip](#) The Turbo Pascal computer program source codes of the simulation engine.

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~ts/simu/simu.html>

Suhteet:

Reproduktiot/Vaihtoehtoiset muodot:

Painettu ISBN 951-683-580-5 (nid.)

PDF: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf>

Google Scholar, HTML-käännös PDF:stä:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:pNomvv6IW5IJ:www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf+Deriving+the+internal+rate+of+return+from+the+accountant%27s+rate+of+return:+a+simulation+testbench.+>

FTP: <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/simirr11.zip>"> (ei käytettävissä 6.2.2006).

Henkilöt:

Salmi, Timo

Virtanen, Ilkka

Manifestaatio d

Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench / Timo Salmi, Ilkka Virtanen. – Google Scholar. – HTML

Saatavana:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:pNomvv6IW5IJ:www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf+Deriving+the+internal+rate+of+return+from+the+accountant%27s+rate+of+return:+a+simulation+testbench.+>

Suhteet:

Reproduktiot/Vaihtoehtoiset muodot:

Painettu ISBN 951-683-580-5 (nid.)

PDF: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf>

HTML: <http://www.uwasa.fi/~ts/simu/simu.html>

FTP: <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/simirr11.zip>"> (ei käytettävissä 6.2.2006).

Henkilöt:

Salmi, Timo
Virtanen, Ilkka

Manifestaatio e

Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench / Timo Salmi, Ilkka Virtanen. – Vaasa : Vaasan yliopisto, 1995. – The Turbo Pascal Programs [online].

Saatavana: FTP: <ftp://garbo.uwasa.fi/pc/research/simirr11.zip>"> (löydetty 2005, ei käytettävissä 6.2.2006).

Painettu ISBN 951-683-580-5 (nid.)

PDF: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf>

HTML: <http://www.uwasa.fi/~ts/simu/simu.html>

Google Scholar, HTML-käännös PDF:stä:

<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&lr=&q=cache:pNomvv6IW5IJ:www.uwasa.fi/~itv/publicat/simu.pdf+Deriving+the+internal+rate+of+return+from+the+accountant%27s+rate+of+return:+a+simulation+testbench.+>

Henkilöt:

Salmi, Timo
Virtanen, Ilkka

Teos 7 & ekspressio

Salmi, Timo & Virtanen, Ilkka, Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench. **Abstract.** 1995. Englanti

Suhteet:

Tiivistelmä teoksesta: Salmi, Timo & Virtanen, Ilkka, Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench

Henkilöt:

Salmi, Timo
Virtanen, Ilkka

Manifestaatio

Deriving the internal rate of return from the accountant's rate of return: a simulation testbench. Abstract / Timo Salmi, Ilkka Virtanen. – Last updated on 2006-1-31. – IDEAS, UConn Economics. – (Sci finance abstract. News group ; number 006). -

Saatavana RePec-palvelusta: http://ideas.repec.org/p/wop/scfiab/_006.html

Suhteet:

Henkilöt:

Salmi, Timo
Virtanen, Ilkka

LIITE 4

TAULUKOIDEN LUETTELO

Taulukko 1: Timo Salmen teoksia verkossa 1

Taulukko 2: Timo Salmen teoksia verkossa 2

Taulukko 3: Timo Salmen teoksia verkossa 3

LIITE 5

VERKKODOKUMENTTIEN LUETTELOINTI: ILKKA VIRTASEN TEOKSIA

LIITE 5, taulukko 1: Ilkka Virtasen teoksia verkossa 1

TEOS	EKSPRESSIOT	MANIFESTAATIOT	VERKKO-OSOITE
Teos 1 Virtanen, Ilkka Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin. Artikkel. 1998 <i>Suhteet: Jälkimmäinen ekspressio on muunnos edellisestä</i> <i>Manifestaatiot kolmessa vaihtoehtoisessa muodossa</i>	Ekspr. 1 Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin : päätöksenteon ja epävarmuuden matematiikkaa.	Käsikirjoitus verkossa	http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/kaaos.html
	Ekspr. 2 Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta	Artikkeli sanomalehti Pohjalaisen ja Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen Sanomalehtiyliopisto-sarjassa "Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa" kevätlukukaudella 1998.	Painettu: Pohjalainen 18.4.1998, 23
		Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa. Sanomalehtiyliopisto 1998. (Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 18/1999, s.10-19).	Painettu julkaisusarjassa 1999

Virtasen verkossa oleva käsikirjoitus on eriniminen kuin painettuina julkaistut manifestaatiot. Siksi teokselle on katsottu syntyneen kaksi eri ekspressiota, vaikka niiden teksti on vähintään lähes sama otsikkoa lukuun ottamatta. Ensimmäinen ekspressio on käsikirjoituksen perusta. Toisesta ovat lähtöisin vuonna 1998 sanomalehti Pohjalaisessa julkaistu artikkeli ja vuonna 1999 Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen sarjassa julkaistu artikkeli.

Suhteena ekspressioiden välillä on muunnelma, kun ainakin nimeke on muuttunut. Ekspressio 2:n manifestaatioissa ovat suhteina vaihtoehtoiset muodot.

Teos 1

Virtanen, Ilkka, Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin. Artikkel. 1998

Ekspressio 1

Virtanen, Ilkka, Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin : päätöksenteon ja epävarmuuden matematiikkaa. Artikkel. 1998. Suomi

Suhteet:

Muunnos: Virtanen, Ilkka, Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta. Artikkel. 1998

Manifestaatio

Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin : päätöksenteon ja epävarmuuden matematiikkaa / Ilkka Virtanen.

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/kaaos.html>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta. Julkaisussa: Pohjalainen 18.4.1998, s. 23

Vaihtoehtoinen muoto: Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta. Julkaisussa: Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa. Sanomalehtiyliopisto 1998. (Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja ; 18/1999, s.10-19).

Henkilö: Virtanen, Ilkka

Teos 1

Virtanen, Ilkka, Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin. Artikkel. 1998

Ekspressio 2

Virtanen, Ilkka, Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta. Artikkel. 1998. Suomi

Suhteet:

Muunnos ekspressiosta: Virtanen, Ilkka, Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin : päätöksenteon ja epävarmuuden matematiikkaa. Artikkel. 1998

Manifestaatio a

Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta / Ilkka Virtanen. – [Vaasa] : Pohjalainen, 1998.

Artikkeli sanomalehti Pohjalaisen ja Vaasan yliopiston täydennys-koulutuskeskuksen Sanomalehtiyliopisto-sarjassa "Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa" kevätlukukaudella 1998. - Pohjalainen 18.4.1998, 23.

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: In: Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa.

Sanomalehtiyliopisto 1998. (Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja ; 18/1999, s.10-19).

Vaihtoehtoinen muoto: Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin : päätöksenteon ja epävarmuuden matematiikkaa,

<http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/kaaos.html>

Henkilö: Virtanen, Ilkka

Manifestaatio b

Kaaoksesta löytyy matemaattista kurinalaisuutta / Ilkka Virtanen. – [Vaasa] : Vaasan yliopisto, täydennyskoulutuskeskus, 1999. – S. 10-19. – (Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja, 0789-6514 ; 18).

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: Päätöksenteon ja ennustamisen matematiikkaa : Pohjalaisen ja Vaasan yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen Sanomalehtiyliopisto-sarja. – Pohjalainen 18.4.1998, 23.

Vaihtoehtoinen muoto: Kaaos-teoria - epäjärjestys hallintaan matematiikan keinoin : päätöksenteon ja epävarmuuden matematiikkaa,

<http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/kaaos.html>

Henkilö: Virtanen, Ilkka

LIITE 5, taulukko 2: Ilkka Virtasen teoksia verkossa 2

TEOKSET	EKSPRESSIOT/ OSAT	MANIFESTAATIO OT	MANIFESTAATIO VERKKO-OSOITE
Teos 2 & Ekspressio 1 U. Dahllöf, J. Goddard, C. O'Brien, J. Huttunen, O. Román, I. Virtanen: <i>Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities</i>		Edita, 1998. 76 s. : kuv., kartt. ; 25 cm. (Publications of Higher Education Evaluation Council ; 1998, 8). ISBN: 951-37- 2643-6 (nid.)	Painettu julkaisusarjassa
<i>SUHTEET</i> osa - kokonaisuus	Ekspressio 2 Preface / Kauko Hämäläinen and Anna- Maija Liuhanen	Preface	http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/efpref.html
(Back cover text) <i>Suhde: kuvailusuhde teokseen, epäitsenäinen osa</i>		back cover text	http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/efcover.html
Teos 3a <i>Ilkka Virtanen</i> Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia? 1998	Ekspr. 1 Alkuperäiskäsikirjoitus	Artikkeli: Yliopistotieto, ISSN 1238-6960 ; 26 (1998) : 3, S. 23-26	http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/yotieto.html Painettu
	Ekspr. 2 = Teos 3b PowerPoint-kalvot PDF- tiedostona <i>Suhde:</i> <i>Muunnos</i>	Itä-Suomen yliopistojen vaikuttavuuden arviointi-projektin päätösseminaari, Lappeenranta 15.9.1998	http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/Lpr.pdf
	Ekspr. 3 = Teos 3c Esitys: Itä-Suomen yliopistojen vaikuttavuuden arviointi- projektin päätösseminaari, Lappeenranta 15.9.1998	ei manifestaatiota	

Useita teoksia liittyy toisiinsa sama aihe: Itä-Suomen yliopistojen arviointi. Pääpaino teoksissa on painetuilla julkaisuilla, mutta Ilkka Virtasen sivuilta löytyy niihin liittyvää informaatiota digitaalisessa muodossa, jopa sellaisessa tapauksessa, jossa hän ei ollut laatimassa tekstin osaa.

Kun esipuhe on katsottu epäitsenäiseksi osaksi teosta, se on luetteloitu omana ekspressionaan ja manifestaationaan, mutta ei eri teoksena. Tässä se eroaa livosen ja Huotarinn toimittaman teoksen johdannosta, jolla on oma nimi. Preface-nimeä ei ole katsottu riittäväksi eroksi, mutta rajatapauksesta on tietysti kysymys, varsinkin kun

esipuheen kirjoittavat ovat eri henkilöitä, kun muut tekijät. Takakannen tekstiä ei ole luetteloitu erikseen, vaikka se on saatavana erikseen Virtasen kotisivuilta. Se on kuitenkin mainittu teoksen osana taulukossa.

Perinteisessä luetteloinnissa teos, jolla on enemmän kuin kolme tekijää, luetteloidaan nimeke pääkirjauksena. Tämän mukaan on muodostettu myös yhtenäistetty nimeke. Teoksen ja ekspression muodoksi on merkitty 'raportti' ja toiseen ekpressioon 'johdanto'. Tässä teoksen kaikki kuusi tekijää on lueteltu teoksen yhteydessä lisäkirjauksen omaisesti. Manifestaatiossa on mainittu luettelointisääntöjen mukaisessa vastuullisuus-merkinnössä vain ensimmäinen; mahdollista olisi tosin mainita kaikki. Koska tässä kootaan Virtasen teoksia, hänet on mainittu ensimmäisessä ekspressiossa ja manifestaatiossa.

Teos 2 & ekspressio 1

Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities. Raportti. 1998. Englanti

Suhteet:

Epäitsenäinen osa: Hämäläinen, Kauko & Liuhanen Anna-Maija, Preface

Epäitsenäinen osa: Back cover text

< Goddard, J.

< O'Brien, C.

< Huttunen, J.

< Romain, O.

< Virtanen, I.

Manifestaatio

Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities / U. Dahllöf ... [et al.] – [Helsinki] : Edita, 1998. – 76 s. : kuv., kartt. ; 25 cm. – (Publications of Higher Education Evaluation Council ; 1998, 8)

ISBN: 951-37-2643-6 (nid.)

Suhteet:

Osa: Preface / Kauko Hämäläinen, Anna-Maija Liuhanen

<http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/efpref.html>

Osa: Back cover text, <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/efcover.html>

Henkilöt:

Dahllöf, U.

Virtanen, Ilkka

Teos 2

Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities. Raportti. 1998. Englanti

Ekspressio 2

Hämäläinen, Kauko & Liuhanen, Anna-Maija, Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities. **Preface.** Johdanto. 1998. Englanti

Suhteet:

Epäitsenäinen osa teoksesta: Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities. Raportti. 1998. Englanti

Muunnelma: Back cover text

< Liuhanen, Anna-Maija

Manifestaatio

Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities.

Preface / Kauko Hämäläinen, Anna-Maija Liuhanen. – 1998

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/efpref.html>

Suhteet:

Epäitsenäinen osa teoksesta: Towards the responsive university: the regional role of Eastern Finland Universities / U. Dahllöf ... [et al.]. – Edita, 1998.

Henkilöt:

Hämäläinen, Kauko

Liuhanen, Anna-Maija

Dahllöf, U.

Teoksessa 3 voidaan miettiä, eroavatko PowerPoint-kalvot niin paljon artikkelista, että se pitäisi luetteloida omana teoksenaan. Tässä näitä kahta kokonaisuutta on pidetty ekspressioina, mutta vaihtoehtona on teos 3b. Teoksesta 3 on jätetty pois teoksen muoto. On vaikea tietää, kumpi edelsi kumpaa, kalvot vai artikkeli, siksi molempien suhteeksi on merkitty muunnos. Kolmas ekspressio tai ehkä pikemminkin teos 3c olisi itse esitys, mutta koska siitä ei ole manifestaatiota, sitä ei ole luetteloitu erikseen. Artikkelista on olemassa kaksi manifestaatiota, käsikirjoitus verkossa ja painettuna julkaistu artikkeli. Kalvoilla on yksi verkkomanifestaatio.

Teos 3

Virtanen, Ilkka, Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? 1998

Ekspressio 1

Virtanen, Ilkka, Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? **Artikkeli.** 1998. Suomi

Suhteet:

Muunnos: Virtanen, Ilkka, Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? **Kalvot.** 1998

Manifestaatio a

Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? / Ilkka Virtanen.

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/yotieto.html>

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: Yliopistotieto, ISSN 1238-6960 ; 26 (1998) : 3,. S. 23-26

Henkilö: Virtanen, Ilkka

Manifestaatio b

Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? / Ilkka Virtanen. – Julkaisussa:

Yliopistotieto, ISSN 1238-6960 ; 26 (1998) : 3,. S. 23-26

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: Käsikirjoitus: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/yotieto.html>

Henkilö: Virtanen, Ilkka

Teos 3b

Virtanen, Ilkka, Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? **Esityskalvot.** 1998

Ekspressio 2

Virtanen, Ilkka, Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? Kalvot. 1998. Suomi

Suhteet:

Muunnos: Virtanen, Ilkka, Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? **Artikkeli.** 1998

Manifestaatio

Itä-Suomen yliopistot: alueellisen roolinsa tiedostavia ja alueensa kehittämiseen panostavia kansainvälisiä tiedelaitoksia ? / Ilkka Virtanen. – 18 kalvoa pdf-muodossa.

Tapahtuma: Itä-Suomen yliopistojen vaikuttavuuden arviointi-projektin päätösseminaari,

Lappeenranta 15.9.1998Virtanen

Saatavana: <http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/Lpr.pdf>

Suhteet:

Henkilö: Virtanen, Ilkka

LIITE 5, taulukko 3: Ilkka Virtasen teoksia verkossa 3

TEOKSET & EKSPRESSIOT		MANIFESTAATIOT	MANIFESTAATIOT VERKKO-OSOITE
Teos 4 John Goddard, Bjørn T. Asheim, Tarja Cronberg & Ilkka Virtanen: Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities. Raportti?. 2003 <i>SUHTEET:</i> Teoksen yhteenveto on seuraava teos		Helsinki: Edita. (Publications of the Finnish Higher Education Evaluation Council, ISSN 1457-3121 ; 2003, 11) <i>SUHDE: Vaihtoehtoiset muodot</i>	Painettu ISBN:951-37-3987-2 http://www.kka.fi/pdf/julkaisut/KKA_1103.pdf
Teos 5 John Goddard, Bjørn T. Asheim, Tarja Cronberg & Ilkka Virtanen: Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities. [Esittelyteksti] <i>Suhde: Yhteenveto edellisestä</i>		Helsinki: Edita. Korkeakoulujen arviointineuvosto	http://www.kka.fi/julkaisut/tktexti.lasso?id=437
Teos 6 Erikoistumisopintojen akkreditointi / toim. Anne Vähäpassi		Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja, ISSN 1457-3121; 2001, 3. <i>SUHTEET:</i> <i>Vaihtoehtoiset muodot</i>	PDF http://www.kka.fi/pdf/julkaisut/KKA_301.pdf Painettu http://www.minedu.fi/asiain/kka/docs/lomake/Akkreditointi.pdf TÄTÄ EI ENÄÄ OLE SAATAVILLA
<i>SUHDE:</i> <i>Osa – kokonaisuus</i>	Teos 7 Virtanen, Ilkka, Erikoistumisopintojen rekisteröinti: akkreditoinnin suomalainen sovellus Artikkeli 2001	”Eripainos” S. 1-7, 22-27	PDF http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/akkr_iv.pdf

Teokset 4 ja 5 liittyvät samaan julkaisuun. Ne ovat esimerkki tapauksesta, jossa kahden samannimisen teoksen erona on vain teoksen muoto. Teos 5 on raportin lyhyt esittely, joka on saatavana erillisenä Korkeakoulujen arviointineuvoston sivuilta. Katson tämän tekstin rinnastuvan tiivistelmään, jota pidetään FRBR:ssä kohteestaan erillisenä teoksena.

Teos 4& ekspressio

Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities. Raportti. 2003. Englanti

Suhteet:

Tiivistelmä: Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities. Esittelyteksti. 2003. Englanti

< Goddard, John

< Asheim, Bjorn T.

< Cronberg, Tarja

< Virtanen, Ilkka

Manifestaatio a

Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities / John Goddard, Bjørn T. Asheim, Tarja Cronberg & Ilkka Virtanen. – Helsinki: Edita, 2003. – (Publications of the Finnish Higher Education Evaluation Council, ISSN 1457-3121 ; 2003, 11).

ISBN 951-37-3987-2

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: http://www.kka.fi/pdf/julkaisut/KKA_1103.pdf

Henkilöt:

Goddard, John

Asheim, Bjorn T.

Cronberg, Tarja

Virtanen, Ilkka

Manifestaatio b

Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities / John Goddard, Bjørn T. Asheim, Tarja Cronberg & Ilkka Virtanen. – Helsinki : Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2003. – (Publications of the Finnish Higher Education Evaluation Council, ISSN 1457-3121 ; 2003, 11).

Saatavana: http://www.kka.fi/pdf/julkaisut/KKA_1103.pdf

Suhteet:

Vaihtoehtoinen versio: Painettu laitos ISBN 951-37-3987-2

Henkilöt:

Goddard, John

Asheim, Bjorn T.

Cronberg, Tarja

Virtanen, Ilkka

Teos 5 & ekspressio

Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities. Esittelyteksti. 2003. Englanti

Suhteet:

Kohdeteos: Learning regional engagement. A re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities

< Goddard, John
< Asheim, Bjørn T.
< Cronberg, Tarja
< Virtanen, Ilkka

Manifestaatio

Learning regional engagement : a re-evaluation of the third role of Eastern Finland universities / John Goddard, Bjørn T. Asheim, Tarja Cronberg & Ilkka Virtanen. – [Helsinki] : Korkeakoulujen arviointineuvosto, 2003

Esittelyteksti

Saatavana: <http://www.kka.fi/julkaisut/tktexti.lasso?id=437>

Henkilöt:

Goddard, John
Asheim, Bjorn T.
Cronberg, Tarja
Virtanen, Ilkka

Teoksen 5 manifestaatiossa muoto voidaan mainita vain huomautuksena, koska se ei näy verkkosivuilla. Vastuullisuusmerkinnössä olisi voitu mainita vain ensimmäinen tekijä neljästä, mutta tässä kaikki merkitään mukaan, toisin kuin edellä teoksen 2 manifestaatiossa.

Teos 6 & ekspressio

Erikoistumisopintojen akkreditointi. Kokoomateos. 2000. Suomi

Suhteet:

Itsenäisiä osia, esim.: Virtanen, Ilkka, Erikoistumisopintojen rekisteröinti. Artikkelit 2000. Suomi

< Vähäpassi, Anne (toim.)

< Virtanen, Ilkka

Manifestaatio a

Erikoistumisopintojen akkreditointi / Vähäpassi, A. (toim.). – Helsinki : [Korkeakoulujen arviointineuvosto], 2001. – (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja, ISSN 1457-3121 ; 2001, 3).

Saatavana: http://www.kka.fi/pdf/julkaisut/KKA_301.pdf

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: painettu laitos, ISBN 951-37-3401-3.

Henkilöt:

Vähäpassi, Anne (toim.)

Manifestaatio b

Erikoistumisopintojen akkreditointi / Vähäpassi, A. (toim.). – Helsinki : [Korkeakoulujen arviointineuvosto], 2001. – (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja, ISSN 1457-3121 ; 2001, 3).

ISBN 951-37-3401-3.

Suhteet:

Vaihtoehtoinen muoto: http://www.kka.fi/pdf/julkaisut/KKA_301.pdf

Henkilöt:

Vähäpassi, Anne (toim.)

Teos 6 on kokoomateos, joka on julkaistu sekä painettuna että verkossa. Teksti on ilmeisesti ollut verkossa myös opetusministeriön sivuilla, mutta vuonna 2006 vain osoite on jäänyt johonkin yhteyteen talteen. Toinen osoite olisikin ollut tarpeeton.

Teos 7 & ekspressio

Virtanen, Ilkka, Erikoistumisopintojen rekisteröinti. Artikkel. 2000. Suomi

Suhteet:

Itsenäinen osa teoksesta:

Erikoistumisopintojen akkreditointi. Kokoomateos. 2000

Henkilö: Virtanen, Ilkka

Manifestaatio

Erikoistumisopintojen rekisteröinti : akkreditoinnin suomalainen sovellus / Ilkka Virtanen. Helsinki : [Korkeakoulujen arviointineuvosto], 2001.

Julkaisussa: Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja, ISSN 1457-3121 ; 2001, 3, s. 1-7, 22-27.

Saatavana: http://www.uwasa.fi/~itv/publicat/akkr_iv.pdf

Suhteet

Henkilö: Virtanen Ilkka

Teos 7 on oikeastaan klassinen eripainos koko tekstistä. Se sisältää kannen, alkusivut, kirjoittajien esittelyt, sisällysluettelon ja sitten vain Ilkka Virtasen kirjoittaman tekstin. FRBR-terminologialla tämä eripainos on osa kokonaisuutta. Osan ja kokonaisuuden suhdetta ei ole toistettu manifestaatiossa.

Koska teoksen 7 esipuhe on päivätty joulukuulle 2000, oletan, että myös teokset ekspressoineen on luotu vuonna 2000, vaikka manifestaatiot on päivätty vuonna 2001.

LIITE 5

TAULUKOIDEN LUETTELO

Taulukko 1: Ilkka Virtasen teoksia verkossa 1

Taulukko 2: Ilkka Virtasen teoksia verkossa 2

Taulukko 3: Ilkka Virtasen teoksia verkossa 3